GÖNÜLDEN
ESİNTİLER

REŞAHAT'tan

ÖZET, BİRKAÇ BÖLÜM'ün ŞERH/SOHBET ve YORUMLARI

NECDET ARDIÇ

İRFAN SOFRASI
NECDET ARDIÇ
TASAVVUF SERİSİ (65)

REŞAHAT AYN-EL HAYAT

CAN DAMLALARI

Sâfi
Mevlânâ Ali Bin Hüseyin

Özleştiren
NECİP FAZIL KISAKÜREK

Bazı bölümlerini,
Kısmen sadeleştirerek şerheden
Necdet Ardıç. TERZİ BABA.

İRFAN SOFRASI
NECDET ARDIÇ
TASVVUF SERİSİ (65)

Sahife no

BAŞLARKEN.

Cenâb-ı Hakk bu kitabın, **(REŞAHAT)** yazılışında, sadeleştirilişinde, basılışında, ve diğer hizmetlerinde emeği geçenlerden, razı olsun. Bizlerde bu ilim mirasımızdan faydalanmaya çalıştığımızdan ayrıca bizlerde kendilerine teşekkür ederiz. Herhalde bütün bu zevât-ı Âli hayatta olsalardı, bu ilgi ve çalışmamızdan dolayı memnun olurlardı. Çünkü bu tür eserler cemiyete malolmuştur. Herhangi bir ticaret zihniyyeti taşımadan sadece hizmet anlayışı içinde yapılan bu çalışmalardan da herhalde memnun olurlardı.

Bizde bu anlayış içinde çevremizdeki kardeşlerimize, İslâm tasavvuf geleneğinin asli kitaplarından biri olan, **(Reşahat)** isimli bu eserden, birkaç bölümünü güncelleyerek, vede yer yer şerh ederek, daha kolay anlaşılmasını sağlamak, ve diğer kanallardan gelen fikir ve idrak anlayışlarına da bir örnek olması bakımından, söz konusu kitaptan bazı aktarmalar yapmayı düşünerek, bu çalışmaya başlamış olduk. Epey süren bu sohbet çalışmamızı da aynı zamanda kayda alıyorduk, evlâtlarımızdan, (Yu… Yü… ve Ra… Yü…) in bu sohbetleri yazıya döküp kayda almaları bu şerh, kitabının oluşmasını sağlamış oldu kendilerine böyle çalışmalarından dolayı teşekkür ederiz. Cenâb-ı Hakk dünya ahiret çalışmalarının bereketini ihsan eylesin.

Böylece çevremizdekiler ve diğer insanlarda, bu sesli ve yazılı çalışmalardan istifade etmiş, diğer yollardan da, hayata ve tasavvufa nasıl bakıldığını görmüş olacaklardır.

Bizler, anlayışımıza göre yol ve sistem tefriki yapmayız, ehli sünnet olan her yolun, kendi asli düşünce ve kanaatlerine hörmet ve saygı gösreririz, ve onlardan da istife etmeye çalışırız. İşte bu çalışma böyle bir anlayış neticesinde ortaya çıkmıştır.

Cenâb-ı Hakk, her birerlerimize çok geniş bir fikir ve idrak sahası olan (Tevhîd/marifetullah/Allah bilgisi) ni gönüllerimize aslî hakikat-i üzere nakşetsin. Bizde (Nakkaş-ı hakikinin) gerçek nakşı ile nakışlanmış olarak bu geçici dünya âleminden bâkî olan âlemi bakaya, bâki olan kimseler olarak gitmiş olalım. İnşeallah, bu yolları açtığı için Rabbimize şükrederiz (Elhamdülillâh) diyelim. Âmîn.

Bu çalışma (06/10/2008) ile (11/11/2008) tarihleri arasında yapılan yaklaşık (45) er dakikadan oluşan (19) sohbet bölümünden meydana gelmiştir. Birinci bölüm (Ön söz) ve giriştir. İkinci bölümden itibaren şerh ve izahatler başlamaktadır. (T. B.) (12/08/2014)

ÖN SÖZ

Sohbet (1)

Bismillâhir Rahmânir Rahîm

Reşahat bilindiği gibi belirli bazı grupların el kitabı hükmündedir, yâni bu kitabı çok okurlar. Bu kitabı okuyan kardeşlerimiz genelde tenzîh mertebesi itibariyle, yâni ötelerde olan bir Allah anlayışıyla hayata bakarlar. Ancak bahsedilen kitabın içerisinde, Tevhîd hakîkatiyle belirtilen bölümler de vardır. Hakîkat mertebesi itibariyle tenzîh, tevhîd mertebesinden bahsedilen mevzûlarda vardır. Şimdi o kardeşlerimiz bu kitabı çok okudukları ve çok itibar ettikleri halde ancak içerisinde olan bu fikirleri okumakla birlikte tatbikatlarını yapamamaktalardır, yâni yapmamaktadırlar. Okunduğu zaman okumaktalar, tenzîh itibariyle bakmaktadırlar.

Tenzîhten kastımız, lâfzî tenzîh ve kadîm tenzîh yâni mutlak tenzîh ve hayalî tenzîh diye ikiye ayrılmaktadır. Cenâb-ı Hakk'ı noksan sıfatlardan tenzîh etmek, yâni noksan sıfatları üstünden kaldırmak diye belirtilen bu tenzîh, ötelerde olan bir Allah'a îmânı gerektirimektedir.

Cenâb-ı Hakk her şeyden münezzehtir, O göklerdedir. Tahtında, saltanatında oturmaktadır. Ya Nûr şekliyle tasavvur ve telâkki edilmekte ya da başka şekilde düşünülmektedir. Bu tür düşüncede, eğer kişiler tenzîh ilmini gerçek mâ'nâda alamamışlarsa, tenzîh ilmi izah edilememiş ise, ve bulamamışlar ise, oradaki tenzîh genelde anlatıldığı üzere hayalî tenzîh olmaktadır. Yâni herkes kendi hayalînde bir Rabb silüeti çizmekte, kendi zannında bir tarif yapmakta, kendi kendine ve kendinin ürettiği bu Rabb'ına ibâdet etmektedir. Bu konu çok mühim bir konudur.

Şimdi, namaz kılmaya başlamadan önce, niyet ettiğimiz, huzu-runda ihtirâmla durduğumuz, her türlü ön yapıyı hazırladığımız, bütün temizliğimizi yaptığımız, abdestimizi aldığımız, seccadeyi odanın en temiz yerine yaydığımız, gereken her türlü ihtirâmı yaptığımız ve *"Niyet ettim Allah rızası için"* dediğimiz, o Allah nasıl bir Allah'tır. İşte, o kişinin *"Niyet ettim Allah rızası için"* dediği Allah, genelde "Allah-ı *Â'zâm",* yâni büyük Allah'ın anlaşılması lâzımdır. Ancak biz "Allah" lâfzından ne anladık, ne kadar anladık ve bizim gönlümüzde nasıl bir silüet meydana getirdi. Şurada on kişinin her birerlerine ayrı ayrı kâğıt versek, Allah'ı tarif edin desek, herkesin yazdığı Allah tarifi başka türlü olacaktır. Tabî asgari müşterek bir benzetme olacaktır ama hususi de herkes Allah'ı başka türlü tarif edecektir. İşte ibâdet ettiğimiz, tenzîh-i mâ'nâda göklerde olan bir Allah'a bu şekilde biz resim, siluet veriyoruz. Yâni

kendi hayal ve zannımızda bir Allah oluşturuyoruz. Ancak bu Allah, mutlak Allah'ın gayrı mı?, gayrı da değil; aynı mı? aynı da değil. Peki, ne o zaman? İşte o, bizim ürettiğimiz Allah anlayışıdır. Biz o Allaha ibâdet ediyoruz. Tabi o Allah'ın genel varlığın da, Cenâb-ı Hakk'ın varlığı olduğundan, dolaylı olarak biz Allah'a yönelmiş oluyoruz. Ama bu dolaylı olarak yönelmemiz bizi mutlak mâ'nâda Allah'a ulaştırmıyor. Çünkü istikametimiz doğru değil, dolaylı olduğundan yolumuz çok uzamış oluyor.

İslâm'ın dışı-zâhiri, ibâdetler bölümü tenzîh-i ağırlıklı olduğundan, ötelerde olan bir Allah'a ibâdet edilmektedir. Ötelerde olan bir Allah'a da ulaşılamadığı için, her birerlerimiz kendi hayalîmizde bir Allah silueti oluşturmaktayız, veya hiçbir şey oluşturmamaktayız. O zaman hiç bir şey olan, gene o Allaha yönelmiş olmaktayız. Ancak iyi niyetle yapılan bu ibâdet te, Hakk tarafından kabüldür, çünkü Cenâb-ı Hakk kulunun niyetini de biliyor, tasavvurunu da biliyordur. Ama bizlere lâzım olan, mademki Cenâb-ı Hakk, kendinin hâlifesi olarak halk etmiş, hâlifenin de vekili olduğu aslını, iyi bilmesi gerektiğinden, iyi bilemediği bir aslın, kişi-hâlifesi nasıl olabileceğinden ve olması da mümkün olmadığından, hayalî olacağından o zaman Allah'ımızı daha iyi tanımamız gerekiyor. İşte O'nu daha iyi tanıyabilmemiz için de teşbîhat yâni teşbîh mertebesini anlamamız gerekiyor.

Cenâb-ı Allah buyuruyor ki: "***Ben size şah damarınızdan daha yakınım***" (50/16), ve ***"Nereye baksanız benim vechim ordadır.***" (2/115) Biz hâlen Cenâb-ı Hakk'ı, hayır, ya Rabb-i ben seni tenzîh ederim, sen bu noksan sıfatlardan münezzehsin, sen burada olamazsın, diye O'nu kendi anlayışımızla göğe atıyoruz. Ve o şekilde bir Allah inancı tasavvuru, tasarısı biz de ağırlık kazanmış oluyor. Biz de ibâdet ettiğimiz zaman o Rabb'ımıza ibâdet ediyoruz, o Allah'a ibâdet ediyoruz. Yâni kendi zannımızda oluşturduğumuz Rabb'ımıza ibâdet ediyoruz. İşte beşeri tenzîh mertebesinin getirdiği netice de zâten budur.

Îsâ (a.s.) ve Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v) Efendimiz gelmezden evvel, dünyada yaşanan ağırlıklı Allah anlayışı Mûseviyyet mertebesi itibariyle buydu. Cenâb-ı Hakk insânları putlardan kurtarmak için, Mûsâ (a.s.) kanalıyla sizin Rabb'ınız gökyüzünde, dedi. Bu sefer insânlar hayalî putlar oluşturmaya başladılar. Gökyüzünde yaşayan bir Allah inancı, anlayışı ortaya çıktı. Bu anlayış ta sakıncalı oldu. Ancak insânların bu aşamaları geçirmeleri gerekiyordu.

Îsâ (a.s.) şahsında teşbîh mertebesi itibariyle Allah yere indirildi. Hâşâ bizler gibi yerde yaşayan, dolaşan bir varlık gibi değil. Cenâb-ı Hakk sadece yerde değil "***ve'l Evvelû ve'l Ahîrû ve'z Zahîrû ve'l Batînû***" (57/3) hükmüyle bütün âlemde mevcud'tur. O'nun olmadığı bir yer zâten yoktur. Eğer O'nun olmadığı bir yer olmuş olsa, o zaman Hakk'ın tasarrufunun dışında bir yer olmuş olur ki, oraya bir başka İlâhın sâhip olması gerekir. Şimdi meselâ bin dönümlük bir çiftlik düşünelim, o

kişi çiftliğin sâhibiyse bin dönümün hepsinin sâhibidir. Eğer onun içerisinde bir alan olmuş olsa da, o çiftliğin sâhibi o alana sahip olmamış olsa, o zaman, o mülk içinde başka birinin de mülkü var demektir ki, o zaman mutlak mâ'nâda o çiftlik onun çiftliği değildir. İşte böyle bir şey tasavvur edemeyeceğimize göre, bu âlemde ne varsa, zâhir ve bâtın, eksi ve artı, bilinen ve bilinmeyen bunların hepsinin hükmü üzerinde Allah'ın hükmü geçmekte ve kendisi de sıfatlarıyla, isimleriyle, fiilleriyle bütün bu âlemde yaygın, yayılmış vaziyettedir. Ancak baktığımız zaman şu tahta, şu cam bardak Allah mı, Rabb mı? değil tabi. Sadece burada Allah'ı müşâhede edersek bu da putperestliğin ta kendisi olur. Ancak Tenzîh mertebesiyle bu Allah değildir dersek, bunu da yanlış söylemiş oluruz, o zaman buna ayrı bir kimlik vermemiz gerekecektir. Allah'ın varlığıyla, eğer bu var değilse, o zaman kendi varlığıyla var hükmü tabî olarak ortaya çıkacak ve kendi varlığıyla var olanın da İlâh olması gerekeceğinden, biz bu bardağa o şekilde düşünürsek İlâhlık hüviyeti vermiş olacağız.

İşte bu kardeşlerimiz, teşbîh hakîkatiyle yaşayamadıklarından, tenzîh ağırlıklı, yukarıda bir Allah inancıyla, anlayışıyla yaşadıklarından, ama kitabın içerisinde bunların hepsi olmakla birlikte, onlar bu yönünü pek anlayamadıklarından, yaşantıları tenzîh hakîkatiyle yâni yukarıda olan bir Allah'a yönelme şekliyle olmaktadır.

Onlar, Tevhîd ilmi herkese lâzım değil, bazıları öğrenirse yeter anlayışındadırlar. Hâlbuki Cenâb-ı Hakk her bir insâna birebir olarak kendini tanıma sistemini açmış, ve zâten istediği de odur. Eğer onu istememiş olsaydı ne kitap gönderirdi, ne Peygamber gönderirdi. Âdem (a.s.)'a gelen sahifelerle bütün ömrümüzü sürdürürdük. Ama Âdem (a.s.)'dan sonra gelen birçok kitap, birçok Peygamber, birçok suhuf vardır, ve her gelen sahifeler ve kitaplar, bize Hakk'a giden Mi'râc yolu üzerinde birer ufuk açmakta. O zaman, âhir zaman ümmeti olarak bunların hepsini bilmek bizlere düşüyor. Cenâb-ı Hakk, eğer böyle bir şey olmamış olsaydı Kûr'ân gibi yüce bir kitap, Peygamberimiz gibi yüce, erişilmez bir zuhur, Rasûl bize göndermezdi. Demek ki "**ve *nefahtü fihi min ruhi***" (15/29) hakîkatini bize verdiğinden bu kabiliyeti de vermiş olmaktadır. İşte bunlar birer anlayış meselesi ve kanaat meselesi olmaktadır.

Bazı kimseler bize bu kadarı yeterli demekteler, bazıları tenzîh'te yaşamakta, bazıları teşbîh'te yaşamakta, bazılarımızda her ikisini birleştirerek Tevhîd'î bir anlayış ile hayatlarımızı sürdürmekteyiz. Ama bunun en kemâllisi, yukarıda olan Allah inancı ile aşağıda olan Allah inancını birlikte kullanmaktır. Tevhîd dini, dediğimiz bu hakîkattir. Yukarısı-aşağısı bunların hepsi izâfi bir kelimedir, bu dönen âlemin ne yukarısı vardır ne aşağısı vardır. Aşağısı ve yukarısı olması için sabit bir yer olması lâzım ki, ona göre alt veya üst densin. Bu âlemde sâbit bir nokta olmadığından, dönen varlıklar olduğundan ne aşağısı vardır, ne

yukarısı vardır, hepsi izâfi olmaktadır. Gece karanlık olduğunda biz aşağıda mıyız, yukarıda mıyız; gündüz olduğunda dünyanın yukarısında mıyız, aşağısında mıyız, ne yukarıdayız ne aşağıdayız, nedeni ise devamlı dönüyoruz. Hiçbir sabit noktası olmayan yaşadığımız bu âlemde, yukarısı aşağısı diye itibar ettiğimiz kelimelerin hiçbirisi geçerli değildir. Ancak hürmet bâbında Allah yukarıda, kul aşağıda diye söylüyoruz. Bunların hepsi izâfi mâ'nâda olan kelimelerdir. Cenâb-ı Hakk'ı aşağıya indirmek sözünde herhangi bir aşağılamak, basitleştirmek sözü de izâfi bir ifade tarzında'dır. Cenâb-ı Hakk her an her yerde mevcud'dur. Her yerin içerisine, dünya da, bizler de girdiğimizden hem bizlerde mevcud bütün isimleriyle, sıfatlarıyla birlikte, hem de bütün âlemde mevcud'dur. İşte bazı kimseler bu hakîkati pek kavrayamadıklarından, veya kabullenmek istemediklerinden, şurada olmaktan burada olmaktan, münezzehtir diye. Cenâb-ı Hakk'ı tenzîh etmektedirler. Biz böyle bir Allah inancına sahip isek, Cenâb-ı Hakk'ı yarım tur tanıyoruz demektir, yâni yarı özelliğiyle tanıyoruz demektir. Ama Cenab- ı Hakk, kendisi Kûr'ân-ı Kerîm'de ve Peygamberimizin sözleriyle, kudsî hadîsleriyle kendinin bu âlemlerin sâhibi ve bu âlemlerin içinde var olduğunu açık olarak söylüyor.

İşte bunu anlamak için teşbîh diyorlar, yâni mÎsâllerle bir şeyi belirtmek. Burası da tehlikeli; nedeni, bir şeyi teşbîh ederken, işte şu Allah'ın bir isminin zuhurudur gibi derken, acaba bu Allah mı diye, O'nu yere indirip yanlış bir idrâke sebep olmakta. Bundan da kurtarmak için ve daha güzel bir Allah anlayışı ortaya gelmesi için, Cenâb-ı Hakk Peygamberimizi göndermiş ve yukarıdaki Allah anlayışı da doğrudur, aşağıdaki Allah anlayışı da doğrudur, ama birisi bir yönünü ifade etmekte birisi de bir başka yönünü ifade etmektedir. Bunun kemâli ise ikisini birlikte kullanmaktır. Tevhîd dini dediğimiz bu hakîkattir. Yâni tenzîh ve teşbîhi birlikte idrâk edip, anlayıp öylece şuur etmektir diye bize bunu bildirmiş ve Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinden olan 99 Esmâ-i İlâhiyye'sini de bizlere öğretmiştir.

Bir Hadîs-i Şerif'te ***"Allah insânı 99 ölümle öldürmedikçe, gerçek ölümüne getirmez."*** 99 esmâyla öldürmedikçe, gerçek ölümünü gerçekleştirmez. Yâni burada ne demek istiyor: Bu Esmâ-i İlâhiyye bizlere ait olarak yâni nefsîmiz kaynaklı olarak hepimizde mevcut. Olmadık yerde kızıyoruz, bağırıyoruz, işte Kahhâr ismini kullandık, biz o zaman Kahhâr isminin kendisi olduk, Kahhâr biz olduk. Geçerken bir fakire üç-beş kuruş verdik, işte Rahmet, Rahmân-Rahîm esmâsı biz olduk. Cenâb-ı Hakk bizi faâliyete geçiriyor, kendindeki Rahmân esmâsı biz de faâliyete geçiyor, ve bizim elimizle Cenâb-ı Hakk, ona vermiş oluyor. Yâni ben verdim, şu verdi değil Rahmân verdi. Meselâ Hâdi esmâsı; bir arkadaşınıza gittiniz, bu kadar vaktini boşa geçiriyorsun, hadi gel iki rekat namaz kılıver de sana faydası olsun, dediğimizde Hâdi ismi orada zuhur etti, yâni hidâyete yol açtı. Bunun yanında birisi bizim hanım şöyle yaptı böyle yaptı, diğeri de hadi sen

bırak onu dediğinde Mûdil esmâsı veya sabırlı ol, bekle düzelir inşâallah dediğinde ise Sabır esmâsı zuhura çıktı. Bunların hepsi biz de mevcuttur, bütün Esmâ-i İlâhiyye, yâni Allah'ın bütün vasıfları insânda mevcuttur, o kadar açık ve bâriz ki hayatımız Allah'ın isimleriyle geçmektedir, diğer ifadeyle Allah'la müşterek hayat yaşıyoruz. İşte tenzîh-i mâ'nâda Allah'a baktığımız zaman bu iştirâki bulmamız mümkün değil, ötelerde olan Allah'la nasıl müşterek yaşayacak insân. Kendisi "***O sizinle beraberdir***" (57/4) diyor ,"***ve nefahtu fihi min ruhi***", (15/29) o kadar açık, biz diyoruz ki, hayır Yarabbim sen münezzehsin, sen yücesin, sen göklerdesin. Bu şekilde, bir ömür boyu ibâdet et bakalım, O'nu görebilecekmisin. O'na Ulaşabilecekmisin?, ne dünyada ne âhirette mümkün değil. Nedeni ise kişinin hayalînde var ettiği Rabb'ı. İşte herkese Rabb'i bunun için sevimli geliyor, çünkü kişi kendi üretiyor hayalen, bile, bunun farkında olmuyor. İyi niyetle yapılıyor ancak farkında olmak veya olmamak mazeret değildir. Çünkü Cenâb-ı Hakk, bütün kendini tanıtıcı fikirleri, bilgileri her şeyi âyetlerle sarîh, açık olarak belirtmiştir. İşte her birerlerimizde fizikî mâ'nâda ve nefsî mâ'nâda bu malzeme vardır. Yâni esmâ-i İlâhiyyenin, sıfat-ı İlâhiyyenin hepsi vardır.

Hayat, İlim, İrâde, Kudret, Kelâm, Semi', Basar yedi sıfatı subûtiyye. Bunların birini bizden alsa Cenâb-ı Hakk, meselâ hayatımızı alsa, ne kaldı geriye hiçbir şey kalmadı. İşte rahmetlik olan bir kişiyi düşünelim, hayatı elinden alındı, onunla birlikte bütün esmâlarda alındı. Çünkü hepsinin kaynağı hayata bağlı, hayat olmazsa hiçbir şey olmaz. Onun için sıfatı subûtiyenin birincisi hayat'tır. Hayat biz de vardır, İlim her birerlerimizde, az da olsa vardır. En azından evimizin yolunu biliyoruz, bu da bir bilgidir, ilim. Aklı olanın çocukta olsa, çobanda olsa ne kadar büyük bir ilmi vardır.

İrade, hepimizin bir irâdesi vardır. Meselâ bir şeyi tutup kaldırdığımızda irâdemizle kaldırmayı murâd ediyoruz, kudretimizle de kaldırıyoruz. İrade edipte kaldıramazsak, o zaman kudret esmâsı orada faâliyette değildir. Diğerleri de bunun gibi. Eğer Hakk'ın duyuşu olmasa biz duyamayız, Hakk'ın verdiği görüş olmasa biz göremeyiz. O halde bu kadar açık ki, Allah'ın sıfatlarını, isimlerini, fiillerini müşterek kulanıyoruz. Bunların sâhibi Cenâb-ı Hakk'ın kendisi, ama her birerlerimize de kısım kısım vermiş, nedeni: "***Halekal âdeme âlâ sûreti Rahmân***" Cenâb-ı Hakk Âdemi Rahmân sûreti üzere halketti diyor. Ne kadar müthiş, yüce bir taltif. Yâni Rahmâniyet hakîkati ile halketti. Ve bunun izahı Rahmân sûresinde belirtiliyor. "***Er- Rahmân, Allemel Kûr'ân, Halekal İnsan ve Allemehul beyân.***" (55/1-2-3-4-)Biz bunları okuyoruz sadece, yukarıda ulaşılmaz Allah'a duâ edelim, sevap kazanalım diye. Hâlbuki O: Duâ, sevap değil beni anlayın, beni tanıyın diyor. Onun için onları yazdım size, bunlar birer ilim diyor. O bize Kûr'ân-ı Kerîm'i baştanbaşa sayısal olarak indirirdi, şurada 100 defa bunu oku, 500 defa şu çekilecek, böyle duâ sistemi içerisinde gelebilirdi Kûr'ân-ı Kerîm bize, sadece sayısal olsaydı bu işler. Ancak sayılarda

vardır içinde ama sayı üzerine binâ edilmiş değildir, ilim üzere binâ edilmiş ve o sayıları da ilmi mâ'nâda değerlendirirsek, o zaman sayılar bir iş görüyor olur. Âyet sayıları var, sûre sayıları var, kelime sayıları, harf sayıları var. Hepsinin ayrı ayrı özellikleri var. Ama meselâ 20.Âyet, 20.Sûre, okuyoruz, orada sayı tespit etmek için, sûrenin yerini bulmak için, numarasını bulmak için. 20.sûreyi açtığımızda meselâ diyebilirdi 1.nokta beş bin tane salâvat çekilecek, 2.nokta on bin tane kelime-i tevhîd çekilecek yâni Kûr'ân-ı Kerîm böyle gelebilirdi bize, sayısal zikir sadece kâfi gelmiş olsaydı, ama Cenâb-ı Hakk her bir âyette sonsuz ifadeler yükleyerek üzerine, mâ'nâlar hâlinde getirmiş.

Kûr'ân-ı Kerîm'in dört mâ'nâsı var en azından, bir tanesi zâhirî okuduğumuz meal tarafı, bir tanesi bâtınî yâni iç bünyesi, bir tanesi haddi, bir tanesi matlaı, bakın dört mertebesi vardır.

Zâhirini, genelde okuduğumuz Kûr'ân-ı Kerîm'in zâhiri yâni meal tarafını okuyoruz. Bunu da tenzîh anlayışı ile okuduğumuzdan hep ötelerde, yukarılarda bir Allah ile meşgul oluyoruz. Zannımızda hayalimizde öyle bir Allah oluyor.

Diğeri bâtını yâni teşbîhi mâ'nâda anlatılan yönleri, hayatın içinde olan Allah'ın izahıdır.

Haddi; sınırları yâni hudutları, her âyetin, her sûrenin kendine göre bir sınırları vardır. Meselâ Rahmân denildiği zaman Rahmâ'nın bir sınırı vardır. Cebbâr denildiği zaman Cebbâr'ın sınırları vardır. Mûsâ (a.s.) dan bahsederken Mertebe-i Mûseviyyetin bir sınırı vardır, yâni haddi dediği odur.

Bir de matlaı vardır, tulû ettiği yer, yâni doğduğu yer. Âyet hangi mertebeden bahsediyor. Kûr'ân-ı Kerîm'deki âyetler hangi mertebeden kaynaklanıyor, hangi mevzûyu, hangi mâ'nâyı ifade ediyor. İşte bunları biraz daha idrâk ve şuurla yaptığımız zaman, tenzîh ve teşbîhi birleştirerek, gerçek mâ'nâda bir tevhîd anlayışıyla. Yâni hem yukarılarda olan bir Allah'ı noksan sıfatlardan tenzîh ederek, hem de hayatın içinde olan, varlığımızda mevcut olan Allah'ı teşbîh etmek sûretiyle ve her ikisini de birleştirerek gerçek bir Allah anlayışına ulaşmamız gerekiyor.

İşte varlığımızda, farkında olmadan, varlığımızın aslı olan, rukünleri olan ve sermayesi olan Esmâ-i Hüsnâları, ne zaman idrâk etmişsek veyahut işte (99) esmânın ölmesi, bize ait olan o ismin karşılığı yok olup, hakiki yâni Allah'ın esmâsının yerine geçmesi, o ismin ölmesi mâ'nâsınadır. Hayâlîmizde var ettiğimiz, nefsî olarak kullandığımız, Kahhâr esmâsını öldürerek, hükmünü kaldırarak. Neden, çünkü bizim nefsîmize ait olanı ona, benzer ama Rahmâni değildir. Neden, Rahmâni değildir? Çünkü nefsî emmâremizin tazyikiyle o sertliği yapıyoruz. İşte Kahhâr esmâsı Hakk'a ait olanı değil, nefsîmize ait olanı kullanıyoruz. Ve bundan da mes'ul oluyoruz. İşte bu Esmâ-i İlâhiyye ile, yâni hayalî

esmâ-i İlâhiyye ile, gerçek mâ'nâda Allah'ın Kahhâr esmâsını giyindiğimiz zaman, bakın nefsi olan (99) esmâdan birisi ölmüş, hükmü kalkmış oluyor. Peki, yeri boş mu kalıyor? Yeri boş kalmıyor ama yerine aslı geliyor. Yâni sahtesinin yerine, geçersiz olanın yerine hakîkati gelmiş oluyor. Bundan daha güzel bir şey olabilir mi? İnsanın kendi kendini bilmesi, tanıması yönünden daha da kemâlli bir şey olur mu? İşte diğer taraftan Mûdill isminin ölmesi, yâni hayalîmizde var ettiğimiz, dalâlet, yanlış şeylerin ortadan kalkıp, yerine Hâdi isminin gelmesi gibi. Bakın o da ölmüş oluyor. Yâni bizle ilgili, bizim hayalîmizde var ettiğimiz bütün hususiyetlerimiz, tarafımızdan yavaş yavaş terkedile terkedile, bu (99) tane Esmâ-i İlâhiyye'yi aslına döndürüyoruz. -bu sadece hadîs-i şeriflerde belirtilen isimler sıralaması. Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinin, kelimelerinin ne sonu vardır, ne de nihâyeti vardır. Âyeti kerîme'lerde de geçiyor. ***"Bütün ağaçlar kalem, yapraklar kâğıt olsa, bütün denizler mürekkep olsa, ve yedi denizde yedekte, bulunup yazılsa yine Allah'ın kelimeleri bitmez."*** *(31/27)* Allah'ın kelimeleri, Allah'ın esmâlarıdır. Ama faâliyette olan, çok geçerli olan, önde olan (99) esmâ belirtilmiştir.

Esmâları nefsî mâ'nâda kullandığımız zaman veya çevreye zarar verici şekilde kullandığımız zaman, bu nefsîmize ait olan tarafıdır. Çünkü İlâhi olan, çevreye zarar vermez, Rahmet verir. Rahmet ağırlıklı olur, çünkü "***Rahmetim gazabımı geçmiştir***" (Hadîs-i kuds-î) ifadesiyle Rahmet ağırlıklı olur. Ancak Kahhâr esmâsı, Cebbâr esmâsı, Mütekebbir esmâsı diyelim, şu şekilde kullanılması lâzımdır. Eğer bir yerde çocuğumuz, kızımız, bir arkadaşımız bir yanlış yaptı ise. Biz onu cezalandırmak durumundayız ki terbiye olsun. İşte burada iki türlü bir davranış vardır. Eğer nefsimizden kaynaklanarak onu cezalandırmaya kalkarsak çok fazla vurmaya kalkışırız. Ve üstüne yaptığı hatanın dozundan fazla yükleniriz. Diyelim ki beş kuruşluk bir hata yapmışsa biz 25 kuruşluk ceza veririz. Nedeni, nefsimizden kaynaklandığı içindir. İşte bunu kaldırmamız gerekiyor. Bunun yerine Rahmâni olan Kahhârı koymamız gerekiyor. Rahmâni olan Kahhâr ile nefsâni olan Kahhâr arasındaki fark, burada Kahhâra bürünmek sûretiyle görünmektir.

Öyle görüneceğiz. Bağırıyormuş gibi görüneceğiz ama o bağırma fiili bizim içimizde olmayacak. Yâni düşmanlık, kızgınlık fiili içimizde olmayacak. Buna bürünme diyorlar ve öyle görünme diyorlar. Korkuyu alacak, ona rahmet olması için. Ama biz etkilenmeyeceğiz. Etkilendiğimiz zaman biz hâlâ nefsimizle yaşıyoruz demektir. Bakın iki türlü görünmek var. Birisi nefsimizden kaynaklanan. Darbeyi daha fazla yapmak sûretiyle hıncımı aldım, alamadım hıncımı diyerek taşa vuruyor, toprağa vuruyor, işte o zaman haksızlık ediyor. Karşıdaki mağdur olmuş oluyor, o hak sâhibi oluyor. Ve zaten birçok hadîse de öyle olur. Sonra keşke der, vicdânen muzdarip olur. Ben haksızlık yaptım, diye vicdan azâbı çeker. Neden? Fazla nefsî yaptığındandır. Diğerini eğer o şekilde yapmamış olsa bu sefer o çocuk onu tekrar edecektir. Yâni müeyyide

uygulanmamış olsa tekrar edecek ve daha büyüğünü yapacaktır. Yâni bir hadîse küçükken durdurulmayıp hoş görülürse o tabi ki alışkanlık olacak ve daha büyüğünü yapacaktır. Allah etmesin. Hiç cevap vermemek şekliyle karşılarsak gibilerden. Ama karşılık vereceğimiz zamanda çok vermemiz gerekiyor. İşte bizler böyle, çocuklarımıza karşı hareket edersek, onlarda hayatı böyle öğrenmiş olacaklar ve kendinden sonra gelecek nesillere de aynı şekilde davranmış olacaklardır.

İşte bunun gibi diğer bütün Esmâ-i İlâhiyyelerin nefsimize ait olan taraflarını bir tarafa bırakıp, hakîkati itibariyle, gerçeği itibariyle kullanmaya başlamamız gerekiyor. Bütün bu Esmâ-i İlâhiyye, bakın şimdi iş nereye geliyor. Esmâ-i İlâhiyyelerin bir tanesi de Allah ismi. O Allah ismini kendimiz zannettiğimiz, tasavvur ettiğimiz bir Allah esmâsı var. İşte o hayalî Allah esmâsını kendimizden kaldırıp ta, gerçek tenzîh ve teşbîh ve tevhîd hakîkatiyle anladığımız Allah esmâsını bünyemize bina etmiş olursak, O'ndan gayrı mı oluruz? Bu yol Ümmeti Muhammed olarak bizlere açıktır. Başka ümmetin böyle bir yüceliği, yüksekliği yoktur. İşte basitçe, **"Çık aradan, kalsın Yaradan"** derler ya, işte bu hakîkat onun içerisinde gizlidir.

Nefsî mâ'nâda kendimizi soyutladık mı, bu beden kimliğinden dışarı çıkarttık mı, orası mutlaka bir şeyle dolacaktır. Şişenin içerisindeki suyu boşaltalım, boşalttığımız zaman şişe dolu mu? Boş diyoruz, o şişeye. Hayır, boş değil, doludur, havayla doludur. Çünkü bu âlemde boş bir yerin kalması mümkün değildir. Boşluk diye bir şey yoktur. Dolacak, bir şeyle dolacaktır. İşte bu beden şişemizin içinden, bizim o işe yaramaz nefsimizi baş aşağı getirip döktük mü, sonra o şişeyi tekrar oturttuk mu, o şişenin içerisi dolacaktır. Ne ile? Allah'ın varlığıyla dolacaktır. Gerçi yine O'nun varlığıyla doludur ama, bizim hedefimiz, anlayışımız nefsî mâ'nâda olduğundan, o zaman oradaki hüküm nefs olmuş oluyor. İşte o anlayışı tepetaklak edip ortadan çıkarttıktan sonra, kalacak olan Hakk'ın ta kendisidir. Zaten başkası olması da mümkün değildir. O zaman bu hâli idrâk eden birisi öyle demiş:

"***Sen ona korkma, de Kûr'ân-ı Nâtık,***

Gönül Kâbe'sine gir, ol mutâbık.

Devreyle, ol Kâ'be'nin etrafını,

Devrederler bir gün gelir, şems-i zâtını."

Gerçi şu konuştuğumuz meseleleri, tam anlatabiliyor muyum, anlatamıyor muyum? o da başka bir mesele. Sıradan gibi konuştuğumuz meseleler, bunlar irfâniyetin en yüce halleridir, insânlığın en yüce oluşumlarıdır. İşte bakın şurada yarım saat, bir –iki saat geçirdiğimiz zaman içerisindeki kazancımız, emin olun 10 sene kişi hiç secdeden başını kaldırmadan, elinde tesbih olarak ibâdet etmiş olsa, buraya ulaşamaz. Mümkün değil. Yâni 10 sene hilâfsız yine az söylüyorum. Bir ömür boyu ibâdet etse yine bu tefekküre ulaşamaz. İşte onun için ne

diyelim. Bazı kimselerle birlikte olmanın faydaları bu oluyor. Cenâb-ı Hakk her birerlerinden razı olsun. Gerek bu kitapları düzenleyenlerden, gerek sohbetlerinde bulunduğumuz büyüklerimizden ki, bizim yollarımızı mümkün olduğu kadar kısaltarak Rabb'ımıza, Cenâb-ı Hakk'ımıza çok yaklaştırıcı bilgiler vermişler.

Mevzuya nerden girdik. Bu kitabın hususiyetlerinden, genelde bu kardeşlerimiz tenzîh üzere yaşarlar, yâni münâsebetleri ötelerde olan Allah iledir. Onu bir türlü kendi varlıklarına indiremezler. Genelde zâten İslâm'ın zâhiri de budur. Zâhiri anlayış budur. Ötelerde olan bir Allah inancıdır. Bu da Mûseviyyet mertebesidir. İslâm'ın içindeki Mûseviyyet mertebesidir.

Îseviyyet Mertebesi, Cenâb-ı Hakk'ı aşağıya indirir ya hani, âlemin içindeki varlığını bildirir, onun da tehlikesi putperestliğe dönmektir ki, Kûr'ân dışı Îsevilerin hâli de budur. Îsâ (a.s.) 'yı put edinmişlerdir. Allah'ın oğlu demişlerdir. "Teslis/üçleme" etmişlerdir. Bakın Allah'ı bir vücudun içine sığdırmışlardır. İşte suç unsuru budur. Îsâ (a.s.) 'da da Hakk'ın zuhuru vardır mutlak mâ'nâda, ama sadece Îsâ (a.s.) 'da Hakk'ı görmek, onun dışında hiçbir yerde görmemek, Ulûhiyeti o menzile, o noktaya vermek, putperstliğin ta kendisi olmuş olmaktadır, işte eksileri oradadır. Zâten bu hüküm, bu yüzden neshedilmiş, kaldırılmış ve Muhammedîyyet gelmiştir. Tevhîd gelmiştir. Tenzîh ve teşbîhi Tevhîd etmek, birleştirmektir.

Biz Tevhîd ettiğimiz zaman zannediyoruz ki ***"Lâilâhe illâllah"***dedik, tevhîd ehli olduk, o bir yönüdür ama ilmi mâ'nâda tevhîd; tenzîh ve teşbîhi birleştirmek, tevhîd etmek, mâ'nâsınadır. O zaman hem yukarıdaki gerçek Allah, hem bütün âlemin içerisinde yaşayan bir Allah'ın olduğunu, ve biz de bu âlemin içinde yaşadığımız için Hakk'ın bizde de mevcud olduğunu, anlamak sûretiyle tevhîd etmek ve böylece de yolu çok kısaltmış olmaktayız. Çünkü herkesin Allah'a giden yolu evvelâ kendinden geçiyor. Yâni falan yere uğrayacağım, falan iskeleye gideceğim de orda Allah'a ulaşacağım diye bir şey sözkonusu değildir. Zaten dışardaki Allah'a ulaşmakta mümkün değildir.

Tenzîh mertebesi itibariyle baktığımızda, Âdem (a.s.)'i temsilci olarak göndersek ve yüz milyar insân tasavvur etsek ve hepsinin ömrü de yüz sene, yüz kere yüz milyarı çarpsak birbirine, temsilci olarak Âdem(a.s.)'i ötelerde olan Allah'a göndersek, daha bizim güneş sistemini aşamaz. O zaman Allah'ı kim bulacak, kim bilecek ve nereye gidilecek? Nasıl tevhîd olacak? Fenâfillâh olacak, bakâbillâh olacak?

Bu kitabımızın içerisinde bazı bölümler var. Bu gerçek mâ'nâda tevhîdi anlatan bölümlerdir, ancak onlar buralara pek itibar etmediklerinden, daha ziyâde nakillerini okumaktalardır. Bu kitabın ve diğer kitapların içerisinde geçen evliyâullâh'ın, hayat hikâyelerini

nakletmekteler, menkîbe olarak okumaktalar. İşte bölümlerin içerisinde bazı sayfalardan bazı notlar aldım. Onları yavaş yavaş okuruz İnşeallah.

İşte böylece varlığımızda hayalî olarak mevcut olan, o isimlerin faaliyetlerini ve sahalarını ortadan kaldırıp ta aynı esmânın gerçeğini yerine koyduğumuz zaman -şimdi diyelim ki; duvarda (99) tane pano var. Almışız bunları ama sahtelerini almışız. Hani satılıyor ya piyasada. Bir sürü büyük ressamlar var. Resmin aslı kaç bin, milyon dolarlara satılıyor. Diğerleri de kaçak olarak onun fotoğrafını çekiyor. Baskısını yapıp beş, on dolara satıyorlar. Zaten kâğıt fiyatı o kadar. Çünkü üzerindeki resim kopyalanmış oluyor. Ama ehli gördüğü zaman geçerli değil, hayır diyor. Bu bir işe yaramaz, yırt at, hiçbir şeyi yok bunun diyor. Onun gibi bizde de kopya resimler var, böyle Esmâ-i İlâhiyye'nin kopyaları var, nefsimize ait yâni sahteleri var. Biz onları hep biriktirmişiz, bunların hakîkisi diye. O zaman birisi geliyor ki; bu işe yaramaz, yâni gümrükten geçecek diyelim mal olarak, kişi biriktirmiş bunları değerli, gerçek diye gümrüğe giriyor bakıyor ki gümrükte kaldı. Bir işe yaramıyor. Sobaya at bunları, odun olur bunlar ancak. Başka bir şey olmaz, işte hâlimiz böyle olmaz İnşeallah. Âhirete gittiğimiz zaman o gümrük kapısından yahut kabir kapısından asıllarıyla birlikte geçeriz inşeallah. Allah cümlemize sağlık, sıhhat ve güzel idrâkler versin inşeallah.

Bu giriş ve izahatten sonra yavaş yavaş bahsedilen kitabımızın içinde gönül yolculuğumuza çıkabiliriz. Bakalım hangi deryaların içinde ve sahillerinde, ve limanlarında dolaşacağız.

Reşahat sohbet (2)

Reşehat-Sayfa-29

VUKÛF-U ZAMÂNÎ:

Bu mesele üzerinde Şâh-ı Nakşibend buyuruyorlar:

"Müridin bütün uğraşma ve didinmelerini neticeye bağlayan ve onu murâdına eriştirmekte en büyük müessirlerden(tesir edicilerden) biri olan "Vukûf-u zamânî", insânın her an kendi hâlini bilmesi hâlinin şükrü mü, özrü mü gerektirdiğini anlaması demektir.

Yakup Şerhî:

Bahaeddini Nakşibend Hazretleri, bize, kabz (sıkışma) hâlinde istiğfar; bast (genişleme) hâlinde de şükür ile emir

buyurmuşlardır. İşte bu iki hâle dikkat ve riâyet "Vukûf-u Zamânî" dir.

Hoca Hazretleri:

Müridin olanca kâr binası, "Vukûf-u Zamânî" işinde saat üzerine kurulmuştur. Yâni müridin hâlindeki nizam, vaktini muhafaza etmeğe bağlıdır. Ta ki, aldığı her nefes, huzur ile mi, gafletle mi geçmektedir, bilsin.

"Vukûf-u Zamânî" tasavvuf büyüklerince nefs murakabe ve muhasebesinden ibarettir. Hoca Hazretleri:

"Muhasebe, her geçen saatin huzur veya gaflet noktasından hesaplanmasıdır. Eğer vaziyette noksan varsa «Bâz-ı Geşt» usulüne sarılıp amele yeniden başlanması lâzımdır.

Tekrar edelim bir ön bilgi olsun diye.
Bu mesele üzerinde Şâh-ı Nakşibend buyuruyorlar:

"Müridin bütün uğraşma ve didinmelerini neticeye bağlayan ve onu murâdına eriştirmekte en büyük müessirlerden(tesir edicilerden) biri olan "Vukûf-u zamânî"

Yâni "Vukûf-u Zamânî" ne demek, zamanâ vâkıf olmak. Yaşadığı hâli murakabeyle, müşâhedeyle, idrâkle geçirmek demek oluyor "Vukûf-u Zamânî". Zamân'â vâkıf olmak. Vâkıf olmak iki türlüdür. Birisi hâkim olma yönünde, birisi de ne yaptığını idrâk etme yönünde. Zamânâ vukûf kesbetmek, anlayışlı olmaktır.

"müridin bütün uğraşmaları ve didinmeleri,"

Ne yapıyoruz. Dersimizi yapıyoruz, ibâdetlerimizi yapıyoruz farzlar başta olmak üzere, bunları yapıyoruz. Bunları yapıyorken ki hâlimiz nedir? Gafletle mi yapıyoruz, uyanık mı, idrâkle mi yapıyoruz. Yoksa yapmış olmak için mi yapıyoruz.?

"Bütün bu uğraşma ve didinmelerini neticeye bağlayan ve murâdına eriştirmekte,"

Bunları yapmakla bir murâdımız oluyor, bir kastımız, niyetimiz oluyor. Evvelâ kendimizi tanıma yönünde, sistemin içerisinde varsa. Diğer şekliyle, işte sevap kazanayım da âhirette rahat edeyim, gibilerde bir irademiz olmakta. İşte bu hâle erişmenin en büyük unsurlarından olan "Vukûf-u Zamânî". Yâni insânın her an kendi hâlini bilmesi. Şimdi diyelim ki, beş dakika sonrasını tefekkür edelim, çünkü olmamış bir şeyi tefekkür etmek mümkün değildir, veya bir şey oluyorken tefekkür etmek mümkün, olmuş bir hâdiseyi de tefekkür etmek mümkündür.

"insânın her an kendi hâlini bilmesi hâlinin şükrü mü, özrü mü gerektirdiğini anlaması"

Yâni diyelim ki öğle namazını güzel bir şekilde kıldı, buna şükür gerektirmekte. Kendi kendine Rabb'ına şükür etti: "Yarabbi güzel bir hâl verdin, güzel bir ibâdet ettim" gibi. Veya biraz para, mülk verdin ben de başkalarına verdim, gibi şükür gerektiren hâller. Ama bunun dışında yaşadığımız hâl gafletle mi geçti, yoksa fiilimizi yaptık ama gerçek mâ'nâda üzerinde durmadan, pek samimi olmadan, görevimizi yapmış olalım diye mi yaptık, diye bu fiilde özrü gerektirmektedir. Yâni Yarabbi istiğfar ederim, ben burada biraz gaflette bulundum, yanlış yaptım gibi. Yaptığımız fiil özür mü dilememizi gerektiriyor, yoksa şükretmemizi gerektiriyor, bunun bilincinde olmamız lâzım buna da zamâ'nâ vâkıf olma "vukûf-u zamânî" demişler. Bu kitap Orta Asya'da yazılan bir kitap ve oranın yaşantılarına uygun olduğu gibi birazda lisanı Arapça ve Farsça karışık olduğundan bu şekilde isim almış, yâni zamâ'nâ vâkıf olma. Diğer ifadeyle kişinin bilerek yaşaması, her attığı adımı hangi yere basacağını bilerek adım atmasıdır.

"Bahaeddîni Nakşibend Hazretleri, bize*(çevresindekilere)*, kabz (sıkışma-sıkıntı) hâlinde istiğfar;"

Bazen öyle olur hâlimiz, hiç ortada bir şey yokken bir sıkıntı var, içim sıkılıyor deriz. Bunun birçok sebepleri vardır da, o anda kişi açık olarak o sebebi anlayamaz. Hâlbuki sebep yine kendindedir. Gerçi dışardan gelen birçok sebep te kişinin elinde olmadan ortaya sıkıntı getirir. Meselâ siz huzurlu olursunuz çocukta-kızda bir şey vardır, torunda bir şey vardır. Siz sağlıklısınız ama çevreden üzüntü, sıkıntı geliyordur. Yalnız bu üzüntü ve sıkıntının da birçok yönleri vardır. Burada üzüntü demeyelim de, biz ona sıkışma diyelim, yâni acı yok bir tarafta, çevrede hiçbir şey yok, çevrede düzgün, ama kendi içimiz sıkılıyor. İşte bunu "kabz" diye tarif ediyorlar. Bu kabz hâlinde istiğfar etmek gereklidir diyor, yâni sıkıntılı olduğumuzda istiğfar ve salâvat-ı şerîfeler çekeceğiz.

"***bast (genişleme) hâlinde de şükür ile emir buyurmuşlardır."***

"Bast" hâli gelince yâni genişleme hâlinde ise şükürle emir buyurmuşlardır, şükür etmeyi tavsiye etmişlerdir, diyor. Bakıyorsunuz ortada gene bir şey yok, ama bir hoşluk var içimizde, görseniz sanki pır pır kelebek gibi uçuyorsunuz. Hiç öyle vücut ağırlığı yokmuş gibi uçuyorsunuz. Bu da türlü sebeplerle oluşmaktadır. Bazen insanın aklına güzel fikirler gelir, Râhmanî açılımlar olur. Allah Allah ben bunları şimdiye kadar niye tefekkür etmemişim, anlamamışım, niye ulaşamamışım gibilerde o anda çok hoş bir hâl olur. İşte "bast" o, açılma, genişlemedir. Bazen de bir şeyin içerisine girer çıkamaz, döner döner durur çıkamaz, o da "kabz" hâli, sıkışma hâli diye belirtiliyor. İşte "kabz" sıkıntı hâlinde istiğfar ve "bast" genişleme hâlinde de şükürle hareket etmek gerektiğini burada söylemişlerdir.

"***İşte bu iki hâle dikkat ve riayet "Vukûf-u Zamânî" dir."***

İşte bu iki hâle dikkat ve riayet yâni gerek "kabz" ve gerek "bast" hâlinde olduğumuz süre içerisinde bunlara dikkat etmek "vukûf-u zamânî" diye isim almış yâni zamânâ vâkıf olmak, uyanık durmaktır.

"Müridin olanca kâr binası, "Vukûf-u Zamânî" işinde saat üzerine kurulmuştur. Yâni müridin hâlindeki nizam, vaktini muhafaza etmeğe bağlıdır."

Müridin olanca kâr binası, yâni kâr hanesine kâr yazılması için, "vukûf-u zamânî" işinde saat üzerine kurulmuştur. Yâni müridin hâlindeki nizam, vaktini muhafaza etmeğe bağlıdır. Vaktimizi boş yerlerde geçirmemeye bağlıdır. İşte kişi zamanına vâkıf olmazsa; meselâ diyelim ki televizyon seyrediyoruz. Hiç seyretmeyecek miyiz, hayır onu da seyredeceğiz ama hasta olurcasına değil, gerektiği anda gerektiği yerde kesebileceğiz. Hangi heyecanlı yerinde olursa olsun kesmesini bileceğiz. Kesemiyorsak "vukûf-u zamânî" bitti. Gerçi kesmeden de oturulur, vakti müsaittir, bittikten sonra devam ederim dersime der, o ayrı konu, veya hem televizyonu seyreder, hem de zikrini yapar, bu da işin biraz kolay tarafıdır. Hiç seyredilmesin deseler o zaman zor, nefis işte o, görmek isteyecek. O zaman hadi hem onu yap hem de onu yap derler, ehven-i şer. Derste bir taraftan yapılmış olur, aklının yarısı derste olur yarısı sahnede olur. Rahmiye Annem (Rahmetullâhi aleyh) öyle derdi: "Oğlum gençlere biraz gençlik payı bırakmak lâzım." Yâni sıkboğaz edip illâ şunu yap değil. Ancak bunların da bilinçli yapılması lâzım, yâni tamamen sınırsız bir hürriyet değil ama sınırsız bir boğma da değil, onları kabza sokmakta. İşte biz hem çevremize hem kendimize ait olan zamanlarımızı, bu sistem içerisinde idrâkle ve şuurla zamanımıza vâkıf olarak değerlendirirsek en kârlı yine biz çıkmış oluruz. Aksi hâlde o zaman, bizim elimizden kayar gider.

İşinde, saat üzerindeki gibi olması lâzımdır, yâni müridin, hâlindeki nizam vaktini muhafaza etmeye bağlıdır. Çünkü her birerlerimizin en değerli varlığımız vaktimizdir. Ne çocuğumuz, ne eşimiz, ne işimiz, ne aşımız hiçbirisi değil. Bütün bunların hepsinin üzerinde olan bizim vaktimizdir, en mühim olan ve sahip olduğumuz tek şeydir o. Diğerlerinin hepsi hiç anlayamayacağımız bir süre içerisinde gelir, geçer, gider. Ama bize kalan, yine o bize tahsis edilmiş zamandır. Bütün yaptığımız diğer şeyleri de; ibâdet dahi olsa, yemek dahi olsa, hizmet dahi olsa, zamanla ve o zamanın içinde yapıyoruz. O zamanımız olmazsa nereye hizmet edeceğiz. Zamanımız olmazsa hangi zamanda, nerde Allah'a ibâdet edeceğiz. Çocuğumuza, eşimize, dostumuza nerde bakacağız. Yâni bütün işin aslı, nasıl ki sıfat-ı subûtiyye'nin ilk ismi, esmâsı hayat, eşittir zaman. Bakın zamanla hayat aynı şey. Zamanımızı aldılar mı hayatımız yok olur, hayatımızı aldılar mı zaman yok olur. Yâni ilk dikkat edeceğimiz şey, çok zor sarf edeceğimiz şey zamanımız. Ta ki bize çok fazla bir şey verecekler, onun karşılığı olarak o zamanımızı vereceğiz, yoksa havâiyatla, boşlukla o zamanı geçirirsek adeta o

bölümlerin katili olmuş oluyoruz, farkında olmadan katil oluyoruz. Çünkü katillik ne demek? O kişinin zamanını almak demek, bedenini öldürmek değil, zamanını öldürmek, zamanını neticeye erdirmek. Cenâb-ı Hakk, ona on sene daha ömür, zaman vermişse işte katil onu daha evvel öldürmek sûretiyle zamanını almış olmakta, cesedini almış değil. İşte kim ki vaktini malayâni dedikleri gereksiz şey içerisinde harcıyorsa, o ömrünün, o safahatlarının, 24 saatinin hangi saatini boşa harcamışsa, o bölümlerin katilidir kişi. Tamamının değil ama o da onunla eşdeğerdir. Bir damla zehirle bir kilo zehir aynı zehirdir, ikiside öldürücüdür.

"nizam vaktini muhafaza etmeğe bağlıdır. Ta ki, aldığı her nefes, huzur ile mi, gafletle mi geçmektedir, bilsin."

Salâhaddin Uşşâki (H.z), "Tuhfetû'l-Uşşâkî"de bunun bir başka şeklini belirtir. Diyor ki: "İkindi namazında kendinizi murâkabe ediniz." Bir Hadîs-i Şerîf vardır*: "Hesâba çekilmeden evvel nefislerinizi hesâba çekiniz."* diye. Bakın aynı şeydir bu. Yalnız burada her nefes bunun yapılması gerektiği, diğer şekliyle de hadîs mûcibince 24 saatte bir, o 24 saat içerisinde ne yapıldığının muhasebesinin yapılması lâzım deniyor, ikindi namazından biraz evvel. Çünkü sebebini de yazıyor. Görev melekleri-Kiramen Kâtibîn, ikindi namazında görev devir alırlar. Kiramen-Kâtibîn iyi olan amelleri sağ taraftaki ana deftere hemen yazar, sol taraftaki kâtip melek yapılan günahları yazmaz, ihtiyatta bırakır. Meselâ bazı dükkânlara gidilir veresiye veya taksitle mal alınır, onu hemen bir kâğıda not alır ve orada bir çivi vardır takıverir onu unutulmasın diye, ana deftere geçmez.

Ne zaman geçer ana deftere, bütün işi biter ondan sonra muhasebe defterine alacakları yazar. İşte bu misâldeki gibi, görevli melek onu sadece not alır amel defterine yazmaz. Neden; o da rahmetindendir. Sevaplar hemen yazılır unutulmasın, geriye kalmasın diye. Günahlar yazılmaz, ta ki ertesi günün görevli meleği 24 saat içerisinde nöbet değiştirmeye geldiği zaman, defteri kendisine takdim ederken, iade ederken bütün ne varsa yazar, yâni o anda yazar diğer zamanda yazmaz. Eğer bu arada o kişi "vukûf-u zamânî" düşüncesiyle istiğfar ederse Yarabbi ben bunları yanlış yapmışım diye, o not kâğıtları yırtılır, atılır, kayda geçmez. Ama istiğfar edilmezse, geriye de dönüşü olmazsa o zaman yazılır. Sevabı hemen yazmakta, suç unsuru olan bazı eksi hâdiseleri yine 24 saatlik bir süre tanımakta. Eğer onlar oraya yazılıp ta, istiğfar edilip te sonradan silinmeye kalkılsa mutlaka orda izleri kalır. Yâni kayıt izleri kalır. Ama hiç yazılmamışsa orası tertemiz bir sayfa hâlinde olur.

"Vukûf-u Zamânî" tasavvuf büyüklerince nefs murakabe ve muhasebesinden ibarettir. Hoca Hazretleri:

"Muhasebe, her geçen saatin huzur veya gaflet noktasından hesaplanmasıdır. Eğer vaziyette noksan varsa «Bâz-ı Geşt» usulüne sarılıp amele yeniden başlanması lâzımdır."

VUKÛF- U ADEDÎ:

"Zikir sayısına dikkat ve riayet işidir. Hoca Bahaeddîn-i Nakşibend Hazretleri, kalbî zikirde sayıya dikkat ve riayetin dağınık «havâtır»ı toplayıp sildiğine işaret ederler."

Her birerlerimizin yapmış olduğumuz zikirlerdeki hâllerimiz vardır, zikir esnasındaki yaşadığımız hâllerimiz vardır.

"kalbî zikirde sayıya dikkat ve riayetin dağınık "havâtır" ı toplayıp sildiğine işaret ederler."

Zaten rabıta diye bilinen ve az da olsa tatbiki tavsiye edilen şeyin aslı, rabıta edilen yerin ve kişinin herhangi bir şekilde, o kişiye yönelmek şekliyle değil sadece havâtır dediği hatıralar, hayâl ve vehimlerin dağınıklığından kurtulup, kişinin aklını ve gönlünü bir yerde toplaması içindir. Kişinin belirli bir yere rabıtası yoksa yüzlerce yere rabıtası vardır, yâni dağınıktır. Nedir bunlar? İşimiz, her birerlerimizin işi var, bunlar hep birer havâtırdır. İşte şuraya gideyim, onu yapayım, şunu yapayım gibi kafamızda bir sürü hedefler vardır. Bunların bazılarını severek, bazılarını sevmeden yaparız mecbur olduğumuz için. İşte oğlum ne olacak, kızım ne olacak bunların hepsi birer rabıtadır, o varlığa rabıtadır, yönelmek ve düşünmektir. Ve ne kadar çok şey düşünüyorsak o kadar çok dağılmış vaziyette olmaktayız. İşte bu dağınıklığı toplayacak tek şey rabıtadır. Ne oluyor o zaman, oralara dağıttığımız enerjimizi bir araya toplamış ve o toplanan enerjiyle de güçlenmiş olmaktayız.

O niyetle yapılan zikir, o niyetle yapılan tefekkür daha güçlü olmakta. İşte her birerlerimizin belli bir adet çektiğimiz esmâlar var, onları da vukûf-u zamânî içerisinde bilerek çekmenin gerekliliğini anlatmayı istiyor. Bakın kalbî zikirde, onlar zikirlerini kalbin üstüne vurdurarak çekerler, bu da ayrı bir sistemdir. Dikkat ve riayetin dağınık havâtır'ı toplayıp yâni dağınık olan hatıraları toplayıp sildiğine işaret ederler. Orada onlara olan bağlantı ve muhabbeti, rabıtanın muhabbeti ve toplaması onları siler. En azından o anda unutturur, ders anında dünyayı düşünmemiş olur kişi, o zaman ne yapmış olur, dünyayı dünya zamanında, âhireti de âhiret zamanında düşünmüş olur. Yâni dünya-âhiret hiç birbirine karışmamış olur. Eğer bir taraftan zikir yaparken bir taraftan da o ne olacak, bu ne olacak, dediği-miz zaman, biz dünya ile âhireti karıştırmış oluyoruz.

"Hâcegan yolunda "Vukûf-u Adedi", mücerret sayı saymak değil, sayı çerçevesi içinde kalbî zikri derinleştirmektir. (Yâni biz de bunu tefekkürü derinleştirmektir diye yorumlayalım.) ***Gerektir ki bir nefeste, 3, 5, 7 ve 21 kerre Allah ismi zikredilsin ve bu kemiyet ölçüleri mutlaka tek rakamlarla bitsin."***

Yâni bu sayılar tek rakamla bitsin diye onların kendi sistemleri içerisinde. Meselâ bir nefes alırlar, hiç nefes vermeden 3, 5, 7 ve 21 defa Allah, yâni nefes alıp vermeden bir nefeste diye yaparlar.

Hoca Alaeddin Attâr Hazretleri:

"Dava kemiyette değil, keyfiyette çok zikirdir. Yâni huzur ve şuurla çok zikir... Kemmiyet ne kadar fazla olursa olsun, eseri has olmayınca boşuna yorgunluk demektir. Zikrin eseri, Tevhîd kelimesindeki nefy kısmında beşerî vücûdun yokluğa karıştığına, ispat kısmında da ulûhiyet cezbelerinden bir tecelli göründüğüne delâlet eden hâllerle meydana çıkar."

Tekrar baştan alalım.

"Dava kemmiyetle değil, keyfiyetle çok zikirdir."

Şimdi kemmiyetle, keyfiyet ne yerine söylenir. Belki duyulmuştur. Kemmiyet demek, kaç adet. Kem, kaç ma'nâsınadır. Yâni "kem riyal" gidenler duymuştur. "Kem riyal" diye sorar alıcı. O da "aşere riyal" der. "Kem" kaç riyal ma'nâsına kullanılır. Kemmiyetle yapılan zikir, sayı ile yapılan zikirdir, bu dava değil, sayının çokluğu mesele değil. Yâni kaç tane yapılan zikir, 100 tane, 1000 tane, 5000 tane, bu zikir, sayı adedi mühim değil.

"Keyfiyette çok zikirdir."

Keyfiyette şu demektir; "keyfe" nasıl ma'nâsınadır. "Keyfe hâluke" derler, hâlin nasıl. Yâni yapılan zikrin sayısal çokluğu değil, nasıl yapıldığıdır, kalitesidir. Şimdi bir kişi eline tesbih alır, "Allah, Allah, Allah" sayı adedi çok olacak şekilde söyler. Ama bütün zikirlerin hepsini topladığınızda iki tane Allah zikri çıkar veya bir tane bile çıkmaz. İşte kemmiyetle yâni çokluğu nasıl değil, keyfe, keyfiyeti nasıl. Keyfiyeti derken kalitesi nasıl. Yâni zikir çekilir, nasıl çekilecek onu belirtiyor. İşte kalitesi güzel olan çok zikir yapılmalıdır. Nasıl olsa oraya oturduk, 500 tane çekeceğimize 100 tane çekelim "Allah, Allah" , hem şuurumuzda olsun çektiğimiz zikir, hem dilimizde, hem parmağımızda olsun. Biz sadece parmağımızdaki zikri çekiyoruz. Dilde de bir şey dönüyor ama beyne ulaşmadığı için, dilde söylemenin de bir ifadesi olmuyor. Veyahut tesbih tanelerinde çekiyoruz. Tesbihi "tık-tık-tık" çektik, geldi yine imameye, tamam biz 100 tane tesbih çektik. Yok, bir şey çekmedik, tesbihi çektik sadece. Yâni tesbihin tanelerini çektik. Tesbih ***"yüsebbihû"***'yu çekmedik.

"***Yâni huzur ve şuurla çok zikir... Kemmiyet ne kadar fazla olursa olsun, eseri has olmayınca boşuna yorgunluk demektir."***

"*Kemmiyet ne kadar fazla olursa"* yâni kaç tane zikir, sayısı ne kadar fazla olursa olsun, "*eseri has olmayınca"* yâni çektiğimiz zikirden güzellik ortaya gelmeyince, bakın "eseri has olmayınca" dediği, yâni kendimizde bir huzur görmediğimiz zaman bu boşuna yorgunluk

demektir. Hadi biz biraz daha iyi niyetle düşünelim. Cenâb-ı Hakk o yaptığımız fiilin karşısında bize sevap verir. Tabi o da güzel bir şey. Boşuna yorgunluk o da var işin aslında, ama biz tamamen silmeyelim zikirleri, yine de Allah'ın isimleri okunmuştur, gafletle de olsa. Onun yerine gidip başka bir şeyle de meşgul olabilirdi o insân. Yâni tamamen dünyevî, boş bir işle meşgul olabilirdi. Ama özünde, iç bünyesinde en azından bir zikir yapayım özelliği vardır. O da neticede bir iyi niyet, bir artıdır. O zaman ne olur? Sevap kazandırır.

"Zikrin eseri Tevhîd Kelimesindeki nefy kısmında…"

Bakın zikrin eseri Kelime-i Tevhîd'i çekiyorken "lâilâhe" dediğimiz, Kelime-i Tevhîd, zâhir, şeriat ehlinin ayırdığına göre nefy ve ispat olarak iki bölümden meydana geliyor. Nefy kaldırmak bölümü, "lâilâhe" bölümü. "lâ" yoktur, "ilâhe" ilâh yoktur. Nefy bu, nefyetmek, kaldırma mâ'nâsında. "illâllah" bölümünde ise ispatlama. Yâni "ilâhlar yoktur" ancak Allah vardır. Basitçe bu iki bölümden meydana geliyor, iki anlayıştadır.

"Zikrin eseri Tevhîd Kelimesindeki nefy kısmında beşeri vücudun yokluğa karıştığına işâret,"

Yâni "lâilâhe" dediğimiz zaman bizim beşeri varlığımızın ve âlemdeki bütün şey'iyyetin, bütün varlıkların yokluğuna i'tikad etmemiz, inanmamız, o anlayışta olmamız lâzım geldiğini bilmemiz gerekiyor.

"ispat kısmında da ulûhiyet cezbelerinden bir tecelli göründüğüne delâlet eden hâller meydana çıkar."

Yâni "lâilâhe" dediğimiz zamanda Allah'ın varlığını giyinmemiz gerektiğini anlamamız gerekiyor, demek istiyor kısacası. Sohbetin başlarında esmâ-i ilâhiyeleri, Hakk'ın gerçek esmâ-i ilâhiyeleri ile değiştirirsek, tebdil edersek bizde kalan Hakk'ın ta kendisidir dediğimiz mevzûnun diğer bir şekilde burada anlatımıdır. Aşağıdan yukarıya çıkarak anlatımıdır. "Lâilâhe" dediğimiz zaman bize ait esmâ-i hüsnânın yokluğu, hiçbir kimliğimizin olmadığı. "illâllah" dediğimiz zaman bizdeki gerçek mâ'nâdaki Hakk'ın varlığı olduğunu anlamamız ve bu şuurda olmamız, bakın onun idrâki getirisidir mâ'nâsında, diyor. İşte içimizden herhangi bir kimse Kelime-i Tevhîd'i zikrederken bu anlayış üzere olursak tevhîdin bize faydalı olduğunu kendin anlarsın diyor. Neden? Müşâhedesini görürsün, anlarsın diye. Yalnız onlarda bir tecelli göründüğüne delâlet eden hâllerle meydana çıkar diye, onların bu hâlleri daha bir başka şekilde düşünceleri vardır. Tabi biz o kısma girmiyoruz, çünkü o insanları biraz hayâle götürür.

"Şah-ı Nakşibend Hazreleri:

Vukûf-u Adedî denilen hassa, Ledün ilminin ilk mertebesidir."

Birincisi vukûf-u zamânî idi. İkincisi vukûf-u adedî yâni kem ve keyfe olarak, yâni kaç tane ve hangi kalitede zikrin yapıldığı. Vukûf-u adedî yâni adetleri, gerçek sayıları, gerçek her zikrin hakîkati üzere gerçek mâ'nâda yapılması vukûf-u adedî ismini alan, yâni adetlere vâkıf olmak denilen şeyin hassası, hususiyeti ledün ilminin ilk mertebesidir, demiş. Veya giriş yoludur, geçiş yeridir diye belirtmiştir.

"Bu görüşten murâd, başlangıçta bulunanlara ait tasarruf ve cezbe eserleri olmak gerektir."

Nitekim Alâeddin Attâr Hazretleri:

Öyle bir hâlet ve keyfiyet ki, yakınlık ve Ledün ilminin başlangıcı onda tecelli eder. "Vukûf-u Adedî" nin Ledün ilminde başlangıç noktası olduğu, Mutlak Bir'in âleminde belirmesi sırrından-haber-vermesiyledir. "Vahid" in, esasta sayılara çekirdek teşkil etmesi gibi...

İki mısra:

Görünen çokluk sûreti bir nümayişten ibarettir;

Tecellilerde hakikat "Bir" den başkası değil."

Şimdi tekrar yukarıya çıkalım. "***Bu görüşten murâd, başlangıçta bulunanlara ait tasarruf ve cezbe eserleri olmak gerektir. Nitekim Alâeddin Attâr Hazretleri buyurdular: Öyle bir hâlet yâni öyle bir hâl ve keyfiyet ki yakınlık ve Ledün ilminin bir başlangıcı onda tecelli eder."***

Şimdi bu her ne kadar zikirle olabileceğini söylüyorsa da yakınlık ve Ledün ilmi sadece zikirle meydana gelmez, gelemez. Ancak zikir ve yakınlık burada faydalı olur. Zikirsiz de olmaz. Ledün ilminde en kısa yol, en çok tesirli olan yol bunun sohbetidir. Yâni ilmini almak, ilmini aktarmak, ilmini tahsil etmektir. Başka şekilde o tesadüfi gibi bir hâl olur. Çünkü herkesin kendi bünyesinde, kendi varlığı içerisinde yapmış olduğu ibâdeti değişik olur. Yâni herkes kendi bünyesindeki anlayışla bu zikirleri yapar. O zaman da dağınık olur. Dağınık olunduğunda da kişi gerçek hedefe ulaşamaz. Ancak kendindeki güce bir şey gönderilecektir. Kendindeki güce bir hedef gösterilecektir, o zikirden kazandığı ilimle, bilgiyle, güçle o hedefe gidecektir ki tevhîd ilmi ancak bu şekilde tahsil edilebilsin. Tevhîd ilminden kasıt Ledün ilmi. Ledün diye bir kelimeyi duymaktayız ama bunun aslı nedir diye düşünürsek, İlmi Ledün; Ledün, indinde demek yâni yanında demek. İlmi Ledün, Allah'ın yanındaki ilim mâ'nâsına. Ki bu da zât ilmi. Allah'ın yanından kasıt, Zât'ının ilmi mâ'nâsına. Genelde İslâm dini olarak, İslâm şeriatı, zâhiri şeriat olarak, biz kulun indindeki dini kullanmaktayız. Yâni kulların bizim yanımızdaki şeriat dinini kullanmaktayız sadece. İşte gerçek mâ'nâda İslâmiyet'i anlamak için, Ledün ilmini idrak etmek yâni Allah'ın yanındaki dine, ilme,

bilgiye ulaşmak lâzım gelmekte. Ledün demek yanında mâ'nâsına, indinde. İndi İlâhi'de derler ya, Allah'ın yanında mâ'nâsına.

"Ledün ilminin başlangıcı onda tecelli eder. "Vukûf-u Adedi"nin Ledün ilminde başlangıç noktası olduğu, Mutlak Bir'in (bakın vâhidiyyet, ahâdiyyet mertebesinde) ***âleminde belirmesi sırrından haber vermesi iledir. Vâhid'in esasta, sayılara çekirdek teşkil etmesi gibi…"***

Bir sayısı nasıl ki bütün sayılara çekirdek, ana olması gibi. On tane bir yanyana geldiği zaman ona, on demişler. Aksi hâlde on'u belirtmek için bir, bir, birkaç oldu, on tane oldu. Böyle ifade etmemiz gerekecekti ki bu çok uzun olacaktı. Hâlbuki on, bir sayı ama, on tane bir'den meydana gelmiş. Yüz dediğimiz zaman sadece yüz diyoruz. O yüzü, yüz tane biri saymış oluyoruz. Bir, bir, bir, diye yüz tane bir saymamız lâzım ki yüze ulaşmış olalım. Ama insânlar ondalık hesaplarla 1, 10, 100, 1000, gibi kısaltmışlar. Milyon dediğimiz zaman bu milyon tane bir'in yanyana gelmesinden ibarettir. Bin lâfzını bilmez isek ne yapmamız gerekecek, bin tane biri yanyana koymamız gerekecek. Ki bin olduğunu anlayalım. İşte nasıl ki: *"vâhid'in esasta, sayılara çekirdek teşkil etmesi gibi.."* Yâni vâhid'de, vâhidiyyet mertebesi bir mertebe, ama bütün âlemlerde ne kadar varlık varsa hepsini içine almakta. İşte vâhid demeden, âlemlerdeki varlıkları anlamaya çalışsak bütün âlemleri bir, bir saymamız gerekecek. Buna da ne ömür yeter, ne insânın aklı yeter.

"İki mısra:

Görünen çokluk sûreti bir nümayişten ibarettir; (Yâni bir hareketten, bir farklılıktan ibarettir.)

Tecellilerde hakîkat "Bir" den başkası değil.

Bir kıta:

Çokluk ayniyle birliktir;

Varlık "bir" dedir.

Her neyi iki görürsen sen,

Bil ki, o yine birdir.

Bir kıta:

Hakîkat ehlinin mezhebince, bütün sayılar "bir" in içindedir. Zira sayılar ne kadar çoğalsa hakikatleri yine birdir.

İşte Ledün ilminin ilk merhâlesi olan "Vukûf-u adedî" böyle bir anlayışa ermektir."

Yâni kısaca çekmiş olduğumuz zikirlerimizin sayısının farkında olmak ve o sayılardaki kaliteyi ortaya getirmek sûretiyle yapacağımız şuurlu zikirler, bize tevhîd yolunda epey yol kazandırmış olacaktır. Bazen niye ilerleyemiyorum, niye gaflet hâlindeyim gibi sorularımıza bu

yaşantılar cevap olmaktadır. O hâlde biraz daha canlı, biraz daha dikkatli derslerimizi yapmamız üzere çok şey kazandıracaktır inşeallah. Burada "vukûf-u adedî" tabir ediliyormuş.

"Ledün ilmi öyle bir bilgidir ki, yakınlık ehline ancak Allah'ın ta'limiyle ma'lum olur; akla bağlı deliller ve müşâhedelerle değil... Nitekim Kûr'ân, Hızır'ı Ledün ilmine mâlik olmakla över. Yakîn ilmiyle Ledün ilmi arasında fark şudur ki; yakîn ilmi, ilâhi zât ve sıfat nurunu idrâkten ibaretken, Ledün ilmi, Allah'tan ilham yolu ile mâ'nâları kavramak işidir."

"Ledün ilmi öyle bir bilgidir ki, yakınlık ehline ancak Allah'ın ta'limiyle ma'lum olur,"

Yâni ilâhi eğitim gerektirir mâ'nâsında. Allah'ın ta'limi nasıl olur diye sorulursa çünkü bakın yakînlik ehline ancak Allah'ın ta'limiyle bilinir, ma'lum olur, anlaşılmış olur, öğrenilmiş olur. Allah'ın ta'limiyle ma'lum olur cümlesini çok iyi düşünmemiz lâzım. ***"Akla bağlı deliller",*** burada akıldan kasıt, beşeri akla bağlı deliller yoksa bu iş akılsız olmaz, akıllıların işi olur bu ve delillerle de olur ama Aklı Küll'den gelen delillerle, beşeriyetten gelen delillerle anlaşılmaz. "***Ve müşâhedelerle değil"***, beşeri müşâhedelerle değil. Beşeri olan müşahedeye, müşâhede denmez zaten, sadece görmek denir, o da yukarıya çıkamaz, gördüğü yer nerdeyse oradan verir.

"Nitekim Kûr'ân, Hızır'ı Ledün ilmine mâlik olmakla (Ledün ilmini bilmiş olmakla) ***över. Yakîn ilmi ile Ledün ilmi arasındaki fark şudur ki; yakîn ilmi, ilâhi zât ve sıfat nurunu idrâkten ibaretken; Ledün ilmi, Allah'tan ilham yolu ile mâ'nâları kavramak işidir."***

Bütün zâtî ve subûti sıfatların açılımıyla, onun nuruyla demesi, açılımıyla demesi oluyor. Yâni birisi, hâlktan Hakk'a doğru giden yol mâ'nâsına; diğeri Hakk'tan hâlka gelen tecelli, yol mâ'nâsına. Ledün ilmi, Allah'ın yanındaki ilim, tabi ki Hakk'tan halka gelecek çünkü aslı Allah'ın yanında. Kula ulaşması için Allah'tan kula olacak ama yakîn ilmi ise kulun çalışması ile olacağından halktan Hakk'a doğru bir çıkış olmakta, aradaki fark o, çalışma ile, kesb ile yâni. Ancak Ledün ilmine sahip olanın mutlaka yakîn ilmi sahibi olması gerekiyor. Yakîn ilmine sahip olmayan, Ledün ilmine zaten ulaşamaz. Ulaşsa da ne olduğunu anlayamaz.

Cenâb-ı Hakk cümlemize akıl, fikir, zekâ, gönül genişliği versin. Bu hakîkatleri iyi anlayanlardan olalım, inşeallah ömrümüzü boşa geçirmemiş olanlardan ve âhirete döndüğümüz zaman elimizin, yüzümüzün kara olmadan nurlar içerisinde olanlardan eylesin. Âmin.

Reşahat sohbet (3)

"Vukûf-u Kalbî": Yakîn ilmi ile Ledün ilmi arasındaki fark şudur:" Hani bahsediliyor ya, ilmel yakîn, aynel yakîn, hakkel yakîn diye, bu nedir, bu kelimenin gerçek mâ'nâsı nedir? Bir de tevhîdi olarak ledün ilmi diye bir ilimden bahsedilmekte. Bunların ikisi de bâtınî mâ'nâda bilgiler olduğundan bunlar arasındaki fark nedir ve ne şekildedir diye onu kısaca anlatmışlar.

"Yakîn ilmi,ilâhi zât ve sıfat nurunu idrâkten ibarettir. Ledün ilmi ise Allah'tan ilham yoluyla mâ'nâları kavramak işidir."

Şimdi evvelâ bu yakîn ile ledün kelimeleri ne demek onları özetle anlamaya çalışalım. Türkçe yakın kelimesine benzerliği olan bu kelime Türkçe asıllı olmayıp Arapça'dır. Arapça'da yakın karşılığı "kurb"tur. Yakınlık ifadesinde olsaydı kurb ilmi denilirdi, yakîn ilmi denilmezdi. Oradaki yakîn Türkçe'deki yakın değil, yakîn "kaf" "ye" ile okunmakta. Muhyiddin İbn Arabi Hz.leri o kelimeyi anlatırken bir yerde "el-yakînü hüve'l Hakk" diye tarif etmiştir. "O yakîn öyle bir mâ'nâdır ki, Hakk'ın ta kendisidir" demiş. Yâni iki kişinin arasındaki yakınlık mâ'nâsı değil veya iki varlığın arasındaki yakınlık mâ'nâsı değil, tek varlığın kendinde olan ikiliği anlamas,ı yâni tek varlığın kendi bünyesinde olan ikiliği, iki mertebesini anlaması. İşte o iki ayrı gibi gözüken, o iki mertebenin tek bir asla bağlı olduğunu bilmesi yakîn, o da Hakk'ın ta kendisidir. Bunu böyle bilen, zuhura getiren ve halk eden Hakk'ın ta kendisidir. Yâni Hakk'ın kendi kendini iki mertebesi ile müşâhedesi diye de tarif edilebilir.

Hicr sûresinin sonunda ***"Fe sebbih bi hamdi rabbike ve kün mines sâcidîn. Ve'büd rabbeke hattâ ye'tiyekel yakîn."*** (15/98-99) "*fesebbih*" tesbih et, "*bi hamdi rabbike*" Rabb'ının hamd'ıyla tesbih et. Nefsinle tesbih et demiyor, Rabb'ının hamd'ıyla tesbih et. Şimdi karşımıza bir sürü iş çıktı. Evvelâ Rabb'ımızı tanımak gerekiyor Rabb'ının diyor çünkü. Evvelâ Rabb'ımızı tanıyacağız. Sonra Rabb'ımızın bir hamd'ı var, Rabb'ının hamd'ıyla. Rabb'ımız nedir, hamd'ı nasıldır, öyle tesbih et. "*Fe sebbih bi hamdi Rabbike*" hem de senin Rabb'ı hassını tanı. Neyse bu mevzûmuz değil ama küçücük bir dikkat çekmek gerekiyor ki, aynı şekilde karşımıza başka tür âyetler, hadisler geldiği zaman araştırma yönünü bulmaya çalışalım, bunları ezberden duyup duyup geçmiş olmayalım.

Öyle değil mi? Bakın şimdi, "*fe sebbih bi hamd'ı Rabbike*" Rabb'ının hamd'ıyla tesbih et, nefsinle tesbih et demiyor. Veya nasıl tesbih edersen et demiyor. Tesbih et deyip Rabb'ının hamd'ını ortaya koymadan "fe sebbih ve kün mines sâcidîn" dese yâni "tesbih et secde edenlerle birlikte ol" diye devam etse, etmiyor tesbihin nasıl yapılacağını da gösteriyor. Vaaz ediyor, tavsiye ediyor, başka yolun yok diyor

açıkçası. Peki, Rabb'ımızın hamd'ı nasıl? Demek ki biz hamd yapamıyormuşuz. Garanti olması için Rabb'ının hamd'ıyla yap, kendi hamd'ınla yaparsan biraz şüphede oluyor. Çünkü zâten beşer hamd etmekten âcizdir. "Salât" kitabında hamd'ın sekiz mertebesi vardır ya, o üçüncü mertebesinde zâten kulun işi bitiyor. Yâni kulluk mertebesinin işi bitiyor. Ve her gün defalarca okuduğumuz Fatihâ sûresinde "El hamdu lillâhi Rabbil âlemin" diyoruz da gene hamd'ı biz yapıyoruz, yaptığımızı zannediyoruz. Halbuki açık olarak diyor ki "El hamdu lillâhi" hamd Allah'a mahsûstur, hamd'ı Allah yapar kul yapamaz. İşte "fe sebbih bi hamdi rabbike" Rabb'ının hamd'ıyla. Fatihâ'da Allah hamd'ı yapar diyor. Burada da biraz daha tevazû göstererek Rububiyet mertebesindeki hamd'ı ifade ediyor, burası biraz daha kolay. Allah'ın hamd'ına ulaşmak kolay mı?

"Fe sebbih bi hamdi rabbike ve kün mines sâcidîn. " "ve kün minel rukûin veya kıyâmin dememiş, arkasından secdeyi getiriyor. Demek ki secde yapabilmek için evvelâ Rububiyet mertebesinin hamd'ını idrâk etmek gerekiyor. Secde ondan sonra sıraya giriyor. Ancak hamd ehli gerçek mâ'nâda secdeyi yapabiliyor. Aksi halde niye ben yapmayayım, bin tane secde yaparım, yapar yapar da secdeyi o et kemik yapar, içindeki yapamaz. Kâbe-i Muazzama'nın bir fotoğrafını çekmişler, fotoğraf çok hassas bir şekilde çekilmiş, belki birçok fotoğraf çektiler de onun içinden seçtiler. Fotoğrafın hâli şu; hac zamanı çekilmiş herhalde çünkü çok kalabalık. Herkes secdede, öyle bir ânı yakalamışlar ki onu yakalamak için belki devamlı fotoğraf çektiler de o ânı tespit ettiler.

Orada bir şey dikkatimizi çekti, gerçekten çok enteresan bir hâdiseydi. Arka taraflarda birileri secde ettiği halde ayaklarının bastığı yerde de ayakta duran birisi vardı. Lâtif olarak yâni. Secde edenler gibi keskin şekliyle değil. Ancak biraz dikkatli bakıldığında belli oluyordu. Şimdi bu ne demektir? Et kemik secde etmiş ama kendi secde etmiyor. O kadar açık, hayret edilecek bir şey ki, o objektif nasıl onu almış. Demek ki nefsâniyeti bir hayli yoğunlaşmış, yâni nurâniyeti zulmâniyete dönüşmüş, iç bünye olarak ki onun fotoğrafı çekilebilmiş, yâni ayakta durduğu hâl orada kesinleşmiş bâtıni olarak, bâtını da değil ama anlatacak başka bir şey yok, lâtif tarafı diyelim o inkârda, secdeye gitmemiş. Beden gitmiş secdeye, aslında beden de gitmeyecek secdeye ama, herkes gittiği için gitmiş. Yâni orada ters bir hareket, görüntü olmasın diye gitmiş.

İşte "ve kün mines sâcidin" secde edenlerle birlikte secde et, ne demek? Kişi kendi kendine secde et der, sadece "secde edenlerle birlikte secde et." O halde o makâmı daha güzel yaşayabilmek için o düşüncede olan kimselerle birlikte ol mâ'nâsındadır. İşte o zaman o cemaat secde ehli cemaat olmuş olmaktadır. Aksi halde başlar yerde olsa da, kimisi ayakta, kimisi rukûda, kimisi oturuşta, fiziki bedenler secde de gibi gözüküyor, ama içerdeki bedenler bambaşka yerlerde, yönlerde. O

zaman ne oluyor topluluk olmamış oluyor. Secde edenlerle birlikte secde et hükmü oraya gelmemiş oluyor, fiziken secde hükmü olsa da.

Ve bütün bunlardan sonra ***"Ve'büd rabbeke"*** Rabb'ına ibâdet et. "***hattâ"*** vakta ki, şu zamâ'nâ kadar ki yâni bir istisnâ var orada, ayrım var, ondan evvel bir bölüm var ondan sonra bir bölüm var; ondan evvel bir tatbikat var ondan sonra bir tatbikat var. İkisinin arasında büyük bir fark var. ***"ye'tiyekel yakîn."*** Sana yakîn gelinceye kadar Rabb'ına secde et. Yakîn geldikten sonra bakın bu secde de yasak. Orada "hattâ" var ya, işte o vakit gelinceye kadar yâni yakîn hâli gelinceye kadar ondan daha evvel yaptığın hususlarda mazursun demek. ***"Ve'büd rabbeke"*** Rabb'ına ibâdet et, acaba biz hangi Rabb'ımıza ibâdet ediyoruz. Rabb'ul erbaba mı, Rabb'ul hassa mı, Rabb'ul hayâle mi? Hangisine, kendi ürettiğimiz rabba mı ibâdet ediyoruz? İşte yakîn gelinceye kadar bütün bunlardan mazursun demek istiyor. **"hattâ"** şu zamânâ kadar bu ibâdeti yapabilirsin ***"ye'tiyekel yakîn."*** Yakîn gelinceye kadar bundan mazursun. Yakîn geldikten sonra Rabb'ına değil artık, Allah esmâsına, Rabb esmâsına değil. İşte yakîn diye tarif ettikleri ***"Yakîn ilmi, ilâhi zât ve sıfat nurunu idrâkten ibarettir."*** Yâni buradaki husus, halktan Hakk'a doğru bir seyirdir. Evvelâ başlarda insân sıfat ve zât hakîkatlerini idrâk etmesi mümkün olmadığından, işe nereden başlıyoruz, ef'al mertebesinden yâni şeriat mertebesinden başlıyoruz. Daha henüz orada, ne ledün ilminden bahsedilir, ne de yakîn ilminden bahsedilir, ne de mevzu olur.

Ancak yavaş, yavaş bir kimse çalışmalarına devam ederse, şeriat mertebesindeki görevlerini yerine getirdikten sonra, bunların kendisine yetmediğini hissederse, tabî yetmediğini hissetmezse, bu kâfi derse zâten diyecek bir şey yoktur, o kişinin de, ne yakîn sözünü, ne de ledün sözünü, lügatine almasına zaten gerek yoktur, onun sahasında böyle bir hususiyet yok- ama, bunlarla yetinmeyip, araştırmaya başlayan kişi, tabi karşısına çıkacak tarikat ismi verilen gruplar olacaktır. Orada da onun gerçeğini idrâk etmişse rububiyet mertebesini, ondan sonra yukarıya doğru esmâ mertebesine, sıfat mertebesine yükselmeye başlayacak. Sıfat mertebesinde zât hakîkatlerine doğru yükselmeye başlayacak. İşte bu "senûrîhim âyatinâ" (41/53) hükümlerinden sonra, yukarıya doğru çıkış, yapmış olduğu idrâkler neticesinde kendinde yakîn hâsıl olacak.

Yâni yakînin faâliyet sahası aşağıdan yukarıya doğru, abdiyyetten ulûhiyyete doğru. Alınan bilgiler bâtınî, İlâh-î, gerçek irfanî bilgiler. Bunların neticesinde oluşan irfâniyyetin ismi, ilmi yakîn. Bunun da bilindiği gibi üç merhalesi vardır. Evvelâ bu hâdiseler ilme'l yakîn olarak, şimdi konuştuğumuz şu ilme'l yakîn olarak. Gerçi şu anda içimizde bunu ayne'l yakîn olarak yaşayan vardır, hakka'l yakîn olarak yaşayan vardır, o ayrı, ama ilme'l yakîn'in ilk basamağı, yâni yakînin ilk basamağı, ilmi mâ'nâda yakînleşmek, yakınlaşmak değil. Diğer ifadeyle kendine doğru

kişinin, kendi iç bünyesindeki sahayı daha çok genişleterek, o sahada kanat açmak, yahut kulaç atmak gibi kendi derinliğimizde.

Çünkü bizim iç bünyemiz dışarıdan görüldüğü gibi, bu bedenimiz gibi sınırlandırılmış bir âlem değildir. Gönül âlemi sonsuz bir âlem. Hani hadîsi kudsîde belirtiliyor ya: *"Ben semâlara, göklere, yerlere sığmam, mü'min kulumun kalbine sığarım."* Nasıl bir şeyse, mü'min kulun kalbi, bilmiyorum, kulun kalbimi genişliyor, yoksa hâşâ Cenâb-ı Hakk'mı küçülüyor. Çünkü kendi ifadesi öyle, diyecek bir şeyimiz yok. Tabi onların izahları var kendi bünyesinde. Nasıl olurda bir mü'min kulun kalbi Allah'ı ihâta eder, bu Hakk'ı sınırlama değilmidir? gibi bir sürü sorular çıkar ama, orada bize lâzım olan kişinin iç bünyesinin en azından ne kadar bir genişliği olduğudur. Yâni kendimizi yetmiş-seksen kilo ağırlığında, 1.80 boyunda tahdit edilmiş varlıklar olarak düşünmeyelim. İşte tasavvufta ve irfâniyyette en büyük husus kişinin kendini bu şekilde anlamaya başlaması, yâni gerçek hüviyyetini, gerçek kimliğini anlamaya başlamasıdır. Cenâb-ı Hakk buyurmadı mı : ***"ve nefahtü fîhi min rûhî"*** (15/29) Cenâb-ı Hakk'ın ruhunun olduğu yer, dar bir sahaya sığar mı? "Ruhumdan üfledim" diyor. O halde O'nun üflediği nispette o ruhaniyetin genişliği bizlerde vardır. Ama biz yatmışız sağımızın, solumuzun üstüne ben buyum, ben şuyum diye şartlanmışız.

Yakîn ilminin hakîkati abdiyyetten ulûhiyyete doğru çıkış. Yâni abdiyyet mertebesinden ulûhiyyeti idrâk etmek ilme'l yakîn. Hani Tekâsür sûresinde de deniyor ya (102/5-8) "***Le teravünnelcehîm. Sümme leteravünnehâ ayne'l-yakîn. Sümme le tüs'elünne yevmeizin aninneîm***." *(... Mutlaka cehennem ateşini görürdünüz. Sonra âhirette onu çıplak gözle göreceksiniz. Nihayet o gün (dünyada yararlandığınız) nimetlerden elbette ve elbette hesâba çekileceksiniz.)* Bunun gibi Kûr'ân-ı Kerîm'in birçok âyetlerinde bu kelime ve mâ'nâsı kullanılmakta ki olmazsa olmazlardan bir tanesidir.

Bakara sûresinin beşinci ayetinin sonunda da var ya işte ***"yukînûn"*** (2/4) yâni îkan, yakîn ehlidirler. Ona tefsirler, mutmain bir kalple diyorlar. Ama mutmain kalbin ölçüleri nedir, o da yok araştırdığınız zaman. Hangi şeyle mutmain olacak kişi. Bir çocuk beş lira ile mutmain olur, bir kişi beş bin lira ile olmaz, bir kişi de beş milyar ile mutmain olmaz. Mutmain olmanın, tatmin olmanın ölçüsü nedir. Huzur bulma diye de çeviriyorlar. *"Yâ eyyetühen nefsu'l mutmainneh"* (89/27-28) (ey huzur bulmuş nefis) diyorlar ya. Huzur bulmanın ölçüsü nedir.? Bir kişi yemek yediği zaman huzur bulur, bir kişi uyuduğu zaman huzur bulur, bir kişi ev aldığı zaman huzur bulur, ama bir kişi de Allah'ı bulduğu zaman huzur bulur. Diğerlerine Allah huzur vermez, neden, ev lâzım ona çünkü. Kimin fiziki mâ'nâda neye ihtiyacı varsa o karşılandığı zaman huzur bulur.

Ama derdi Hakk olan Hakk'la huzur bulur. Onların biri huzur vermez, huzur vermez derken rahat etmez mâ'nâsında değil. Yâni Hakk ehli

nerde olursa olsun rahat eder. Hani öyle derler ya; insânın gözünde, samanlıkla saray, bir olmadıkça zâten o hiçbir yerde rahat edemez. Gerektiğinde kişi samanlıkta da yatacak hiç değmeyecek, kişi samanda mı yatıyor. En nâdide halılar, ipekler içerisinde sarayda yatsın, o da ona hiç tesir etmeyecek. Bu işin sözü, aslı tabi, ama tatbikata gelince işler değişiyor. Hani Erzurumluların bir türküsü vardır, söylerler zaman zaman: *"Dün gece yâr hânesinde, altım çamur üstüm yağmur, ama yine gönlüm hoş idi."* Neden? Çünkü yâr hânesinde diyor.

Ledünnîye ulaşmak için yakîn hâlini idrâk etmemiz gerekiyor. Yakîn olmadıktan sonra ledün oluşmuyor. Ledün ilmi ne demek? Ledün için, yanında mâ'nâsı kullanılıyor. "Kendisine indimizden bir ilim verdiğimiz kulumuzu buldular. *(fe vecedâ abden min ibâdinâ âteynâhu min rahmeten min indinâ ve allemnâhu ilmâ/ ilmen)* (18/65) diye Hızır (a.s.) hakkında bahsediliyor, bakın *"indimizden bir ilim verdiğimiz kulumuz"* ayrıca Süleyman (a.s.) ın veziri, Âsaf bin Berhiyâ'dan bahsederken *"in-dehu ilmün minel kitabu"* (27/40) " *kitaptan yanında bir ilim olan kimse, ben göz açıp kapayıncaya kadar getiririm."* diyor. Âsaf bin Berhiyâ, Süleyman (a.s.)'ın veziri ve o kadar da basit bir kişi değilmiş. Cenâb-ı Hakk isim vermeden onun hakkında âyet indiriyor. Süleyman (a.s) hakkında indiriyor, o ayrı belli zâten ama *"kitaptan yanında bir ilim olan kimse de. ben göz açıp kapayıncaya kadar getiririm Belkıs'ın tahtını, dedi"* diye söylüyor.

Demek ki Ledün ilmi, yakîn ilmini idrâk ettikten sonra, Cenâb-ı Hakk'ın lütufta bulunarak, Hakk tarafından verilen bir ilim olduğu ilgili mevzûlar okunduğunda açık olarak anlaşılmış oluyor. Yâni Ledün ilmi Cenâb-ı Hakk'ın lütfu, îtâsı olmakta kişiye. Nasıl? İlham yoluyla. Peygamberlere vahiy yoluyla, onun varislerine veyahut Cenâb-ı Hakk'ın diğer seçtiği kullarına da ilham yoluyla. Hani üç tane ilim var ya zaten, güvenilir sağlam ilimler. Onun dışındaki ilimlerin hepsine hevâ, heves karışmıştır; hayâl, vehim ağırlıklıdır. Onlar karışık olduğundan onlara mutlak mâ'nâda bir ilim demekte zâten doğru olmaz. Onlarla amel edilir mi? edilmez. Edenler varsa ederler, kendileri bilirler o ayrı konu.

Bunların bir tanesi vahiy ki, Peygamberlere gelmekte, bir tanesi ilham ki Peygamber ve velilere gelmekte, bir tanesi de firâset. Belirtildiği gibi hadîs-i şerifte *"Mü'minin firâsetinden sakının, çünkü o Allah'ın nuruyla bakar."* Allah'ın nuruyla nazar eder." Denildiği hakîkat. Yâni üç tane ilim var. Bunlar sağlam ilimler, bunun dışındakilerin hepsine hayâl ve vehim karışmıştır. Ancak dîni mâ'nâda, fıkıh mertebesi içinde yazılan bilgiler vardır. Bunlar büyük imamlarımız tarafından tespit edilmişlerdir. Bunlar yeni bir şey değildir, nakildir. Onlarla amel edilir. Yanlış anlaşılmasın! Her yazılan kitapla amel edilmez mâ'nâsına değil. Yazılan kitabın kaynağı nedir onu bilmek lazımdır.

Şimdi bir kitap vardır, kişi kendinden çıkarmıştır, o kitabı yazmıştır. Gerçi birkaç mesnet vermiştir belki, ama yine de o kişinin hâlini bir

araştırmak gerekir. Bulunduğu düzeyi anlamak gerekir. Meselâ geçmişte herhangi bir tarihî hâdise hakkında Sünnîler başka türlü görüş beyan ederler, aynı hâdise hakkında Alevîler başka türlü görüş beyan ederler. İşte o kişinin, yazarın kendi kanaat, anlayış ve düşüncelerini o şekilde aktarmasından ibarettir. Ama hâdisenin tarafsız, gerçek hâli midir o, o zaman şüpheye düşmekte. Neden? Çünkü ortada bir savaş var? İki yazar yazıyor. Yazarın birisi savaşın bir tarafından diğeri de savaşın diğer tarafından. Tabi ki o yazar hangi taraftansa onun üstünlüğünü anlatmaya çalışacaktır. İşte orada bîtaraf olan birisi olsa onu gerçek mâ'nâda yazacak. O zaman hayâlsiz, vehimsiz gibi olacak. İşte bu üç ilimden bir tanesi velilere, irfân ehline veya diğer mü'minlere verilen Ledün ilminin ilham mertebesinden kaynaklanıyor. Yâni Ledün ilmi mutlak mâ'nâda vahiy, vahyin izahları olarak, açılımları olarak ilham, onun da açılımları olarak firâset.

"Ledün ilmi Allah'tan ilham yoluyla mâ'nâları kavramak işidir." Rahman'dan demiyor, bakın Rabb'tan demiyor, Hâdi'den demiyor, Allah'tan diyor. Yâni zâtî mâ'nâda bir bilişim, oluşum onu ifade etmektedir.

Bazen ihtiyaç olduğu anda gelir. Bazı kişilerin düşündüğü bir şey vardır, işin içinden çıkamaz, düşünür düşünür cevabını bulamaz. Bakarsınız o anda bir kapı açılıverir veyahut bir iki kelime, harf geliverir, arkasından devam eder. Yâni dolaşık bir ipin ucunu bulması gibi. Onu bulduğunuz zaman çekersiniz. Zâten onun arkası gelir. Mühim olan işin ucunu tutmaktır.

Bazen de bir şey üzerinde acelesi olmayan, yâni acelesi olmayan derken anında gerekmeyen tabi, her işin acelesi var, çünkü ömrümüzün sonu ne olacağı belli değil, vaktimiz çok az. Eğlenerek fazla bir şey yapmamamız gerekiyor, yapacağımız şeyi vaktiyle yapmamız, oluşturmamız gerekiyor, çünkü o bitince arkadan yenileri var. İşte bu arada bir şey yazarken veya biraz kendi hâlinde kişi tefekkür ederken, o tefekkür anında ama daha evvel alt yapısı olan bilgilerle, altyapı olmadan bu iş olmaz, gerçek mâ'nâda olmaz. Altyapı olmayan kişilere üst taraftan lütuf olarak gelen hâdise de olur ama bu çok sağlıklı olmaz. Bu sistem her zaman olmaz. Sağlıklı olmaz derken kastedilen o. Anlık olur ama her zaman da olmayabilir. Cenâb-ı Hakk umulmadık yerde insânın ömründe iki defa, beş defa açar, ama düşünerek o firâseti, ilhamı almanın yolu daha sağlamdır. Tefekkür yolu. Şöyle diyelim; elimizde bir lamba var, ne araştıracağımızı da biliyoruz, sahayı araştırmaya başlıyoruz. Daha evvel görmediğimiz bir bölümü, bakıyoruz şu olur mu falan, orada yoğunlaşınca bakıyoruz ki aradığımız oymuş. Ama arayan biz oluyoruz, onun neticesinde oraya ulaşılmış oluyor, yoğunlaşma gibi.

Rüyanın yukarıda sayılan ilimler içerisine alınmamasının sebebi, eğer rüya bu ilimlerin içerisine konmuş olsaydı, bu sefer herkes rüyayı

da dördüncüye alır, zan içerisinde gelen rüyaları da hakîkat olarak tatbikine geçer, o zaman çok yanlışlık olurdu. Rüya her ne kadar bir gerçek ise de, hepimizin başından geçen hâdiseler, yaşadığımız hâller, inkârı mümkün olmayan hâdiseler. Ama bâtın âleminden geldiğinden ve de misâllerle izah gerektirdiğinden yanlışlığın oluşması büyük ihtimal. Yâni yanlış hüküm ve tatbikat yapılması büyük ihtimâl dâhilinde, onun için onları ihtiyâta almak ve istişare etmek gerekmekte. Ayrı bir hâdise, çünkü onu kişinin kendi kendine yorumlaması mümkün değil. Ama ilham gibi firâset gibi şeyleri kendi bünyesinde tatbik etmesi mümkündür. Rüya görmek Nübüvvet'in 46 cüz'ünden birisi. Onun için derslerimizin bir mesnedi rüya görmek, bir mesnedi de kanaât getirmektir. Bazen insânlar uzun süre rüya görmeyebiliyor peki şimdi o yolcumuz kalacak mı oturduğu yerde. Hele kimisi ben hiç rüya görmem diyor, ne olacak şimdi, geldi derviş olmuş. Hep emmârede mi kalacak zavallı, kalmayacak tabi. O zaman onun ölçüsü kişinin idrâkini ölçerek nerelerde dolaştığını yaklaşık olarak tespit etmek. Ayrıca samimiyetinden, yola devamından, faaliyetlerini yerine getirdiğinden ve de sohbetlere katıldığı zaman sorduğu sorulardan, ayrıca özel olarak sorduğu sorulardan nerede dolaşıyorsa onun sorusunu soracaktır kişi. Bunlar varsa kendisinde o yaşadığı kendi hayatı içerisinde, o davranışları da gösterebiliyorsa meselâ birisi bağırdı, bağırdı o da sükûnetle karşıladı, hemen yumruklaşmaya girmedi, o zaman diyorsunuz ki bu bir yere gelmiş belli, yâni tatbikâtından belli. O zaman onun da dersi ona göre, bulunduğu hâl içerisinde verilmiş oluyor.

Bazılarının rüyaları büyüklerimiz, yol kurucularımız tarafından belirlenmiş, tespit edilmiş sahneler olarak, açık olarak görmekteler. Bazıları bu açıklıkta olmasa da benzer ifadelerle rüya gördüklerinde anlaşılıyor ki onlar onu görmüşler. Bir de bu konuya girmişken şöyle diyelim; meselâ birisi mülhime'de ama sâfiye'nin zuhuratını görüyor yahut tevhîd-i ef'âlin zuhuratını görüyor, ne olacak şimdi? Arada birçok yer olduğundan, basamak olduğundan henüz oraları atlayıp idrâkinde yaşayamayacağından o zuhurat ona verilmiyor. İhtiyâta bırakılıyor. Ancak oradan alınacak ikaz veya müjde, ayrıca bu kişi en az buraya kadar gelecek hükmü yatıyor orada. Meselâ 3.dersi olan 8.dersin rüyasını gördü, ne oluyor o zaman, onda bir açılım oluyor, bir gelişim oluyor. Bir şimşek çakıyor, yukarıdan bir mertebe gösteriliyor, ama onun makâmı henüz olmamış oluyor. Şimşek çaktı deyince unuttuğumuz bir yer oldu. Firâset ilmi bir bakıma, İlmi Ledün'ün tatbikatı, bir bakıma elimizde bazı ölçüler var. Elimizde lamba var, aydınlatıcı var. Belirli bir sahaya kadar da ufkumuz açık ve orada kalan bazı karanlık yerleri aydınlatıyoruz, yâni bizim çalışmamızla oluyor, bizim elimizdeki aydınlıkla oluyor bu iş. Araştırma işi gayretle oluyor.

Diğerinde ise Cenâb-ı Hakk'ın bir anda yaktığı lambanın aydınlığından istifade etmiş oluyoruz. Bir anda gelen, gönlümüzün tasdik edeceği mâkul bir cevap. Gönlümüzün tasdik etmeyeceği cevap geldiği

zaman onla amel etmek zaten doğru değil. Yukarıdan tutulan bir lambayla bizim beynimizde bir açılım oluyor ama diğeri ise İlmi Ledün, yakîn ilmi de bunun içerisinde, ilham da bunun içerisinde. Bizim elimizde olan bir araçla, çalışarak, aydınlatmaya çalıştığımız. Tabi o anda Cenâb-ı Hakk'ta bir taraftan onu açtığında daha berraklaşmış oluyor. İşte onun nuru diye belirttiği de o oluyor. Yâni firâset dediğimiz şey bir bakıma, Cenâb-ı Hakk bir an bir lamba yakıyor bize yukarıdan, bir aydınlatma yapıyor. Diğeri ise bizim, ama o her zaman âdet olan bir şey değil. Çok sık âdetullâh değil. Ama bizim araştırarak ulaştığımız, sahip olmaya çalıştığımız ilmi, sistemi tatbik etmek çok kolay, her zaman mümkün. Ama öteki, şartları belli veya ne olacağı, ne zaman olacağı belli değil. Cenâb-ı Hakk cümlemize bu hakîkatleri idrâk ettirenlerden olsun inşeallah.

"Vukûf-u zamanî" zamana vâkıf olmak; "Vukûf-u adedî" yaptığımız zikirlerin adetlerine vâkıf olmak ve bu adetleri ne şekilde kemâliyle söylemek. Yâni sayısal zikirlerimizi kemâliyle söylemek. Burası da "Vukûf-u kalbî" yâni kalbimize vâkıf olarak zikretmek veya yaşamak.

"Vukûf-u kalbî iki mâ'nâlı: Biri zikir edicinin her an Allah'ı bilmesi." Tabî bu kelimelerde, bu cümlelerde kelimeler yanlış kullanılmış olabilir. Belki yazarın idrâki o şekilde, anlayışı o şekilde olup ta düzenlemiş olabilir. Ama bize lâzım olan her an Allah'ı bilmesi. Zaten her an Allah'ı biliyoruz. Burada bilmesinden kastı şuurunda olması mâ'nâsındadır. Her birerlerimiz Allah'ı biliriz de, o anda şuurumuzda olmaz. Peki, ne olur? şuurumuzda nefsimiz olur, yâni benlikle yaşamış oluruz. Zikrettiğimiz esmâ-i ilâhiye'nin Allah'ın bir ismi olduğunu bilerek yâni o uyanıklıkta zikir edilmesi diye söylüyor.

"Bu 'Yâd-ı Daşt' *(farisi bir kelime)* ***nev'inden bir iş. Bu hususta Hoca Ubeydullah Hazretleri buyururlar ki:***

Bu büyük bir hoca efendi, ehlullah'tan olduğu da söyleniyor. Ubeydullah Ahrâr yâni Allah'ın yanan küçük kulu mâ'nâsında.

"buyurular ki: Vukûf-u kalbî, Allah'tan âgâh olmakta bir gönül hâlidir. Öyle ki gönülde Allah'tan başka hiç bir şey olmayacak."

Güzel bir tarif işte. Vukûf-u kalbî, yâni kalbe vâkıf olmak. Kalbe vâkıf olmak derken orada neler var, neler yok gibi müşâhede, keşif yoluyla vâkıf olmak değil, bulunduğun hâli idrâk etmek mâ'nâsındadır. Ve bu arada, bu halde Allah'tan âgâh olmakta, Allah'ın varlığını idrâk etmekte, şuurunda olmakta. Böyle bir gönül hâlidir. Öyle ki gönülde Allah'tan başka hiç bir şey olmayacak. Aslında bu sadece zikirde değil bütün yaşadığımız ömrümüzde, günümüzde böyle olması gerekmekte. Ancak bazen zâhiri mecburiyetler, koşuşturmalar, evvelâ o fiil aklımızda olmakta, Allah daha sonra aklımıza gelmekte. Bunun devamlılığını belirtmekte, gönülde Allah'tan gayrı hiç bir şey olmayacak. Olsa da Allah

muhabbetinin altında olacaklar. Allah muhabbetinin altında olan bir şey kişiye zarar vermez, Allah'ın lütfu olur ama Allah muhabbetinin üstünde olan her şey kişiye zarar verir.

Reşahat sohbet (4)

"Vukûf-u Kalbî" yâni kalbe vâkıf olmak, kalp ile uyanık olmak mâ'nâsında. Tekrar edelim kısaca:

"Vukûf-u Kalbî:

İki mâ'nâlı: Biri, zikir edicinin her an Allah'ı bilmesi. Bu "Yad-ı Daşt" nev'inden bir iş. Bu hususta Hoca Ubeydullah Hazretleri buyururlar ki:

"Vukûf-u Kalbî" Allah'tan âgâh olmakta bir gönül hâlidir.

Yâni Allah'tan gaflette kalmama, Cenâb-ı Hakk'ı bilme, idrâk etme, yaşama hâlidir.

"öyle ki, gönülde Allah'tan gayri hiçbir şey olmayacak. Yine Hoca Ubeydullah Hazretleri:

Zikirde zikredilenden âgâh ve gönlü ona inhisâr ettirmek. Bu âgâhlığa, görüş, eriş, vücut ve "Vukûf-u Kalbî" derler.

İkinci mâ'nâ:

Zikredicinin gönüle yönelmesi. Mecaz yoluyla gönül dedikleri, ucu sivri ve kenarları yuvarlak müselles (üçgen) ***şeklindeki et parçasına. O et parçası sol göğsün altındadır ve bütün dikkatin üzerinde toplanacağı noktadır. "Vukûf-u Kalbî" den murat da, o et parçasının zikirden asla gâfil olmayarak onun harâreti içinde erimesidir. Şâh-ı Nakşibend Hazretleri, "Vukûf-u Kalbî" ye ait bu iki noktayı lâzım ve mühim tutmuşlardır.***

Yâni Hakk'tan gayri ne varsa oradan boşaltılması ve Hakk muhabbetiyle zikrin yapılması.

"Bir âyet gereğince, Allah her yerde hâzırken yâni, (Hüve'l Evvelû ve'l Ahîrû ve'z Zahîrû ve'l Batînû,) hükmüyle Allah her yerde hâzırken) (57/3) ***nasıl Kâbe'ye dönülerek O'na el açılıyorsa,*** (Cenâb-ı Hakk her yerde var iken ama Kâbe'ye dönülerek el açılıyorsa yâni hususi olarak o tarafa dönerek el açıyorsak) ***can ve gönül kâbe'si kalbe yönelmek sûretiyle yol bulunuyor ve onsuz olmuyor. Zira insân, içinde bulunduğu taayyün sûretleri ve hayvânî ruhu bakımından istikametlerin zindanında mahpustur. Ama yine aynı***

insân, öz hakîkatiyle cihet ve istikametlerin dışındadır. Bu bakımdan cihet ve istikametin esiri, cihetsizliği yine cihette aramak zorunda kalıyor. Ve yine bu bakımdan mecaz yoluyla gönül denilen et parçası da ruh hakîkatinin nişânesi ve bir nevi cihet tayini noktası oluyor. Hakîkate yol için bu mecaz noktasına yönelmek ve Ledün ilminin anahtarını onda bulmak lâzımdır.

Hoca Abdülhâlik Hazretleri, bekâ âlemine intikalleri yaklaşınca yakınlarından dört kimseyi davet ve irşad makamına liyakatle tebşir etmişlerdir.

Şimdi tekrar baştan alıp incelemeye çalışalım özetle.

"Bir âyet gereğince, Allah her yerde hâzır iken"

Biraz önce okuduğumuz *"Hüve'l Evvelû ve'l Ahîrû ve'z Zahîrû ve'l Batînû"* âyeti ve benzeri birçok âyetlerden Allah'ın her yerde hazır olduğunu bildiğimiz halde nasıl sadece Kâbe'ye dönülerek el açıyorsak, bu neden oluyor, tevhîdi mâ'nâda bir birlik oluşturabilmek için. Şimdi Cenâb-ı Hakk'ın her yerde varlığını müşâhade ettik, her birerlerimiz bir tarafa dönerek namaz kılsak, bir tarafa dönerek duâ etmiş olsak, bu sefer İslâm'daki ve insânlar arasındaki tevhîd yâni birlik oluşmaz. Meselâ bir başka yönde, "Selâmün Aleyküm" lâfzı nasıl bir müslümanın işâreti ise hangi dilden, ırktan olursa olsun bir kimse "Selâmün Aleyküm" dediği zaman, hemen onun müslüman olduğunu anlayıp, ona muhabbetimiz artıyor ise ve "lâilâhe illâllah Muhammedun rasullullah" hükmünü kendi kalıpları, ölçüleri telâffuz şekliyle söylediğimizde, hiç tanımadığımız ingilizce konuşan bir kişi bize "selâmun aleyküm" "lâilâhe illâllah" dediği zaman hemen onun müslüman olduğunu anlıyor isek, işte bu anlayışımıza sebep olan mâ'nâ, o kelimedeki ifade birliğinden doğmakta.

Şimdi İngiliz olan kişi "lâilâhe illâllah" ı kendi lisânına çevirerek söylemiş olsa, biz onun ne olduğunu anlamadığımızdan, onunla mânevi muhabbet iletişimi kurmamız mümkün olmayacak. Yine "selâmun aleyküm" sözünü "good morning" şeklinde söylemiş olsa bize, biz onun ne Müslüman olduğundan haberimiz olur ne de muhabbetimiz kaynar, ama tevhîd, birleşme hususunda aynı kelimeler, aynı anlayış, idrâk görüldüğü zaman kişilerin birbiriyle anlaşması çok daha kolay olur. Ezan da aynı şekildedir. İşte bizler de Türkçe ezan okunuyorken bir Müslüman İngiliz veya Arap onun ne olduğunu bilemez, mümkün değildir. O zaman vahdet, birlik oluşmamış olduğundan muhabbet ortaya gelmemiş olmaktadır. İşte bu tür şeylerin değişmesi mümkün değil. Hem sûri ifadeleri bakımından hem de mâ'nâlarındaki ifadeleri bakımından. Çünkü "lâilâhe illâllah" kelimesini hiçbir beşerî lisânda karşılığını bulmak mümkün değildir.

"Kelime-i Tevhîd" kitabını hazırlarken Almanya'daki kardeşlerimizden Almanca "lâilâhe illâllah" nasıl söyleniyor diye telaffuz istedim onlardan karşılaştırma yapalım diye. O kardeşimizde yeminli bir çeviri

bürosuna gitti. -Yeminli, ne kadar para verirseniz verin hiçbir şekilde değiştirmesi mümkün değil, yâni neyse gerçek hâli, anlayabildiği kadar neyse onu yazmakta. Meselâ mektup çeviriyorlar, ticari deyimleri çeviriyorlar ticari olarak iletişim sağlamak için. O gelen nüshânın bir kelimesini değiştirse, karşı şirkete çok büyük menfaatler kazandıracak, o şirkette rüşvet olarak bir kısmını verecek ama yapmıyorlar. Yeminli çevirici. Öyle bir çeviriciye çevirtti. Kendisi de çevirebilecek güçte, Almanca'ya da vâkıf, Türkçe'ye de vakıf. Kendisi vebal altında kalmamak için ücret vererek "lâilâhe illâllah" ın karşılığı nasıl diye çevirtti. "Kelime-i Tevhîd" kitabında var o bölüme bakıldığında görülecek. Yâni anlatmak istediğim, o da diyor ki her ne kadar bu çevriliyor bundan başka da âciz lisân, başka türlü ifadesi de yok, hecesi de yok, kelimesi de yok, harfi de yok. Böyle çevrilebildi ama baktığımız zaman hiçbir ifadesi yok. Aslını temsil bile etmiyor. Bırakın karşılığını vermesini temsil bile etmiyor. İşte diğer hususlarda böyle olduğundan her nereye baksak Allah'ın vechi orada olmasına rağmen yine de bunun merkezi sisteminin olması gerekiyor. İşte o merkezi sistemde Mekke-i Mükerreme'de belirtilen Kâbe-i Muazzama merkezli tecelligâh yeri. Mekke'nin içinden bahsederlerken bir Mekke bir de Bekke diye geçiyor. Hangisi hangisidir diye birisi araştırma yapmış ben de orada rastladım. Mekke şehrin adı, genel şehrin adı; Bekke ise Kâbe-i Muazzama'nın bulunduğu mekânın ismidir diye tarif ediyor.

"...Kâbe'ye dönülerek O'na el açılıyorsa, can ve gönül kâbesi kalbe yönelmek sûretiyle yol bulunuyor ve onsuz olmuyor."

Hakk'ı en geniş şekilde zâtî tecellisini aramak için nereye gidiyoruz, işâret edilen merkez Kâbe'ye gidiyoruz, niye gidiyoruz oraya, Allah buralarda yok mu, tabi buralarda da var ama oranın özelliği, ilk defa yeryüzünde Cenâb-ı Hakk'ın zâtî mâ'nâda ama fiil yönünden, ef'al yönünden tecellisi Kâbe-i Muazzama'da, yâni Mekke-i Mükerreme'nin olduğu yerde, Bekke'de olduğundan orası en çok zuhur mahâlli, yâni en geniş mâ'nâda zuhur mahâlli. Bütün âlemi on mumluk lambalarla dolduralım ama Kâbe-i Muazzama'ya bin mumluk lambayı koyalım işte bunun gibi. Onların hepsi elektrik ama oradakinin aydınlatma gücü, uzaklara yayılma gücü daha fazla. Ve şöyle bir düşünelim; büyük bir şemsiye düşünelim, bu şemsiyenin kapladığı bir alan var çok büyük, dünyayı kaplayacak kadar bir alan var. Şemsiyenin sap yeri de Kâbe-i Muazzama'nın üstü olsun. İşte bu şemsiye uçlara doğru gittikçe onun tesirâtı azalmakta, onun için Batı'lılara biraz daha az oradan tecelli düşmekte, biraz soğuk kalmaktalar o yüzden ama onların içinde arayıcılar yok mu var tabi bu da ayrı bir bakış açısı, ayrı bir konu.

Nasıl ki Kâbe-i Muazzama'da zâtî tecelli olduğundan, insânlar toplu olarak oraya yöneliyorlar ise, işte kişinin de kendi bünyesinde vücut mülkünün birçok alanları var. Gözümüz, ellerimiz, ayaklarımız var yâni dünyamız var. İşte dünya üzerinde Kâbe-i Muazzama ilâhi tecelligâh

olduğu gibi beden mülkümüzde de, gönül Kâbe hükmündedir, ilâhi tecelligâhı oraya almakta, oraya zuhur etmekte. O halde bütün çalışmalarımız gönüle dönük, yâni iç bünyeye dönük olmakta ve orada bunlar yoğunlaşmakta ve orada yoğunlaşarak muhabbetullahı bulmak mümkün olmaktadır.

Gönül aslında karşılığı taht, aklımız arş. Tahttan maksat kürsî. Hani diyor ya ***"Vesi'a kürsiyyuhus-Semâvâti ve'l-arz"*** (2/255) "Allah'ın kürsîsi bütün âlemi içten ve dıştan vâsi'dir" yâni sarmıştır. İşte o gönül et parçası diye bahsedilen kalp, bazı lisanda fuâd diye bahsedilir. Aslında bu da biraz muğlak mesele, gönül dediğimiz yer acaba o kalp mi, bir bakıma fiziki mâ'nâda bir yere yerleştirmek gerekiyorsa kalp denir. Aslında gönül sadr'dır, esas kürsi olan yer sadr'ımız. ***"Elem neşrah leke sadrek"*** (94/1) hakîkatiyle belirtilen sadr'ımızdır. Oranın açılması lâzım. Bakın sadr-ı şarh deniliyor, şarh-ı fuad denilmiyor. Kalbin açılması denilmiyor, ama göğsün açılması deniliyor. İşte o halde bizim gerçek mânâda hüviyetimiz gönlümüz, yâni göğüs boşluğumuzun zâhir yeri olarak orası, bâtınen de gönül ismini alan yer orasıdır.

Ve hâdiseler çok enteresan, birbirine bağlı. Birini açınca bakıyorsunuz öteki kapı açılıyor, haydi oraya girmeye çalışalım, sonra öteki kapı içindekiler anlatılmadan kalıyor. Neyse oraya tekrar bakarız. Ancak şu var ki onu da geçmeyelim gelmişken. Koskoca Ulûl Azm Peygamber olan Mûsâ (a.s) ***"Rabbişrahlî sadrî"*** (20/25) yâni Ya Rabbi kalbimi genişlet, göğsümü genişlet diye talepte bulunuyor. Ama bizler gibi âciz bir ümmetine, yâni âhir zaman ümmetine Peygamber Efendimizin ümm, ana olan ümmetine ***"Elem neşrah leke sadrek"*** (94/1) Biz senin kalbini açmadık mı zâten, ne düşünüyorsun, ne kuruntu yapıyorsun. Peygamber Efendimizin şahsında her birerlerimize, kim okuyorsa İnşirâh sûresini hitâb kendisine, *"Biz senin göğsünü açmadık mı"* zâten, sıkıntılarını kaldırmadık mı, ne diye düşünüyorsun, bu kadar darlanıyorsun, kabza giriyorsun hiç gereği yokken, bırak be kulum onları, onlar küçücük şeyler. Bak, ben sana hitâb ediyorum. Hakk'ın hitâb ettiği yerde hüzün, teferruat kalır mı, kalmaz, kalıyorsa eğer Hakk'ın hitabını duymuyoruz demektir. Duysak kalmaz, iki zıt şey bir arada olmaz. Hakk varsa kul, kulluk gider, madde gider; madde varsa Hakk gizlenir, gizler kendisini. ***"Bütün âlemleri senin için, seni de kendim için halkettim"*** diyor, biz gidiyoruz, ya Rabbi bize bunlar bunlar lâzım diyoruz.

Nasıl ki Kâbe'ye dönülerek el açıyorsa orada tevhîdi bir birlik olması için, işte biz de hayâl ve vehim âlemimizde o kadar yönelecek şeyler var ki çokluk, kesret, dünyada ne varsa hayâlimizde, vehmimizde hepsi var. Hatta dünyada olmayan bizim ürettiğimiz hayâller, varlıklar var, onlar daha da çok zaten. İşte biz o kadar çok hayâl ve vehim üretiyoruz ki sonra onların tahakkukuna çalışıyoruz. Yâni hayâli bir proje üretiyoruz kafamızda, bir de onun tatbikatına koşuyoruz. İşte bunların

hepsi dağınıklık oluyor. Gerçi o hayâl ve vehimde de Hakk'tan başka bir şey yok. Neden? O'nun dışında bir şey düşünmek mümkün değil. Yâni hayâl ve vehim dediğimiz şeyde Cenâb-ı Hakk'ın "Musavvir" isminden meydana geliyor, ama kendine mâl ettiği için bu sefer Cenâb-ı Hakk tamam diyor, hadi sen git yap bakalım.

Nusret Babam bize öyle derdi, (rahmetullhi aleyh): *"Oğlum güneşi karşına alırsan gölgen arkada kalır, o gele gele seni takip eder, bırakması da mümkün değil zaten. Ama güneşi arkana alırsan gölge önünde olur, hadi koş arkasından bakalım, yakalaman mümkün değil."* O zaman ne yapacağız, Nûr'u Muhammedî, ilâhi güneşe karşı vereceğiz kendimizi, gölge arkada kalacak o varsın koştursun. Biz aydınlık olalım. Güneşe arkamızı dönmüşüz, önümüz kararmış, o zaman ışık arıyoruz aydınlatalım önümüzü diye. O ışıkta, elimizdeki ışık bize ne kadar ufuk gösterecek. Dönelim güneşe karşı, önümüz tamamen ışık, hem de hiç kararmayacak, aydınlık bir ışık.

İşte râbıta denilen şeyin özelliği bu mahâlde, bu mertebede, bu anlayışta ortaya çıkıyor ve gerekliliği de açık olarak belirlenmiş oluyor. Nasıl ki bütün düşüncelerden yâni bütün yönlerden tek yöne yönelmemiz, Kâbe-i Şerif'i düşünmemiz ve de Hakk'ın zâtına gitmemiz için tek bir düşünce ise ve bu düşünceye geldiğimiz zaman bütün diğer tarîk, yol sistemleri artık hükümsüz kalıyor ise yâni hepsi hayâl ve vehimde kalıyor ise râbıta yaptığımız zamanda hayâlî, vehmî, dünyevî, nefsî ne kadar dağınık ufuklarımız varsa yâni yöneldiğimiz hayâller, vehimler varsa işte râbıtanın en gerçekçi ve en geçerli olan yeri bütün bu dağınık olan fikir yoğunluğunu, tersliğini-ters çünkü biri bir başka tarafa diğeri bir başka tarafa- hayâlimizin bazısı arkaya, bazısı öne, bazısı aşağıya, bazısı yukarıya dönük olarak, dağınık olan aklımızı, gönlümüzü râbıta sebebiyle bir araya toplamak. Yâni hacıların Kâbe-i Muazzamayı düşünmesi gibi. Böyle olduğu zaman hep Hakk'ı düşünmekte oluyoruz.

İşte bir bakıma "Vukûfu kalbî" denilen şeyde bu. Kalbimizde Hakk'ın varlığına vâkıf olarak yaşamak. Ancak bu biraz tehlikeli bir yerdir. Râbıta yapılan yer gerçek mâ'nâ da o yerin sahibi değilse, o râbıtayı hiç yapmamak daha hayırlı, çünkü putperestlik olur ayrıca. Yâni Kâbe'nin taşına, toprağına tapmak, yönelmek gibi olur. Oraya gidildiği zaman hacılar, umreciler Kâbe-i Şerife secde ettikleri zaman onun taşına secde ediyor niyetiyle değil, içindeki Allah'ın tecellisine secde ediyor hükmüyle yapılıyor o secde. Ayrıca orada çok daha başka secde hakîkatlerinden ortaya gelen mâ'nâlar var.

Kısaca bahsedelim. Kâbe-i Muazzamayı bulunduğu yerden kuvvetli bir vinçle kaldıralım yukarıya. Aşağıdaki sahneyi nasıl görüyoruz, yuvarlak bir halka, cihetsiz yönsüz bir halka, o halkanın önüne bir sıra daha dizelim Kâbe-i Muazzamanın çıkmasıyla bir boşluk oldu orada. Bir sıra daha, bir sıra daha o boşluğu dolduralım, nihâyet üç kişiye kadar, üç kişiden daha az halka olmaz zaten, en az halka üç kişi gerektirir. Ortada

yine bir boşluk kaldı, orayı ne yapacağız. Oraya bir insân koyduğumuzda o nereye secde edecek. Kâbe'nin içerisinde olsun bir kişi, aynı anda namaz kılınıyor, olur ya hapis ettiler çıkamıyor dışarıya, ikindi vakti oldu ezân-ı Muhammedî okundu, imam Allahu Ekber dedi, dışarıdakiler kolay buldular, herkes hangi istikamette ise oraya dönük secde edecek ama içerideki nereye secde edecek. O kişinin gerçek mâ'nâ da şöyle yapması lâzım geliyor. Böyle bir şey aslında söz konusu değil, bilfarz böyle bir şey olsa, ama tefekkür bu, düşünür, düşündüğünün de cevabını bulması lâzım. Hayâli bir tasavvurda kalmasın, acaba da, niçin de, neden de kalmasın. Fiilen yapılmasa dahi mânen ne olduğunu bilmesi lâzım. Eğer orada öyle bir şey olmak gerekse biz onu tek namaz olarak düşünelim. Evvelâ İbrahim köşesine doğru namazını kılar ef'âl mertebesi itibariyle. Bütün mertebeler orada var olduğundan mertebeleri gözetmek zorunda.

İkinci vakit namazını esmâ mertebesi yâni Mûseviyyet köşesine doğru dönmesi gerekmekte. Ondan sonra sıfat mertebesindeki namazını Îseviyyet köşesine doğru dönmekte. Ondan sonra zât mertebesindeki namazını da Hacer-ül Esved köşesine doğru dönerek yapmakta içeriden. O zaman ne oluyor, o mertebede olanlar yâni çevrede tavaf edenlerin hepsini karşılamış oluyor, hepsine her mertebede ayna olmuş oluyor. İsterse orada fiziki mâ'nâ da namazını kılmasın, oraya yönelik olarak içeride dursun yâni bütün hüccâca ayna olmuş oluyor içeriden. O mertebesi itibariyle hacıların da içerisinde muhtelif mertebelerde yaşayanlar, tavaf edenler olduğundan hangi mertebede duruyorsa, o mertebeden ona selâm verilmiş oluyor içeridekine. İşte biz de gönül Kâbe'mize Allah ismini mukîm olarak oraya koyarsak, onu orada gönlümüzde, sadrımızda yaşatırsak, bizim esmâlarımız onun etrafında dönmeye başlar ve her esmâ onun karşısına geldiğinde onun aynası ve yansıtıcısı olur. Yâni Allah isminin yansıtıcısı olmuş olur ve bunların hepsi bize ait olduğundan o esmâ-i ilâhiyyeyi biz de kullanır iken ulûhiyyet mertebesi itibariyle kullanmış oluruz, oradan gelen bir aks ile.

Şimdi nasıl ki Kâbe-i Muazzama'nın içerisinde Cenâb-ı Hakk'ın Allah esmâsının merkezi olduğunu veya o kişinin hangi mertebeyi geçerse onları yansıttığını, onlara selâm, ayna olduğunu ve oradan dışarıya yansıttığını düşündüğümüz gibi, gönül Kâbe'mize de Allah esmâsını, bir sütun veyahut bir nur gibi düşünelim, zâhirde yapılan hac ve umre tavafları Kâbe-i Muazzama'nın etrafında döndüğü gibi bizimde gönlümüzün etrafında bize ait esmâ-i ilâhiyye dönmekte ve döndüğü zaman hangi esmâ-i ilâhiyye, Kâbe'nin dört mertebesi olan ef'âl, esmâ, sıfat, zat mertebelerinden hangisinin karşısına gelmişse, ister ef'âlî köşede, ister esmâî, ister sıfatî, zâtî köşede, hangi mertebesinde o esmâ-i ilâhiyye, Allah esmâsının karşısına gelmişse, bakın Rabb'tan, Rahman'dan, Hâdi'den değil bizâtihi Allah'ın zâtının aynası olmuşsa ulûhiyyet hakîkatleri o esmâya geçmekte. İşte o esmânın yansıması, zuhuru ve hakîkatleri Allah esmâsının zuhuru, yansıması ve hakîkatleri o esmâda zuhura çıkacağından, bakın Allah'ın esmâsı, esmâ yönüyle

faaliyyete geçmekte genelde. Allah'ın nurunu yüklendiği zaman o esmâ zâtı yönüyle zuhura çıkmakta, arada büyük bir fark var. O zaman o esmânın mahâlli ve sahibi olan o ferd, kişi, kimlik o zaman o esmâyı ilâhî mahiyette kullanmakta, o farklılığı vermekte. Eğer gönülde Allah ismi yok ise, Allah isminden yansımasını alamıyorsa o esmâ, sadece dışarıdan gelen tabii seyr ile alıyorsa onun, o esmânın açacağı alan, aydınlatacağı alan çok daha dar olur. Neden? Çünkü nefsimiz kaynaklı, bireysel, hayâl kaynaklı gelmektedir. Bakın burada çok ince bir nokta daha, belki biraz abartılı olacak ama insân isimleri dahi eğitmekte. Aynı esmâ hakîkati cihetinden zuhura çıkmaya başlıyor. Eğer bu ilim, tevhîd ilmi, ulûhiyyet bilgisi kişide yoksa, nefsî kaynaklı o esmâ faaliyete geçiyor, yâni kaynağı nefsînden çıktığı için, nefs bilgileriyle çıkıyor, faaliyyete geçiyor. Kaynağını gönülden alıyorsa, oraya da Allah'ın zâtından geliyor, o da yansıma yapıyor nurundan, o esmâ-i ilâhiyyede nüfuz ediyor. O zaman o esmâ-i ilâhiyye kendi hakîkatiyle faaliyyete geçiyor. Bu da insân eğitimiyle oluyor. Bir bakıma idrâk kemâlatı, irfân kemâlatı. Belki abartılı oluyor esmâ-i ilâhiyyenin eğitimi nasıl oluyor diye, aslında esmâ-i ilâhiyyeyi kendi hakîkatine ulaştırmak oluyor.

Eğer biz kendimizi tanımadığımız sürece herhangi bir esmâ-i ilâhiyyeyi kullandığımız zaman nefsimizin bilgisi kadar kullanıyoruz ve ona haksızlık etmiş oluyoruz, ayrıca esmâ-i ilâhiyyeyi, herhangi birisini ne kadar güzel idrâk edersek onun hakkını o kadar vermiş oluyoruz. İşte bunun içinde zâtî bir aydınlanma, yâni gönlümüzde Allah'ın zâtının zuhuru olması gerekiyor ki, o zâtı veriyor ona esmâyı, bizim nefsimiz vermiyor. Esmâ'nın mâ'nâsal özelliklerinin zuhura çıkmasını Allah'ın zâtı veriyor. O'ndan başka kimse veremez zaten. Ancak biz de numune olarak bütün bu esmâlardan varolduğuna göre, ama hakkâni mâ'nâda bunu kullanamadığımızdan nefsî mâ'nâda kullanıyoruz. O zaman onun hakîkati ortaya çıkmamış oluyor. İşte nefsimize zulmetmek, bir bakıma bu da onun içerisine giriyor.

"Nefslerine zulmettiler." (16/33) çünkü nefsimizde ilâhi hakîkatlerin, esmâların tüm olarak hakîkatleri vardır. Biz onları faaliyyete geçiremediğimiz zaman ona haksızlık etmiş oluyoruz. Meselâ tarlada zeytin ağaçları var biz onları sulamazsak, dallarını budamazsak, ilaçlamazsak işte o ağaca zulmetmiş oluyoruz. Ama onun kendi kendinde varolan hakîkatleri en geniş şekilde ortaya çıkmasına yardımcı olmamız ona rahmet olmamız oluyor. İşte esmâ-i ilâhiyyeleri de biz böyle bakımsız bıraktığımız için hayatımızda verimsiz oluyorlar.

Orada (Kâbe'de) kişiler farkında olsalar da olmasalar da ittifakla söyledikleri şey: "Çok güzeldi ama anlatamıyorum, hiç böyle olmamıştı hâlim" diye ittifakla ifade edilen hâdise budur. Ama irfân ehli öyle demez, sükût eder, söylemez, söylemesine gerek yok, kendi bünyesinde yaşar onu. Anlatsa da anlaşılmaz zaten. İttifakla söyledikleri söz, bunlar birbirleriyle konuşup tertiplemiş değiller, kime sorsanız o kadar güzeldi

ki doyamıyorum, gelemiyorum. Gelemez, insân ordadır zaten. Neden; Rabb'ıyla, Hakk'la beraber çünkü. Tatmayan bilmez.

Bir başka husus daha vardır. Acaba fiziken onun içerisine giren, yâni Kâbe'yi tavaf eden gerçekten ehli tavaf oldu mu, oluyor mu? Bir gün hacının bir tanesi Arafat'tan inmişler Mina'ya gelmişler. Orada Mescid-i havf (korku mescidi) var müthiş bir yer. Baksanız coğrafya aynı, bir dağın yamacında bir mescid kurmuşlar, senede üç gün çalışıyor ondan sonra kapalı, belki o günlerde de kapalı izdiham olmasın diye. Yer olarak İsmail (a.s.)'ın kurb'an edilme sahası içinde, yerinde. Hâtırasına binâen oraya yapmışlar ve ismine de havf (korku) mescidi demişler. Buradaki korku Allah korkusu değil gibi. Zor bir mekân, tereddütlü bir yer, an, zaman ve meçhul bir hâdise yâni. "Kes, dedi kesecek" işte o hâdisenin tatbik edildiği yer. Yâni sâlim, selâmet, düzgün bir yer değil. Kişi gündüzü normal geçirmiştir de gece uykusunu huzurla yapmaya çalışır, takıntıları olmaz. Ama yarın çok ağır bir mahkemesi vardır. O gece yattığı uyku başkadır, sorunsuz olduğu bir günün akşamında yattığı uyku başkadır.

Acabalı bir yer Mescid-i Havf. O gün, o sürede hac namzedi bakıyor, başka boş, kapalı yer de yok, gidiyor orda geceyi geçireyim diyor, sabah namazına kadar biraz uyuyayım diyor. Birkaç kişi daha var orada. Uyumuş bir ara dalmış. Rüyasında melekler gelmiş geziyormuş oraları. Melekler aralarında diyorlar ki: "Bu sene yetmiş bin kişi geldi hacıya, ama yedisinin haccı kabul oldu." diye aralarında konuşuyorlarmış böyle. Çünkü Mina'ya geliniyor, o Mina'da, ondan sonra tavafa gidiliyor, traşı da olduktan sonra hac bitmiş oluyor artık. Yâni hacc'ın sonu, belirlenmiş artık. Çünkü "Hac Arafat'tır" dendiğine göre Arafat'tan inilmiş.

Ve bir heyecanla uyanıyor, bu yetmiş bin kişinin içinde benim hiç şeyim geçmez, yedi kişiden biri ben olamam diye üzüntüye kapılmış, eyvah, eyvah; istiğfar, istiğfar kahrolacak nerdeyse. İmkân olsa kalacak bir daha ki senenin haccını bekleyecek. Korku endişe içerisinde yine oralarda, ikinci biraz uykuya yatıyor, o zaman yine melekler geliyor, dolaşıyorlar. Aralarında konuşuyorlar ve diyorlar ki:" Cenâb-ı Hakk'ın rahmeti geldi, o yedi kişinin yüzü suyu hürmetine yetmiş bin kişinin de haccı kabul oldu." diye müjde şeklinde konuşmalarını duyuyor, hemen uyanıyor, şükrediyor, rahatlıyor.

Bu bir hikâye, tasavvuf kitaplarında bazı menâkıb bölümlerinde yazar, belki rastlanmıştır. Ancak gerçek payı büyüktür. Belki mutlaka olmuştur da. Yâni bir hikâye tarzı anlatılan şeyin mutlaka sıhhatli olması diye bir şey söz konusu değildir. Doğru da olabilir ama mutlaka doğrudur diye hemen kabullenmekte doğru değildir. Meselâ bazı kişiler gelirler derler ki: İşte kardeşim ben şu âyetten şöyle bir yorum, yada bir hadîs duydum veya bir ibâre duydum, bir yerde kelâmı kibar duydum, bu nedir, kafama pek yatmadı veya yattı da biraz daha açılım nedir, gibilerde. Ben de derim ki, kardeşim bana bunun metnini getir. Yâni

âyetse âyeti getir. Şu âyeti şundan bundan duydumla bu işler olmaz. Hadîs'se hadîsi getir. Kelâmı kibarsa kitabından metnini getir. Ondan sonra onun üzerine konuşalım, bildiğimiz bir şeyse bakarız, bilmediğimiz bir şeyse araştırırız. Ama kusura bakma ben bir yorum yapamam. İşte bahsedilen hikâyede iyi niyetle kurgulanmış bir şey olabilir yâni insânlar ümitvâr olsun diye. Ancak doğru da olabilir. Çünkü şu anda ben de hatırlamıyorum hangi kitapta okudum, bir tarikat kitabındadır. Her neyse gene de bir misâl vermekte. Çünkü oraya gidenlerin çoğu tabi ki, mutlak ittifak olan şu, iyi niyetle gidiliyor. Artık onu biz düşünemiyoruz kötü niyetle giden kimseyi diye. Ancak iyi niyetin gafleti içinde gidenler çok. Meselâ 1982 yılında otobüste gidiyoruz, o zaman otobüste ne klima var, ne camlar açılıyor. Arabalar bugünkü gibi sağlıklı, sıhhatli değil. Otobüsün üstünde uzun uzun bir sürü kalaslar, otobüs bir kuma batıyor, yol yok, yordam yok. Haydi herkes iniyor, kalasları otobüsün altına, o kumda ittir de ittir, güneşte tepede.

Yol da gidiyoruz, şimdi arkadan birisi diyor ki: "Ah, ah! Torunlar gözümde tütüyor." daha yeni çıkmışız yola. Devam ediyor yolculuğumuz bakıyorsunuz, tepeler yok, ova gibi yerler, birisi diyor ki: "Ah bizim davarları, keçileri buraya bir yaysak ne güzel otlarlar." diyor. Biraz daha gidince yamaç olan yerler gözüktüğünde, buraları bizim köyün yamaçlarına ne kadar benziyor gibi. Baktık ki Nüket Hanımla, kimisi traktörüyle, tarlalarıyla otobüsün içinde. Kimisi torunlarıyla, oğluyla, kızıyla hepsi otobüsün içinde. O otobüs o kadar yükü nasıl çekti ben hayret ettim çünkü herkesin kafasında bulunduğu yerdeki bütün malı, mülkü her şeyi otobüsün içindeydi. Samimiyet var ama biraz gaflet var. İşte oraya gidenler, tabii tenzîh ediyoruz herkesi, işin biraz lâtifesindeyiz, büyük bir çoğunluğu dışardan tavaf etmekteler. Yâni Kâbe-i Şerifin dış duvarlarının dışından, çarşıdan tavaf etmekteler.

Reşahat sohbet (5)

Daha evvelce başladığımız bir mevzûmuzun içinde bulunduğu kitabımız vardı. Reşahat kitabıydı. Yine oradan devam edelim. Bu ilk gördüğümüz dersler vukûfiyet üzerineydi. Vukûf-u zamânî, vukûf-u adedî, vukûf-u kalbî diye kişinin zamanına vâkıf olması, adet sayılara vâkıf olması, kalbine vâkıf olmasıdır. Yâni bu hususta bilinçli olarak hayatını sürdürmesi. Vaktini, kalbini ve sayısal zikirleri adedi olarak. Bunları görmüştük. Yine bunun vukûf-u kalbînin üzerinde biraz durup yolumuza devam edelim.

"Vukûf-u kalbî iki mâ'nâlıdır. Biri zikir edicinin her an Allah'ı bilmesi. Bu yâd-ı daşt nev'inden bir iş. Bu hususta Hoca

Ubeydullah Hazretleri buyururlar ki: Vukûf-u kalbî, Allah'tan âgâh olmakta bir gönül hâlidir."

Yâni Allah'ı idrâk etmiş, bilen, anlayan bir gönül hâlidir Vukûf-u kalbî. Kalpte vukûf-u olmak, o hakîkate vâkıf olunması, bilinmesi demektir. Bu tabir Vukûf-u kalbî olarak belirtilmiş. Öyle ki gönülde Allah'tan gayrı hiçbir şey olmayacak. Gönülde Allah'ın dışında bir şey olduğu zaman o kişi o hâlden vâkıf değildir hükmü çıkmaktadır. Neden? Çünkü dünyalık şeyler o kalbi istilâ etmiş durumdadır. Ancak burada bir şeye daha dikkat çekmemiz gerekiyor ki o da şudur; kalbimizde Allah'tan başka hiçbir şey mutlak sûrette olmayacak demek değildir. Eğer bu şekilde mutlak olarak kalbimizde sadece Allah var gayrı yok diye düşündüğümüzde bu bizi yaşantımızda biraz zora sokar. Bütün bağlantılarımız kopmuş, kesilmiş olur. Tabi ki kalbimizde birçok şeyler olacak. Yalnız onlar kendilerine mahsûs şey'iyyetler olarak değil, yine Allah'ın zuhurları, isimlerinin meydana gelişi olarak bakacağız ve bunların en üstünde olarak daimî mâ'nâda Allah birinci sırada olmuş olacak. Diğerleri de ondan sonra gelen değer yargıları ve bağlantılar olacak.

İşte Cenâb-ı Hakk'ı düşünmeyerek veya sonlarda bir sıralara koyarak maddi mâ'nâda olan muhabbetleri, sevgileri, oluşumları ön plâna çıkardığımız zaman Vukûf-u Kalbî biz de değil. Peki, ne oluyor o zaman, ismine ne demek gerekiyor. Vukûf-u nefsî demek gerekiyor. Yâni nefsîyle yaşanıyor demek oluyor. Bundan kurtulmanın çaresi kalbimizi Cenâb-ı Hakk'a bağlayıp, en üst mertebeden, yâni en birinci muhabbet ettiğimiz şeyin Hakk'ın varlığı olduğu ve diğerlerinin de O'na bağlı zuhurlar, ihtiyacımız olduğu şeyler, ünsiyet etmemiz gereken şeyler olduğudur. İşte eşlerimiz, işlerimiz, çocuklarımız, evlerimiz, barklarımız. Allah kalbimizde var diye bunları tamamen dışarıya atmak, hayatın içinden çıkmış yâni hayatın dışına çıkmış oluruz ki, bu da zaten ölüm demektir. Böyle yaşanmaz. Şuurumuzda olan ilk yapılacak şey Cenâb-ı Hakk'ın anlayışı en üst noktada, en başta olması gerekmektedir. Allah'tan gayrı hiçbir şey olmayacak dediği budur.

"Yine Hoca Ubeydullah Hazretleri: Zikirde zikredilenden âgâh ve gönlü ona inhisâr ettirmek... bu âgâhlığa, görüş, eriş, vücut ve Vukûf-u Kalbî derler." yâni bu hakîkate eriş, görüş, biliş denir diye ifade edilmiş.

"İkinci mâ'nâ: Zikredicinin gönüle yönelmesi. Mecaz yoluyla gönül dedikleri, ucu sivri ve kenarları yuvarlak, müselles şeklindeki et parçasına.. O et parçası sol memenin altındadır ve bütün dikkatin üzerinde toplanacağı noktadır. «Vukûf-u Kalbî» den murât da o et parçasının zikirden asla gafil olmayarak, onun harareti içinde erimesidir. Şâh-ı Nakşibend Hazretleri, «Vukûf-u Kalbî» ye ait bu iki noktayı lâzım ve mühim tutmuşlardır." Yâni önemli olarak tutmuşlardır.

"Bir âyet gereğince Allah her yerde hazırken (hüv*el-evvelu ve'l-ahiru ve'z-zâhiru ve'l bâtın. Ve hüve bikülli şey'in alim."* (57/3) Ayetiyle her yerde hâzırken) ***nasıl ki Kâbe'ye dönülerek O'na el açılıyorsa, can ve gönül kâbesi kalbe yönelmek sûretiyle yol bulunuyor ve onsuz olmuyor. Zira insân içinde bulunduğu taayyün sûretleri ve hayvani rûhu bakımından istikametlerin zindanında mahpustur. Ama yine aynı insân öz hakîkatiyle cihet ve istikametlerin dışındadır*.**

Yâni zâhirimizle mutlak bir istikamete gitmekteyiz, fiziki mâ'nâda. Eve de giderken bir istikametteyiz. Camiye giderken, Kâbe'ye giderken bir istikametteyiz. Ama "rûhen öz hakîkatiyle cihet ve istikametlerin dışındadır." Neden? Çünkü Allah'ın varlığı içerisinde kendisini müşâhade ettiği zaman, kendisi de o genişlik üzere tahayyül ettiğinden bütün cihetler kendisi olmakta, bütün cihetler kendisinde toplanmakta. O zaman cihet diye, yön diye kendisi hakkında bir şey kalmamakta. Rûhaniyetimiz itibariyle.

"Bu bakımdan cihet ve istikametin esiri, cihetsizliği yine cihette aramak zorunda kalıyor."

Güzel ifade etmiş. Her ne kadar gönlümüzde yâni genel âlemde bir cihetsizlik var ise de ama gönül âlemini, yâni gönlümüzü bir merkez yapmak sûretiyle cihetleri bir araya toplamak için, cihetleri bir yerde cem etmek için cihetli olarak yönelmek mümkün olmakta. Nasıl ki Cenâb-ı Hakk bütün âlemde var iken, hiçbir yön ve cihet ayırmaksızın O'nun varlığı her yerde hâzır ve nâzır iken, biz bu idrâki güçlendirmek için bir cihete yöneliyoruz. Kâbe cihetine yöneliyoruz. İşte bizim bütün varlığımızda da Hakk'ın mutlak varlığı her yönüyle olmakla birlikte biz yine gönlümüze yöneliyoruz. Gönül kâbesine yâni bir cihet itibariyle onu bulabiliyoruz demek istiyor. Yâni cihetsizlik kendinde bir varlık iken ama o cihetsizliği bir cihet ile bulmak mümkün oluyor. Cihetsizi, cihetsiz bir yolla mümkün değil diye onu izah etmeye çalışıyor.

"Bu bakımdan cihet ve istikametin esiri, cihetsizliği yine cihette aramak zorunda kalıyor. Ve yine bu bakımdan mecaz yoluyla gönül denilen et parçası da rûh hakîkatinin nişanesi ve bir nevi cihet tayini noktası oluyor."

Burada güzel bir söz var mecaz diye geçiyor. Mesnevi Şerif'te de Mevlanâ Hazretleri şöyle bir terkip yapmış. *"Mecaz hakîkatin bir köprüsüdür"* diyor. Hakîkate geçmek için mecâzi anlatımlar gerekiyor. Yâni benzer şekilde sahneler düzenlenerek, o sahneden gerçeğine geçmek gerekiyor. Kûr'ân-ı Kerîm'de de iki tür sahneler vardır. Yâni birçok sahneler var ama iki türde'dir; biri yaşanmış sahnelerin tekrarı, sahnelendirilmesi. Mûsâ (a.s.)'ın hayatı yaşanmış bir hakîkat, bir sahne. Onu âyetlerle bize bildirmesi, âyetlerdeki o anlayışlar, kafamızda bir sahne oluşturuyor. Ama bu sahneler, yaşanmış sahnelerin sergilenmesi

diyelim. "Bir de biz size bunları misâllerle anlatıyoruz" diye sahne kurgular var. Meselâ *"Eğer biz onu dağın üzerine indirmiş olsaydık dağ paramparça olurdu," (59/21) "ama biz onu insâna indirdik. Zalûmen cehûlâ."* (33/72) Bunun gibi. Orada bir sahne var *"Emanetimizi bir dağa indirseydik o dağ paramparça olurdu."* Hemen bizim aklımıza ne geliyor. Emanet geliyor, tasarımıza. Herkesin tasarısı bu hususta ayrı oluyor. Bir dağ geliyor, parçalanan bir dağ. Yâni âyetteki kelimeler bizde can bulmuş, siluet bulmuş oluyor. İşte iki türlü anlatım var Kûr'ân-ı Kerîm'de. Bunun birisi bir hakîkati anlatmak için kurgulanan, sadece kurgu olan sahneler yahut resimler. Diğeri de yaşanmış resimlerin tekrarı, yenilenmesi olarak gözümüze hitap etmesidir. İşte burada mecaz hakîkatin köprüsüdür dediği, mecâzi anlatımlarla hakîkate yol bulunmuş oluyor ki, Kûr'ân-ı Kerîm zaten bunu yapıyor.

"Hakîkate yol için bu mecaz noktasına yönelmek ve Ledün ilminin anahtarını onda bulmak lâzımdır. Hoca Abdülhalik Hazretleri, bekâ âlemine intikalleri yaklaşınca yakınlarından dört kimseyi davet ve irşad makâmına liyakatle tebşir etmişlerdir."

Bu da onların kendi sistemleri içerisindeki tatbikatleridir. Şimdi az yukarıya dönelim. ***" Hakîkate yol için bu mecaz noktasına yönelmek ve Ledün ilminin anahtarını onda bulmak lâzımdır."*** Nerde okuduk, bir gün burada okumuştuk. Ledün ilmi ile Yakîn ilmi arasındaki fark. Bunlar hep söylenir. İlme'l yakîn, Ayne'l yakîni, Hakka'l yakîn diye. Yakın değil, Arapça'daki "kurb" karşılığı olan Türkçe yakın değil. Yakîn ilmi ile Ledün ilmi arasındaki fark nedir? Yakîn ilmi çalışarak elde edilen bir ilim. Aşağıdan başlayarak yukarıya doğru tahsil edilen bir ilimdir. O ilim tahsil edildikten sonra Cenâb-ı Hakk'ın kendi zâtından, sıfatlarından yâni ulûhiyyetine ait bilgileri kuluna nakletmesi. Yâni Ledün ilmi Hakk'tan kula inmekte, verilmektedir; Yakîn ilmi de kuldan Hakk'a doğru miraç üzere yâni yükselme üzere elde edilen bir ilim olduğu açık olarak belirtiliyor. Bu mâ'nâda bildiğimiz zaman, Yakîn ilmiyle Ledün ilmi arasındaki fark ve yerleri açık olarak çıkmış oluyor. Genelde Yakîn ilmi ile Ledün ilmi birbirine karıştırılıyor. Yâni hangisi hangi yerde geçerli veya hangisi nasıl oluşuyor hükmü ile. Hani diyor ya işte: *"İndimizden ilim verdiğimiz bir kulumuzu buldular."* Musa (a.s.) ile gezerken Yûşa (a.s.) hakkında.

Evet, yine aynı kitabın 68. sayfasında bir satır cümle var. Ona bakalım.

"Eğer seni, içinde sen olmadan senliksiz zuhura getirirlerse korkma! Eğer sen kendiliğinle zuhur edersen kork!"

Bakın çok büyük olmayan bir cümle. Ama içerisinde çok büyük gerçekleri ifade etmekte. *"Eğer seni, içinde sen olmadan senliksiz zuhura getirirlerse korkma!"* Bazen insân tevhîd yolunda, o yok, bu yok, ben yokum gibi ifadelerle biraz korkar hale gelir. Neden? Kendini kaybettiğini

zanneder. Acaba bana bir şeyler mi oluyor diye düşünmeye başlar. Buralarda korkar. Ama bundan korkma diyor. Geçtiğimiz senelerde, 15 sene gibi seneler evvel, daha genç olduğumuz devrelerde iki yaşlı, muhabbetli arkadaş geldi. Benden yaşlı. O zaman biz 55 yaşlardayken onlar bizim bugünkü yaşlarımızda 65-70 gibi. Birisi yine resmi asker kökenli, birisi de sivil, çiftçi kökenli. Asker kökenli kişide kendi aldığı eğitim ve yaşadığı sistem içerisinde sert bir disiplin insânı, ama güzel bir insândı. Her şeyini o disiplin içerisinde yaşıyor. Hayatını da öyle yaşıyor, alışverişini de öyle yapıyor. Yürüyüşünü de öyle yapıyor, o asalet, disiplin içerisinde. Ama artık tekâüd olmuş kendi hâline dönmüş. Ben diyor biraz araştırma yapıyorum. Öylece bir vesileyle bize geldiler. Biraz konuştuk, neticede dediler ki: Bizler derviş olmak istiyoruz, ne dersiniz? Peki dedim. Ufak tefek, dersleri verdim. Siz bunları yapın bakalım Allah ne gösterecek.

Yapmaya başladılar, baktık uygun gitmekteler. Kendileri de biraz kabiliyetli olmaktalar. Ben devam etmek için gerekeni yaptım, onlar devam etmeye başladılar. Ancak disiplinli olan arkadaşta, çiftçi olan arkadaşta disiplinli, onda mahviyet üzere olan bir disiplin var, derviş disiplini var. Diğerinde ise irâde disiplini var. İkisinin disiplini farklı ama ikisi de irâdeli kimseler. Birisinin yolu bir başka türlü, diğerinin yolu bir başka türlü. Şimdi bu çiftçi olmayan diğer arkadaş bakıyorum, o disiplin benliğinden bir türlü çıkamıyor. Disiplinli yaşamak çok güzel bir şey ama nefsî itibariyle bu hüküm oluyorsa, kullanıyorsa o ona tehlikeli. Baktım olacak gibi değil. Ne yapalım, nasıl yapalım bunu diye.

İşte benliksiz ben gibi diyor ya. Şimdi bakın size yeni bir zikir daha vereceğim. 100 defa da bunu çekeceksin. Tabi yaparım. Yapar mısın? Yaparım. Yaz bakalım. *"Ben yokum, ben yokum,"* her gün zikirlere ilâve bir tesbihte bu olsun. Çünkü o ben varım diyor hep. Her ne kadar, istiğfâr, salavât, tevhîd çekiyorsa da. O disiplin, o irâde, âmir yâni emretme hükmü o şeyde de yaşıyor. Biraz erlerle de ilgili. Hep yat kalk, yat kalk. O işlerin içerisine. Tabi bu sizin için kolay. O mâ'nâda değil. Olan için kolay. Ve neticede bir kaç sene bu zikre devam etti. Yâni dersleriyle beraber ilave buna da devam etti. Aradan epey zaman geçtikten sonra, *"eğer siz bana o zikri vermemiş olsaydınız ben bu işten kurtulamazdım."* Yâni bu benlikten, enâniyetten, âmir hükümden, sistemden kurtulamazdım dedi. Bu da böyle bir hatıra. Bunlar böyle değişik insânların değişik eğitim sistemleridir.

"Eğer seni, içinde sen olmadan senliksiz zuhura getirirlerse"

Şimdi bu cümlenin de incelenmesi lâzımdır. Getirirlerse dediği kim getirirse. Cenâb-ı Hakk zaten onu bulunduğu hâlde getirmiş. Belirli bir şekilde Cenâb-ı Hakk onu ortaya getirmiş. *"Seni"* bakın *"içinde sen olmadan"* yâni senin içinde sen olmadan sensizlik, sensiz zuhura getirirlerse. Yâni bir ehl-i hâlin önüne gelmiş, bir kişi, benim diye. Cenâb-ı Hakk onu bütün vasıflarıyla halk etmiş. Eksi-artı, zâhir-bâtın,

emmâre ve latîf tarafıyla, bir insânda bunların hepsi mevcut. Yâni ben, ben diyor o kimse, farkında olmadan. Gerçi onda hem Hakk'ın benliği var hem de kendi nefsî benliği var, mevcut. Ama ilâhi benliğin farkında olmadığından, nefsî benlik öne çıktığından genelde, herkes, hepimiz ne yapıyoruz. Ben, ben diyoruz. İşte ehl-i hâl bir kişinin önüne gidildiği zaman, eğer seni içinde sen olmadan senliksiz yâni eğittikten, yoğurduktan, çitiledikten sonra üzerinde sonradan gelme ârızî olan şeyleri attırdıktan sonra, işte o ârızî olan şeyler üzerinden kaldırıldık ta senliksiz, içinde sen olmadan. Çünkü kişinin, buranın sen dediği aslında ben, bizdeki nefsî benlik, ârızî benlik, sonradan oluşan benlik. Nerde? İşte dünyaya geldiğimiz, doğduğumuz zaman, çevre şartları, bize verilen isimler, hayat değerleri, anlayış değerleri, eğitimle bize verilen bazı eğitim anlayışları, değerleri bize hayâlî ve nefsî bir benlik oluşturmakta.

Bizde o benliği gerçek benliğimiz zannetmekteyiz. İşte burada *"içinde sen olmadan senliksiz"* diye belirttikleri bu. Yâni deniyor ki, iyi bak sen diye bir şey yok bu âlemde. Bunların hepsi ârızîdir, sonradan ilâve olmadır. Bunların asılları yoktur. Senin aslın Hakk'ın aslından başka bir şey değildir. Özünde ve hakîkatinde bulunan Hakk'ın özü ve hakîkatidir. Sen diye bir şey yoktur, diye eğitildikten sonra bakın senliksiz zuhura getirirlerse bundan korkma. Bazı şeylerimi kaybediyorum, kaybettim diye korkma. Eksiliyorum diye korkma, diyor. Neden? Çünkü onları kaybetmekle, geçici olan şeyleri kaybetmekle, zaten bilinçli kaybetmese de insân, ömrünün sonunda onların hepsini yine kaybedecek.

Biraz sonra kaybedeceğini biraz evvel kaybetse de, o süre içerisinde kendi hakîkatiyle yaşasa kötü mü olur? Olmaz tabi. İşte korkma dediği bu. Bazı eksiklerin olacaktır, bazı kayıpların olacaktır nefsî mâ'nâda ama bunun yerinde ne kadar kaybetmişsen, çok büyük misli, misli hakîkati itibariyle kazancın olacaktır mâ'nâsında korkma. Ama bunun tersi olarak eğer sen kendiliğinle zuhur ediyorsan kork. Yâni herhangi bir eğitim almadan. Doğduktan sonra hayat, çevre, aile çevresi, yakın çevre, iş çevresi, okul çevresi neyse, yaşanılan tabiat bir kimlik, nefsî bir kimlik vermekte bize. İşte bu kimlikle zuhur ediyorsan kork. Neden? Çünkü onun sonu hayâl ve vehim. Diğerinin sonu ise hakîkat ve aslına ulaşmadır. Böylece bir cümle diyebiliriz.

Yine aynı kitap 79. sayfada iki satırlık bir şiir var ve aşağıya doğru devam ediyor.

"Sabırla kanaati kendine yol tut;

Bu derdi huy edinenler elem çekmez."

Yâni tutacağımız yol sabır ve kanaat. Bu bizim yolumuz olacak. Yâni hâdiselere bakışımız, hâdiseleri karşılamamız, hemen tepki vermede mümkün olduğu kadar tabii karşılayıp, mümkün olduğu kadar yumuşak karşılayıp ve başımıza gelen her türlü hâle kanaat ederek. İşte

az kazandık, çok kazandık, şunu yaptık, bunu yaptık gibilerden. Cenâb-ı Hakk ne o gün veya o durum içinde ne lutfetmişse elhamdülillah, ya Rabbi şükrederiz. Çünkü onun kaybı da var. O da olmayabilir. Ama insân çok ta kazanabilir. Çok kazanılmasın mâ'nâsına değil. Çok kazandığı zamanda kanaat ile kabullensin yâni şükrederek kabullensin mâ'nâsına. Ama zaman gelir de az kazanır yine kanaat ederek elhamdülillah, ya Rabbi şükürler olsun gibilerden diyebilsin.

"Bu derdi huy edinenler elem çekmez."

Aslında bu derdi huy edinenler sabır ve kanaat, o kelimeyi oradan değiştirmek lâzım. Bu hâli huy edinenler diye olsa daha iyi olur ama bu bizim tabii indi düşüncemiz, iyi niyetimiz. Bunu yazan böyle yazmışsa kabul etmek zorundayız. Diğerlerini kabul ettiğimiz gibi. Yâni aynı şekilde o kalıbı alıp okumalıyız ama bize kalsaydı şöyle derdik diye de fikrimizi söyleyebiliriz o ayrı konu. Çünkü bir akıl binlerce aklın düşündüğünü düşünemez. Bunu yazan bir kişi, ama okuyan binlerce kişi. Binlerce kişinin tabi ki değişik anlayışları olacaktır ona göre ilâve kendileri için düşüneceklerdir.

Sabırla kanaati kendine yol tut. İşte bu derdi, bu hâli, yaşam tarzını huy edinenler elem çekmez. Ah! Vah! Niye olmadı, neden olmadı gibilerden, derdine düşmez. Ne yapalım, olduysa budur der. Ve kendi de rahat eder.

"İşte bir gün bu Pîr Halta'yı ortamıza almış, Herat camiinde oturuyorduk."

Yâni bu sözü söyleyen kişiyi ortamıza almıştık Herat'ta. Nerde? Türk illerinde bir yerde ama Orta Asya Türkistan'da, Herat'ta.

"Pîr, Hoca Muhammed Pârisâ ve Ebu Nasr Pârisâ menkıbelerinden bahisler anlatmaktaydı."

Yâni Muhammed Pârisâ Hazretleri, Ebu Nasr Pârisâ'nın menkıbelerinden bahisler anlatmaktaydı. İşte genelde bunlar böyle menkıbe anlatırlar. O özeldir de. Misâl olur.

"O sırada öğle ezanı okunmaya başladı. Sohbette bulunanlardan bazıları hemen kalkıp abdest yenilemeğe davrandılar. Bu hali gören Pîr, Hoca Muhammed Pârisâ'dan şu beyti naklettiler :

Namaz kaçırılacak olursa kazâsı vardır;

Ama sohbeti kaçırana kazâ mümkün değildir."

Şimdi bu bilinen ama tam yerine oturamayan düşüncemizde ihtilâflı bir konu gibidir. Aslında ihtilâf yoktur. Ancak ihtilâf grupların anlayışları üzerinde kendi ihtilâflarıdır. Hakîkatte ihtilâf yoktur. Şimdi buraya bir not veriyor.

"Reşahat müellifi, Şeyh Muhammed Pârisâ bu ölçüyü naklederken ya hikâye düşmekte, yahut ve daha büyük ihtimâlle mütercim tarafından maksadı kavranamamış bulunmaktadır."

Yâni *"Namaz kaçırılacak olursa kazası vardır ama sohbet kaçırılırsa kazası mümkün değildir"* hükmü yorumlamaya çalışıyor burada. Yorumlamaya derken de bir başka yola gidiyor.

"Daha büyük ihtimâlle mütercim tarafından maksadı kavranamamış bulunmaktadır. Nakşilik edebinde, hiç bir şey mukâbilinde hiç bir vakit namaz feda edilemez."

Yâni Nakşilik anlayışında ne kadar büyük lütuf gibi olsa da, yâni ne kadar büyük şeyler verilse de namaz feda edilemez. Yâni kazaya bırakılamaz. Nakşilik hakîkati, sistemi içerisinde.

"Esasen sohbetin merkezi olan Mürşid, namaz vakti gelince herkesten evvel edaya teşebbüs eder. Sohbetin devamı, olsa olsa, namazın eda sınırları içinde, yâni vaktin dolmasına zaman varken mümkündür. Yoksa namazın kazası var, filân işin yoktur diye insâna bir teselli gelecek ve bu teselli boyuna namazı kazaya bıraktırıcı bir ihmâle yol açacak olursa, insân nefsâni hazzı yüzünden Hakk'a yüz çevirmiş olur. Bu bakımdan, hiç bir pahaya tek vakit namazın kaybedilmesine cevaz vermeyen sımsıkı Nakşlik disiplininde böyle tesellilere yer olmadığını ve Hoca Muhammed Pârisâ gibi muazzam bir Nakşilik rüknünün *(direğinin)* ***böyle bir mâ'nâ kasdetmeyeceğini bilmek ve yukarıdaki fıkrayı ihtiyat kaydiyle ele almak lâzımdır."***

Diye Necip Fazıl Kısakürek böyle bir dipnot düşmüştür. Şimdi biraz hızlı okundu ama ne denildiği anlaşıldı mı? Gene kendi içlerinden bir grup diyor ki: "Namaz kaçırılacak olursa kazası vardır, ama sohbeti kaçırana kaza mümkün değildir. Sohbetin kazası yoktur." diye bu sistem kullanılır, bazı zaman ve gerektiği yerde ve mekânlarda. Ama diğer bir fikir ise burada belirtildiği gibi namaz hiçbir şekilde kazâ edilemez, eğer sohbet yapılıyorsa o iki namaz arasındaki müddet içerisinde olur. Ezân-ı Muhammedî okunur ve vakti geldiğinde namaz kılınır, vakit kalırsa namazdan sonra sohbete devam edilir, budur esas olan.

Mütercim burada bu kitabı aslından çeviren mütercim, ya yanlış anlamıştır, ya da yanlış nakletmiştir, diye Necip Fazıl Kısakürek'te bu alt bilgiyi vermiş. Şimdi gerçek mâ'nâda bunun hangisi doğrudur. Gerçekten namaz sohbet için terkedilir mi? Bırakılabilir mi? Bırakılırsa yanlış mı yapılmış olur? Yâni bırakılabilir mi bırakılamaz mı? Bir fikir var ki bunu da söyleyen bir Pir bakın. Hoca Muhammed Pârisâ'dan şu beyti naklettiler. Muhammed Pârisâ'dan gerçekten duyulmuştur, tasavvuf kitaplarında. Nakşilerin dillerinde daha çok vardır. Tabii diğer yollara biraz yabancı isimdir ama gene meşhur bir isimdir. Büyük ehlullahtan birisidir o da kitaplarda bahsedildiği üzere, yine Nakşibendi'dir kendisi de. O diyor

işte:" *Namaz kaçırılacak olursa kazası vardır ama sohbeti kaçırana kaza mümkün değildir."* Yine Nakşibendi kolundan olan bu grup temsilcileri de, Necip Fazıl Kısakürek'te hayır böyle bir şey olmaz, Nakşiliğin aslında ezan okunduğunda her şeyi bırakıp, sohbet, zikir ne varsa namazı eda edip ondan sonra kalan vakit varsa devam etmektir, böyle bir şey olmaz, diye bildirmektedir. Bakın aynı grup içerisinde iki değişik fikir yer almakta. Şimdi bunu okuyanların hepsi, herkes biz de dahil, şu anda bir tereddüte düşmekteyiz, hangisi doğru acaba. Şimdi altta yorum yaparken olmaz diyor, ama yorum yapılmadan şiirin aslı olur diyor. Yorum olarak olmaz diyor, ama asılda olur diyor. Olur mu? Olmaz mı?

Aklımıza şöyle bir soru gelirse; savaş esnasında bile namazın tehiri söz konusu değilken, sohbetten dolayı nasıl tehir edilebilir? Diye. Cevap olarak şöyle düşünelim; sohbet savaşın ta kendisi değil mi? Savaşta olanların bir bölümü namaz kılıyor, diğerleri nöbetteler. İşte tevhîdi mâ'nâda olan sohbetler, yalnız burada sohbetlerin hepsi değil onu evvelâ bilmemiz lâzım. Nefsî, dünyevi, zikir, ilâhi, tarikat mertebesi sohbetleri değil burada bahsedilen sohbetler, bu tür sohbetleri bırakıp hemen namazı kılmak şarttır. Ama sohbet eğer Allah'ı anlatıyorsa yâni tevhîd ve irfaniyet sohbeti ise işte bu sohbetin vakti, zamanı belli olmuyor. Belli olmuyor derken namaz vaktine rastlıyor, namaz ortası vakte de rastlayabiliyor.

Şimdi tekrar dönmek üzere diyelim ki, burada veya herhangi bir yerde tevhîd sohbeti yapılıyor. Burada bu tevhîd sohbeti yapılıyorken dışardaki insânların bazıları, işi uygun olanlar o namazı eda ediyor. İşte bu biraz önce söylediğimiz, savaşla ilgili, bir kısmı nöbette kalıyor, bir kısmı namazı eda ediyor. Bakın hepsi İslâm camiası içerisinde olduğundan tevhîd sohbeti yapanlar, nefis savaşı yapmakta olduklarından namazı bırakabiliyorlar. Yâni bir kısmı. Dışarıda olanlar da namazlarını kılıyorlar, hüküm yerine geliyor. Âyette belirtilen Sahabe-i Kirâm'ın tatbik ettiği hüküm yerine gelmiş oluyor. Tevhîd sohbetinde olanlar ise Hakk nöbetinde oluyorlar. Ama aynı anda ezan okunurken dışardakiler namazı kılıyorlar bir kısmı. Buradakilerde sonra kılıyorlar namazlarını.

İşte anlaşılan şu ki, dipnotta belirtilen ifade o kişinin kendi hayat anlayışı, yâni umum, genel görüş değil. Kendine ait, şahsi görüşü ve değerlendirmesidir, kendisi bunu tatbik edebilir hür iradesi ile kendi anlayışıdır, ama kitaba yazmak sûretiyle genele bunu ifade etmesi ayrı bir konudur.

Şimdi düşünelim. Namazı niçin kılıyoruz? Allah emrettiği için ve Allah'ı tanımak için kılıyoruz. Ama namazı kıldıktan sonra irfaniyetimiz ne kadar artıyor. Öğlen namazını ne kadar kılmışsak, ikindi namazında irfaniyetimiz aynı, bilincimiz aynı. Hayâlimizde bir Allah oluşturup ta, onun önünde secde etmişsek, bu namaz her zaman bırakılır. Zaten namaz bile namaz değil ki. Yanlış anlaşılmasın bazı şeyleri belirtmek için

diyorum. Gerçek mâ'nâda bir tevhîd sohbeti oluyorsa, o tevhîd sohbetinde Allah öğreniliyor, Peygamber öğreniliyor. Kişi kendini tanıyor. Bu da belirli bir süreç, belirli bir akış yâni muhabbet akışı, belirli bir ilim seyridir. Gerçekten de öyle yâni bu tür sohbetler içerisinde namaz için kalkan şeriat ehlidir, hakîkat ehli değildir. Çünkü namazı kıldığında sadece sevap kazanacaktır, ama sohbette kaldığında kendini ve Allah'ını daha geniş ve gerçekçi mâ'nâda tanıyarak kazanacaktır. İşte bu sohbetin bir ikincisi daha olmaz, aynı sohbeti iki defa yapmak mümkün olmaz. Sonra acaba o şartlar ne zaman bir araya gelecekse o sohbet bir başka yönüyle devam edecek. Onun için buradaki ibare yerinde. "*Namaz kaçırılacak olursa kazası vardır*." Buna rûhsatta vardır. İkindiyi kılamadık, öyle bir hâle geldi ki, yarım saat, kırk beş dakika daha sohbet edilirse, bu kadar kişi uzak yerlerden gelmiş, bir kaç kelime duymak, dinlemek için. Haydi, namaza kalkalım dediğimiz zaman bakın o bilgiden onları mahrum etmiş oluruz.

Ve o bilgi yönleri eksik kalır. Bir daha bunun da tekrarı, kazası olmaz. Tabi ki sohbet yeniden olur ama aynı andaki aynı akış sohbeti olmaz. Çünkü bir yağmur iki defa yağmaz. Yağmur bir defa yağar, tekrar yağar ama o yağan yağmur başka yağmurdur. Ancak namazı kaçırdığımız zaman eve gideriz, zaten günün birçok zamanında kaçırmıyor muyuz. Dünya için kaçırdığımız namazlar var ise âhiret için de kaçırabiliriz. Tabi ki bu anlayış ve öncelik meselesidir. Kişi isterse ne sohbet dinler, ne Kûr'ân dinler. Ezân-ı Muhammedî okunduğu zaman kalkar namazını kılar. Ona da kimse bir şey demez. Ama sohbet varsa o sohbette Ezân-ı Muhammedî'den bahsediliyor başka bir şeyden bahsedilmiyor. Sohbette namazdan bahsediliyor başka bir şeyden bahsedilmiyor ama bu tür sohbetler ise. Tarikat türü, menkıbe sohbetlerinde işte onların hemen bırakılması lâzımdır. Çünkü o sohbetler bir hâtıradan ibaret, hâtırayı tekrarlamaktan ibarettir. Yeni bir oluşum olmadığından namaz ondan daha değerlidir.

İşte sohbeti kaçıranın kazası mümkün değildir. İkisi de tatbik edilebilir. Kim hangi anlayış ve değer yargıları içerisinde ise o şekli takip eder. İster sohbeti bırakır gider namazını kılar. Meselâ ikindi namazına bir saat varken mekân, zaman uygun oldu bir sohbet açıldı ve tevhîd sohbeti gitmeye başladı. O anda da namaz geldi, işte o tevhîd sohbeti sona ermemiş ise o namaz bırakılır, sonradan kaza edilir, yâni terkedilir mâ'nâsına değil. Vakti sonradan kılınır, yâni namazı kılmak mümkün. Zaman ve zemine göre terkedilecek bir hâdise. Nasıl ki bir sohbet yapıyoruz, kırk beş dakika, arada bir mola veriyoruz. İşte bu molayı namaz molası olarak vermek mümkün. Yâni zaman, zemin müsaitse ve dinleyenlerin de vakti varsa, oturabileceklerse o namazı vaktinde kılmak daha evlâ. Burada bahsedilen, sıkıntı varsa, zaman sıkıntısı varsa, hangisi yapılacak dendiği zaman sohbetin devamıdır orda yapılacak olan şey. Namazı terketme, küçük görme, hafife alma babında değil. Zamanı, namazı daha iyi anlayacak yere sarf etmek. Namazın bedenini, fiilini

orada yapmak için mâ'nâsını terk etmemek gerekiyor. Çünkü sohbette namazın mâ'nâsı anlatılıyor. Namazı terk etme değil, tehir etme. Yerine en az onun ayarında bir şey koymak sûretiyle tehir edilebiliyor. O anda yapılan sohbet, zikir veya tarikat sohbeti, nakil sohbeti, çay sohbeti ise hemen kesmek lâzımdır.

Reşahat sohbet (6)

Yine aynı kitabımızın 108. sayfasının baş tarafında kısa bir ibare var ona bakalım.

"Edeb sahibi olmâyâna itibar yok. Edebli olmak bile hatadır.

Buradaki edebten maksat, bir nevi varlık iddiasına geçmek ve kendisini edebli görmektir.

Veya göstermektir. Küçük bir yorum var onu da okuyalım.

"Hoca Hazretlerinin «ilim tarafını tutmak ve kendi hâlini gizlemek gerektir» buyurmalarındaki hikmet şudur ki, insânda ilim ile ayn, yâni îmân ile hakîkat müşâhedesi bir araya gelse, o müşâhede şeriata uymayacak olursa şeriat tarafını tutmak ve başka hiç bir şeye kıymet vermemek iktiza eder. Lâkin bu her arifin başarabileceği bir iş değildir. Kuvvetlilerin ve büyük velîlerin işidir. Değme velîler îmânla âyânı toplayamamışlardır.

Muvahhitlerin kutbu ve ariflerin kıblesi Şeyh Muhyiddin Arabî Hazretleri (Fütuhat) isimli kitaplarında kendi hâllerini hikâye ederken îmânla âyânı toplayabildiklerini anlatır ve bu yüzden Allah'a hamdini belirtip der ki: «Ben îmânla âyânı cem'ettim. Müşâhedeleri ortadayken onları bir tarafa bırakıp îmânla amel etmek hâli nâdir bir keyfiyettir. Bu makâm, nice ariflerin ayaklarının sürçtüğü noktadır. Çünkü onlar müşâhedeye erince onunla amel ederler ve îmânla amel etmezler. Böylece îmânla âyânı birleştirmiş olmazlar.» Hoca Alâeddin Attâr Hazretleri de bu mâ'nâda Şeyh-i Ekber ile beraber oldukları için, dâva, «ilim tarafını tutmaktır» buyurdular.

Zâhir ve bâtın hâllerinin en faziletli ve en kemâllisi, onları sahibine bağlamaktır. Bütün nebiler, velîler ve tahkik ehli, başından sonuna kadar bu hâl üzerindedir. Kula lâzım olan, zâhir ve bâtın hâllerine ait kendinden zuhur eden her şeyi kendinden mahvedip sahibine irca etmektir. Mürid, idrâkin son haddiyle bilmeli ve anlamalıdır ki, Allah'ın ona irâde edip lâyık gördüğü elbette kendisinin kendisine irâdesinden daha faydalı ve uygundur. Talibe düşen de, «tefaiz» kelimesiyle ifadelendirilen bu

hâli, mürşidine karşı tatbik edip ondan bu işin sırrını kapmaya çalışmasıdır."

Devam ediyor başka mevzûlara girerek. Şimdi baştan alalım tekrar biraz incelemeye çalışalım. ***"Edep sahibi olmâyâna itibar yok"*** yâni "Edep ya Hû" yazardı bütün eski dergâhlarda. ***"Edepli olmak bile hatadır."*** Bakın yukarıdaki cümle ile aşağıdaki cümle farklı ifadeler vermekte. Ancak hangi mâ'nâda, hangi anlayışta onları bilmemiz gerekiyor. ***"Buradaki edepten maksat bir nev'i varlık iddiasına geçmek ve kendisini edepli görmektir."*** Genelde edep sahibi olmak güzel bir şeydir, yalnız bu edebi, nefsimize ait bir şey olarak ortaya koyarsak işte ben edepliyim, ben daha iyiyim, ötekiler edepsiz, ben daha üstünüm gibi. İşte bu tür edepli olmak hatadır demek istiyor. Çünkü bu genelde tam hakkıyla yaşanmazsa kişiye gurur, kibir ve benlik verir. Ama bak o ne kötülükler işliyor da ben işlemiyorum gibi hâllere sokar. Devam ediyor: ***"Buradaki edepten maksat bir nev'i varlık iddiasına geçmek ve kendisini edepli göstermektir."*** İşte ben edepliyim, ben şuyum, ben buyum dediği zaman kişi varlık iddiasında bulunmuş olur. Yâni kendini ispatlamaya çalışıyor şeklinde olur. Bu da aslında edepsizliğin ta kendisidir.

"Hoca Hazretlerinin ilim tarafını tutmak ve kendi hâlini gizlemek gerektir." Yâni kişinin kendi hâlinde bazı hususi hâlleri olsa da, belirli bazı mâ'nâ hâllerine ulaşsa da bunları tatbik etmeden, ilmi mâ'nâda, şer'i mâ'nâda ne tavsiye edilmişse onun üzerinde yürümek daha hayırlıdır demektedirler, diyor.

"Bu sözlerindeki hikmet şudur ki, insânda ilim ile ayn, yâni îmân ile hakîkat müşâhedesi bir araya gelse, o müşâhede şeriata uymayacak olursa şeriat tarafını tutmak ve başka hiç bir şeye kıymet vermemek iktiza eder." Yâni öyle gerekir. Şimdi tekrar yukarı çıkarak düşünelim. İnsânda ilim ile ayn yâni îmân ile hakîkat, şimdi ilimden kasıt îmân ve de îmân ile hakîkat, ayn'dan kasıt ta hakîkat. Evvelâ bizler yâni İslâm olarak mü'minler, çocuklarımız ne öğreniyorlar. Bilgi kabilinden Allah'a îmân edilmenin gerekliliğini öğreniyorlar, öğreniyoruz, hep öyle öğrendik. Yâni Allah vardır, birdir, melekleri vardır, kitapları vardır, âlemde zuhurları vardır gibi ona ibadet edilir.

Şu isimleri vardır gibi. ***"yü'minûne bi'l gaybi"*** (2/3) nin zâhir hükmüyle Allah gaybtadır. Gaybe îmân etmek gerekir diye böyle bir îmân olgusu, bilinci bizde oluşmaktadır. Ama daha sonraki çalışmalar ile kendi hakîkatini idrak etmesi, varlığın hakîkatini idrak etmesiyle aynı hükmü kendinde ortaya gelmekte. Yâni âlemin aynî olarak hakîkatini idrak etmekte, ayn kelimesinin kırktan, elliden fazla mâ'nâsı olduğu yazılıyor kitaplarda, lügatlerde. Yâni ayn bir bakıma aynı mâ'nâsında, bir bakıma ayn kaynak mâ'nâsında, bir bakıma ayn onun gözü, hakîkati mâ'nâsına. Âyân-ı sabite denilen kelime kişinin hakîkati, kişinin programı, kişinin Hakk'ta olan programı veya Hakk'ın o kişi hakkında

yaptığı program aynı, aynısı gibi. Yâni bir diğer ifadeyle özü, hakîkati mâ'nâsında. İşte îmân ile hakîkat, ilim ile ayn, ilim ile bulunan bir îmân yalnız bu. Bahsedilen ilim şeriat mertebesi ilmi. Ayn mertebesi ilmi değil, o da bir ilim, ayn da bir ilimle öğreniliyor. Ayniyyet hakîkati. Buradaki cümlelerin biraz daha açık yazılması gerekiyormuş ama deminki o namaz bahsinde olduğu gibi çevirenin bu mevzûları çok iyi bilmesi gerekiyor. Ona göre kelime kurgularını yapabilsin. İçine onu ifade edebilecek kelimeleri koysun cümlenin içerisine. Bir cümleyi değişik şekilde ifade etmek için değişik kelimeler kullanmak gerekir ama özünü bozmadan. Çevirme yapıyorum diye bazı çevirmenler bir mevzû sıfat mertebesinden yazılmışsa ve o ef'âl mertebesinden anlıyorsa, ef'âl mertebesindeki kelimeleri koyarak oraya onu kullanıyor.

Bu sefer sıfat mertebesi aslıyla yazılmış cümleyi, ef'âl mertebesinden değerlendiriyor, o zamanda orjinal kitabın, gerçek kitabın aslı tam olarak çevrilmemiş oluyor. Ulaştırılamamış oluyor okuyuculara. İşte burada ilim ile ayn yâni ilim sadece îmânı bildiren ilim olarak geçiyor, ilmihâl ilmi olarak geçiyor burada. İlmihâl yâni fıkıh ilmi olarak geçiyor bu cümlede. Ve hakîkat, hakîkatte işin aynı. Hakîkat müşâhedesi bir araya gelse, şimdi kişi kensidisinde bulduğu, vasıtasız aldığı ilim ile müşâhedeyle Allah anlayışı ile, şeriat mertebesinden aldığı Allah bilgisi yâni îmân bilgisi, bir araya gelse o kişide, bir araya gelse müşâhede, o kişide olan müşâhede şeriata uymayacak olursa şeriat tarafını tutmak ve başka hiçbir şeye kıymet vermemek gerekir.

Şimdi bir insânın gönlüne bazı cümleler geldi, bazı feyizler geldi. Eğer o gelen feyizler, şeriatın dışında bir şeyler ifade ediyorsa, hüküm ifade ediyorsa ona uymaması lâzım gelir diyor. Tabii böyle düşündüğümüz zaman bu tespit güzel ancak aynı zamanda şeriat mertebesinin içi, özü, bâtını olan hakîkatlere uyuyorsa onu tatbik etmesi mümkün. Orda yanlışlık olmaz. Yâni şeriatin bir zâhiri vardır bir de bâtını, özü vardır. Gelen zâhirine uymayabilir ama şeriatin diğer mertebesi olan bâtınına uygun gelirse ona uyulur. Eğer uyulmamış olursa zaten o kişi kendi kendinin önünü kesmiş olur. Ancak bu genele olacak bir anlayış ve tatbikat değil. Her kişinin kendine ait bir tatbikatı ve anlayışı olur ki o zaman kendi kendinden mes'ul olduğundan, bir başkasının mes'uliyetini üzerine almamış olur. Şimdi şeriat zâhir olarak Kûr'ân-ı Kerîm'de diyor ki:"

"Huve'l evvelu vel âhiru ve'z zâhiru ve'l bâtınu ve hûve bi kulli şey'in alîm." (57/3) Evvel O'dur, son O'dur, görünen O'dur, görünmeyen O'dur. Yâni zâhir O'dur, bâtın O'dur. İşte bu anlayış üzere biz herhangi bir yerde Hakk'ı bir vasfı ile müşâhede ettiğimiz zaman, bu işte şeriatın bâtını itibari ile anlaşılmış bir hüküm olur. Çünkü şeriat vâzediyor. Görünen de O'dur, görünmeyen de O'dur. Ama şeriatin zâhiri ilmi içerisinde herhangi bir madde, bir varlık, Allah'ın varlığı değil de ötelerde bir bilgisi öğretilmektedir. İlim olarak îmân mertebesinde

öğretilen husus, zâhiri olarak. İşte o Kûr'ân-ı Kerîm âyetinin içinde hem zâhiri hem bâtını var şeriatın. Kûr'ân-ı Kerîm'in tamamı, hadîsi şeriflerin tamamı, şeriat-i Muhammediyye değil mi? Yanıldığımız büyük noktalardan biri de burasıdır. Şeriat mertebesi dediğimiz zaman sadece fiziki uygulamayı düşünüyoruz, aklımıza geliyor. Yâni fıkıh bildirimini, fıkhî mâ'nâdaki hükümleri, şeriat ya da bunu zannediyoruz. Bunun dışında bir şey yok diyoruz. Ama yine aynı Efendimiz diyor ki zaman zaman olduğu gibi: Kûr'ân-ı Kerîm'in bir zâhiri var, bir bâtını var, bir haddi var, bir matlaı var. İşte zâhiri, bildiğimiz zâhir, abdestini al, namazını kıl, elini yıka. Zâhir, fizik bedeninle ibadetini et gibi. Bunlar ilim ile. İlk öncel ilim, öncü ilim olarak öğrenilmiş ve öğretilmiş oluyor. Ama burada kalırsa kişi, hayatını bu sistem üzerine sonuna kadar götürüyor.

Ancak daha ileriye gitmek isteyen kişiye yol açık. Şeriat mertebesi, tarikat mertebesi, hakîkat, marifet mertebesinin tümü Şeriat-i Muhammediyye. Hepsini Efendimiz getirmedi mi bunların. Onun şahsında ortaya çıkmadı mı? İşte onun getirdiğinin hükmüne de şeriat deniyor. Hukuk yâni bir sistem. Şeriatin karşılığı nedir? Yol mâ'nâsınadır. İşte Hakîkat-i Muhammedî yolu, ehlûllah yolu, Allah yolu, sırât-ı mustakîm ve sırâtullah üzere bakın şeriat. Zâhiri şeriat ve tarikat mertebesi yolu sırât-ı mustakîm; hakîkat ve marifet mertebesi itibari ile yolu sırâtullah, Allah'ın yolu. İşte Kûr'ân-ı Kerîm'de bir âyetin içerisinde hem şeriati var, hem tarikati var, hem hakîkati var hem de marifeti var. Öyle olmazsa Allah kelâmı olmaz, ona Allah kelâmı denmez. Kul kelâmı denir. Tek mâ'nâyla ifadelendirirsek te orda sınırlarsak başka şey yoktur, budur dersek, böylece sınırlamak sûretiyle en büyük yanlışlığı hem kendimize hem Kûr'ân'a, Peygamberimize hem de Allah'a yapmış oluruz,.

İşte ***"fe eynemâ tuvellû fe semme vechullâh (vechullâhi) innallâhe vâsiun alîm"*** (2/115) *"Nereye bakarsan Allah'ın vechi ordadır."* diyor açık olarak. Şeriat mertebesinden bunun izâhı arkasından gelen âyetle *"Allah ilmiyle kuşatmıştır"* her tarafta, ilmiyle vardır, ihâta etmiştir diye sadece şeriat mertebesi olarak yorumlanmaktadır. Yâni zâhir itibariyle. Ama tarikat, hakîkat, marifet itibariyle âyetin dört ayrı yerde yaşam tatbikatı da vardır, kendisi de vardır. İşte bâtını bunlardır. Ancak bu durum fiziki mâ'nâda ispatlanamadığından hakîkat ve marifet mertebesindeki bilgiler. Çünkü orada madde olmadığından, fiziki bir görüntü de yoktur.

Ef'âl mertebesinden şeriat, yâni zâhiri şeriat ve tarikat mertebesin de görüntüler, fizikler olduğundan misâllendirmek mümkündür. Meselâ namazın fiziki hâlini kılarken diyoruz ki; böyle rükû edeceğiz, böyle secde edeceğiz. Böyle hüküm ve rükunları görsel olarak tespit ediyoruz, madde olarak görüyoruz, ama bâtınî olan namazın bâtın tarafını göremiyoruz, göremediğimiz için biraz muğlak kalıyor. Artık kişilerin kendi anlayışlarına kalıyor. Yâni daha açık ifadeyle tehlikeli bir alan

oluşturmaya başlıyor. İşte bu tehlikeli alanda birçok dalgıçlar, burada da işte bahsettiği gibi birçok kimseler, bir hayli yol almış kimseler dahi bulundukları yerin daha ilerisine geçerken ayakları kayabilir, kayabiliyor ayaklarımız, bu bir gerçek. Ama bunu göze almazsak hiçbir ilerleme kaydetmemiz mümkün değil. Amerika'yı keşfeden kişiler o tehlikeleri göze almasalardı bugün ne Amerika bulunurdu. Gerçi uçaklarda gökyüzünden tespit edilirdi ama çok geç olurdu. Yâni her yerde, bâtınî yerde ve ilerleme gerektiren yerde tabi ki biraz tehlike olacaktır. Ancak mühim olan ehil bir araçla yola çıkılırsa tehlike çok aza indirilir. Kendinden değil karşıdan gelen bir tehlike olursa daha ziyade. İşte bu bahsedilen şeriat, tarikat, hakîkat, marifet mertebelerinin tamamı Şeriat-i Muhammediyye. Yâni Muhammediyye yolu. Ama biz bunu sadece ilmihâl kitaplarındaki sınırlama ile bu ilmi alıyoruz ve yeterli zannediyoruz. Resmi dinimizin ifadesi de bu, mertebesi de burası.

"...îmân ile hakîkat müşâhedesi bir araya gelse, o müşâhede şeriata uymayacak olursa *(yâni zâhirdeki hukuklara ters düşer gibi)* ***şeriat tarafını tutmak ve başka hiç bir şeye kıymet vermemek iktiza eder."***

İşte bu mertebe şeriat ve tarikat mertebesini yaşayan kimseler için geçerli bir cümledir. Çünkü hakîkat ve marifet mertebesini idrâk etmiş olan kimselerin zaten ne böyle bir endişesi olur, ne şüphesi olur, ne de şâibesi olur. Ve yaptıkları şeyin doğru olduğunu bilerek yaparlar, tatbikatını bilerek yaparlar. Ve yaptıkları şeyi görüntülü de yapmazlar. Yâni diğerlerine zarar verilmesin, yanlış anlaşılmasın diye.

"...Lakin bu her ârifin başarabileceği bir iş değildir. Kuvvetlilerin ve büyük velilerin işidir. Değme veliler îmân ile âyânı toplayamamışlardır."

Şimdi burada evvela îmânın ne olduğunu gerçek mâ'nâda bilmemiz gerekiyor. Efendim Elhamdülillah îmân ettim ben. Allah'ın varlığına, birliğine, Peygamber Efendimizin Risâlet'ine de îmân ettim diyoruz da bu îmân nasıl bir îmândır. Bakara suresinin başında yer alan o beş muhteşem âyette:

"Elif,lâm,mim. Zâlikel kitâbu lâ raybe fîh, hüden lil muttakîn. Ellezîne yu'minûne bil gaybi ve yukîmûnes salâte ve mimmâ razaknâhum yunfikûn." (2/3)

"Ellezîne yu'minûne bil gaybi" bakın, o îmân ehli gaybe îmân ederler, diye çevrilen, tefsirlerde bu bölüm zâhiren böyle olduğu gibi bâtınen hiç böyle değildir. Şimdi bakın orada bir "be" harfi var. Zaman zaman bunun sohbeti olur ama tekrarlama olacak. ***"yu'minûnel gaybi"*** deseydi bakın mutlak mâ'nâda gaybe îmân ederler hükmü çıkacaktı. Ama o 'be' harfi cerri ***"yu'minûne bil gaybi"*** diye bahsediliyor. Be'nin karşılığı nedir? İle yâni birliktelik. İşte orada çıkan alt bünyedeki, arka bünyedeki yahut mâ'nâ, onlar gaybleri ile îmân hükmü, gaybe îmân

ederler değil. Şeriatte bu böyle tamam. Tefsirleri açtığımızda bu böyle. Tamam dosdoğru. Çünkü onların sorunu yok. Gayb dediğimiz zaman görünmeyenin gayb olduğunu ve göremedikleri için îmânen varlığının kabul edilmesi hükmünde, kabul edilir, anlaşılır. Ama âyet-i kerimeye biraz daha derinden baktığımız zaman ***"yu'minûne bil gaybi"*** yâni "gaybleri ile îmân ederler" mâ'nâsı vardırdir. Peki, o ne demek? O da şu demek. Evvelâ o zaman biz kendi gaybımız var veya yok tesbit edeceğiz. Gaybımızın ne olduğunu bileceğiz. Bundan yola çıkarak, bu anlayıştan yola çıkarak dış âlemdeki yâni Allah'ın gaybını anlamaya çalışacağız. Başka türlü de anlamamız mümkün değil.

Îmânımız tamamen hayâli ve zanni bir Allah kurgusuna îmân olmaktan öteye gitmez. Ama iyi niyetli olduğunda şeriat mertebesinde bu geçerlidir. Bakın geçersiz değil. Ancak kişi derse ki ben (daha sonraları gelecek) görmediğim Allah'a tapmam, ibadet etmem hükmüne doğru biz yürüyorsak, o zaman bu sahâlardan geçeceğiz. Ama ayağımız çamura batacak ama kayacak, ama taşlık, ama kafamıza düşecek. Ama bu yoldan geçeceğiz, bu müşâhedeleri yapacağız. Şimdi düşünelim ki, bizim bilsek te bilmesek te, şuurlansak ta şuurlanmasak ta bir zâtımız var. Görüyor muyuz, görmüyoruz. Görmüyoruz ama zuhurlarından görmüş gibi müşâhede ediyoruz. Bakın şimdi gözle görmediğimiz hâlde varlığını şeksiz-şüphesiz müşâhede ediyoruz. Çünkü hayatımızın ta kendisi. Biz varsak zâtımızdan kaynaklanan biz varız.

O hâlde bizden yâni fiziki bizden evvel zâtî bizi anlamamız gerekiyor. Gerçekçi olabilmemiz için. Yoksa biz hayâli bir yaşam içerisinde ne olduğumuzu tanımadan, bilmeden öyle gelmiş, böyle giden insânlar oluyoruz. Dünyanın bir kapısından bizi ittiriyorlar, bir kapısından bizi çekip çıkarıyorlar. Ben kimim? Âhirete de gittiği zaman, efendim, benim Ahmed ama hangi Ahmed, hangi Mehmed? Kendimizden haberimiz yok. Kendinden haberi olmayanın îmânı nerden olacak. İşte bunların hepsi o zaman hayâl. Kendimiz de hayâl, îmânımız da hayâl, yaptığımız ibadetlerde hayâl, yâni zan üzere. Binanın gerçek hâli, kendisi olmaz iken ona ait bağlantılar, fiiller nasıl olsun veya nasıl kabul edilsin. İşte böyle bir yaşantı içinde kılınan namaz, kendini idrâk ettirecek sohbetler için terkedildi. Çünkü o zaman o namaz zaten hayâli bir namaz, hayâli bir kimlik. Daha henüz hayâlden kurtulamadığımız için belki biraz daha ileri gideceğiz ama o namazla mükellef bile değiliz.

"Âmentü billahi" evvela bizdeki Allah'ı tanıyacağız. Bizdeki Allah'la genel âlemi tanımamız mümkün. Yâni bir çuval buğdayı tanımak için evvela bir tek buğday tanesini tanımamız gerekiyor. Bir tek buğday tanesini tanıdığımız zaman da onu çoğaltmamız çok kolay. Çünkü bir'in tekrarından başka bir şey değil çuval içindekiler. İşte "yu'minûne" îmân ederler, bakın burada bir tahsis var. Ayrıca bütün mü'minler, müslümanlar îmân ederler demiyor. O kişiler ki îmân ederler. Burada îmân edenlerden kasıt, zâhiren bütün îmân edenler, bâtınen bütün o

îmân eden görüntüsünde olanların içinde hakîkati itibariyle îmân edenler, tahsis bakın.

Şimdi evvelâ kimlik tespiti yapmamız gerekiyor. Nasıl, rey verileceği zaman herkesi evlere kapatıyorlardı, adres, kimlik tespit ediyorlardı. Sonra o kimlik kartı veriyorlardı, onunla da rey atıyorduk. Mükellef oluyorduk o kimlikle. Kimliğimiz olmadığı zaman rey de atamıyorduk. Çünkü kütükte de ismimiz yazıyor, karşılığı olmayınca rey atamıyorduk. Mükellef olmuyordu, sayılmıyorduk, insân yerine konmuyorduk. Evvelâ kendi hakîkatimizin ne olduğunu, zâtımız itibariyle, şuur edeceğiz ki ben varım, ama nefsâni, ama kötü hangi vasıfta olursa olsun, ama iyi ahlakla ama kötü ahlakla, mühim olan tespit, yâni kendinin varlığı. Kişinin varlığı olmadıktan sonra kötü isnat edilse ne olacak, iyi isnat edilse ne olacak. Yâni yukarıda bahsedildiği gibi edepli görünse ne olacak, edepsiz görünse ne olacak. Kendi yok ki zaten. Edep ve edepsizliğin bağlanacağı bir mahâl yok.

Bunun yanında bir ruhumuz var mı bizim, var. Fiziki olarak görebiliyor muyuz? Varlığını müşâhede ediyoruz çünkü hayatımız onun ispatı. Yâni yaşadığımız, ruhumuzun açık olarak ispatı. Bakın görmediğimiz hâlde şeksiz, şüphesiz yaşamamız bizim ruhumuzun varlığını açık olarak kanıtlıyor. Biz istesek biz de ruh yok diyelim, istediğimiz kadar inkâr edelim. Gayb ama müşâhede, elle tutamıyoruz. Şu elektrik yanıyor, gören var mı elektriğin ne olduğunu. Yok. Ama zuhuru ile şâhid oluyoruz. Onun yanması elektriğin varlığını müşâhede ettiriyor. Gaybî îmân değil. Îmân ikilik gerektiriyor ayrıca. Orada birlikte yok. Yâni o lamba yandıktan sonra îmâna da gerek kalmıyor. Müşâhede ettiğin şeye îmân gerekir mi? Müşâhede ettiğimiz şeye daha hâlâ îmân ediyoruz dersek o zaman müşâhede etmemişiz ki îmândan bahsediyoruz. Yanlış anlaşılmasın bu îmânı ortadan kaldırmak, îmânsız kalmak değil. Gerçi bazı zaman geliyor îmânsız da kalıyor insân, ihtiyacı kalmıyor çünkü ona. Yerine ne geliyor yukarıda bahsettiği hakîkat geliyor. Onun diğer ismi de îkân. Îmânın yerine gelen hakîkati belirten îkân oluyor.

Bir nûrumuz var mı bizim içimizde, var. Ama göremiyoruz ancak göremediğimiz hâlde fiilleri itibariyle müşâhede ediyoruz. Aynen maddeyi müşâhede eder gibi mâ'nâyı, latîf şeyi müşâhede ediyoruz. İşte bir ilmimiz var mı? Fiziki olarak bir görüntüsü var mı? Yok. Ama varlığına îmân ediyoruz. Bilgimiz ama az, ama çok, neyse evin yolunu biliyoruz en azından. Aklımızın, ilmimizin bir sûrette görüntüsü var mı? Ama tatbikatta bunun var olduğu şeksiz, şüphesiz o kadar açık. Îmâna da gerek kalmıyor. İşte 'o kişiler var ya' *"yu'minûne bil gaybi"* kendi gaybleri ile Allah'ın gaybına îmân ederler. İşte îmân bu yâni kendimizde müşâhedeyle bulduğumuzu zâhire tatbik ettiğimiz zaman, o anlayışa tatbik ettiğimiz zaman, küçük dünya olan bu âlemin aslında âlemi ekber olduğunu, bu şekilde bir anlayışa zemin hazırlamış, yol hazırlamış

oluyoruz, daha ileriki mertebelere yapı taşı oluşturmuş oluyor insân. Şimdi böyle baktığımız zaman, âleme baktığımızda "Akl-ı Küll diye âlemin bir aklı var mı? Var. Eğer olmasa bu âlem kargaşa olur zaten. Yine "Rûh-u Âzâm" diye bir rûh var mı? Bütün bu âlem canlı olduğuna göre, her zerrede mevcut olduğuna göre, uzak-yakın, alt-üst, sağ-sol tefriki olmadan bütün âlemi kaplayan ilâhi bir rûhun olduğuna kâniyiz. Zuhurlarını görüyoruz çünkü. Yine aynı şekilde ilâhi nûrun, yâni bütün bu âlemi kaplamış olan bir nûrun varlığını kendimizden yola çıkarak idrâk etmiş oluyoruz ve kolaylaşmış oluyor o zaman. İşte *"yu'minûne bil gaybi"* kendi gaybımızla yola çıkarak, bu anlayış ile Allah'ın gaybını anlamamız çok kolaylaşmış ve tahkik ehli olarak bu hakîkati idrâk etmiş oluyoruz *"yu'minûne bil gaybi"* hükmüyle. Böylece âlemlerin gaybını idrak ettiğimiz zaman iç ve dış, bir bakıma âfak ve enfüsî yâni birleştirme yolu da bize açılmış oluyor. Çünkü kendimizde bu âlemin içinde olduğumuzdan O'nun gayrı bir şey olamadığımızı da anlamaya çalışıyoruz.

"...Lâkin bu her ârifin başarabileceği bir iş değildir."

Bunun devamı olan tevhîd ehlinin biraz daha ileri derecelere geldiğinde, kişi kendini değişik hâllerde görebilir, bulabilir. Yâni geçici hâller içerisinde de, ama daha da ileriye doğru gittiği zaman, zâhir ve bâtın, evvel ve âhir kendinde bütünleştirdiğinde, onun artık zâhirde görünen fiilleri tamamen ilk başlarda görünen fiilleri gibidir. Bütün insânların fiilleri gibidir. Çünkü abdiyyet ve ulûhiyyet hakîkatlerini kendi bünyesinde birleştirmiş ama zuhura çıkartırken abdiyyet hükmüyle çıkarmaktadır. İşte bu bir kemâlattır. Bazıları dediği burada meselâ Hâllâc-ı Mansur'un dediği gibi *"Ene-l Hakk"* bu tür sözler kemâl ehlinden fazla çıkmaz. Böyle iddiaları olmaz demek istiyor.

"...Lakin bu her ârifin başarabileceği bir iş değildir. Kuvvetlilerin ve büyük velilerin işidir. Değme veliler îmân ile âyânı toplayamamışlardır."

İşte bakın îmânla âyânı toplamak bu demek. O kimin karşısına gelirse karşısında bulunduğu kişi hangi mertebede ise o kişiyle o mertebeden ünsiyet eder. O kişi kendini ayrı bir varlık olarak görmüş de âlemler ayrı, işte şu ayrı bu ayrı diyorsa, hemen kesret âlemine iner yahut oraya gelir o hükümle haklısın kardeşim, dosdoğru söylüyorsun der. Onun akıl düşüncesini bozmaz. Ancak kendisi o yere inmiş değildir. Yâni kendisi irtifâ kaybetmiş değildir. Çünkü zaten bütün mertebeleri bünyesinde toplamış, orası da onun yeridir, onun sahâsıdır. Ef'âl mertebesi de, esmâ mertebesi de, sıfat mertebesi de, zât mertebesi de kendi sahâsıdır, yabancısı değildir. Buna Nusret Babam *"rengine boya"* derdi. Rengine boyamak. Oraya düşmek, oraya gelmek mâ'nâsına değil. Onunla birlikte olabilmek için. Şimdi bir baba çocuğuyla oynuyorken, ne yapıyor, çocukluğa bürünüyor, boyanıyor, çocuk oluyor. Ama baba gene baba, çocuk değil ki. Ama o çocukla çocuk olarak oynamasa baba, o

zaman orada birlik olmaz. Baba babalığını yapacak, çocuk çocukluğunu yapacak, uymaz ki birbirine. Birbirine uyması lâzım. Ya çocuk babaya uyacak, büyük adam olacak ki mümkün değil. O zaman baba küçülecek, nedeni, o mertebelerden geçti çünkü. Oraya kendisini uyarlayabiliyor. Buna işte bürünme diyorlar. O mertebesinden düşmüş olmuyor. Baba babalığını bırakmış olmuyor.

Îmân ile âyânın toplanması. Buna cem mertebesi de diyorlar. Hani ehlûllahtan birisi şöyle demiş: *"Cem'ül cem'ül cem ile feth oldu ebvâb-ı Hüdâ."* Birinci cem tevhîd-i ef'âli, yâni fiillerin birleşmesi. İkinci cem tevhîd-i esmâ, isimlerin cem olması. Üçüncü cem tevhîd-i sıfat, sıfatların cem olması. Dördüncüsü de tevhîd-i zât.

"Cem'ül cem'ül cem ile feth oldu ebvâb-ı Hüda." Üç cem, yâni bu cem'lerle feth oldu, açıldı Allah'ın kapısı. Allah'ın kapısı açıldı derken, Allah bir sarayda oturuyor da onun kapısı açıldı mâ'nâsına değil. Allah esmâsının hakîkati açıldı mâ'nâsında. Biz şimdi Allah, Allah diyoruz da, ne diyoruz ki, Allah dediğimiz zaman neyi düşünüyoruz, neyi hatırlıyoruz. Kimin ne kadar Allah bilgisi varsa veya aldığımız şer'i eğitim, zâhir eğitim Allah ötelerdedir, sonsuzdur, eşi yoktur, şeriki yoktur, tahtında oturmaktadır, bir nurdur gibi tasavvur ediyoruz. Öyle olmakla birlikte, Allah lâfzının ifadesi o kadar değildir. Beş harf vardır, onların beş harfinin hepsi de birer mertebedir. Birer harf ama hepsi koskoca bir sahâyı ifade etmektedirler. *(Kelime-i Tevhîd kitabında bunlardan bahsedilir.)*

İşte îmân mertebesi ile ayân mertebesini toplamışlardır.

"Muvahhitlerin kutbu ve ariflerin kıblesi Şeyh Muhyiddin Arabî Hazretleri (Fütuhat) isimli kitaplarında kendi hâllerini hikâye ederken îmânla âyânı toplayabildiklerini anlatır"

Yâni îmânla âyân, îmân ile ikânı, yâni îmân ile ilmin hakîkatini, bütün eğitim sistemini topladığını. Yâni ilkokul ile üniversiteden sonra yapılan eğitime kadar hepsini bünyesinde topladığını belirtiyor. Ve karşısına gelen talebe hangi mertebeden ise o mertebeden onu eğitmeye çalışıyor yukarıya doğru.

"..Bu yüzden Allah'a hamdini belirtip der ki: «Ben îmânla ayânı cem'ettim. Müşâhedeleri ortadayken onları bir tarafa bırakıp îmânla amel etmek hâli nâdir bir keyfiyettir." diye izahına geçmiş. İşte o kimse fiili ve fiziki mâ'nâda amel ederken şeriat hukukundan ayrılmaz. Ama kendisinde olan bilinç, Şeriatı Muhammediyye'nin irtifâ yâni en son hadlerinde olan bilgidir. Nasıl Mevlana Hazretleri de bu hâli belirtmek için *"Bir ayağımız pergelin bastığı sabit nokta gibidir. Diğer ayağımızla da âlemi döneriz"* diyor. Bunu ifade ediyor. Îmân hakîkati ile îmândan ayrılmadan, ama iki ayağımızda îmân düzeyi anlayışla şartlanmamışızdır, hürriyetimiz vardır, demek istiyor. İşte bir bakıma tavafta öyle. Bir ayağımız duruyor diğer ayağımız tavaf ederek dönüyor. Durduğumuz yerde tavaf olmuyor. İşte

böylece bunları cem ettim, topladım, müşâhede hâli nâdir bir keyfiyettir. Bu makâm nice ariflerin ayaklarının sürçtüğü noktadır. Yâni şeriatın zâhiri pek itibara alınmadan, marifet mertebesinden âşıksa bir söz söyler ve onunla amel etmeye çalışanlar vardır ve bu yanlıştır, diyor. Ama o kişide onun farkında olmayabilir. Elinde olmadan o sözler kendisinden çıkmış olabilir. Kendisi kendinde olmadan söylemiştir o zamanda mazurdur. Bunu ayırmakta zor bir iştir. Belki de nefsi kapmıştır farkında olmadan o bilgileri. Çünkü bir insân nereye gelirse gelsin nefsi emmâresi de aynı yere yükselmekte, o bilgilere sahip olmakta, işte o bilgilere sahip olduğundan, o bilgiler istikametinden onu vurmaya çalışmaktadır. Bu, nefsi emmârenin gerçek mâ'nâda yaşandığı yerdeki tehlikeden çok daha büyük bir tehlikedir. Ta ki kişi mutlak mâ'nâda irfan ehli olup bunları ayırabilecek güçte olsun veya istişare gerektirmektedir bu husus. Bana böyle bir vâridat geldi, ilham geldi yahut kelime türü bir cümle geldi. Bu isabetli midir değil midir diye istişare etmesi lâzım. Geldiği gibi dosdoğrudur diye amel eden kişi mutlaka yanılır.

Meselâ İstanbul'da bir ağabeyimiz vardı. Yaşı bizden çok büyüktü. Çok temiz, saf bir insân, çok da hizmet etmiş bir insândı. Ama işte bu sahayı değerlendiremediği içindir kendine gelen vâridat isminde bir cd doldurup göndermiş ayrıca. Bilgisayardan, internetten gönderir. İsmini şöyle belirtir kendisi; "Âzâm-ı Muazzam İnsân-ı Kâmil falan kişi. "Âzâm-ı muazzam İnsân-ı Kâmil, şükrederiz beşinci defa geliyor bu hitap. Üçü geçtikten sonra zaten tasdik olmuştur, üçten fazla gelmiş, biz bunun adamıyız" diye açık olarak defalarca yayın yapıyordu. Kaç tane tanıdığı varsa bilgisayarda pek çok kişiye göndermiş, başka da alan yok zaten. Deseniz gönderme artık bunları, kızar başlar vurmaya, bizi anlamıyorlar da bizi kıskanıyorlar da, ondan da korkarsınız. Birçok iddialarda olanlar işte bunlar, şeriatle hakîkat, marifeti birleştiremediklerinden, o tür ayrıca birleştiremeden zaten oraya geldikleri için bunlar olmakta. Birleştirerek oraya gelse zaten bu tehlikeler olmaz, bu yanlış abartılar olmaz.

İşte o kişi öyle bir anlayışa hayâl ve vehim, normal şeriat mertebesinde olan kişiden, o kişilerin mesuliyeti çok daha fazla, tehlikeleri çok daha büyüktür. Onlara ne denir sordukları zaman "doğrusun" denir. Ancak genele ait bir doğru değil sizin kendinizin doğrusudur, deyip hem gönlünü kırmadan hem de onu sınırlamış olarak belki düşünebilir, ancak öyle düşünmez inkâr eder yanlış söylüyorsun sen der ve de ahmaklıkla da suçlarlar. Böyle birçok gruplar ve o grupların başında olan iddia sahipleri olmakta günümüzde de, geçmişte de, gelecekte de bunlar olacaktır. *"Âzâm-ı muazzam insân-ı kâmil"* yâni 'Âzâm-ı muazzam, gavs'ul azam' gavsların da en muazzamı ve de insân-ı kâmillerin en muazzamı. Başka bir de yan tarafa bir kare kutu çiziyor onun içerisine de 'Medine'de Hz.Muhammed, İstanbul'da Azam-ı muazzam işte falan kişi' düşünün bakın başkası yok. Bu ne cürettir. Yâni nefsi emmâre nasıl bir kılıflara girerek ona bunu zerk ediyor. Oradan geliyor, hayâl ve vehimden. Peki, nasıl geliyor. *"Uyandığımda bunu*

duydum" diyor bakın. Vâridat olarak, ilâhi, Allah'tan gelmiş gibi öyle bir sistemde yakalıyorlar, yâni beyin öyle bir durumdaki ne uykuda ne kendine gelmiş vaziyette. Tam ortada. Tam bozgun olabilecek durumda.

Reşahat sohbet (7)

Reşahat kitabı 108. sayfa.

"Edep sahibi olmayana itibar yok, edepli olmak bile hatadır." diye bu cümleyi daha evvelce okumuştuk. Daha aşağılarda kaldığımız yerden devam edelim.

"Zâhir ve bâtın hallerinin en faziletli ve en kemâllisi, onları sahibine bağlamaktır. Bütün nebiler, velîler ve tahkik ehli, başından sonuna kadar bu hâl üzerindedir. Kula lâzım olan, Zâhir ve bâtın hâllerine ait kendinden zuhur eden her şeyi kendinden mahvedip sahibine irca etmektir. Mürit, idrâkin son haddiyle bilmeli ve anlamalıdır ki, Allah'ın ona irâde edip lâyık gördüğü elbette kendisinin kendisine irâdesinden daha faydalı ve uygundur. Talibe düşen de, «tefâiz» kelimesiyle ifadelendirilen bu hâli, mürşidine karşı tatbik edip ondan bu işin sırrını kapmaya çalışmasıdır."

"Zâhir ve bâtın hallerinin en faziletlisi ve en kemâllisi..." Yâni yaptığımız çalışmalarımızdan elde ettiğimiz zâhir ve bâtın gelişmeler. Bir insân bir iş üzerinde bir sene, iki sene, beş sene çalışıyor ise tabi ki kendinde bir gelişmelerin olması gerekmekte. Eğer bir gelişme olmuyorsa o yapılan işler bir evvelki günün aynısı yâni tekrarı olmaktan ileriye gidememektedir. Bu şekilde onlardan hiç fayda sağlamayacak mı kişi, sağlayacak ama sadece adet olarak, yâni sevap adedi olarak sevap sayısı artmış olacak. Ancak bu sevap sayısının artması irfaniyetinin artması demek olmamaktadır. Bir kimsenin kendisine yapacağı en büyük iyilik evvelâ kendi irfaniyetinin anlayışını, Allah bilgisini, Peygamber tanımını, kendini bilmesini mümkün olduğu kadar ileriye götürmesi olacaktır.

Çünkü bu seyir, bu anlayış mi'rac demektir ki insânlık âleminin ulaşacağı son noktadadır. Tabi ki herkes Paygamber Efendimizin yaptığı mi'racı yapacak diye bir şartı ve imkânı da olmadığından, ancak mi'rac diye bir hususiyetin olduğu da bir gerçek olduğundan, o halde her birerlerimiz bu hususta ne kadar ileriye doğru gidebilirsek, kendi değerimiz ve kıymetimiz, Hakk'ın indinde de, kendi indimizde de o kadar artmış olacaktır. Ancak bu nefsâni mâ'nâda bir benlik hükmü ortaya getirmeden. İşte zâhir ve bâtın hallerimiz bu tatbikatı yaparken onları sahibine bağlamaktır diyor. Yâni bu yaptığımız ve eriştiğimiz bazı

mertebeleri nefsimize bağlamamalıyız. Bunlar bize Hakk'tan gelmiştir, bunlar Hakk'ındır, ancak biz o Hakk'ın olan duygu, düşünce, anlayış ve idrâkleri de anlamaya çalıştık, şükrederiz diye düşünmemiz gerekmektedir. Eğer onları kendimize bağlar isek, kaynağı kendimizden bilir isek, *"işte ben oraya ulaştım, ben buraya ulaştım, ben şunu ettim"* diye başladığımızda yaptığımız en büyük hatamız o olacaktır. O zaman o olan şeyler bize Rahmânî mâ'nâda bir yükseliş vermez, nefsânî mâ'nâda bir iniş getirir.

Ancak kişi nefsanî mâ'nâda inmiş olduğu bu hâli çıkmış olduğu bir idrâk seviyesi zanneder ve o halde yaşar ve çok büyük bir yanılgı içine girmiş olur. İşte çevrede görülen, çok abartılı olarak ifade edilen bazı anlayış ve yaşam türleri, şekilleri buradan kaynaklanmaktadır. Yâni onları, ulaşılan yerleri Hakk'a bağlamayıp kendine bağlamalarından olmakta. Böylece de bu anlayış ve inanç arttıkça bu devreye yâni bu hâle hayâl ve vehim girmekte ve onları son derece uç noktadaki fikirlere götürmekte. Ancak bunlar, bunun farkında olmadıklarından kendilerini gerçek olarak bu hâlin insânları olarak görmektedirler.

"...Bütün nebiler, velîler ve tahkik ehli ..." Bakın hayâl adamları demiyor; profesörler, şunlar, bunlar demiyor. Bütün nebiler, Hakk'ın nebileri, velîleri ve tahkik ehli. Tahkik ehli dediğimiz zaman neyi anlıyoruz? Tahkik ehli denildiğinde bir gruptan bahsediliyor. Nebiler dendiği zaman bir gruptan bahsediliyor, velîler dendiği zaman bir gruptan bahsediliyor. Tahkik ehli dendiğinde de bir gruptan bahsediliyor. İşte bunlar hakîkat ehli, yâni tarafsız araştırıcılar. Herhangi bir nefsî grubun, anlayışın veya hissin tesiri altında kalmadan, salt temiz akıllarıyla birlikte hakîkati anlayıp idrâk edenler mâ'nâsına tahkik ehli, yâni araştırarak bir yere ulaşmış olan kimselerdir.

İşte şu anlarda ve çalıştığımız sistem içerisinde yaptığımız bütün işler bu, yâni tahkik etmek, araştırarak bir şeyi yapmak. Falan böyle demişte hiç düşünmeden, tamam kabul edelim şekliyle değil. Tabi ki bunu da tatbik ediyoruz, tahkik ehli bunu da tatbik ediyor. Falan dediğimiz kişi falandan çıkmış olup, Peygamber Efendimizin ve gerçek mâ'nâda ehlullâhın dediği şeylere tamam diyoruz ki, o da zaten tahkik edilmiş bir fikre tamam demekteyiz. Vahyî bir ilme tamam demekteyiz. Nasıl işte; Peygamber Efendimiz mi'râc-ı şeriflerini yaptığı, döndüğü zaman o günün sabahında, işte Ebu Cehil ve inkârcılar, bu söz yayılmaya başladığı zaman: *"Böyle şey olmaz, hâşâ o atıyor, uçuyor"* gibi sözler konuştuklarında demişler ki: *"Biz bunu aklı başında olan bir insâna soralım."* Gitmişler Hz. Ebubekir (r.a.) Efendimize sormuşlar: *"Bir insân çok kısa bir sürede Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya gider mi? Yahut Mescid-i Aksâ'dan Mescid-i Haram'a gelir mi?"* Hz.Ebubekir Efendimiz: *"Hayır olmaz, gidilmez."* demiş. *"Bakın aklı başında olan adam nasıl söylüyor."* demişler. Hz. peygamber'in mi'râc'ını çürütmek için en yakın dostuna, söylemiyorlar yalnız bu sözü kim söyledi diye böyle bir hâdise

olur mu diye aklına güvendikleri insân. Gerçi güvenmemişler, güvenseler arkasından gelirlerdi zaten.

şlerine geldiği zaman güveniyor gibi, gelmediğinde güvenmiyorlar. O anda Hz. bubekir Efendimiz: *"Bunu kim söyledi."* diyor. *"İşte Muhammed söyledi."* onlara göre. Hz. Ebubekir: *"O zaman durun, o gider tamamdır."* diyor. Neden, çünkü kendisi tahkik ehli ve tahkiken yapılmış bir hâdiseyi tahkik ederek kabul ve tasdik ediyor. İşte o yüzden de "Sıddîk" tasdik edici oluyor. Tahkik ehli olmadan tasdik ehli olmak mümkün olmuyor. Yâni tahkik, tasdik ve sıddîk, sıddîkiyet ortaya çıkmakta. İşte tahkik ehli başından sonuna kadar bu hâl üzerindedir. Bakın hayâli, vehmi olmayacak, sivri uçtaki fikirle amel etmeyip, nebilerin, velîlerin tahkik ettiği yol üzerinde olmaktır. Bunlarda zaten yukarıda belirtildiği gibi sahibine bağlanmaktadır. Yâni Allah'a bağlanmaktadır.

"Kula lâzım olan, Zâhir ve bâtın hâllerine ait kendinden zuhur eden her şeyi kendinden mahvedip sahibine irca etmektir."

Yâni herhangi birimizin içinden olağanüstü bir hâl geldi, olur ya Cenâb-ı Hakk istediği yere tecelli eder. İşte o ef'âli, esmâi, sıfâti veya zâtî tecellisini, bu tecelli türlü türlü olabilir. Rüyada olabilir, yaşarken olabilir, yakaza hâlinde olabilir; ilmi mâ'nâda, tefekkürî mâ'nâda olur yeni bilgiler gelir. İşte o kimse bunları nefsine mâl ederse, firavunun ta kendisi olur farkında olmadan. Yâni benlik iddiasında bulunmuş olur. Kendine gelip te sahibinin Hakk olduğunu bilerek kullanırsa, bakın kendine gelen bir varlığı kullanacak malzemedir. Sahibine mâl ederek kullanırsa o zaman, işte o mâ'nâ, bilginin halifesi olur. Yâni aktarmaya, vermeye salâhiyet sahibi olur, doğru iş yapmış olur. Ama kendine mâl ederse gelen o bilgileri, o zaman firavunluk davasında bulunmuş olur ve de zaten arkası da kesilir, bir daha gelmez.

Kendine sahip olacak ama malı kendinin değil, bu mal, yâni maldan kasıt bu bilgi, bu yaşantı Allah'a aittir ve Peygamber Efendimiz'e aittir der sahibine verir, onu kendine mâl etmez. Sahibine vermekle o malı iade etmiş değil, onu ayıralım. Mülk O'nundur ama ben kullanabiliyorum yâni bana bunu kullanabilme salâhiyeti vermiştir ki o da velâyettir bir bakıma, bir bakıma da hilafettir. Malın sahibinin namına onu kullanmaktır, ayrıca vekâlettir. İşte böyle olursa onun mahzuru olmaz ve o faydalı olur. Diğerleri eğer kendine mâl ederse Rahmani olan o hakîkatler kendisinden kesilir ama orada bir açık kapı olduğundan yâni oraya bir giriş olduğundan, işte o kapıdan hayâl ve vehim o kişiye artık işlemeye başlar, o da zanneder ki eskisi gibi bu Rahmâni gelmiştir. İşte malum grupların ve kişilerin hâlleri aynen bu şekilde olmaktadır. Cenâb-ı Hakk korusun cümlemizi.

Yukarıda da bahsedildiği gibi birçok meseleler hakkında ayakların en çok kaydığı, yumuşak zeminlerdir. O zaman, burada mutlak mâ'nâda ne yapılacak. Âyet, hadislere ve şeriata sımsıkı tutunarak o kaygan

yerlerden daha kolayca geçmek veya grup birliği içerisinde geçmek. Grupla geçiliyorken bir yerden, grup birbirine bağlı ise grubun içinden herhangi birisinin ayağının kaymasına, düşmesine sebep olmaz. Neden, bağlantılı olduğu için o arkadaşı onun elinden tutar, diğer arkadaşı diğer elinden tutar, oradan kolayca geçiverir. Çünkü bu yollar geçilecek, yolun üstünde her türlü iklim hâdiseleri vardır. Sıcak günleri var, soğuk günleri var, çamurlu günler var, karlı günler var, yokuşlar vardır, yol bu, sadece dümdüz asfaltta gitmiyoruz. Öyle olsa zaten işler çok kolay olur, kolay olan şeyinde değeri fazla olmaz.

"Kula lâzım olan, Zâhir ve bâtın hâllerine ait kendinden zuhur eden her şeyi kendinden mahvedip (kendinden ayırıp) ***sahibine irca etmektir."***

Bu hâdise her birerlerimizin üstünde küçük veya büyük, az veya fazla, derin veya sığ olmaktadır. Bunları yaşamaktayız farkında olsak ta, olmasak ta.

"Mürit, idrâkin son haddiyle bilmeli ve anlamalıdır ki, Allah'ın ona irâde edip lâyık gördüğü elbette kendisinin kendisine irâdesinden daha faydalı ve uygundur."

Yâni o kişide Cenâb-ı Hakk'ın zuhura getirdiği ilmi ilâhi, ahlaki, duygusal muhabbet türü her şey kendisinin kendine vermesinden çok daha iyidir. Çünkü kişinin kendisinden kendisine vermesi denilen şey nedir? Nefsî mâ'nâda, nefsî yönden topladığı şeyleri kendisine vermesi, nefsî yönden kendisine sahip çıkması. İşte nefsinin nefsine bir şey vermesinden, Allah'ın o kişiye bir şeyler vermesi çok daha hayırlıdır. Çünkü nefsi ne kadar verse, nefsi neye sahipse o kadar. Ama Allah sonsuz olduğundan vereceği de sonsuzdur. Kendimizden kendimize, nefsimizden nefsimize verdiğimiz şeyi oradan aldığımız için, Allah'tan bize gelenin yolunu keser ayrıca. Hani bazen derler ya "Benim aklım bana yeter, ben başka bir şey istemem." gibi. İşte bu nefsinden nefsinedir.

Aklı ne kadar geniş olursa olsun insânın belirlidir, ne kadar olacak ki, ama kişi aklını Aklı Küll'e bağlamış olduğundan işte o zaman Aklı Küll'den aldığı şeyler Allah'ın kendisine verdiği şeylerdir. Ama sahibi Allah'tır, kendisine mâl etmeden onu kullanmalıdır. Nasıl içinde yaşadığımız binalarımız, eşyalarımız, giydiğimiz eşyalarımız, bizim diye düşünüyoruz ama bizim değil, geçici olarak kullanıyoruz. Evlerimizin tapusu falan-filanın üstünde ama o dünya nizamının bozulmaması için. Eğer öyle bir şey olmasa daha kuvvetli birisi gelir, sopayla, kılıçla işte silahla çıkartır evden, kendisi oturur. Bu kayıt altında olsun, herkes oturduğu yerde hâlini bilsin, geçici bir mülk, mâlik olarak verilmekte. Bunu böyle düşünür, burada emanet yaşıyoruz diye düşündüğümüzde mülkü Hakk'a vermiş olmaktayız. O'nun vekili olarak mülkte oturuyor olmaktayız. Eğer

mutlak bu benimdir diye nefsimize ait bir varlık oraya isnat ediyorsak orada haksızlık etmiş oluyoruz.

"Tâlibe düşen de, «tefâiz» kelimesiyle ifadelendirilen bu hâli ("Tefâiz" fazlalandırma, artma. Cenâb-ı Hakk'ın verdiği lütuf olarak.)***, mürşidine karşı tatbik edip ondan bu işin sırrını kapmaya çalışmasıdır."***

Yâni bir bakıma mürşidinin dışında, ilâhî mâ'nâda kendisine verilmeye çalışılan şeylere itibar etmemesi, tevhîd hakîkatlerine yönelerek onları almasıdır. Bu süre ve sıra içerisinde, bu çalışma içerisinde bu hakîkatin sırrını anlamaya çalışmasıdır, diyor. Tekrar okuyorum: *"Bu hâli mürşidine karşı tatbik edip"* yâni mürşidinin karşısında kendi nefsâniyetini ortaya koymadan bilgilerinin hepsini, o vasıtayla bu vasıtayla, yâni aldığımız bilgileri evvelâ Peygamber Efendimiz vasıtasıyla alıyoruz. Evvelâ Kûr'ân'dan alıyoruz, sonra hadîs-i şeriflerden alıyoruz, sonra büyük, geçmiş evliyaullâhtan, ehlûllahtan alıyoruz. Sonra işte çevremizde olan yakın bildiğimiz kimselerden almaya çalışıyoruz. İşte bunlar sırasıyla hangi zamanda, hangi zuhur, görüntüde ise oradan gelmiş oluyor. Bunlar Hakk'ın lütfu olarak, onların verdikleri olarak bilir de kendimize mâl etmez isek, o zaman nefsimiz oradan pay alamıyor.

Gerçek mâ'nâda onu aslına döndürmüş oluyoruz. Ancak biz bunu kullanmayacağız mâ'nâsında değil. Şu oluyor bakın, dünyada da yaşanıyor ya, belirli bir mekânda, belirli bir süre yaşandıktan sonra devlet o mülkü o kişiye mâl ediyor, belirli bir süre geçtikten sonra. Devlete ait bir arazi var veya sahibi bilinmeyen bir arazi var, orada kişi yirmi sene gibi bir süre oturursa devlet ona tapusunu veriyor. Şimdi bizlerde evvelâ büyüklerimizden aldığımız bilgileri tapusunu daha kendimize mâl etmeden o bilgileri kullanıyoruz, alıyoruz, tatbik ediyoruz, yeri geldiği zaman tekrar ediyoruz, anlatıyoruz başkalarına da. Baştan bu bilgiler bizde emanet iken artık o bilgileri kullanır hale geldiğimizde, o rüştü gösterdiğimizde onlar artık bizim tapulanmış mülkümüze geçiyor.

Ama nereden, Hakk'tan gelen bir lütufla geçiyor. Ondan sonra o kişi kendi mülkünde olan o bilgiyi, Hakk'tan yalnız kendine geçmiş oluyor. Daha evvel Cenâb-ı Hakk ona emanet olarak verdiği o bilgileri eğer kullanımda sahih, yerli yerince kullanıyorsa ve hak ediyorsa, belirli bir süre sonra artık onlar onun kendi malı oluyor ve orada Hakk namına, Hakk'ın vekili olarak tekrar onları dağıtmaya başlıyor. Bu sefer karşı tarafta bu sistem çalışmaya başlıyor. İşte bu şekilde bilgi sahibi olursak, bu bilginin içerisine ne hayâl girer, ne diğer varlıklar girer, hiçbirisi giremez. Tam, sağlam, tertemiz, vakti gelince sâlim bir bilgiye sahip olmuş oluruz.

"Şöyle buyurdular ki: Cebbârlık sıfatını görmekten gaye, tazarru ve yalvarma, niyaz ve sığınma sıfatının zuhur etmesidir,

o görüşün doğruluğuna alâmet, tövbe ve niyaza düşüp harabatiliğe kapılmamaktır. Kul kendinde rızaya meyil görürse şükür, görmezse niyaza yapışmalıdır."

Bakın bu kitap gerçekten çok büyük bir tarikat âdâbını öğretmekte. Genelde bizim sohbetlerimiz hakîkat mertebesinden, tarikat ve hakîkat mertebesini oluşturmaya çalıştırdığımızdan çok fazla tarikat edebi, tarikat âdâbı içerisinde vaktimiz olmuyor, bu tür anlatımlarla, daha ziyade işin doğrudan doğruya özüne dalmaya çalışıyoruz, işin hakîkatine, aslına. Oraları tutmaya çalışıyoruz, koparırcasına tutmaya çalışıyoruz. Ta ki elimiz kopuncaya kadar sımsıkı tutalım, kaçırmayalım elimizden ve kısa sürede mümkün olduğu kadar çok yol alalım diye uğraşıyoruz. Kendi yaşantım hatırıma geldi. Nusret Babama gideriz, otururuz orada işte. Mevlâ rahmet eylesin. Vermeye çalışır biz de almaya çalışırız. Rahmiye Annem seslenir holden: *"Huu Yorma çocuğu fazla."* Tabi annelik rahmeti var. Nusret Babamda cevap veriyor: *"Yormayacağım ama ne kadar hap yutturabilirsem ona bakıyorum."* diyor. Ben de öyle diyorum, ne kadar hap yutturabilirsek sonra tekrar onları hazmeder.

Yâni anlatmak istediğimiz, sürelerimiz oldukça dar ve sıkışık olduğundan, oku, ne kadar hedefe doğru ileriye atabilirsek o kadar yol yürüme ufku açılmış olmaktadır. Ok atıldığı yere hemen gidilebiliyor mu gidilmiyor. Ama okun yeri belli olduğundan, hedef belli olduğundan şaşırmadan oraya gidebiliyor kişi. Ve oraya gidiyor iken de o sahayı görüyor. Yâni o sahayı bilmese de, ama yolun istikamet üzere olduğunu bildiğinden, işte o arada yalnız başına kaldığında çamurdan da geçiyor, bataklıktan da geçiyor, geçilecek. Veya bir kişi yolda giderken çamurdan, bataklıktan geçmese, düzgün yolun kıymetini bilmez, bütün yollar öyle zanneder. Hani diyorlar ya, eskiden Roma İmparatorluğunun büyüklüğünde *"Bütün yollar Roma'ya çıkar."* Hâlbuki bütün yollar Kâbe'ye çıkıyor. O gün onlar öyle demişler ama o bir başka dünyadaki şey için.

Bakın burada da çok mühim bir anlatım var. ***"Cebbârlık sıfatını görmekten gaye"*** Cebbârlık sıfatının oluşumundan gaye, Cebbârlık sıfatının faaliyetinden gaye. Bir sıfat olur da faaliyette olmazsa zaten o yok hükmündedir. ***"Tazarru ve yalvarma"*** acziyetini idrâk etme ve yalvarma yâni sıkıntıda olduğunu belirtme. ***"Niyaz ve sığınma sıfatının zuhur etmesidir."*** Başımıza bir hâdise geldi. Cenâb-ı Hakk Cebbâr sıfatıyla bizim ayağımızı kırdı, kolumuzu kırdı. Oluyor ya görüyoruz. Ne olduysa burada Cenâb-ı Hakk'ın Cebbâr sıfatı faaliyete geçti. Cebren kırdı ayağımızı bizim. Öyle de yapıyor zaten veya öyle de oluyor zaten. Bir yerden geçerken o bir boşlukta kalıyor kemiğimiz, iki taraf sağlam ortadan bir şey bastığı zaman kırıveriyor. Cenâb-ı Hakk bilmiyor mu onun zorla kırıldığını, bir tazyik gerekiyor onu kırmak için. Pamuk değil ki bu, yahut incecik bir iplik değil ki hemen eğriltiveresiniz. Koskoca bir kemik, ayak kemiği, sırt kemiği. Bir zorlama gerekiyor, bir

tazyik gerekiyor. Bir çivi çakmak için bile kaç tane çekiç, keser vuruyoruz çivinin üstüne. Ya çivi gibi olacağız, çivinin baş tarafı var ya biraz genişçe. Keser bir tarafta dursa, çivi bir tarafta dursa hiçbir şey olmaz. İşte hareket nerde, keser ile çivi arası. Pat pat vurulduğu zaman başı ağrıyor o çivinin orda. Biz hiç düşünmeden bir iş yaptığımızı zannediyoruz ama olan çiviye oluyor. Ne kadar ağır darbe geliyor çivinin başına. Eğer o çivi gerçek mâ'nâda çivi olmasa, telden yapılmış çivi benzeri bir şey olsa iki vurmakla kırılıverir. O çivi olacak ki iki parçayı birleştirsin, görev görsün. İşte o görevi görmesi için de Cebbârlık gerekiyor. Yâni ustaya diyoruz "çiviye ne güzel vurdu, ne sanatkârane, hiç eğriltmeden, bükmeden dosdoğru vurdu, çivi girdi." Ama orada sanat, Cebbârlık sanatını gösterdi. Cebren onu oraya soktu. Veya çivi yerine cıvata koydu, sıktı sıktı, bak o iki şey arası sıkılıyor sıkılıyor ta ki oynamaz hâle gelinceye kadar. İşte orda Cebbârlığını kullanması, sıkması o makineye rahmet. Hani merhamet ettim, cıvata sen burada sıkışma, gevşek bıraksa cıvatayı sıkılmasın diye, bir iki harekette o cıvata atar. Şimdi ona şefkat mi oldu, daha büyük zahmet mi oldu.

İşte farkında olmadığımız o kadar Cebbârlık kullanıyoruz ki bu rahmet için olmakta. Yemeği pişirirken canı yanıyor yemeğin, orada ıspanak, pırasa yanıyor, kaynıyor. İşte biz Cebbârız, yakıyoruz onu ateşte. Cebbâr sıfatı faaliyete geçiyor. Onu yakmazsak yemek olmuyor, rahmet gelmiyor arkasından.

Cenâb-ı Hakk bazen bazı yerlerde Cebbâr'lık sıfatını kullanır. Bunu görmekten ve kullanmaktan gaye o kişiye yalvarma, arzu, istek, niyaz ve sığınma sıfatının zuhur etmesini meydana çıkarıyor. Eğer başımıza herhangi bir hâdise gelmemiş olsa, aman Ya Rabbi demeyeceğiz. İhtiyacı olmayan aman demez. İşte Batı'nın hâli bu, Doğu'nun hâli de bu. Batı'nın ihtiyaçsız olması, ihtiyaç hissetmemesi, zengin olması yâni el açmamasına sebep oluyor. İhtiyacı yok çünkü benlik üzere olduğundan ve de her şeyi olduğundan. Batı çok rahat olduğundan bir bakıma, tazarru, yalvarma, niyaz ve sığınma ihtiyacını hissetmiyor. Dolayısıyla bu sıfatı kullanmıyor, kullanmadığından da faydalanamıyor. Sûri sebeplerle düzeltmeye çalışıyorlar işleri. Ayrıca bunun tam tersi olan Doğu, fakirlikten aman Ya Rabbi diyor. İşte orada fakirlikte Cebbârlık sıfatı. Oraya da az veriyor Cenâb-ı Hakk, veya dileği öyle veya iklim şartları da öyle getiriyor, her neyse. Eğer Cebbâr'lık sıfatı zuhura gelmezse ne oluyor? Niyaz ve sığınma yâni ihtiyaç sıfatı zuhura gelmiyor. Cebbârlık olmasa insanlar çok büyük oranda dua ve niyaz etmeyecektir. Cebbârlık sıfatı bir bakıma bizi duaya yöneltiyor, ihtiyaç istememize yöneltiyor.

"Cebbârlık sıfatını görmekten gaye, tazarru ve yalvarma, niyaz ve sığınma sıfatının zuhur etmesidir, o görüşün doğruluğuna alâmet, tövbe ve niyaza düşüp harabatiliğe kapılmamaktır."

Başımıza herhangi bir Cebbâr sıfatı geldiğinde biz onun bize faydalı olacağını düşünerek ric'at etmememiz. Yâni aman başımıza şu geldi, ne

olacak. Bu gibi hallerde harabatiliğe kapılmamalıyız, harabat olmamalıyız. Ümitsiz, çok bîzar halde olmamamız gerektiğini ve bizdeki sığınma, istek sıfatının zuhura gelmesini Cebbâr sıfatı ortaya getirmektedir.

"Kul kendinde rızaya meyil görürse şükür, görmezse niyaza yapışmalıdır."

Yâni bu halıer karşısında kabullenmeye meyil görürse, bu Cebbârlık sıfatını kolayca kabul ederse şükreder. Görmezse niyaza yapışmalıdır. "Ya Rabbi sen bize kolaylaştır gibilerden."

"Allah'ın ezelî inayetini görmek, gözünde ezelî inayeti her şeyin üstünde tutmak, bundan bir an bile gafil olmamak ve istiğnadan (ihtiyaçsızlıktan) sakınmak lâzımdır. Azı çok bilmek ve istiğna zuhurundan korkup titremek lâzım."

Yâni benim her şeyim var, ben bir şey istemem gibilerde istiğnâ, gani bundan sakınmak lâzımdır. Zenginlik, benlik zuhurundan korkmak lâzımdır. Hani bir söz, tekerleme vardır ya: *"Ağnıya-i şakirin, fukarayı sabirinden eyle"* diye. Şükreden zengin, sabreden fakirlerden eyle. Zengin olalım ama şükreden olalım; fakir olalım ama sabredenlerden olalım.

"Velînin kendine bırakılmayacağı an gelince velilik onda sabit ve devamlı olur. Ondan bir kusur da zuhur etse özür için olur, red için olmaz. Allah'ın, velîlerine korku ve hüzün olmadığını bildiren âyetindeki hikmet şudur ki, onlarda tabiat zuhuru korkusu yoktur. Velî, fâni sıfatlarına red ve iade edilmez."

"Velînin kendine bırakılmayacağı an gelince velilik onda sabit ve devamlı olur." Yâni bir kimse ki belirli bir eğitimden sonra, kendindeki varlığın hiçbir şey olmadığını, aslında hayâlden ibaret olduğunu anladığında yâni "kendine bırakılmayacağı an gelince" velînin kendi kendine bırakılmayacağı hâl gelince. Daha evvelki kişi, insanlar nefs mertebelerinde olarak kendi kendilerine bırakılmış halde, nefsiyle yaşamakta. Ne zamanki o kişi nefsî varlığının aslında hayâli bir hâl olduğunu anladığında artık o kişi kendi kendine bırakılmaz diye belirtiliyor. Peki, ne olur? Hakk'la beraber olur. Bakın nefsiyle bırakılmaz. *"Bırakılmayacağı an gelince velîlik onda sabit ve devamlı olur."* İşte bu velîliğin sabit ve devamlı olması kendi nefsinde değil, Hakk'la birlikte olduğundandır. Güzel bir tarif yapmış. *"Ondan bir kusur da zuhur etse (o hâli içerisinde) özür için olur, ret için olmaz."* Yâni yanlış bir iş gibi görünen şey, o hâli reddetmek için değil özür için olur.

"Allah'ın, velîlerine korku ve hüzün olmadığını bildiren âyetindeki hikmet şudur ki:"

"Elâ inne evlîyâ allâhi lâ havfun aleyhim ve lâ hum yahzenûn" (10/62) Birçok yerde geçmektedir, bu âyetten bahsediliyor.

"Onlar da tabiat zuhuru, korkusu yoktur." Yâni Cenâb-ı Hakk, o mahâldeki nefsâniyet gittikten sonra kendisi orada varlığını zuhura getirdikten sonra artık o mahâlde tabiat zuhuru olmaz. Beşeriyetine dönmesi artık olmaz. Beşeriyet zuhuru korkusu yoktur. *"Velî fâni sıfatlarına red ve iade edilmez."* Yâni gerçek mâ'nâda olan velî, velî olmazdan evvel ki geçici sıfatlarına, nefsî sıfatlarına döndürülmez. Neden? Çünkü artık vekili Hakk olmuştur veya o Hakk'ın vekili olmuştur. Diğer ifadeyle halk onun vekili olmuştur. Halk o sınıra artık tabiat arzularını ve fâni sıfatları ortaya koymaz. Artık ebedi olmuş olur.

Gerçi bütün insanlar ebedi olacaklar, sadece velîye ait ebedilik değil, bütün insanlığa. Ancak diğerleri hayâli ve vehmi şekilde bunu devam ettirecekler, velî denilen o zâtlarda ilâhi hakîkatleriyle bu ebediliği almış olacaklardır. İşte bu yüzden onlara ebedi deniliyor, diğerlerine ebedi denilemiyor. Tabi buradaki ebedi Allah'ın ebed ve ezel sıfatıyla olan ebediyet değildir. Nasıl ki o velî diye belirtilen kişilerin dünyaya geliş süresi ve gidiş süresi varsa, yâni başı ve sonu belli ise, o zaman onlara mutlak mâ'nâda, Allah'ın sıfatı olan ezel ve ebed sıfatı değil, birey yâni mahlûk üzerindeki ebediyyet hükmü geçmekte, ilâhi ebediyet değildir.

"Bâtında Allah ile zâhirde Allah'ın emirleri ile olmak lâzımdır. Bu iki sıfatı toplayabilmek kemâldir."

Bakın bâtında Allah ile zâhirde Allah'ın emirleri ile olmak, yâni Allah'ın emirleri, fiilleriyle olmak, nefsimizin istediği fiilerle değil. *"Bu iki sıfatı toplayabilmek kemâldir."* Dünya yaşantısıdır. Burada bu şekilde kemâlde yaşayan kimse ahirette de bu kemâli devam edecektir. *"Bâtında Allah ile zâhirde Allah'ın emirleri ile olmak."* Bu hangi hükmün içerisinde yaşamak olmakta. Bâtında Allah ile demek emri irâdi hükmü. Zâhirde Allah'ın emirleri ile olmak ise emri teklifi hükmüdür. Bâtında emri irâdi, Allah'ın emirleri bizim üstümüzde mutlak mâ'nâda, buna da âyân-ı sâbite. Âyân-ı sâbitenin hüküm olan bir bölümü bize bırakılmış vaziyette, bir bölümü de emri irâdi olarak dışına çıkılması mümkün olmayan hukuk, yâni bizim dünya içerisinde yaşayacağımız sistem. Onu değiştiremiyoruz, değiştiremediğimiz için de ondan sorumlu değiliz.

Dünyanın neresinde zuhur edeceğiz, doğacağız, annemiz babamız kim olacak. Hangi ülkede dünyaya geleceğiz gibi hususlar emri irâdi hükmü içerisinde, onu değiştiremiyoruz. Bu emri irâdi ile birlikte dünyaya geldiğimizde bize bırakılan sahalarda geçerli olan emri teklifi vardır. Şimdi Allah'ın iki hükmü, belirli sürelerde geçmiş olsa, hükmün birisi bir senede geldi, diğeri ikinci senede geldi. Hangi hüküm geçerli olacak. Nasıl ki her önce kitaptan bir sonra kitap geldiği zaman onun bazı bölümlerini nesh etmekte, Kûr'ân geldiğinde diğer kitapları neshetmekte. Kûr'ân-ın içinde de bi'l farz kabul edelim, İslâm sistemi içerisinde de diğer yönüyle bizlere gelen hitapta, emirde ilk gelen emir emri irâdi yâni ruhlar âleminde, mâ'nâ âleminde yapılan emri irâdi. Sonradan gelen ise emri teklifidir. Bakın burada birçok incelik vardır.

Peki, o zaman hangisi geçerli. Sonradan gelen geçerli. İkisi de Allah'ın emridir. İşte burada emri teklifiyi ne kadar güzel olarak kullanmış isek, bizim hayata müdahale ve yaşam sahamızı o kadar genişletmiş oluyoruz ve Hakk'ıyla tatbik etmiş oluyoruz, vaktimizi boşa harcamamış oluyoruz.

Peki, emri teklifi nedir? Allah'ın emirleriyle olmak, Allah'ın emirlerini tatbik etmek. Nerden geliyor bu,? Peygamberlerimiz vasıtasıyla, Allah'ın kitaplarıyla, Allah'ın kitabıyla, Peygamberimizin eliyle, diliyle geliyor. O zaman emri teklifi bizim üzerimizde daha muhkem, daha çok geçerlidir. Hani bazen düşünüyoruz bu sistemin çalışmasını eğer bilmiyorsak efendim mâ'nâ âleminde emri irâdi, irâde emir, bana böyle irâde etti, böyle murad etti. *"Ben bunu yaparım, bundan başkasını yapamam"* dediğimiz zaman, bakın yaptığımız iş emri teklifiye ters düşüyor.

Çünkü emri teklifi emri irâdiden sonra geliyor. Sonra gelen ise daha evvel gelen hükümleri değiştirebiliyor, aslı itibariyle değil ama zuhurları yahut teferruatları itibariyle değiştirebiliyor. Emri irâdinin değişmeyen tarafları mutlak üstümüzde âmir hükümleridir, ama diğer tarafta değişebilecek olan tarafları da bize bırakılmış olan kısımları, zaten emri teklifi o yönde geçerlidir.

Mutlak, Allah'ın irâde ettiği sahalarımızda geçerli değildir, kullanılmıyor, zaten orada kullanılması istenmiyor. Mesela Kitap diyor ki Peygamber Efendimiz vasıtasıyla Allah'ın emri, namaz kılacaksınız diyor, beş vakit size farz diyor. Bu emri teklifidir. Emri irâdi de boş kalan yerlerde emri teklifi olmamış olsa o zaman biz ne yapacağız. Onları nefsimizin istikametinde kullanacağız ve çok yanlış olacak. İşte Cenâb-ı Hakk bunu bildiği için bize bırakılan kullanım, zaman ve sahalarını programlaması için emri teklifiyi ortaya koymuştur.

Emri teklifi ismi üstünde, yukarıdaki Emri irâdi değiştirilemeyecek, irâde edilen, ama burada teklif ediliyor, teklif edilen işler mâ'nâsına. Ben sana bunu teklif ediyorum, kabul edersin veya etmezsin. İrâdi bir mecburiyeti yoktur. Allah, Allah olduğu halde kimseyi mecbur etmiyor. O zaman biz kimi nasıl mecbur ederiz ki. Allah'ın mecbur etmediğini biz nasıl mecbur ederiz. Ne yaparız, teklif var sadece. Öyle derler ya zaten "Teklif var ısrar yok."

Bâtında Allah ile emri irâdi ile, zâhirde de Allah'ın emirleriyle olma yâni emri teklifi üzere hareket etmek. Bu iki sıfatı toplayabilmek kemâldir.

Reşahat sohbet (8)

Biraz evvel okuduğumuz gibi ***"Bâtında Allah ile zâhirde Allah'ın emirleriyle olmak lâzımdır. Bu iki sıfatı toplayabilmekte kemâldir."***

Reşahat Sahibi:

"Hoca Hazretlerinin «Bâtında Allah ile olmak» emirlerindeki mâ'nâ şudur ki, tâlib, bâtını kıblesi olarak Allah'ın zâtına bağlanacak ve gönül gözünü mutlak yüzden ayırmayacaktır (Vech-i İlâhi'den ayırmayacaktır)**. *İki cihanda Hakk'tan gayri muradı olmayacak ve bütün mevcûdiyeti Hakk'a feda edecektir."***

Bakın büyük söz. Bütün varlığı yâni âlemde ne varsa, bütün mevcûdiyeti Hakk'a feda edecektir. Biz daha üç kuruşumuzu, beş kuruşumuzu Hakk'a feda edemezsek bütün varlığı nasıl feda edeceğiz. Veya makâm, mansıp bunlardan geçemiyorsak nasıl feda edeceğiz.

"Mansur Hallac'a «kimin mezhebindensin?» diye sorulunca «Rabb'ımın mezhebindenim!» cevabını vermiş. Hemedânî Hazretleri der ki : «Tâlibin işi mezhep sahibiyledir, mezheple değildir!» Yine Hoca Hazretlerinin «zâhirde Allah'ın emirleriyle olmak» şeklindeki ifadelerinden murad şudur ki, tâlib, kitap ve sünnetle amel edecek ve zâhirinde şeriata aykırı en küçük bir tavır olmayacaktır. Yine Alâeddin Attâr Hazretlerinin ifade buyurdukları gibi, «Sâdık tâlib cismiyle şeriatta, rûhuyla tarikatta, sırriyle vuslatta olacaktır."

Çok güzel tespitler var. Ama ne yazık ki bu kitabın müntesipleri bunlardan haberli değil. Baştan alarak devam edelim. Hoca Hazretlerinin *"bâtında Allah ile olmak"* diye tavsiye ettiği, hani daha önce emri irâdi diye bahsetmiştik ya bizim orda bahsettiğimiz âyân-ı sabite daha üst bir mertebede olan ifadesi emri tekvini. Emri irâdi, Hoca Hazretleri onu sıfat, esmâ mertebelerinden izâh ediyor. Şimdi ***"Hoca Hazretlerinin bâtında Allah ile olmak" emirlerindeki*** **(tavsiyelerindeki)** ***mâ'nâ şudur ki, tâlib, bâtıni kıblesi olarak Allah'ın zâtına bağlanacak."*** Bakın zâhiri kıblemiz Kâbe-i Muazzama, bâtıni kıblemiz ise Allah'ın vechi, Allah'ın zâtıdır. *"Gönül gözünü mutlak yüzden ayırmayacaktır."* Yâni Hüsn-i Cemâl'den Allah'ın vechinden ayırmayacaktır. ***"...feeynemâ tüvellû fesemme vechull'ah..."*** (2/115) âyetinin hakîkatine baktığımız zaman bütün âlemde O'nun vechinden başka bir şey göremeyiz. Bu bakış dahi üç-dört yönlüdür. Aynı âyet dört yönlüdür. Bir kimse bakar, madde olarak bu âlemde Allah'tan başka kimse yoktur der. Bir kimse bu madde âleminin bir evvelki aşamasına bakar, atomlardan ve esmâ-i ilâhiye vecihlerinden başka bir şey yoktur der. Bir kısmı onun gerisinde bir aşama daha ilerisinden bakar, hepsinin sıfatların bir vechi olduğunu

düşünür. Bir kısmı da yine madde âlemi yâni ef'âl âlemi bakışı gibi ancak bâtını ile birlikte bütün varlıkta Hakk'ın zâtını görür. İsmini, sıfatını, fiilini değil bütün âlemde zâtını görür. Bakın aynı âyeti dört değişik türde yaşayan kimseler onu dört değişik ifadede alırlar. Ancak ehli kemâl bu dört ifadeyi de, dört anlayışı da bünyesinde bulundurur. Karşısında olan kimse hangi mertebede ise o mertebeye göre yorumunu yapar ve öyledir der. Ancak öyledir derken tamamı budur demez, yine bir evveli, bir arkası vardır diye de kapıyı açık bırakır, o kişinin önünü açmak için.

"Gönül gözünü mutlak yüzden ayırmayacaktır. İki cihanda Hakk'tan gayrı murâdı olmayacak." Yâni bu dünyada kendisine bu dünyanın tüm mülkleri verilse, ihtiyacı olan her şey on misli, yüz misli, bin misli fazlasıyla verilse, bu âlemde bin sene, elli bin sene yaşayacak kadar imkân ve rızık verilse bunların hiçbirine iltifat etmeyecek. Hakk'tan gayrı murâdı olmayacak. Ahirette ise ne cennet ne de cehennem. Hadi cehennemden zaten korktuk, kaçtık ta. Cennete olan meylimiz dahi olmayacak. Ahirette de Hakk'tan başka bir talebimiz olmayacak. İki cihanda Hakk'tan gayrı murâdı olmayacak. "*Ve bütün mevcûdiyeti Hakk'a feda edecektir.*" Üç kuruş, beş kuruş veya zekât, birkaç yardım değil, bütün âlemi, bütün mevcûdiyeti Hakk'a feda edebilecek durumda olmalıdır.

Aslında biraz beklediğimizde ister istemez onları Hakk'a feda ediyoruz. Tutamıyoruz kendimizi, ölüm geldiği zaman Hakk'a feda ediyoruz hepsini. Feda etmiyoruz, zorla alıyorlar. İşte biz dünyadayken bunların değerini kendilerine göre değerlendirebilmiş isek, o son geldiğinde hiç tasamız, sıkıntımız olmuyor. Ama dünyadayken bunları Hakk'a feda etmemişsek; benim malım, benim mülküm, benim yurdum, benim tarlam diye sahiplenmişsek, o son an geldiği zaman, o zaman Hakk'la nefis çekişmeye başlıyor. Allah diyor ki: "Bunlar benim malım." O kişi diyor ki: "Hayır bunlar benim." Yâni ölüm anında gitmek istemiyor.

Onlarla gelmek istiyor. Diyorlar ki: O kapıdan geçmiyor, iğne deliği kadar bir yer. Oradan deve geçmez. (7/40) Geçer de dünya devesi geçmez. Bütün mevcûdiyeti Hakk'a feda edecektir. İşte vaktiyle bunu şuur olarak feda etmişsek, fedadan kasıt sahibinin Hakk olduğunu bilmişsek, bunları kullanmamak mâ'nâsında değildir. Abdullah Salâhaddin Uşşâki Hazretlerinin "*Tuhfetu'l-Uşşâki*" de buyurduğu gibi: "*İttikâ malı elden çıkarmak değil, gönülden çıkarmaktır.*" Bu kadar kolay, sözü de kolay ama yaşamı bu kadar kolaymı'dır?

"Mansur'u Hallac'a 'kimin mezhebindensin' diye sorulunca "Rabb'ımın mezhebindenim" cevabını vermiş." Burada çok mühim bir hâdise vardır. "Lübbül lüb/özün özü"n de de geçer bu bölüm. Burada isimde zikrediliyor. Ehlulllahtan bir başkasına aynı soruyu sormuşlar: Hangi mezheptensin? diye. O da: "*Hûda mezhebindenim,*" demiş. Yâni Allah'ın mezhebindenim demiş. Mezhep bilindiği gibi yol, gidiş mâ'nâsınadır; altın olarak ta geçiyor, Arapçada. Süslemelere "tezhip"

diyorlar. Yâni altın yaldızlar, süslemelere tezhip, altınla süsleme. Mezhebin birbirine tam zıt iki mâ'nâsı var. Burada kullanılan yol mâ'nâsında. Yâni kimin yolundasın diye sorulunca Allah'ın yolundayım cevabını vermiş. Peki, öyleyse bu mezhepler ne? Biz hangi mezhepteniz? Genelde Hanefi mezhebindeniz. Yöre yöre, mahâl mahâl, coğrafya olarak bazı kimseler Malîki mezhebi yâni İmam Malik'in içtihadlarını kabul etmiş, Maliki mezhebi demişler. Bazı yöreler Araplar gibi, bizim doğuda olan kısımlarımız gibi İmam Şafiî Hazretlerinin düşüncelerini kendilerine, fıtratlarına daha uygun bulmuşlar ve bu mezhepten olmuşlar. Ama asıl olarak yöneliş Allah'a ve Peygambere. Burada ittifak varsa mezhepler sahih hükmündedir.

Teferruat üzerinde biraz ayrılık var. Ancak bu mezhepler bizlerin sadece zâhirlerini nizam ve intizam ediyorlar. Yâni fiziki yaşantımızı düzenliyorlar. Ruhî yaşantımızı düzenleyen bir mezhep yok. Ancak orada Allah kelâmı var, Peygamber kelâmı var, kitap kelâmı var. Ama Peygamber Efendimizin sünnetleri itibariyle bildirilmesi var, sünnetlerin özündeki hakîkat itibari ile bildirim diye bir bilgi yok. Hatta onlar Kudsî Hadîsleri dahi şüpheliler arasında görerek, kendi sahih hadîsleri içerisine almamaktadırlar, alsalar dahi çok azını almaktalar. Neden? Çünkü Hadîs-i Kudsî de belirtilen hüküm şeriat hükmü kapsamında açılamayacağı, anlaşılamayacağı için o bölümler, anlaşılmaz halde muğlak, kapalı kalsın diye onlara itibar etmezler.

Bazı yerlerde naklî hadîslere itibar ederler. Rivâyet ve nakil onlarca öncedir, öndedir. Ama Ehlûllah'ta ise müşâhedeli hadîsler öndedir. Bunlarda Hadîs-i Kudsî'lerdir. Müşâhede nakilden daha üstündür, diye bir ifade vardır. Ancak şeriat imamları bu ifadeyi kabul etmezler. Onlar zâhirdeki rivâyete bakarlar. Kelâma, kelimenin birbirinden aktarılmasına bakarlar. Hâlbuki ehlûllah Hadîs-i Kudsî'leri genelde gönülden müşâhede ile alırlar. İşte bu yüzden gerçek olan müşâhede, nakilden daha kuvvetli delildir diye söylerler. Gerçekten de öyledir. Ancak bu sahayı bilmeyen, bu sahayla ilgisi olmayan kimseler sadece kelâmi mâ'nâda şehâdeti gerçek olarak, daha üstün olarak kabul ederler.

Genelde zâhir imamlarımız, büyüklerimiz *"Din rivâyettir, din akılla olmaz, dine akıl karışmaz, böyle gelmiştir, din nakildir, rivâyet naklidir."* demişlerdir. Biz büyüklerimizden ne duyduysak onu tatbik ederiz, neden ve niçin- ine bakmayız. Yap demişlerse yaparız, namaz kılın demişlerse kılarız. Ama niçin kılındığı hakkında fikir yürütmeyiz, diye belirtmektedirler. Onların da kıyasları budur. Ama irfan ehli, müşâhede ehli, hem zâhiri hadîslere bakarlar, onların özlerine bakarlar; hem de Hadîs-i Kudsî'lere bakarlar ve onunla daha çok amel ederler. Çünkü Hadîs-i Kudsîler Allah'ın zâtından haber vermektedir. Ama şeriat alimleri Allah'ın zâtî mertebesiyle ilgili olmadıklarından, sadece fiiller manzûmesiyle ilgili olduklarından o sahaya geçmezler, hatta şüpheli görürler ve kayıtlarına almazlar. Şimdi yeri gelmişken aramızdan bazılarımız düşünebiliriz,

Hadîs-i şerif diye bir söz geçiyor, kavram geçiyor. Bunların ikisi de Peygamber Efendimiz'in mübarek lisânlarından bize ulaştığına göre niye hepsine HadÎs-i şerif veya Hadîs-i Kudsî denmiyor, diye düşünebiliriz. Şimdi Peygamber efendimizin, gerçi bu bilinen klasik bir şeydir. Ama belki duymayanlarımız olabilir. Yeri de gelmişken kısaca oraya da bakalım. Zaman zaman Peygamber Efendimizin mübarek lisânlarından, üç mertebeden yâni üç değişik özellikte kelime manzûmeleri, kelime toplulukları çıktı. Bunların hepsi bir ayda, diğeri bir ayda gibi değil. Aynı zamanda Kûr'ân-ı Kerim'in âyetleri geliyorken Hadîs-i Kudsî'ler de söylendi. O arada hadîs-i şerifler de söylendi. Yâni hepsi birbirinin içerisinde bir bütün olarak geldi. Ancak ifade ettiği mâ'nâlar itibariyle, faaliyet sahaları itibariyle bunlar ayrıldılar.

Bunlar hadîs-i şerif, bunlar hadîs-i kudsî, bunlar Kûr'ân'dır diye. Kûr'ân da Peygamber Efendimiz'in diliyle, ağzıyla söylendi. Onun nefesiyle söylendi. Başka bir ikincisi yok. Hadîs-i kudsîler de onun lisânından çıktı. Hadis-i şerifler de onun lisânından çıktı. Niye Peygamberimizin sözleri diye hepsi geçmedi? İşte onun cevabını şöyle bildirmişler. Biz de onlardan okumuşuz veyahut dinlemişiz, hatırımızda kalmış.

Kûr'ân-ı Kerim *"mâ'nâsı ve lâfzı"* her ikisi de, Allah'tan olan deniyor. Kûr'ân mâ'nâsı ve lâfzı. Yâni lâfızdan kasıt kelimeleri ve kelimeler içindeki mâ'nâlar, Allah'tan. Onun için buna âyet yâni Kûr'ân yâni vahiy denmekte.

Diğeri, diğer mertebe de olan hadîs-i kudsî, kudsî hadîsler yâni mukaddes hadîsler ise *"mâ'nâsı Allah'tan lâfzı Peygamber'den"* olan. Yâni kelâmı, sözleri peygamberden. Ama mâ'nâsı Hakktan. Neyle geliyor? O da ayrı vahiy sistemi, ilham diyelim. O sistem içerisinde mâ'nâ olarak geliyor. Peygamberimiz lisâna döndürüyor. Mâ'nâsı Allah'tan lâfzı kuldan yâni Peygamberimizden.

Hadîs-i şerifler ise, *"mâ'nâsı da, lâfzı da Peygamberimizden"* olan. Ancak bunlar da bir görüntü yâni mertebe ve makâmları belirtilsin diye. Mevzûlar birbirlerinden ayrılsın diye. Aslında bunların tümü Allah'tan gelmekte. Ama zuhur mertebeleri ve aralarındaki farklar ayrılsın, belirlensin, berrak hale gelsin diye üç isim topluluğu, üç sistem içerisinde belirtiliyor. Necm Sûresinde: *"O kendi nefsinden konuşmaz, onun konuşması ancak vahiy iledir."* (53/3-4) İfadesinde belirtildiği üzere, o zaman bütün bunların hepsini toplamamız hadîs-i şerif diye bildirdiğimiz mâ'nâsı ve lâfzı Peygamber'dendir dediğimiz şey dahi vahiy hükmündedir. Ancak vahiy olarak bölüp Kûr'ân olarak ifade edilmiştir, o bölüme alınmıştır.

Eğer bütün bunların hepsi vahiy gibi kabul edilmiş olsaydı bunların her biri Kûr'ân'ın âyetleri olurdu. Buda tehlikeli olurdu, karışırdı. Hadîs midir âyet midir diye şüphe uyanırdı. İşte hepsi Allah'tan olmakla birlikte

ama sistemlerinin daha açık, daha bâriz, berrak olarak ortaya çıkması için gruplandırılabilmesi için, hadîs, kudsî hadîs veya âyet, Kûr'ân diye belirtildi. Hepsi aynı lisândan, aynı nefesten çıktı. İşte bunların içerisinden Kûr'ân, hadîs-i kudsî ve hadîs-i şeriflerden toplanan bilgiler yoğrularak büyük imamlarımız tarafından çok büyük işler yapmışlar. Eğer o imamlar o günlerde bu tespitleri yapmamış olsalardı yâni kurumsallaştırmamış olsalardı, Şeriat-ı Muhammediye'yi zâhiri itibariyle kurumsallaştırmamış olsalardı, bugün ne bizim camilerimiz belli olurdu, ne herhangi bir namaz ifâ etmemiz mümkün olurdu. Ne de hac, zekât gibi ibadetlerimiz birliktelik kazanmış olurdu.

Kendi kendimize âyetleri yorumlamaya çalışırdık ki bu da çok büyük yanılgılara sebep olurdu. Ne de cami anlayışımız eski kavimlerin anlayışı gibi hükümsüz, başta karmakarışık bir halde yaşamış olurduk, şu anda da, gelecekte de. İşte onların hepsinden Allah razı olsun. Büyük şeyleri himmetleriyle, gece gündüz çalışmalarıyla bunları şekillendirmeleri, sistemleştirmeleri, bir bakıma bize Peygamber Efendimizin şefaatinin neticesi onların gayreti ile bize ulaşmış olmada ve bizi hiç sıkıntı çekmeden, uğraşmadan hazır meyveleri yemekteyiz. Yâni hazır, hazırlanmış yemekleri yemekteyiz. Ki bu çok büyük bir lütuftur bizler için. Şöyle derler; *"İçtihat eden kimse içtihadında isabet etmişse iki sevap alır ama etmemişse, yanlış olmuşsa bir sevap alır."* Düşündüğü bir formül, o gün yazdığı, kendisine göre tasarladığı şey bakıyorsunuz yanlış olmuş yine de bir sevap kazanıyor. Neden? Çünkü iyi niyeti ile bir mesâi sarf ediyor, çalışması var.

İsabet etti de doğru bir hüküm çıkarabilmişse, bütün onların içerisinden, ona iki sevap. Yâni iki sevap birle iki sevap değil de misal yapmak için. Yâni onlar iyi neticeleri, iyi niyetleri neticesinde yapmış oldukları bu çalışmalarda diyelim ki yüz taneden bir tanesini isabet ettiremedi ona dahi sevap var. İyi niyetinden sevap veriliyor. İyi niyetliydi çünkü art niyet yok. Ancak bunlar bu imamlarımız fizik sistemini yâni dünyanın, insânların zâhir yaşamlarını düzenleyen hükümleri ve insânlar arası sosyal münasebetleri tesbit etmişler. İşte zenginin fakire vereceği, sağlamın hastaya yardım edeceği gibi iyi hasletleri, iyi huyları, iyi tavsiyeleri süzgeçten geçirmişler. Çok büyük bir çalışma bunlar.

Peygamber Efendimizin getirdiği Kûr'ân, hadîsler, hepsini taramışlar. Ayrıca Sahâbe-i Kirâm'ın tatbikatlarını da taramışlar, neler yapmışlar onlar, kayıtta bulunmayan bazı hükümler var ki, bazı meseleler var ki kaydı yok. Hadîs'te Kûr'ân'da olamamış veya dolaylı olmuş. Nasıl Sahâbe-i Kirâm tatbik etmişse, onu o şekilde veya ümmetin çoğunluğu nasıl kabul etmişse, bunlara icmâi ümmet diyorlar. En az hataya düşme yöntemi ile tabi hata olabilir ayrı konu hatada da mükâfat veriliyor iyi niyetli olduğu için. Şimdi yapılan bu şer-i çalışmalar imamlık mertebesi ile yapılan ancak burada imamlık ikiye bölünüyor. Bir bâtını

imamlık var gerçek mâ'nâda, bir de zâhiri mâ'nâda imamlık var. Buradaki imamlık fıkıh bilginleri mâ'nâsına.

Diğer ifade ile camide namaz kıldıran görevliler mâ'nâsına. Ama gerçek imamlık, bâtını imamlık, İbrahimiyyet mertebesinde başlıyor, daha evvel imamlık yok. Ne var o zaman? Hilafet var, halifelik var ama imamlık yok. O İbrahimiyet mertebesinde ve kendisinden âyeti kerîme bahsederken ***" o tek başına bir ümmetti"*** (16/120) diyor. İbrahim (a.s.) bahsedilirken başlı başına bir ümmetti. Peki, başlı başına bir ümmetsen o ümmetin imamı da kendisi ümmetse imam olacak. O zaman hem imam, hem ümmet bakın ne kadar büyük bir ifade. Tabii onun da ayrı izâhları vardır şimdi oralara geçmeyelim. İmamlarımız diye belirttiğimiz büyüklerimiz şeriat önderlerimiz bizim. Fıkhî mâ'nâda herhangi bir tereddüte düştüğümüz zaman onların kitaplarını alıp açıp bakıyoruz ve oradan yol buluyoruz.

Ancak bunların bazıları çevirenler tarafından belki biraz mübalağaya dönüştürülmüş, bazı sıkıntılara sokuyor. Çok fazla ittikâ yönüyle, bugünün şartları içerisinde biraz zor tatbik edilecek hükümleri belki biraz dayatma şekliyle zorlayarak tatbik edilmesi isteniyor. İşte bu yönler insânları İslâmiyet'ten biraz soğutuyor. Tabii bu aleyhlerine konuşmak mâ'nâsında değil de kendimizi daha iyi değerlendirme mâ'nâsında. Böyle bir zâhirde imamlarımız varken, bir de bâtında imamlarımız vardır. Yâni bunlarda kimler oluyor. İrfan ehli, ehil olanlar. Velî olan kimselerimiz ve daha ilerisi pirlerimiz diye söylüyoruz. Bunlarda bâtıni önderlerimiz yâni imamlarımız. İşte Hakk yolunun yolcusu evvelâ kendine bir mezhep edinecek. Şeriat mertebesi olarak bir mezhebe tabi olacak, dört mezhepten hangisi olursa bunlar Ehl-i Sünnet ve'l cemaat kabul görmüş, geçerli mezheplerdir.

Eğer sadece bu mezheplerin hukukuyla hayatımızı sürdürürsek biz birey olarak, Hakk'tan ayrı olarak, şeriat mertebesi itibariyle yaşayan varlıklar olarak, hayatımız sona erdirmiş olacağız. Ama bu bizi Allah'a götürmeyecek. Cennete götürecek belki, ama Allah'a götürmeyecek. Allah'a götürmesi için o zaman diğer imamlara müracaat etmemiz gerekecektir. Yalnız şeriat mertebesini terk etmeden. Şeriat mertebesi imamlarının söyledikleri terk edilirse, zaten öteki imam da onu kabul etmez. Yâni şeriat mertebesini terk edeni mânevi imamlar kabul etmezler birinci şart odur. Hani nasıl diyorlar? *"Bir tarikat ki şeriatı yok, bâtıldır."* Bakın kabul edilmemiş. Bâtıldır, hiç sokulma yâni. Ama *"Bir şeriat ki tarikatı yok oda âtıldır"* biraz dikkatli ol mâ'nâsına. Yâni çok faydalı olamıyor mâ'nâsınadır.

Çünkü İslâm dini, zâhiri ile bâtınıyla, evveliyle, âhiriyle her şeyi ile bir bütündür. İslâm dini sadece şekil ve sûret bilgisi ilmi değildir. İşte tevhîd mâ'nâsında, irfan ehli olan büyüklerimiz, evliyâdan ve pirlerden meydana gelen o büyüklerimizin de çizdiği bir şeriat vardır, yâni gönül şeriatı vardır. Gönül imamları vardır. Bu gönül şeriatı, gönül imamları da

Allah'ın varlığını bilmek yolunda bilgi vermektedirler. İşte biz şeriatı tatbik ettikten sonra. Kendimizi bilmemiz için gönül şeriatını da tatbik etmek zorundayız. Ama ulaşamadık, edemedik ama en azından yine şeriat imamlarını takip etmemiz gerekmektedir. Çünkü onları taklîden yaptığımız hareketler, en azından bizim âhiretimizi kurtarmakta. Allah'ı bulamasak da cenneti bulmuş olmaktayız. O zaman nefsimiz âhirette rahat edecektir hükmü ile kendimizi oyalayabiliriz. Ama onu da takip etmezsek o zaman cehennemin yolları bize kucağını, kapısını açmış vakum gibi yutacak. İşte Rabbi'min mezhebindenim denildiği üzere bu cevabı vermiş.

Hemedâni Hazretleri derki; " tâlibin işi mezhep sahibi iledir, mezhebin kendisi ile değildir" diyor. Ne kadar güzel ifade etmiş. Yol ehlinin işi mezhep sahibi iledir, yâni yolun sahibiyledir, yolla işi değildir diyor. Ama biz ne yapıyoruz? Yolla iş görüyoruz. Şu yapılacak, bu yapılacak, yolda şu var, bu var. Hem tarikat diyoruz hem de yolda oturuyoruz. Yâni yolla işimizi görüyoruz, yolun sahibi ile işimizi görmüyoruz, oraya ulaşamıyoruz. Bunun da hakikati, zâhirde Allah'ın emirleriyle olmak. ***Zâhirde Allah'ın emirleri ile olmak şeklinde ifadelerinden murâd şudur ki; "tâlip kitap ve sünnetle amel edecek ve zâhirinde şeriata aykırı en küçük bir tavır olmaya-caktır."*** Tekrar alalım zâhirde Allah'ın emirleriyle olmak demek şeriat mertebesini muhafaza etmek demek. Bâtında da gönül âleminin emirleriyle olmak şeklinde ifadelerinde murâd şudur ki; *"tâlib kitap ve sünnetle amel edecek ve zâhirinde şeriata aykırı en küçük bir tavır olmayacaktır."*

Yine Alaâddin Attar hazretlerinin ifade buyurdukları gibi " Sâdık-ı tâlib, sadık olan tâlib cismi ile şeriatta, ruhuyla tarikatta, sırrıyla vuslatta ve irfaniyette olacaktır." Muhyiddin-i Arabî hazretleri bir sözünde çok açık olarak şöyle der; ***"Vuslat marifettir."*** Bakın o kadar kesin. Bazen şeriat ehli kimseler vuslat orucu tutuyorum ben diyor vuslata ereyim diye. Vuslat orucu diye Efendimizin(s.a.v.) tuttuğu bir oruç varmış. Vuslat orucu tutuyorum ben, Hakk'a vâsıl olabilir miyim, vuslata erer miyim? diye tut bakalım nereye kadar tutacaksın. Vuslat orucu diye tuttuğu nefs orucu, günlük oruçtur. Vuslat orucu sadece bedensel mâ'nâda bir yemek yememek değildir, bir oruçları ihtivâ etmektedir. Ama ulaşmak için en kısa şekilde belirtilen vuslat marifettir. Yâni Hakk'a vâsıl olmak isteyen kişi ehli marifet olacak, ehli şeriat değil. Ama ehli şeriat olmadan ehli marifet olmak mümkün değildir.

Her kim ki ben şeriatsız, ehli hakîkat olurum, ehli marifet olurum derse bu iş olacak bir şey değildir, kendisi sadece hayâl kurmuş olur. Bunların bütün toplamı, cümleyi tekrar okuyalım. ***"Sâdık olan tâlib cismi ile şeriatta…"*** ancak bu bir tarif. Aslında bunun içerisinde hepsi mevcut. Çünkü biz içinde yaşıyoruz. İstediğimiz kadar marifetteyiz

diyelim, hakîkatteyiz diyelim, tarikattayız diyelim ama bu cisimle yaşıyoruz. İşte şeriatta cismi ile demek, cismini evvela fıkhî hükümlere, zâhir hükümlere uydurması demek. Ama yine aynı cismin içerisinde tarikat mertebesi de vardır. Aynı cismin içerisinde, görüntü de yok ama bâtınında hakîkat mertebesi de vardır. Yine aynı cisim içerisinde marifet mertebesi de vardır. Aslında tâlib cismiyle şeriatta yaşaması demek, şeriat-ı Muhammedîye olarak bütün bunları yaşaması demektir. Ama ifade babında fiziki ya da cismiyle şeriatta, ruhuyla tarikatta, sırrıyla vuslatta.

O zaman şöyle diyelim, hakîkatiyle de irfaniyet de. Çünkü "vuslat marifettir." Dendiği şekilde de hakka ermek vuslattır. Vuslatta ancak bilinçle mümkündür, duygularla değil. Burada bahsedilen vuslat, maddi mâ'nâda belirtilen veya anlaşılan, yaşanan vuslat gibi sadece kesif bir muhabbet değildir. Vuslat diye orada bahsedilir. İşte vuslat marifettir dediği, marifette duygusal bir tat ve lezzet yoktur. İlmi bir idrâk ve anlayış vardır. İşte oradaki vuslat, ilme dönüştüğü zaman ilimle o vuslat haline gelinmektedir. Vuslat hâli daha ileri doğru gittiğinde marifet mertebesinin irfaniyeti ortaya çıkmaktadır. Burada bahsedilen vuslat sırrıyla dediği hakîkat mertebesindeki vuslat, ondan sonraki vâsıllık ise marifet mertebesinin idrâki ile oluşmaktadır. İşte bu dört hâli zaten *"cismiyle şeriatta"* kelimesinde, iki kelimenin içerisinde dördü de mevcut, hepsi de mevcuttur.

Çünkü başka âlemde bu olmuyor. Bu beden varlığı içerisinde, ama beden sınırları içerisinde kalmadan yâni şeriat sınırları içerinde hapis kalmadan. Zaten şeriat sınırları içerisinde kalınmış olsa bir sonraki rûhuyla tarikattaki hükmü ortaya gelmez, yazılmaz çünkü geçerli olmaz. Soğanı soğan yapan nedir? O en içindeki özüdür. O bir bakıma onun marifetidir. Oraya erildiği zaman aslında fiziki mâ'nâda, oraya ermek mümkün değildir. Herhangi bir çekirdeğin, herhangi bir tohumun marifetine zâhiren ermek mümkün değildir. Şeriatine ermek mümkün, tarikatına ermek mümkündür. Çünkü kabuk içerisinde kabuk gibi. Ama özüne, hakîkatine, zâtına, marifetine fizîken ermek mümkün değildir. Peki, nasıl erilecek? O kendi kendine, şartları geldiğinde dışarı çıkaracak. Yâni bir bakıma marifet, kulun ulaşacağı bir yerde değil. Ama hazırlanması gereken bir yerdir.

Hakk kulundan marifetini gösterecek. Ama kulun hazırlanması, toprağın hazırlanması gibidir. Daha evvelki sohbette belirttiler. Yakîn ve ledün ilminin iki tarafta nasıl faaliyeti olduğu yakîn ile yükselme kazanan, irtifâ kazanan kişi de ledün ilmi açılmaktadır. Ledün ilmi ile marifeti açılmakta. Yâni kişi kolay kolay kendi marifetine ulaşamamakta ancak hazır, kendini oraya hazırlamakta. Oraya ekilen mânevi hakîkatlerin kendisinde yeşermesi gibi. Ama kendisinin hazırlık yapması gerekmektedir. Yer hazırlanmayınca oraya bir şey ekilmez. Nasıl ziraatçı tohumunu hazırlıyor, rutubeti, ilacı, nesi lâzımsa başına gelebilecek

şeyleri koruyor. Çevresini çeviriyor, muhafaza altına alıyor, ektiği, diktiği şeye göre. Oradaki ekildikten sonraki faaliyeti artık o ziraatçı yapamıyor. Hakk tarafından o buğday içindeki göremediğimiz marifeti ortaya çıkıyor. Buğdayın marifeti nedir? Kendindekini ortaya çıkarmaktır.. Ama işte bu dışardan bir elle çıkartılmıyor. Gözle görülmüyor, bilinmiyor da zaten. Onun özünde, DNA'larında, DNA'larını da meydana getiren varlığında, içinde. Fiziki mâ'nâda marifetine, marifetullâha ulaşmak mümkün değil. Onun bize ulaşması, lütfedilmesi yoluyla ancak. Ama bunun için de en az hakîkat mertebesine gelmiş olmak gerekiyor.

"Tâlib büyüklerin mezarlarını ziyaret edip, orada yatan azîzin sıfatlarından ne anlamış ve ne bakımdan mezara teveccüh etmişse o derecede feyiz alır. Gerçi teveccühte zâhiri yakınlığın çok tesiri varsa da hakîkatte mukaddes ruhlara yönelmek için zâhiri uzaklık mâni teşkil etmez. Bu gerçeği belirten bir hadîs bulunduğu gibi kabir ehlinin zâhirî sûretlerini görmeye itibar yoktur. Asıl itibar onlara teveccüh edip sıfatlarını anlamayadır. Hoca Bahaaddin Nakşibendi hazretleri buyurdular ki; " Halka yakınlıktansa Hakk'a yakınlık evlâdır, daha güzeldir. Ve bu beyti dillerinden düşürmezlerdi.

"Büyüklerin kabirlerine bağlanmaktan ne çıkar?

Onların yaptığını yap maksadına er"

Diye, Bahaaddin Nakşibend hazretleri böyle bir söz söylemiş***.***

"Tâlib (Hakk yolcusu) ***muhabbet ehli büyüklerin mezarlarını ziyaret edip orada yatan azîzin sıfatlarından ne anlamış ve ne bakımdan mezara teveccüh etmişse o derece de feyz alır."***

Yâni kişi, bir tâlib, Hakk ehli diyelim biz buna, yolcu veya tarikat ehli diyelim. Şeriat ehlinin zaten böyle bir davâsı yok. Şeirat ehli, annesine, babasına veya velî tabir edilen, sahabî tabir edilen kabirlere gider, duasını yapar, döner. Tarikat ehli oradan biraz bir şeyler almaya bakar, biraz da derinliğine yönelmeye bakar. "***Orada yatan azizin sıfatlarından ne anlamış ve ne bakımdan mezara teveccüh etmişse o derece de feyz alır."*** Hangi inancı, hangi iyi niyeti, hangi anlayışı üzere murâkabe yapmışsa veyahut teveccüh etmişse o derece feyz alır. Burada kabir adâbını gösteriyor. Yukarıdaki bölümle bu bölüm paragrafları ayrı olduğu için değişti. ***Gerçi teveccühte zâhiri yakınlığın çok tesiri varsa da***," yâni bir kabre gitti kişi, orada annesi var, babası var, akrabası var. Zâhiri yakınlık dediği bu. Orada, o daha çok fizikî yakınlığı itibarıyla ilgilenir demek istiyor. "***Gerçi teveccühte o kabre yönelmekte. Zâhiri yakınlığın çok tesiri varsa da hakîkatte mukaddes rûhlara yönelmek için zâhiri uzaklık mani teşkil etmez."*** Yâni gittiğimiz herhangi bir ehlullâhın kabrinde dua ederken bizim fiziki yakınlığımız olmayabilir. Amcamız değildir, dedemiz değildir, sülâlemizle hiçbir ilgisi yoktur. Bu uzaklık tesir etmez diyor. Ama o

evliyânın amcasının çocuğu, yeğeni, torunu gitmiş de ona biraz daha tesir eder. Ama bu mutlak bir mâ'nâ değildir. Mutlaka zâhiri yakınlığı olacak, oraya teveccüh edecekte oradan istifade edecek gibi bir şartı da yoktur demek istiyor. Nasıl şeyhlik babadan oğula kalmadığı gibi herhangi bir kimseye de verilebilir. Yeter ki o işin ehli olsun.

"***Teveccühte zâhiri yakınlığın çok tesiri varsa da hakîkatte mukaddes ruhlara yönelmek için zâhiri uzaklık mani teşkil etmez. Bu gerçeği belirten bir hadîsi şerif bulunduğu gibi kabir ehlinin zâhiri suretlerini görmeye itibar yoktur.***" Burası çok mühim bir meseledir. Kabir ehlinin zâhiri suretlerini görmeye itibar yoktur. Yâni bazıları giderler kabir başında merak ederler acaba bu kabirde ne yapılıyor, bu yatan kişinin hâli nasıldır? Azapta mıdır, iyi hallerde midir, sıkıntıda mıdır diye bazı kimseler merak ederler. Buna keşf-i kubur derler. Kabirdekini keşfetmek. Ve birçok kimseler kabir ehliyle görüşüyor, gibilerden onlara büyük payeler verilmektedir. İşte şu kabrin başına gittim içeride şöyle oluyordu, hâli buydu, ateşler içerisinde yanıyordu gibi. Aslında bunların çoğu, tabi biraz abartılı olmasın bunu inkar bâbında da söylemiyorum, büyük bir çoğunluğu kişinin hayâlinden meydana gelen görüntülerdir.

Kabrin aslını görememektedir. *Bir zamanlar yolun, seyrimin gereği o hâle gelen kimseler merak ederdi, acaba ne var diye. Bir iki ben de öyle merak ettim. Belirli bir süre içerisinde giderdim, bir sürü şeyler açılırdı. İlmi veya aynî şekilde. Sonradan anladım ki bunlar dahi hayâlmiş. Gördüklerim belki gerçekti, belki gerçek ifadelerde vardı, o mâ'nâda demiyorum.* ***Bunların dahi bir perde olduğunu anladım.*** *Yâni onlarla meşguliyetin yoldan ayırdığını anladım. Ondan sonra hiçbir şekilde, ziyaret ettiğim ne varsa sadece şer'i mâ'nâda duâmı ettim çekildim. Hiçbir şekilde müdahale derken, hâline duhûl etmeyi düşünmeden, anladım ki perde olmakta ama bir başkalarına göre çok büyük oluşumlar olmakta. Neden? Tarikat ehline o büyük bir şey, hakîkat ehline göre ise* ***yol kesiciden başka bir şey değil*** *ama o yoldan geçiliyor bunu da bilmek lâzımdır.*

Eğer orada kalırsak işte onun zararı vardır. Görüp geçersek öğrenmemiz, tecrübemizin artması bakımından faydalı oluyor. Bazı kitaplarda okuduysanız rastlamışsınızdır, işte şurada şu gibi, burada bu gibi, kapalı da olsa bazı ifadeler vardır. Onlar o günün halleriymiş, lâzımmış da belki. Ama ondan sonra artık bu gibi hiçbir şey düşünmedim. Tek hedef, irâdeli, idrâkli, şuurlu bir bilgiye sahip olmak. Falan kabre gittim de dolaylı bir tecelli ile karşılaştım. Falan kabre gittin orada onu müşâhade ettin. Bunlar geçici şeyler. Yâni o âna ait olan küçük zaman sahası ifade eden ama ondan sonraki düşüncelerde, o düşünceye geldikçe o zamâna kaybettirmekteler, hâtıra olmaktalar ve zaman kaybettirmekteler. Gelirler mesela söylerler; şu kişi şu şekilde kabri müşâhade etti. Ve o kabri müşâhade etmeyene, o ders verilmez

diye bazı tarikatlarda kayıtlar vardır. Keşf-i kubur bilen kimsenin velî olduğuna kanaat ederler. O keşf-i kuburu yapmadan o imtihandan geçemez. O da onu görmek için hayâlinde onu göreyim, bunu göreyim diye kurgular. Gördüğü kendi kurgusudur diyebiliriz. Kabir ehlinin zâhiri suretlerini görmeye itibar yoktur dediği budur. Kabir ehlinin oradaki, kabrinde bulunduğu hâli anlamaya çalışmaya itibar edilmemesi gerekir. "***Asıl itibar onlara teveccüh edip sıfatlarını anlamayadır. Bahaaddin Nakşibend hazretleri buyurdular ki; " halka yakınlıktansa Hakk'a yakınlık evlâdır."***

Yâni kabirlerle uğraşmaktansa, yakınlık sağlamaktansa Hakk'ın kendine yakınlık sağlamak evlâdır. Bu da irfaniyetle, ilimle, çalışmayla, bilgiyle olmaktadır.

"***Bu beyti dillerinden düşürmezlerdi;***

Büyüklerin kabirlerine bağlanmaktan ne çıkar,

Onların yaptığını yap, maksadına er" diye çok güzel bir şekilde o paragrafı da böylece bitirmişler.

Reşahat Sohbet (9)

Cenâb-ı Hakk cümlemize bu günlerin ve her bir günün gerçek mâ'nâda değerlendirilerek geçirilmesini nasip etsin. Her birerlerimizi nefsimizin gafletinden, hayâl ve vehmin gafletinden muhafaza etsin. Her birerlerimizi nefsimizle baş başa bırakmayarak kendi hakîkati ile idrâk ve şuurla yaşamamızı nasip etsin. Bunları sadece temenni babında söylemekle bırakmasın. Yâni tatbikatına da geçirsin demek suretiyle, yine bütün yükü O'na atmadan biz de böyle yapalım diye görevi kendimize alalım. O'ndan da yardım dileyerek tabi ki. Şimdi duâ yapılıyorken işte Allah şöyle yapsın, böyle yapsın, Yarabbi şöyle et, böyle et. Kulum güzel de ben yaparsam sana ne kalacak, Yarabbi bunu yapmama yardımcı ol dediğimiz zaman biraz gerçekçi olur. Evvelâ biz çalışacağız, O da zâten gereğini yapacaktır. Bir talebe okulda dersini çalışırsa öğretmenin ona haksızlık yapması mümkün değildir, bir kastı yoksa eğer. Kastı varsa eğer, zâten o da öğretmen olmaz. O çocuğu sevmeyebilir, sevmese de ona hakkını vermesi gerekiyor. Bizler de inşeallah bu dünya denilen yaşadığımız günlerde hakîkaten şuurlu ve idrâkli ve muhabbetli olarak bu günleri elimizde sıkı sıkı tutar da hayâl ve nefsimize pay çıkarmazsak, o zaman bizim ömrümüz böylece uzamış olur. Biraz önce oraya geliyordu. Belirli iki duvar arasında olan süremizin hat olarak, madde olarak uzaması mümkün değildir. Ancak başka bir hat

olarak uzaması mümkün ki, şöyle iki hat arası düz olduğunda belirli bir ölçüdür. Ama yine aynı iki hat arası elips olarak yükselterek bu hatta gelinirse yol bakın ne kadar uzamış olur, zaman ne kadar uzamış olur.

İşte yapmaya çalıştığımız şey o derviş kişinin de ifade ettiği gibi *"Bir saati bin saat yapan Allah"* diye duâ edermiş. Bir saati bin saat yapan Allah, diğer taraftan da *"bin saati bir saat yapan Allah,"* diye tam zıttı bir şey niyazda bulunurmuş. O, işte yaşadığımız hayatta aynen görülmekte. Bazılarımız dünya ehli diye tabir edelim. Bazılarımız ne yapıyoruz; bin saati bir saat yapıyoruz neden, gafletle geçen günümüz akşam olduğunda *"ne zaman akşam oldu"* diye hayretler içerisinde kalıyoruz. İşte o bin saati bir saate dönüştürmek ki insânın en büyük iflası da bu zaten. Çünkü tek ve yegâne varlığımız zamanımızdır bizim. Malımız, mülkümüz, çoluk çocuk, evlat, şu, bu, hiçbir şey onların hepsi dışarıda olan, eş te olsa, evlat ta olsa, iş te olsa, mal da mülk te ne olursa olsun onların hepsi âfak. Ufukta yâni dışarıda olan şeylerdir.

Ama enfüste olan şey yâni bizâtihi kendi nefsimizde, varlığımızda olan şey ki, bize hayat veren şey vaktimiz, sadece vaktimizdir. Tek varlığımız vaktimizdir. Eskiler teyid için ticari mâ'nâda demişler ama biz onu mânevi ticaret mâ'nâsında alırsak *"Vakit nakittir"* demişler. Bakın çok kısa, çok güzel bir ifade dünya metâı için demişler bunu. Ama biz âhiret için de rahatlıkla kullanabiliriz bu deyimi. Vaktimiz nakdimizdir. Nakitten kasıtta burada ilimdir. Vaktimiz olmazsa ne ilmimiz olur ne muhabbetimiz ne herhangi bir şeyimiz olur. O halde yapılacak şeylerden başlıcası, bu çok değerli olan zaman parçalarını, bölümlerini, parçacıklarını en güzel bir şekilde değerlendirip, onlara kıymet atfedip ömrümüzü böyle uzatmaya çalışmaktır. Daha evvelce âyetlerde de belirtildiği gibi insânın fiziki ömrü ne uzatılır ne kısaltılır. Manevi ömrü çok uzatılabilir eğer öyle olmasa haksızlık olur.

Çalışmak isteyenlere haksızlık olur. Bilindiği gibi hayat gerçekten bir sanat, yaşam sanatıdır. Nasıl insânların belirli bir özel meslekleri varsa ondan rızıklarını çıkartıyorlarsa bu işte, hayatta belirli bir sanat. Bu sanat içerisinde ancak kişi âhiret rızkını, âhiret hakîkatlerini bu sanat ile bulabiliyor. Marangozlukla, tornacılıkla, terzilikle Allah'a ulaşılmıyor gaflet ile yapılıyorsa. Ama uyanık olarak zamânî vukûfi olarak yapılıyorsa orada artık meslekler üzeri veya değişikliği söz konusu değil. Orada Hakk muhabbetinde birleşim söz konusu. İşte Cenâb-ı Hakk dünyadaki hayatımızı en güzel şekliyle değerlendirenlerden eylesin. Arkamıza baktığımız zaman hepimiz belirli bir yaşa gelmiş kişileriz, ne zaman geçti bu kadar şey diye hayret ediveriyoruz. Sanki dünmüş gibi seneler evvel yaşanan hâdiseler biz anlayamadık ne zaman geçti diyoruz, farkında olmadan geçiriyoruz.

Ancak farkına vardığımız şey şu oluyor veya o da olamıyor. Gün halinde yâni zuhurda olan, yaşanan gün halinde elimizde ne kalmışsa dünden evvelki günden, geçmiş günlerden ne kalmışsa, işte kazancımız

o geçmiş günlerden, ya bir avuç var, ya bir kucak var. Ya bir dolap diye bir şey var. Veya hiçbir şey yok. Demek ki o yaşadığımız zamandan hiçbir şey alamamışız. İşte Hz. Peygamber'e sormuşlar. Bir hadis-i şerifte belirtilir: *"Ya Rasulallah, iflas nedir?"* Ya da Peygamber Efendimiz sormuş iflas nedir gibilerden. Sahâbe-i kirâm, tüccardır parasını vermiştir toplayamamıştır. Ziyan eden tüccardır, gibilerden bu ticari işlerden bahsetmişler. Peygamber Efendimiz, hayır o değil demiş. Dünyadaki iflası kurtarmak mümkün olur. Amcandan, teyzenden, arkadaşından ya da bankadan gider biraz para alırsın işletirsin. Tekrar o mala sahip olursun. En azından rızkını çıkartacak kadar bulursun. O değil demiş. İflas ona derler ki; kişi âhirete gider, mahşerde kalkılır hesap kitap yazılır, o kişinin belirli bir sevabı vardır. Cennete gidecek kadar sevap oluşmuştur. Sevinir ama birileri gelir Ya Resulallah, yahut oradaki mahkemede ben bu arkadaştan davacıyım. Benim ondan şu kadar alacağım var dediği zaman hesabı yapılır ona borcu verilir, indirilir. Veya birisi gelir o da aynı şekilde davada bulunur. O gelir, o gelir nihâyet bakar ki elinde sevap namına bir şey kalmamış.

İşte iflas budur demiş Efendimiz. Bu iflasın artık yenilenmesi mümkün değildir. İşte biz de âhirete gittiğimiz zaman dünya günlerini boşa geçirmiş olduğumuzdaki Allah etmesin. Gayemiz zâten bu dünya günlerini, en iyi şekilde değerlendirme çabası olmaya çalışıyor. Orada elimizde, avucumuzda bir şey kalmamış olarak oraya gidersek veyahut orada olanları da elimizden alırlarsa bu iflas olmakta. Hele hele iflasın en büyüğü, çok acı ve acayip. Mâide sûresinde belirtildiği gibi; havariler Hz. Îsâ'dan bir sofra istediklerinde hem bize yemek olsun fakir insânlar ne olacak ki ticaretleri yok bir şeyleri yok. *"Hem bize yiyecek olsun hem de bizden sonra gelenlere bir hâtıra olsun diye Rabb'inden bir sofra söyle de indirsin bize. Cenâb-ı Hakk buna karşılık Ya Îsâ, ben onların istediği sofrayı indiririm. Ama ondan yerler de dönerlerse âlemlerde etmediğim azabı onlara ederim."* (5/114-115) Ancak bunu biraz daha değiştirerek söylememiz gerekecek ki o zaten öyledir.

Çünkü Cenâb-ı Hakk muazzep değil yâni azap edici değil. Bilâkis rahmet edicidir. Peki niye bu ifade ediliyor. Öylece ifade ediliyor, çünkü kişinin pişmanlığı neticesinde oluşacak azap. Allah'tan gelen bir azap değil. Kişinin vicdanında oluşacak olan azap ki âlemlerde görülmemiş bir azaptır. Çünkü Cenâb-ı Hakk tevhîd hakîkatlerini bir kimseye veya kimselere açmış ise, o da belirli bir süre devam etmiş ise ve vazgeçmiş ise, yâni âhirete gittiğinde elindeki değerin ne olduğunu, neler kaybettiğini anladığında kendinden kendine olan azap gelecek. Tadış neyi tadış. Hüsran tadışı. İşte Cenâb-ı Hakk kimseye bunu tattırmasın. Kişinin kendi kendisine olan muhasebesi yetecek. Yâni Allah azap etmeyecek. Âyet-i kerîme, yuvarlak olarak şer i mâ'nâda, hâkim hüküm mâ'nâsında öyle belirtiliyor. Ama aslında kişinin azabı kendinden kendine olacak. İşte bunlar hep burada değerlendirebildiğimiz zamanların neticesinde oluşacak hâllerdir.

Mâide sofrası bilindiği gibi gelin sofrası yâni büyük sofra. Büyük kişilerin verdiği yemek sofraları gibi. Mâide sûresinin son âyetlerinde belirtiliyor. Cenâb-ı Hakk cümlemize kolaylıklar, irfan, idrâk, son nefesimize ulaşmadan, pişmanlık duymadan bu hayattan gitmemizi sağlar inşeallah. Bu yönde bir meseleyi daha belirtelim. Âhirete giden hiçbir kimse içerisinde, kendini levm etmeyen kalmayacak. Kişi hangi mertebede olursa olsun bu böyle olacak. Ârif olsun, zâhit olsun, âlim olsun ne olursa olsun. Şâkir olsun, zâkir olsun. Âhirete gidildiğinde hepimiz kendimizi levm edececeğiz. Bu çok açıktır. Kim olursa olsun, ister velî olsun, ister deli olsun. Hangi tür insân olursa olsun. Hepimiz kendimizi levm edeceğiz. Neden? Keşke bir mertebe daha yukarı çıkabilseydik diye. Çünkü bir üstte olanlar görüldüğü zaman ibretle bakılacak. Çünkü orada bir mertebeyle diğer bir mertebe arasında çok büyük bir fark vardır. Öyle belirtiyorlar. Tabi ki her birerlerimizin birer kabiliyeti vardır. O ayrı konu. Herkes her yere her zaman her yerde ulaşacak mâ'nâsında değildir.

Bütün bunları yaptıktan sonra hâlimiz buymuş dediğimiz zaman, o zaman bu levm hükmüne de girmemiş oluruz. Mertebemiz buymuş diye huzur bulabiliriz. Ama kabiliyetimiz olup ta o kabiliyeti kullanmadan, o kabiliyeti kullananların hâlini gördüğümüzde aynı imkân ona da, bize de verilmiş olduğunda biz onu kullanmamış olduğumuzdan aşağılarda kalmışsak, o üzücü bir levm olacak. Diğeri ise seyrinde daha yukarı çıkamayacağı için onun üzüntüsü fazla olmayacak. Tabi ki yapacağımız işi mümkün olduğu kadar yapacağız. Kendimizi çatlatacak patlatacak değiliz. Oturup Allah Allah zikir yap, şuurunu kaybetsin kişi. Normal hayat seyrini bozsun, evinin düzenini bozsun, işinin, eşinin düzenini bozsun. Bunlar hiçbir şekilde tasvip edilecek şeyler değildir. Normal aile seyri içerisinde, yaşam seyri içerisinde kişinin görevi varsa, işi varsa onları yaptığı süre içerisinin dışında kendine kalan zamanlarını en güzel değerlendirmesi, bu ne oluyor o zaman, bir bakıma dengeli bir yaşam oluyor. Kişi bir şeyin üstünde fazla durmuş olursa vaktinin daha çok kısmını oraya yönelttiğinden diğer bölümlere haksızlık etmiş oluyor. Ve de istikameti o yönde oluyor.

Bundan dolayı ev için ayrılacak zaman, çocuklara ayrılacak, yemeğe ayrılacak zaman var. Çarşı pazar için ya da evin görev taksimi sebebiyle ayrılacak zaman var. Ama bir de kişinin kendi kendine kaldığı, kendine has zamanı var. İşte bunların en güzel şekilde değerlendirmesi yapılacak. Çünkü iş o. Daha fazlasını da zorlamamız gerçekçi olmaz. Meselâ, işi kısıtlıyayım, hakkını vermeden ev işini kısıtlıyayım, ne olursa olsun kim görecek. Bugün şunu yapmayayım bunu yapmayayım gibi. Düşündüğümüz zaman dikkat ederseniz oradan biz, biraz ödünç almış oluyoruz. Yâni yapmamız gereken bir saatlik işi, yarım saate indirirsek, hakkını vermeden ama ancak şu var ki bir saatlik işi kırk beş dakikaya indirebilirsek on beş dakika bize zaman kalabilir. Orada bir yanlışlık yok. Ama yapmadan, hakkını vermeden sadece yapmış olmak için bir işi

yapıp ta diğer tarafa vakti daha çok ayıralım dersek, o işe haksızlık etmiş oluruz. Çünkü ev işi, dünya işi, ne işi olursa olsun bunların hepsi Hakk'a hizmettir, halka hizmettir. Hepsi Hakk'ın işidir. *"Feeynemâ tüvellû fesemme vechullah"* (2/115) dediğimiz zaman süpürdüğümüz süpürge hangi hükme giriyor. Zikir hükmüne giriyor. Bir de başka bir hükme daha giriyor. Yüzümüzü yıkamamıza dönüyor. Orada Hakk'kın vechi yok mu? Tozu aldığımız zaman Hakk'ın vechini tahâretlemiş oluyoruz. Tahta değil taharetlediğimiz. Yâni temizlediğimiz, cilâladığımız, süslediğimiz. O zaman Hakk'ın vechinden o tozu almak. Yâni perdeyi kaldırmak. Bakın hizmet nereye. Aynı hizmeti idrâkle yaptığımız zaman Hakk'a hizmet, idrâksiz yaptığımız zaman gelenlere göstermelik hizmet. Demek ki *"vukûf-u kalbî"* ile şuurla yapılan her iş kişiye çok büyük yol açtırıyor. Ayrıca idrâkle, şuurla, bilinçle yapılan bir işin verimi çok daha fazla oluyor. Böyle bir hatırlatmadan sonra yahut dikkat çekilen zaman bölümlerinden sonra kaldığımız yerden devam edelim.

"Sâdık-ı tâlib cismiyle şeriatte, rûhuyla tarikatta, sırrıyla vuslatta, irfaniyetiyle de marifette olacaktır." diye söylenmişti. Kaldığımız yerde bir iki satırlık şiir vardı. Şöyle diyor: ***"Büyüklerin kabrine bağlanmaktan ne çıkar. Onların yaptığını yap maksada er."*** Büyüklerimizin kabirlerini ziyarete gidiyoruz. Ne maksatla gidiyoruz oraya. Her birerlerimizin maksadı bir başka. Bu kişinin yüzü suyu hürmetine oğluma çocuk ver, kız ver, torun ver, ev ver, bark ver. Gittiğimizde talebimiz bu genelde. Maddi bir talep için gidiyoruz. Ama onlar bizim maddi taleplerimizi Allah'a ulaştıracak aracılarımız değil. Dünyadayken onların zaten maddiyatla işleri olmamış. Birçoğunun ne evleri olmuş ne barkları olmuş. Bir şeyleri olmamış. Bir şeyleri yoksa onun talep etmediği şeyleri biz onun vasıtasıyla nasıl talep edelim.

İşte gidiyoruz, görüyoruz, çaput bağlıyorlar. ip bağlıyorlar. Susuz Dede'nin biz gerçek mâ'nâda velî olduğunu düşünelim bakalım. O mübarek kişi ve benzerlerinin hayatlarında ne böyle bir talepleri olmuş, ne malları ne mülkleri olmuş. Kendisi için talep etmemiş. Kendisi için talep etmediği bir şeyi başkası için nasıl talep etsin. Hakk'tan onu aracı koşmak sûretiyle. Talep edecek olsalardı kendilerine talep ederlerdi. Madem ki Hakk'a bu kadar yakınlar. Ne kadar onları zora sokuyoruz farkında olmadan. Güya hürmet ediyoruz onlara. Hürmet etmiyoruz zora sokuyoruz. İyi niyetle gidiyoruz belki ama buna iyi niyet denmez. Ama biz yine de öyle diyelim. Güya kişi iyi niyetle geliyor, orada bulunan kişinin rûhâniyetine yöneliyor. Ey efendi hazretleri şuna ihtiyacım var, buna ihtiyacım var, ne olur Hakk'a duâ etseniz de bu şekilde alsa getirse verse bize diye. Bir düşünüyor orada tabii. Rûhen oradaysa yâni gerçek velîyse bir düşünüyor. Nasıl söylerim ben bunu diyor. Kendin için istememişsin. Hayatın tam bunun zıddıyla geçmiş. İstememekle geçmiş. Hani derler ya *"kendim için istersem nâmerdim"* diye. Böylece onlar sıkıntıya girmiş oluyor. Bir bakıma olacak işse bile olmuyor. O riski de var. Neden? Çünkü isteme yöntemi yanlış. Evvelâ bir şey istenirken

onun yöntemini bulmak lâzımdır. Hani derler ya kişisini, adamını bulmak diye. Meselâ Başbakan'dan bir şey istenecek. Birisi aracı olacak ta Başbakan'dan o aracı vasıtasıyla bir şey istenecek. O aracıya şunu şunu yapsan diyor. Şimdi aracının arkadaşı, o da Başbakan'ın yakını. Söylemese arkadaşı üzülecek, söylese Başbakan üzülecek, kendi üzülecek. Zâten olmayacak bir şey. Nasıl yapıyor? Tamam bakarız inşeallah diyor. Hiç Başbakan'a söylemeden mümkün olmadığını, ulaşamadım gibilerden onu da kırmadan işini reddetmiş oluyor. Bu hâle düşmektense hiç oradan talep etmemek lâzımdır. Kişiyi de zarara sokmamak lâzımdır. İşte *"büyüklerin kabrine bağlanmaktan ne çıkar, onların yaptığını yap, maksada er."* Oradan fayda sağlamak istiyorsan onların hayat tarzı neymiş onu yap. Yapmadığını yaptırmaya zorlamayalım.

"Allah ehlinin kabirlerini ziyaretten gaye mezara değil, Hakk'a teveccühtür. Oradaki velînin ruhaniyeti Hakk'a teveccüh için yâni Hakk'a yönelmek için ancak bir vesiledir. Halka tevazu ve küçüklük gösterme halinde de gaye Hakk'tır."

Yâni onlardan bir şey istenecekse onların hayatında kullandığı elemanlar yâni kullandığı özellikler istikametinde bir şey istenmeli. Onların hayatı ne ise Hakk'a yönelmek, zikir yapmak, ibâdet etmek, irfaniyeti artırmak gibi. İşte onlardan bunları almalıyız. Kendilerinde var olanı istemeliyiz. Yok olanı ne diye isteyelim.

"***Yine Hoca Alaaddin Hazretlerinin bağlılarından birisi diyor ki, Hoca Hazretleri ile ilk şereflenişimde bana bir beyit okudular. Beyit şu şekilde:***

Senden eser kalmasın, kemâl budur.

Varını vahdette yok eyle, vîsâl budur."

Bakın ne kadar güzel bir ifade. ***"Senden eser kalmasın, kemâl budur.*** " Beşerî, maddi mâ'nâda bir velînin kabrine gidip bir şey istemişsek zâten buraya tam aykırı. Benden bir şeyler var ki gidip istiyorum. Benden bir şey kalmamışsa zâten isteyecek hâlim de yoktur. Hele hele dünya yönünde. "***Senden eser kalmasın, kemâl budur. Varını vahdette yok eyle."*** "Lâ ilâhe illâllah", dediğimiz zaman zaten iş bitmiş oluyor. Ondan sonra "Lâ fâile illâllah" dediğimiz zaman yine iş bitmiş oluyor. İşte vîsâl budur. ***"Varını vahdette yok eyle, vîsâl budur."*** Vusul yâni Hakk'a varmak. Evvelâ varlığını, kendini yok etmekle elde edilir. Allah diyor ki ben varım. Biz de, biz varız diyoruz. O zaman ne olacak. Varsan varsın buyur öyleyse diyor Cenâb-ı Hakk. Ben yokum diyor. Benim olmam için senin yok olman gerekiyor diyor Cenâb-ı Hakk. İkimiz birlikte olamayız diyor. Kim yok olacak o zaman. Tabi ki kul yok olacak ki, birlik ortaya çıksın. Varını vahdette yok eyle, teklikte yok eyle vîsâl budur. *"Sen sende olduğun müddetçe ibâdet bile etsen, Kâbe meyhaneye döner"* diyor bakın. Sen sende olduğun sürece ibâdet bile

etsen yâni Kâbe’de bile ibâdet etsen, o Kâbe meyhaneye döner. Tabi ki oradaki Kâbe meyhaneye dönmez de bizim kalbimiz meyhane hükmündedir. Neden? Çünkü benlikle yapıyoruz. Orada benliğe, eneye ente’ye yer yok. Kâbe’nin içerisinde olduğumuz halde orada nefsimizle ibâdet ediyorsak orasını biz Kâbe hükmünün dışarısına çıkarmış oluyoruz.

“Hoca Abdullah İsfahanî Peygamber neslinin büyüklerinden bir zâtın teşvikiyle Hâcegân hakîkati üzerine gâyet faydalı bir rîsâle yazmışlardır. Bazı kısımlarını takdim ediyoruz.”

Hâcegân Hazerâtı derler. Nakşibendiyye kaynakları ilk başladığı yerler olan Orta Asya’da Hâcegân’lar denir diyor. Hâcegân denmesi bir bakıma hocalar demek, bir bakıma hacılar demek. Hâce bir hoca, bir hacı mâ’nâsına. Hâce kelimesi hocayla hacıyı toplamış oluyor kendisinde. Şimdi böyle bir rîsâle yazmış. Bu sistemi anlatan bir rîsâle yazmış. Ondan da özet almış bu kitabı düzenleyen kişi. Şöyle diyor:

“Bu tarikatın başlıca usulü şudur ki, mürid, o nisbeti hangi kâmil mürşidden almışsa…”

Aslında bunlar gerçek mâ’nâda bütün tarikatlarda da geçerli. Hakk’a giden yol, tevhîd yolu, şu yol ya da bu yol, sistem az farklılıklarla da olsa hepsinde geçerlidir. Yukarıdan beri okuduğumuz sözler hep bizim yazmaya çalıştığımız veya tevhîd ehlinin yazdığı sözlerdir. Ama Nakşibendiyye, ama Kâdiriyye, ama Gülşeniyye, ama Sâdiyye, veya Halvetiyye, hakikiyse eğer. Ama ismi öyle olmuşta işin zâhirinde kalmışlarsa o zaman onların yazdığı şiirler ya da kitaplar veya rîsâleler tenbih bâbında olacaktır. Tavsiye bâbında olacaktır. Yâni namazını şöyle kıl, orucunu şöyle tut. Fıkhî anlamda fıkhî mertebeden olacaktır. Bulundukları yer o zaman tarikat isminde olan şeriat mertebesidir. Ama gerçek mâ’nâda Hakk yolunun tarîki olanlar ise bunda müşterektir. Yâni kulun yokluğu, Hakk’ın varlığı hakkında müşterek. Zâten bu tür anlayış olmazsa ona yol demezler, tarikat demezler. Onların hiçbir büyükleri de olmamış olur.

“Nisbeti hangi kâmil mürşitten almışsa onun sûretini kalp hazinesinde muhafaza edecektir.”

Bu tarikatın başlıca usulü şudur ki, Mürid o nisbeti ki, nisbet ne demek burada. Yâni o hakîkati, o gerçeği, o anlayışı, o dersi ve o dersin ifade ettiği mâ’nâyı, bakın. *“O nispeti hangi kâmil mürşitten almışsa onun sûretini kalp hazinesinde muhafaza edecektir.”* Neden bu istenmektedir. O kişilere herhangi bir şekilde iltifatta, taltifte bulunmak, onları yüceltmek, onları ulaşılmaz hâle getirmek maksadıyla kesinlikle değil. Böyle bir şey olursa zâten tam tersi olur. Tam zıddı olur. Fazla abartılırsa oradan da fayda gelmez. Bu şu demektir. Bir kimsenin yöneldiği belirli bir yer yoksa belirli bir yere rabıtası yoksa o kişinin bin tane rabıtası vardır. İşte rabıtanın en mühim yeri burasıdır. Bin tane

rabıtası hatta milyon tane diyelim. Hayattaki varlıklar kadar rabıtası vardır. Neden? Çünkü fikri dağınık olduğundan ona muhabbet eder. Ona muhabbet, buna muhabbet dolayısıyla muhabbetleri dağılır gider ve de kendini toplayamaz. Cenâb-ı Hakk'a erişecek gücü de kendisinde bulamaz. Bu sistemlerin hiçbirisi boşuna kurulmuş değildir. Hepsinin kendilerine ait mutlak bir hakîkatleri vardır. İşte herhangi bir yere yönelerek murâkabe ve rabıta ismiyle belirtilen o husus ön plâna geçtiğinden bütün dağınık olan rabıtaları bir araya toplar. Kişinin gönlünü muhafaza altına alır. Artık o korunma hükmüne girmiştir. Yâni hem kendi kendini korumak hükmüne hem de karşı taraftan korunma hükmüne girmiştir. İki yönden korunur. Ama bu özelliği yoksa kişi tamamen dağınık bir hayat yaşar. Kendisi de farkında olmaz. Bir gün öyle hayat yaşar, bir gün böyle hayat yaşar. Bir gün ümitli. Bir gün ümitsiz, dalgalı bir hayat yaşar. Ama derviş diye belirtilen sâlik dalgalanmaz mı? O da dalgalanır ama içinden çıkılmaz psikolojik hâllere düşmez. Kısa sürede kendini toplar. Öyle de olması gerekir ki o hâllerde yavaş yavaş bilinsin ve geçilsin. Tam sakin bir hâle dönüşülsün. O mertebelerde tecrübe sahibi olunsun diye.

"*Bu tarikatın başlıca usulü şudur ki, mürid o nisbeti*" yâni kendisine tavsiye edilen bölgeyi, bölümü. Hakk yolu oldukça uzun bir yol. Gerçi o kadar uzun bir yol değil. Kısa bir yol. Ama ne çok kısa ne çok uzun. Mübalağa yapmayalım, ümitsiz olmayalım. Bu kısa yolun kişiye hangi bölümü verildiyse, hangi bölümü nispetten verildiyse nispeti o. Meselâ yeni gelmiş bir evlât, kardeş, arkadaş, nefsi emmârede o nisbet ona verilmiş. Burada nisbet dediği o. Çünkü ayrı bir şey söylemediği için nisbetin oluşumunu anlatmadı anlatamıyor. Çünkü herkesin nisbeti değişik. Nisbet kelimesi, hani derler ya nisbet yapma, diye söylenilen, beşeriyete göre düşünülen olumsuz ve onu ezici mâ'nâda bir kelime değildir. Varlığın ona dönüştürülmesidir. Kişinin ihtiyacı olan şeyin ona verilmesi onun nisbeti olmakta diyebiliriz.

Devam edersek dikkat ederseniz burada hangi mürşidden demiyor, hangi kâmil mürşidin diyor. İsmi mürşid olup da kemâl ehli olmayanlar zâten olmuyor, oradan netice alınmaz. "*Onun sûretini kalp hazinesinde*" bakın kalp hazinesinde, hazinede ne saklanır. Değerli şeyler saklanır. Rafında demiyor, hazinesinde muhafaza edecektir. ***"O zamâna kadar ki,"*** o nisbeti şu zamâ'nâ kadar muhafaza edecektir ki " ***o nisbetin harâret ve keyfiyeti kalp üzerinde tesirini göstermeye başlasın."*** Yâni hayata bakışında değişiklikler olmaya başlasın. Eğer o nisbeti almış olan kişinin hayatında belirli bir süre belki anında olmaz ama belirli bir süre içerisinde değişiklikler olmuyorsa, hayat bakışında ufuk açılmıyorsa, kendini yeni yeni bölümleriyle tanımaya başlamıyorsa ya kendinde bir eksiklik vardır, ya da karşıda bir eksiklik vardır ki, onu aktaramıyordur. Nisbeti nisbetlendiremiyordur. İkisinden birini de araştırması gerekiyor. Ondan sonra aynı hayâli bırakmak değil ona daha çok sarılmak lâzımdır. O zamâna kadar ki, onu kalp hazinesinde muhafaza edecektir. Şu

zamâna kadar ki, o zamâna kadar ki daha devam ettirecek ki o nisbetin, almış olduğu görevin hararet ve keyfiyeti, bakın o mertebenin zuhuru kalp üzerinde tesirini göstermeye başlayacak o zamâna kadar. Yâni kişi kendi öz varlığında bunları yaşamaya başlayacak. Kendisine tarif edilen mertebenin coğrafi olarak, mâ'nâ coğrafyası olarak kendinde bulmaya başlayacak, o ahlâkı anlamaya başlayacak. Daha evvel kendisinde olan fakat farkında olmadığı bâtında, iç âlemindeki artı veya eksi güçlerin farklılığına varacak. Bu farka varamazsa kişi zaten kendisine ulaşamaz. Kendine ulaşamayan da Allah'a nereden ulaşacak. Ondan sonra bakın devam ediyor. ***"Ondan sonra aynı hayâli bırakmak değil ona daha çok sarılmak lâzımdır."*** yâni aynı düşünce ve tasarıyı orada kesmek değil, belirli bir yere gelinmiş olduktan sonra ona daha çok sarılmak lâzımdır. Çünkü yol ilerledikçe her bir yolda biraz daha güç gerekmekte.

Şimdi insân sıfırdan başladığı 10 km'lik yolu kolay gider. Ama 10 km'den sonra 20 km baştan biraz daha uzak olduğu için, az da olsa biraz daha zorlanır. İşte yol uzadıkça gayret artması gerekir. Yoksa gittiği yerde kalır. Onu demek istiyorum. "***Ondan sonra aynı hayâli bırakmak değil ona daha çok sarılmak lâzımdır. Gözüyle, kulağıyla ve bütün hassalarıyla o hayâli kalbe perçinleyecektir. Kalp dedikleri insânın toplayıcı hakîkatine merkezdir.***" Yâni kalp denilen şey toplayıcı hakîkatinin merkezi. İşte biraz önce söylediğimiz gibi toplama dediği insânın binlerce olan bağını, rabıtasını, yönelimini bir yerde toplamaktır. O'da gönüldür. Ve o kadar dağınık güçleri bir yerde toplayıp, bakın o bin tane güç bir yerde toplandığı zaman, bin tane dağınık az güç bir yerde toplandığında büyük bir güç haline gelir. Şöyle diyelim, bir kalın ip olsun elimizde o ipin üstünde bin tane ince ip olduğunu düşünelim. Ama o ince ipler tabii ayrıldığı zaman birer birer, bir yere bağlıysa onları koparmak çok kolay olur. Ama o bir urgan şekline getirilir de çekmek gerekirse o kolay kolay kopmaz. İşte bizde içimizde olan muhabbetleri binlerce küçük muhabbetleri toplayıp bir araya getirirsek onun verdiği enerjide, güçte bize çok şey kazandırır. Bir tane, beş tane iple arabayı bağlarsanız yine de arabayı çekemezsiniz, kopar. Ama bin tane teli olan bir ip, bir tane de iki tane de araba arka arkaya çeker.

"Gözüyle ve kulağıyla, bütün hassalarıyla yine o hayâli kalbe perçinlemektir. Kalp dedikleri insânın toplayıcı hakîkatine merkezdir. Ve bütün kâinat ulvî ve süflî her unsuruyla bir nevî onun bir tafsilidir. O ulvî hakîkat maddeye gönülde tevhîd kelimesini bu yolla Allah'tan başka mevcut yoktur, fikriyle yâni kendisine zahmet vermek, vesvese her neyse onun da Allah'tan ve Allah ile kâim olduğunu düşünmektir. Çünkü o vesvese de zihnî varlıklardan bir mevcuttur. Bâtıl olan nice şey gibi Hakk'ın bir zuhurundan ibarettir. Böyle yapılacak olursa gönülde bir şevk doğar, zahmeti keser ve hatarâtı kaçırır. Vesvese gidince yine aynı nisbeti yakalamak icap eder. Vesvese böylece de

gitmeyecek olursa Allah lâfzını med ile uzatarak yâni med harfiyle uzatarak çekip tevhîd mâ'nâsını gönülde ispat etmek yoluna başvurmalıdır. Allah lâfzına nefse, melâl ve yorgunluk geleceği ana kadar devam etmelidir. Eğer sıkıntı ve yorgunluk belirecek olursa bırakmalıdır. Sâlik bilmekle mükelleftir ki kendinden kaybolma hâli ve azizler nisbeti terakkide oldukça, başka şeylere nazar etmek küfür gibi bir şeydir.

"Tevhîd kelimesini bu yolla Allah'tan başka mevcut yoktur fikriyle kendisine zahmet vermek vesvese gibi her neyse onun da Allah tan ve Allah la kaim olduğunu düşünmektir." Şimdi vesveseyi iki türlü anlayabiliyoruz. Birisi nefsimizden gelen tamamen nefsimize bağlı hayâli vesvese ki, bu derviş olmayan kişinin hâlidir bir bakıma. Eğer bir kişi tevhîd anlayışı itibariyle her şeyin Hakk'tan olduğunu idrâk ettiğinde, orada gelen vesvesenin de Hakk'tan olduğunu idrâk eder.O vesvese kişiye zarar vermez. Neden? Hakk'tandır çünkü. Müşâhadesi vardır. Demek ki öyle gerekiyordur. Ama kişi nefsî mâ'nâda hayat yaşıyorsa, beşeri mâ'nâda hayat yaşıyorsa, o vesvese onu çökertir. Çok zarar verir. Her şey, Lâilâhe illâllah dediğimiz zaman her şeyin Hakk'tan geldiğine kâni olduğumuz zaman zikir esnasında ya da diğer yerlerde vesvese gelse dahi o hemen uyanır. Çünkü o vesvese geldiğinin farkına varır. Vesvese gelse dahi onun Hakk'tan olduğunu bilir. Bir şey Hakk'tan geldiyse günah yazdırmaz. Şeriatta günahtır, aradaki fark budur.

O vesvese nefsimizle geldiği zaman bizi gaflete düşürür. Günah hükmünde kayıp olur. Ama biz onu irfaniyetle, vesvesenin de Hakk'tan geldiğini düşünürsek herhangi bir esmâ-i ilâhiyyenin gelmiş olduğu gibi sevap kazanırız. Neden? Çünkü aradaki farklar bizim şuurumuzda ortaya çıkmış olur. Eğer vesvese, bir kişi derviş olduktan sonra hiç gelmemiş olsa belirli bir süreler o zaman vesvesenin ne olduğunu tanımlayamaz, daha sonraki hâllerde gelince daha büyük sıkıntıya düşer. İşte zikirlerini çekiyorken gelen vesvesenin de Hakk'tan olduğunu ve hadi bakalım senin yerin burası değil deyip o misâfiri nezaketle göndermek, ona bağırmadan, çağırmadan nezaketlice göndermek gerekir. Çünkü o vesvesede zihnî varlıklar da mevcuttur. O da bir mahlûktur. Vesvese denilen de bir varlık ve mahlûktur. Mahlûk ta Allah' ın halkiyyetinden meydana gelen mahlûktur. Çünkü Allah Hâlik, zuhura getirdikleri mahlûktur. Mahlûka ise bir hâlik lâzımdır.

Hâlik ta Allah'tan başkası olmadığına göre vesvese dahi Allah'ın mahlûkudur. Bunu böyle bildiğimiz zaman o vesvese bize bir şey yapmaz. Arkadaş olur, dost olur. Zarar vermez. Çünkü o vesvese zihnî varlıklardan bir mevcuttur, fiziki mâ'nâda değil ama zihnen mevcuttur. Bâtıl olan nice şey gibi Hakk'ın bir zuhurundan ibarettir. Âlemde bir sürü bâtıl dediğimiz putlar, taşlar, topraklar şunlar bunlar var. Onlar da Allah'ın mahlûku değil midir? Bunu böyle bildiğimiz zaman, gerçek mâ'nâda onun değerini idrâk ettiğimiz zaman, ortada onun bâtıllığı

kalmaz. Bâtıl olmaz artık o. Hakk olur o da. Ama bu sırrı bilmeyenler ona bâtıl derler. İşte ***"Câel hakku ve zehekal bâtıl-Hakk geldi, bâtıl zâil oldu."*** (17/81) Giden gelen bir şey de yok. Giden gelen ancak bizim zihnimiz-dedir. Daha evvel biz ona bâtıl gözüyle nefsî mâ'nâda baktığımız şeyin aynı şey, ortada durduğu halde hakîkatini idrâk ettiğimiz zaman bizim eski bâtıl anlayışımız gitti, o gitmedi. Çünkü bâtıllık bizdeydi, onda değildi.

Reşahat sohbet (10)

"Böyle yapılacak olursa gönülde bir şevk doğar. Zahmeti keser ve hatarâtı kaçırır.

Yâni dünyaya ait, beşeriyete ait hatarâtı kaçırır.

"***Vesvese gidince yine aynı nisbeti yakalamak icabeder. Vesvese böylelikle de gitmeyecek olursa Allah lâfzını med ile uzatarak diyerek med ile uzatarak çekip tevhîd mâ'nâsını gönülde ispat etmek yoluna başvurmalıdır."***

Lâ ilâhe illâ allah dediği, yâni ispat bölümündeki Allah'ı.

"Allah lâfzına nefese melal ve yorgunluk geleceği ana kadar devam etmelidir."

Burada öyle yazıyor da vakti olduğu kadar biz de ilâve edelim. Vakti yoksa orada kesecek. Eğer sıkıntı ve yorgunluk belirecek olursa bırakmalıdır.

"Sâlik bilmekle mükelleftir ki kendinden kaybolma hâli ve azizler nisbeti terakkide oldukça başka şeylere nazar etmek küfür gibi bir şeydir."

Mühim bir cümle olduğu için bir kere daha okuyacağım. Sâlik şunu bilmekle mükelleftir ki yâni aşağıdaki satırı bilmekle görevlidir, mükelleftir yâni kendisine bu teklif edilmiştir. Kendisi de bunu bilmekle mükelleftir. Neydi o? *"Kendinden kaybolma hâli."* Yâni nefsâniyetini ortadan kaldırma hâli. Kendinden kaybolma hâli, kendisi yok olacak anlamında değil. Kendi nefsâniyetini yok hükmüne getirmek. Yokmuş gibi anlamak idrâk etmek. Ve azizler nisbeti terakkide oldukça yâni kendisine verilen nisbetler değiştirildikçe safhaları da ilerlemeye başladıkça başka şeylere nazar etmemek gerekir, diyelim. Eğer başka şeylere nazar edilirse bu hâl küfür gibi bir şeydir. Düz olarak okuyalım.

"Salik bilmekle mükelleftir ki kendinden kaybolma hali ve azizler nisbeti terakkide oldukça,"

Yâni kişi de bu terakkiler oldukça başka şeylere nazar etmek küfür gibi bir şeydir. Biraz önce o mâide sofrasından yiyip te uzaklaşmak küfrün ta kendisidir. Burada küfürden kasıt nedir? Mâlum *"şeteme"* gibi ona buna kötü sözler söylemek değil. Küfür perdelemek demektir. Neyi perdelemek? Hakk'ın zâtını perdelemek. Nefsiyle Hakk'ın zâtını perdelemiş oluyor. Bundan büyük bir yanlışlık da düşünülemez.

Şimdi burada tarikat mertebesi itibariyle yapılan bazı sohbetlerde üç hâlden bahsedilir. Bunlardan birisine *"fenâ fiş'şeyh"* denir. Birisine *"fenâ fir'rasûl"* diğerine ise *"fenâ fillah"* tabiri kullanılır. Ancak bunların ne olduğu gerçek mâ'nâda izah edilmez. Edilse de belki yeterli olmaz. Veya edilse de yanlış anlaşılır. Hassas bir konudur çünkü. Bir kimse bir yere bağlandığı zaman o yerin nisbetini alması gerekmektedir. Nisbetinden kasıt onun ahlâkını alması gerekmektedir. Zâten gayemiz büyüklerimize uyarak onların ahlâklarıyla ahlâklanmak. Bu ahlâkın en birincisi. *"Tehallaku bi-ahlâkillah, tehallaku bi ahlâki rasûlullah."* Yâni Allah'ın ahlâkıyla ahlâklanın ve Rasûlullahın ahlâkıyla ahlâklanın. İşte buradaki bahsedilen hakîkat *"fenâ fiş'şeyh"* demektir, şeyhin ahlâkıyla ahlaklanın, onun varlığıyla hayatınızı sürdürmeye çalışın.

Evvelâ takliden sonra tahkiken. Nisbet denilen şeyin daha kapsamlı hâli budur. Yâni bağlanılan yerin nisbetiyle, benzeriyle hareket etmek gibi. Onun davranışları nasıl, hayata bakışı nasıl? Ne şekilde gününü sürdürüyor gibi. Ona bakarak bir yere gitmişsek tabi faydalanmak için gidiyoruz. Yoksa oturup çay içip dağılmak için değil. Böyle yaptıkça, kişi kendi nefsinden uzaklaşmış, bağlı bulunduğu yerin hakikati, nefsinin yerine geçmiş yâni onun ahlâkıyla ahlâklanmış olmaktadır. İşte kişinin *"tehallaku bi ahlâki rasûlullaha"* ulaşabilmesi için evvelâ *"fenâ fiş'şeyh"* hükmüyle oranın ahlâkına bürünmesi gerekir. Başka yolu yoktur. Oradan da tehallaku bi ahlâki rasûlullaha oradan da tehallaku bi-ahlâkillaha yâni Allah'ın ahlâkına yönelmenin yolu açılıyor. Yoksa bir kişi kendi kendine bulunduğu yerde ne Rasûlullah'ın ahlâkına ulaşabilir ne de Allah'ın ahlâkına ulaşabilir. Neden? Çünkü onlara ulaşabilmesi için bir aracı gerekir. Bir aracı derken eğitici veya yol gösterici veya her işte olduğu gibi bir mesleğin ustası olduğu gibi onun da bir ustasını bulup onun ahlâkına evvelâ bürünmesi gerekir.

Şimdi şöyle diyelim. Evvelâ bir kişi marangoz olsun, terzi olsun, bizim mesleğimizden bir örnek verelim. Ben mesleğe çırak olarak girmeseydim ustamın ahlâkıyla ahlâklanmasaydım bu fiziki mâ'nâda değil, ondaki ahlâk demek sanatı mâ'nâsında. Yâni onun sanatıyla ve birçok usta ve bir ustayla olmuyor bu iş, yâni bizim işimiz. Birçok ustayla tanıştıktan sonra baktım ki en kemâlde usta şu ve onun yanına gittim son olarak. Onun ahlâkıyla yâni onun sanatını aldıktan sonra ben onun ahlâkıyla ahlaklanıp, karşı tarafa ahlâk vermeye başladım. Yâni elbise giydirmeye başladım. Evvelâ usta ahlâkıyla ustanın hâline bürünmek, ondan sonra da o ahlâkı karşıya giydirmek. Ahlâktan kasıt sanat. Eğer

ustamızın yanında bir şey öğrenmemiş olsaydık, ne biçki bilirdik ne dikiş bilebilirdik. O zaman o sanatı bizden sonrakilere aktaramazdık. Evvelâ kişi ahlâkı alacak sonra verecek. Dağıtacak ki devam etsin. İşte ustamın ahlâkını ben aldım onun varlığıyla nisbetlendim. Ona terzi diyorlardı sonra bana da terzi demeye başladılar. O nisbet buraya geçti.

Aynı nisbeti ben de çıraklarıma, yanımda çalışan yardımcılara aktardım. Aldılar ya da alamadılar o ayrı sorun. İşte o aktarılmadıkça ondan sonra gelen aşama yapılamıyor. Yâni biz ustamızdan aldığımızı *"fenâ fiş'şeyh"* yâni *"fenâ filusta"* ondan sonra *"fenâ fir'rasûl"* risâlet yâni haberci artık elbiseyi yapacak duruma gelmiş olmakta. *"Fenâ fiş'şeyh, fenâfilusta"* olmadan *"fenâ fir'rasûl" olunamıyor. "Fenâ fir'rasûl"* olunamayınca *"fenâfillâh"* ta olunamıyor. Peki, şimdi üç ayrı kimlik mi lâzım, bu üç mertebenin oluşması için? Tabi ki değil. Bir kişi evvelâ *"fenâ fiş'şeyh"* mertebesinde şeyhinde fâni olduktan sonra kendisine ayrı bir yol açılmakta. Neden? Çünkü bir bölümü bitti onun. Bir başka bölümünün açılması lâzım ki, o kişi de mevcut. Buraya gelmesi için tabi ki bazı idraklerden, bazı aşamalardan geçmesi gerekmekte. Birinci aşaması *"fenâ fiş'şeyh"* yâni şeyhinde fâni olmak. Bu ne demek? Kendi ahlâkı onun ahlâkı, kendi davranışları onun davranışları, kendisine bir ayna olması gibi.

Burada birinci aşamada kendini yok ettiğinde *"fenâ fir'rasûl"* mertebesi kendisinde açılmaya ve anlaşılmaya başladığında, o zaman eyvah aynı kişiymiş bu gibi. Yâni o kişinin evvelâ tarikat düzeyinde şeyhlik hakîkatini idrâk etmekte, sonra risâlet hakîkatini idrâk etmekte, yine aynı mekân, aynı zaman, aynı varlıkta *"fenâ fir'rasûl"* eğitimi başlamakta. Bir başka kişiye gidip te değil. O kişinin özelliğini daha fazla idrâk etmek sûretiyle daha burada risâlet te varmış, peygamberlik mâ'nâsında değil, yanlış anlaşılmasın. Şu okuduklarımız bir risâlet ama peygamberlik değil. Risâlet; rasûl, haberci, ulaştıran demek. İşte eskilerde yazılmış olan bu kitabı ulaştırmaya çalışıyoruz evvelâ kendimize sonra çevremize bu risâlet. Rasûlluk değil. Yâni peygamberlik değil ama benzer hâlleri var. Peygamberlerimiz ne getirdi bizlere, yeni şeyler getirdi. Bizler yahut onlar, büyüklerimiz bize ne getiriyorlar. Aynı şeyi getiriyorlar ama o şeylerin içinde bizim bilmediğimiz şeyleri bize getiriyorlar.

Gelmiş. Yeni bir gelişim değil ama bize kapalı kalmış, ilgilenememişiz veya zaman, zemin müsait olmamış. İşte nübüvvetin kapandığı, risâletin devam ettiği bu şekliyle. Yoksa Allah'ın elçi olarak mutlak mâ'nâda peygamber olarak gönderildiği sistem içerisindeki risâlet değil. Vekâleten risâlet olmuş oluyor. İşte kişi yol aldıkça idrâki genişledikçe Allah Allah, diyor, ben onu öyle zannediyordum ama bu hâli de varmış gibi *"fenâ fir'rasûl"* yine aynı merkezde, aynı rabıtayla, aynı şekilde aynı yere devam etmekte, ama kişi onun bir arka bahçesini, arka vechini daha idrâk etmiş olmakta. Varsa tabi, yoksa neyi idrâk edecek? Yoksa

hayâlde kalır. O da bir işe yaramaz, kendini de bir yere götürmez. Bu halde belirli bir süre devam ettikten sonra Îseviyyet mertebesi geldiğinde *"fenâfillâh",* bakacak ki ben şeyh dediğim, şu dediğim, bu dediğim kişi Hakk'ın zuhur mahâllinden başka bir şey değilmiş. Yine aynı yerde, aynı şekilde, bu sefer mertebe değişikliği itibariyle *"fenâfillâh"* hükmü olacak. Ondan sonrasını da Cenâb-ı Hakk zaten bakâbillâh diye ona verecek. Başka kimsenin vermesi de zaten mümkün değildir. Bu da anlaşıldıysa yolumuza devam edelim.

"Kendinde olmak küfür kendinden geçmek imândır." bu henüz tarikat, hakîkat arası bir anlayıştır. Ama bu olmadan diğerlerinin olması mümkün değil. Peki ahlâklara geçelim. Allah'ın ahlâkı ne demek, peygamberin ahlâkı ne demek, mürşidin ahlâkı ne demek? Allah'ın ahlâkıyla ahlâklanmak kolay bir şey değil. Olmayacak bir şey de değil, ancak genel mahiyette bunu O kullanır ancak. Özel mahiyette de bazen kullanılır, bazen kullanılmaz. Ahlâk-ı Rasûlullah nedir, ahlâk-ı mürşid nedir? Bu üç aşama olmadan, hulk yâni güzel bir ahlâk ortaya çıkmaz. İşte Allah'ın ahlâkını anlamak için risâlet ahlâkını bilmek lâzım. Risâlet ahlâkını anlamak için mürşitlik ahlâkını bilmek lâzımdır. İşte biz durduğumuz yerde Ahlâk-ı Rasûlullahı öğrenmemiz mümkün değildir. Çünkü bu sadece ilim, bilgi, okuma işi değil, hayat yaşam işi. Yaşam sanatıdır. Bunu da nasıl öğreneceğiz? Daha evvel o ahlâkları, o yaşantıları tahsil etmiş birinden öğreneceğiz.

Oturduğumuz yerde, o belirtilen husus *"tehallaku bi-ahlâkillah", "tehallaku biahlâki rasûlullah"* dıye belirtilen bu iki ahlâk, bu müthiş ahlâk kendi kendine oluşmuyor. Onu da oluşturacak bir ahlâk lâzımdır. İşte o da mürşitlik ahlâkıdır. Ki en kolayca ünsiyet edilecek, kolayca aktarım yapılacak, insânların kolayca anlaşabileceği bir mertebe burasıdır. Şimdi buraya bir Melâike-i Kirâm gelse anlaşabilir miyiz onunla, anlaşabilmeyi bırakın dağılır gideriz hepimiz. Hayretten ağzımız, burnumuz tıkanır, konuşacak halimiz kalmaz. Neden? Çünkü olağanüstü bir hâdiseymiş gibi zannederiz. Halbuki olağanüstü bir hâdise değil ama öyle bir görüntü her zaman yaşanmadığı için olağanüstü gözükür. Çünkü burada bir sürü Melâike vardır. Ve her şey de bir kuvvetle olduğuna göre, kuvvette melek olduğuna göre. Bardağın kalkması bile bir melekî kuvvet ile melekle olmakta yâni şurada hepimizin üstünde şunu kaldırdım, bakın bir melek icat ettim, bilerek bilmeyerek belki bir melek icat ettiğimi bilmiyorum ama yâni bu bir güçle kalktığından bu güçte bir melek, bir meleke olduğundan bıraktım öldü o melek.

O kısa süre için vardı. İşi bitti, öldü gitti. Elimi salladım yeni bir melek, bakın o da öldü gitti. Her an bu kuvvetler faaliyete geliyor, ölüp gidiyor. Bir de diğer şekilde görevli melekler var. Onlar da ayrı. Hepsinin özellikleri ayrı. Gökyüzünde kanatlarıyla uçan melekler var. Onlar da var ayrı konu da görevleri başka. Yâni şunu demek istiyorum. Peygamberimize sordular: *"Bir peygamberin melek olması daha uygun*

olmaz mıydı?" diye. Zenginlerden, kavmin ulularından olsaydı daha iyi olmaz mıydı? diye birçok fikir yürüttüler. Cenâb-ı Hakk onu zâten orta tabakadan ve insân neslinden gönderdi. Diğer Peygamberlerin de asılları budur. İstisnaları ayrı. Çok zengin Peygamber yoktur. Halktan kimselerdir hepsi. Neden? Her türden insânlar kendisine ulaşıp, kolayca ünsiyet edebilsin diye. İnsanların duyma yapısı, konuşma yapısı, idrâk yapısı hepsi aynı. Aynı olduğu için ulaşması kolay insânların birbirlerine. İşte bu yüzden Cenâb-ı Hakk Peygamberleri insân neslinden halk etti. Yoksa onlarla anlaşamazdık, konuşamazdık. Yâni daha fazla bir şey alamazdık. Hâl böyle olunca ahlâk gelişmesinin ilk mertebesi, şeyh mürid münasebetlerinden başlıyor onu belirtmek istiyor.

Yâni doğrudan doğruya biz Peygamber Efendimizin hadîs'lerini okuyarak, sünnetlerini okuyarak, onun yaşantısını okuyarak sadece birey ahlâkına ulaşamayız. Kısmen iyi ahlâklı oluruz ama idrâk ve şuurlu, Peygamber Efendimizin hakîkatini anlayan bir ahlâka sahip olamayız. Mümkün değil. Sünnet-i Seniyyeyi tatbik ederek fiziki mâ'nâda Sünnet-i Rasûlullah'a ittiba edebiliriz ama sadece zâhiri itibariyle olur bu ahlâk davranışları. Bu çok mühim bir hâdise. Ve Ahlâk-ı Rasûlullah'ın zâhiri ve bâtıni mâ'nâda neyi ifade ettiğini anlayamayız. Çünkü bu bir sanat işi, bu bir yaşam işi, bu bir tecrübe işi ve biraz zaman gerektiren eğitim işi ve tatbikat işidir. İşte bu yolda tutulan oruçlar, yapılan riyâzetler, gece namazları hep bu tatbikatın bölümleri, parçaları. İnsâna en yakın insândır. Hiçbir varlık insâna o kadar yakın olmaz. Bazıları hayvan sever, bazıları eşya sever, bazıları araba sever. Ama arabayla olan ünsiyeti maddeyle olur. Araba konuşmaz ki! Tak tak yapar, biner gider ayrı konu. Ama insânın en zayıfı en fakiri de olsa sosyal bakımdan küçük görme mâ'nâsında söylemiyorum, insânın hiçbiri fakir değildir, evvelâ bunu böyle bilelim. Maddi yönden fakir olabilir ama insân fakir değil. Neden? Zenginin zenginliği onda zuhura çıkmaktadır.

Zenginin zenginliğinin zuhura çıktığı yere fakir diyebilir miyiz? Allah'ın bütün esmâ-i ilahiyesinin zuhur ettiği dükkâna veya bir mahâlle fakir demek mümkün mü? Ama Efendimiz: *"Ben fakirlikle iftihar ediyorum"* diyor bu ayrı konu. İşte bunu anladığımız zaman biz de aynı iftiharı yaparız. Bizim dükkânımızda olan şeyler Allah'ın varlığı olduğu için biz nefsen fakir, Hakk'la zengin olmuş oluruz. Bu zenginliğin de zâten sonu yoktur. Şu kadar zengin, bu kadar zengin değil. İşte her birerlerimiz zâhiri olarak bir dilim ekmeğimiz olmasa bile on gün aç bile yatsak biz dünyanın en zengin varlığıyız. Çünkü dükkânımız zengin raflarla dolu. Ama bu mideyi kaldıracak bir şey yok o ayrı konu. O fakirlik ayrı konu. Ama bu hakîkatleri anlamak kişinin kişiliğini, kendindeki hakîkatleri kendi kendinin bulması bu ahlâka ulaşması mümkün değil. Çünkü çok şeyler öğrenir âlim olur. Ama bu hep dışarıda ki bilgilerin âlimi olur. Kendinin cahili olur, kendini öğrenemez. Kendini bilmeyen âlimden kendine ne yarar gelir ki? Yattığı zaman âlimlikte bitti profesörlükte bitti. Hatta daha yatmadan tekâüt olduğu zaman bitti artık

onun işi. Ama kişinin kendini bilmesi ile ömrünün sonuna kadar, hatta âhiret ve daha sonraki hayatlarında kendini bilerek yaşaması ki bundan daha güzel bir şey tasavvur edilemez. İşte bunların ancak bir eğitimle ama doğru, isabetli bir tevhîd ve irfâniyet eğitimi ile alınması ancak mümkündür.

İşte onun da başlangıcı seyrü süluk ismiyle belirtilen Hakk'a giden sırât-ı müstakim yolu ve bunun eğiticisi ve eğitimine verilen de mürşid-derviş münasebetleri yahut eğitimi diyelim. İşte kişi evvelâ *"fenâ fiş'şeyh"* hükmüyle bu hakîkati anlamanın yolunu bulmakta. Belirli bir süre o nisbeti kendine giyinmekte. Bazen şöyle zuhuratlar görülür. Bazen insân bunlardan korkar. Bakıyorum diyor düşünüyorum o yerlerden geçilir. Sanki şeyhin beni sarmış olduğu gibi. Şeyhimi elbise gibi üstüme giymişim. Rüyada böyle zannediyorum diye düşünür. İşte o kişinin fenâ fiş'şeyh mertebesini açık olarak yaşadığı belli olur. Veya benzeri şeyler. Meselâ şeyhimden bana bir nur geldi, kapladı beni gibi. İşte şeyhinde fâni olmuştur. İşte o kişiye tehallaku biahlâkillah yolu açılmış olur. Mürşidin ahlâkıyla ahlâklandıktan sonra o temizlik, o anlayış içerisinde, o açılım içerisinde ancak tehallaku bi rasûlullah hükmü açılır.

Nerden açılır yine aynı kapıdan açılır. Onu idrâk ettikten sonra kişi tabi ki yolu biraz daha ileriye doğru gidecektir. O zaman kendinden tamamen fâni olmak sûretiyle Îseviyet'te *"fenâ fillâh"* mertebesinde aynı yerde olur. Aynı yerin özelliğiyle, hususiyetiyle olur. Kişi o zaman Hakk'ta fâni olur. O zaman ne ahlâkı kalır ne ahlâkı rasûlullah kalır ne mürşid kalır. Çünkü kendi yoktur. Kendi yok olanın kendine nisbeti de olmaz. Bir yerde müdür yoksa onun müdürlüğü söz konusu olabilir mi? Kendi zâten yok, nisbeti olabilir mi? İşte belirli bir süre orada kaldıktan sonra Cenâb-ı Hakk onu tekrar diriltir gönderir. Zâten mürşid diye belirtilen, yol gösterici diye belirtilen kişinin yolu oraya kadardır. Fenâ fillaha kadar getirir, ondan sonraki aşama Hakk'ın olur. Ancak Cenâb-ı Hakk belki o aşamayı yine onun elinden verir o ayrı konu. Veya doğrudan verir o da ayrı konu. Oraları daha özde olan şeylerdir.

Şimdi fenâ fillahtaki ahlâk nasıl bir ahlâk? Fenâ fir'rasûldeki yâni tehallaku bi ahlâkillah nasıl bir ahlâk? Tehallaku bi ahlâki rasûlullah nasıl bir ahlâk? Tehallaku bi mürşid nasıl bir ahlâk? Bunların aralarında fark olmasaydı mertebeler olmazdı. Ancak bunlar birbirinden farklı mı, ters mi çalışıyor ki ayrı ayrı bir yön ve yol olduğu zannedilsin. Tabiki değil. Birbirinin devamı olan. Tehallaku bi ahlâkillah bu Allah'ın ahlâkı. Burada ne hatır ne gönül ne bir şey, hiçbir şey geçmez. Allah vurdu mu vurur, verdi mi verir. Kimseye de hesap sormaz, kimse de zâten hesap soramaz. Yâni Allah'ın ahlâkı bütün esmâ-i ilahiyyeyi ayrı ve gayrı düşünmeden, eksi veya artı yahut zıt fikirler düşünmeden bütün isimlerin hepsine aynı hakkı verir. Ve hepsiyle de aynı şekilde aynı şiddette zuhur eder yahut zuhur ettirir yahut onu kullanır. Kahhâr esmâsı parçalar gider, vicdan diye bir şey olmaz. Bunlara acıyayım böyle

oldu olmadı yok. Bir tsunami geliyor işte bak. Allah'ın Kahhâr esmâsı acıyan var mı kimseye. Hesap sorabiliyor mu kimse? Ya Allah niye yaptın bunu böyle, yazık değil mi onlara diye soramıyor. İşte bu Allah'ın ahlâkı. Biz Allah'ın ahlâkını başka türlü anlarız. Değil. Lut kavmini, Ad kavmini bir rüzgârla, bir suyla ortadan kaldırmıyor mu? Allah acısa onu yapabilir mi? Yapar mı yapmaz. O halde Allah'ın ahlâkı demek bütün esmâi ilahiyyeyi tam şiddetiyle ortaya getirmek demektir. O Müslümandır, bu ehl-i küfürdür, Müslümâ'nâ acıyayım da ehl-i küfre acımayayım gibi değil. Vurduğu zaman vuruyor. Allah'ın biraz acıması olsa, yanlış anlamayın Allah acıyanların en büyüğü neresi itibariyle Rahmâniyeti itibariyle. Kahhâriyeti itibariyle acımayanların en büyüğüdür. Görev yapılmaz o zaman. Öldüğümüz zaman yattık yere, hani benim Rabbim merhametliydi öldürmeseydi ya beni. Sokmasa ya o çukurun içerisine. Hani merhametliydi. Merhametli hükmünü düşünmemiz için o fiilin de kaldırılması lâzımdır.

O zaman o fiil kaldırılırsa Kahhâr esmâsı nerede saha bulacak kendisine. Kahhâr esmâsı kahhârlığını yaptığı için Allah'a teşekkür ediyor. İnsânları öldürdüğü için Allah'a teşekkür ediyor. O gücü verdiği için veya yıktığı için. Biraz ters gibi geliyor bu konuşmalar ama her yerde bunlar söylenmez zâten, hâşâ Allah'ın rahmetini göstermiyor gazabını üste çıkarıyor gibi düşünülmesin. Biz tevhîd ehliyiz her birerlerimiz onu anlamaya çalışıyoruz. Dışardan kim ne derse desin, ister kabul etsin ister kabul etmesin ona da hürmet edilir. O da kendi mertebesinden iyi niyetiyle hayatına öyle bakmaktadır. Biz dışarıda ki fiziki âleme baktığımızda Kahhâr orada faaliyette. İşte bu yüzden *"Rahmetim gazabımı örtmüştür."* dediği bu. Eğer acısa Kahhâr esmâsını zuhura getirmese, acısa, Cebbâr esmâsını zuhura getirmese, Kahhâr esmâsı diyecek Ya Rabbi beni niye var ettin, madem faaliyet olmayacaktı. İstihkak istiyor, Ya Rabbi bana kahredecek yer ver, saha ver diye. Her şey Rahmân istikametinde olsa ne olacak o zaman, Kahhâr esmâsı zuhura gelmeyecek ve biz tek yönlü Allah'ı tanımış olacağız. Yâni onun hakîkatini bilemeyeceğiz.

Bütün esmâi ilâhiyye var. Yalnız bu burada Allah'a mahsus bir ahlâk. Tehallaku bi ahlâkillah. İnsânlar bölümünde böyle bir ahlâk yok. Kullanamayız da zaten. Onun için ayrılmış risâlet ahlâkı yâni nübüvvet ve risâlet ahlâkı, peygamber ahlâkı ve Allah'ın ahlâkı ve oraya getiren eğitim ahlâkı diyelim. Üçünün boyutları ayrıdır. Hepsi kendi yerinde geçerlidir. Eğer bir insân tehallaku bi ahlâkillah hükmünü kullanmaya kalksa yanlış yapar, olmaz da zâten. Edebini de hakkını da aşmış olur. Haddini aşmış olur. Böyle bir şey de tasavvuf ehli, irfan ehli tarafından da düşünülemez, yapılamaz, mümkün değil. Ama bunların da bilinmesi lâzım gelmektedir. Çünkü açık olarak iki ahlâk belirtilmiş. Tehallaku bi ahlâkillâh, tehallâku bi ahlâki rasûlullah. Tehallaku bi irfan ayrıca oraya ulaşmak için. İrfâniyetimiz olmazsa bu ahlâklara nasıl ulaşacağız. İşte fenâ fiş'şeyh, fenâ fir'rasûl, fenâ fillah, bekâ billah ahlâkları bunlar. Yâni

Allah'ın ahlâkı, sınırı olmayan bir esmâ tahakkuku. Yâni isimlerin tahakkuk etmesi. Ve kimseye de hesap vermemesi. Koskoca kavim ortadan kalkıyor, bakın soran var mı?

"Li menil mülkül yevm, lillâhil vâhidil kahhâr." (40/16) "Lillâhil vahidir rahmân" demiyor "Kahhâr" esmâsını söylüyor. Neden? Çünkü Kahhâr esmâsı örtücü isimlerin en şiddetlisi. Ortadan kaldırmak demek, onu örtmek demektir. Yok hükmüne getirmek demek. Bakın ne kadar açık. Allah'ın ahlâkı o işte. ***"Limenil mülkül yevm."*** "***Bugün mülk kimindir."*** diyor. Bugün Amerika'nın atıp tutması, daha eski zamanlarda firavunlar, şunlar, bunlar. Bütün bunlar sürelerini geçirdiler daha da devam ediyor süreleri bireysel de olsa. O zaman onlar attılar, tuttular. Neden? Süre verildiği için dediler. O gün geldiğinde, hepsinin de süresi bittiğinde, hadi çıkın bakalım neredesiniz, diye âyet-i kerîme'de Cebbâriyet, Kahhâriyetle vasfediyor kendisini. Vâhid ve Kahhâr olan Allah. Tek ve Kahhâr olan Allah'ındır bugün diyor. Demek ki mülkün sahibi, mülkünü korumak için ilk esmâsı Kahhâriyet esmâsı. Vehhâb esmâsı, Rahmân esmâsı değil. Mülkü korumak için silah gerekiyor diyelim. Başka türlü olsaydı orada bir başka esmâ kullanırdı. İşte bir kimse de birey olarak bu âyet-i kerîme'nin faaliyete geçmesi Kahhâr esmâsına bağlı.

Bir bakıma Kahhâr esmâsına geldiğimiz zaman bu faaliyete geçiyor o zaman burada. Bir kimsenin bu âyet-i kerîme'yi yaşayabilmesi için Kahhâr esmâsının onda tecellisi gerekiyor. Ancak bunu dışarıya karşı değil, kendi nefsine karşı diyelim. Çünkü dışarıya karşı vursa, etse, kırsa bu olmaz. Polisler tutarlar götürürler. Ya Allah yaptı bunu dersen dinlemezler. Kendi bünyemizde bu bilinçle olabilecek bir şey. Ama genel âlem bünyesinde zâten başka bir şey olmadığından Allah yapar. Ona da kimse bir şey diyemez. Ve gerçektir oradaki oluşum. Şimdi Allah'ın ahlâkı her esmâsının hakkını vererek kullanmasına izin vermesi. İzin vermesi de başka bir hâdise. Çünkü izin varmış, alınmış gibi. Her esmânın kendi hakkını kullanması diyelim. Her esmâ aynı ağırlıkta, biri yüzde on kullandı biri yüzde yirmi kullandı değil. Yüzde yüz olarak kendi hakkını koruyup kullanması. Kahhâr esmâsının Kahhârlığını yapması, kendi Kahhârlığını korumasıdır bir bakıma. Hakkıdır. Kahhâriyet sıfatını vermişse ona, Kahhâr olacak.

Şimdi milletler ordu kuruyorlar, ordular top tüfek alıyor. Şimdi o top patlıyor, gittiği yere düşüyor. O topun kullanılması orada ne kadar çok insânı öldürürse kemâli o kadar çok oluyor. Aman top on kişiyi öldür de beş kişiyi öldürme diye dua etmeye çalışsak bu mantıklı bir şey olur mu? O kendi kabiliyetini ortaya koyacak. Atom bombası atomluğunu yapacak. Duâ edilse o da biraz rahmet etse de yarısını patlatsa. Olur mu olmaz. Çünkü onun tümünü patlatma sistemi öyle kurulmuş başka türlüsü olmaz. İşte bu Allah'ın ahlâkı. Ahlâktan kasıt iyi yaptı kötü yaptı mâ'nâsına değil. Kendisindeki esmânın zuhura çıkması ve her sahada ve

her mertebede kemâliyle zâhir olması. Yoksa o zaman orada eksik çıktı, burada eksik çıktı, Hakk'ın zevâli olmuş olur. Eksikliği olmuş olur. Böyle bir şey de Hakk'a isnat edilemez. "Allah'ın ahlâkıyla ahlâklanın" demek biz nefsimize karşı ahlâklanacağız. Dışarıya karşı değil. Dışarıya karşı bu ahlâkı kullanamayız. Çünkü bu Allah'ın ahlâkı, bizim ahlâkımız değil. Yalnız burada tehallaku bi ahlâkillah yâni Allah'ın ahlâkıyla ahlâklanın derken nefsimize karşı bu şekilde olacak ki onun hükmü varlığımızda artık hükümsüz hale gelsin. Tehallaku bi ahlâkillah, bilinçte olan bir şey yoksa biz Allah'ın yerine geçip onun ahlâkını kullanamayız. Peki düzen nasıl olacak? İşte düzen tehallaku bi ahlâki rasûlullah'ta kurulacak. Beşeri münasebetlerdeki zarar ve fayda sağlama, onun için ayrılmış Peygamber ahlâkıyla Allah'ımızın ahlâkı. Sıfat-ı ilâhiye, sıfat-ı zâtiyye, sıfat-ı subûtiyye ve esmâ-i ilâhiyye bunların zuhurlarının ne olduğunu artık idrâk etmiş olmaktayız. Ve genel mâ'nâda bir hâdise olduğu zaman bunun aslının ne olduğunu bilip üzüntüye düşmememiz gerekiyor. Yâni Allah'ın ahlâkı diğer bir ifadeyle Allah'ın kanunu diyelim. Allah'ın murâdı buymuş ki öyle oluyor.

Böyle bilindiği zaman da kişi ah vah edip, neden böyle oldu, şu tedbir alınsaydı böyle olmazdı, falan bu gibi gereksiz düşüncelerden, zaman kaybından kurtulmuş olur. Yâni Allah'ın ahlâkını biz sadece bilinç olarak biliriz ama kullanmamız mümkün değil. Fenâ fillah, bakâ billah mertebesine gelsek te. Bu ayrı bir saha, Allah'a ait bir saha. Testisi kırılan çocuk kıssasında, testiyi kıran kişi Allah'ın ahlâkıyla, adaletiyle karşılaşacağı için, ona mani olmak için risâlet ahlâkıyla rahmet ahlâkını kullanmış oluyor, orada çocuğu uyaran velî kişi. Eğer o hâli bilmemiş olsa o kendi haline bırakır. Allah'ta onun karşılığında Kahhâr esmâsıyla canını alarak ödetir ona. Sadaka vermek belâyı defetmek hususunda tesirli oluyor ama Ahlâk-ı Rasûlullah mertebesinde ve Ahlâk-ı mürşid mertebesinde. Çünkü onlar halka daha yakın. O Allah'ın işi, orada halk yok zaten. Allah'ın esmâsının zuhuru. Hani şöyle demişler; *"Allah'a suç isnadından nasıl kurtuldun?"* demişler bir velîye. Şimdi farkında olmadan, biz Allah'a suç isnad ederiz. Olur mu böyle bir şey, bu kadar insân ölür mü? Olmasaydı, etmeseydi. Gayr-i ihtiyâri söyleriz bunları.

O zaman biz Allah'ın işine karışmış oluyoruz. Ve suç isnad ediyoruz, şuuraltı iyi niyet olsa da. Onun verdiği cevap çok şaheser. *"Mülkünde gayrıyı koymayarak"* diye cevap veriyor. Şimdi bir mülk kişinin kendi mülküyse oraya dilediğini yapar. Ceza, suç veya güzellik iki varlık arasında olur. İki varlık yok ki kim suçlanacak. İşte o Kahhâr, Kahhârlığını yapıyor ama kendi bünyesinde yapıyor. Başka bir varlık yok ki ona bir şey sorsun. Eğer Kahhâriyetini ortaya çıkarmazsa, kendi saltanatını ortaya koymamış, kendisini tanıtmamış olur. Biz Cenâb-ı Hakk'ı sadece Rahîm, Rahmân yönüyle biliriz. Ki Batı'lılar biraz öyle bilirler. Yâni Allah hep iyidir diye bilirler. Kahhârı yapan kötü müdür? Hâşâ! Yanlış anlaşılmasın. En güzelini yapar. Yâni yaptığı her şey güzeldir. Güzelliğini gösteriyor. Ama kendi mülkünde, kendi kendiyle

yapıyor, bir başkası yok ki eziyet olsun, azap olsun. O mertebe öyle. Teklik ve vahdet. Vâhid ve Kahhâr diyor. Tek olan. O zaman ölen de kendisi öldüren de kendisi. Kim kime ne diyecek ki. Ama ölenleri ayrı, öldürenleri ayrı görürsek, beşer kafasıyla o zaman onun hakîkatini hiçbir zaman anlayamayız. İşte bize burada lâzım olan ikinci ahlâk Ahlâk-ı Rasûlullah.

Ahlâk-ı Rasûlullah ise kulun lehine çalışan bir ahlâktır. Affetmeye yönelik bir ahlâktır. Şefkate ve şefaate yönelik bir ahlâktır. İşte bireyler arasında faaliyette olan ahlâk, Ahlâk-ı Rasûlullahtır. Ahlâkillah, Allah'ın kendi mülkünde, kendi varlığı içerisinde olan ahlâktır. Ki bu ahlâktırdan ziyade faaliyettedir mâ'nâsında şu veya bu şekilde. Eksi, artı diye burada bir değerlendirmesi yapılamaz. Değerlendirme yeri yok çünkü orada. Sadece tatbikat yeri var. Değerlendirmek için varlık lâzım. Varlığa göre şöyle veya böyle. Allah'a göre Vehhâb esmâsı, Rahmân esmâsı neyse Kahhâr esmâsı da aynıdır, zuhurları ayrı olsada. Zâtına bağlı çünkü. İşte böylece biz tehallaku bi ahlâkı rasûlullah hükmünü kullandığımız zaman bunu en güzel şekilde kullanmamız gerekiyor. Faaliyet sahasında geçerli olan bu da rahmet ağırlıklı. Ve insânlara faydalı olmak ağırlıklı. Bunun eğitimi de mürşid ve mürid veya talip ve matlup yaşantılarından geçmekte. Bu eğitimden geçmekte.

Evvelâ murâkabe ve müşâhade de, rabıta da mürid fenâ fiş'şeyh olacak, onun nisbetini giyinecek, onun ahlâkıyla ahlâklanmaya çalışacağız. Belirli bir yere geldiğimizde anlayacağız ki burada Ahlâkı Rasûlullah'ta aynı yerdeymiş, başka yerde değilmiş. Neden? Daha evvelce öylece tanıdığımız, sıradan bir kişiymiş gibi sonra bakacağız ki kendimizi ancak tanımaya başladığımız zaman, onu daha iyi tanımamız mümkün olacak. Oradan yola çıkarak aynı yerdekine ama daha yukarı çıkarak, ileri aşama idrâk seviyesinde, bizim risâlet haber alma yerimiz burasıymış diyerek fenâ fir'rasûl, tehallaku bi ahlâkı rasûlullah'a giriş olacak. O devam ettiği sürece onun ahlâkıyla ahlâklanacağız. Beşeriyetin kemâl ahlâkı o'dur. Ondan sonra gelecek tehallaku bi ahlâkillah ise Allah'ın ahlâkı olduğundan orada kulun payı olmamakta. Orada sadece irfâni açıdan kulun bilinci olmaktadır.

"Kendinde olmak küfür kendinden geçmek* imândır.*" İşte kendinde olmak küfür. Neyin küfrü? Nefsimizle yaşadığımız zaman Hakk'ı kapattığımızdan ehl-i küfür olmaktayız. Yâni perdeli olmaktayız. Kendimizden geçtikten sonra yâni nefsî varlığımızı ortadan kaldırdıktan sonra bu imândır. Bunun ilk aşamasıdır, imândır dediği. Sonrası îkandır zaten. Daha sonrası da yakîndir. Daha sonrası da Allah'ın indinden gelen ledündür. İşte bütün bunların hepsi de İslam ahlâkı içerisinde oluşacak bireylerin eğitimi neticesinde güzel huy ve yaşantılardır.

Reşahat sohbet (11)

Bu kitap bilindiği gibi atalarımızın Orta Asya'daki atalarımızın, mânevi büyüklerimizin ve ceddimizin hayat hikâyelerinden alınmış, Reşahat isminde bir kitap. Birçok velilerin, Hâce, Hoca, Hâcegân diye bahsedilen o silsilenin yaşantılarından aktarmalar var. Bunların güzel sözleri var. Her Hakk yolcusuna lâzım olacak kıstaslar, özellikler var, güzellikler var. Aralarından bazılarını seçerek, seçme yaparak onlardan faydalanmaya çalışıyoruz.

"Hoca Alâaddin Hazretlerinin bağlılarından Hoca Abdullah İsfahanî diyor ki: Hoca Hazretleri ile ilk şereflenişimde bana bir beyit okudular. Beyitte şöyle:

Senden eser kalmasın, kemâl budur,

Varını vahdette yok, et ki visâl budur"

Yâni senden eser kalmasın dendiğinde bizim olmadığı halde var zannettiğimiz ve hayâl kurduğumuz, farkında bile olmadan kurguladığımız, kabullendiğimiz bir hayâli varlığımız vardır. Şimdi insânın üç tür nefsî var. Üç tür kimliği var. Buna nefsî benlik, izâfi benlik, ilâhi benlik deniyor. İçten içe üç tane enemiz, egomuz var bizim. Bunların birincisi nefsî ego, nefsî benlik. İkincisi izâfi benlik, üçüncüsü ise ilâhi benlik. Bütün bu çalışmalardan yapmamız lâzım gelen şey, nefsî benliği ortadan kaldırmaktır. Nefsî benlik üzerimizde olduğu sürece bizim kendi gerçek hâlimize ulaşmamız mümkün değildir. Neden? Çünkü perdelenmiş vaziyetteyiz. İlâhi benliğimiz yâni hakîki benliğimiz perdelenmiş vaziyettedir. Perde var iken orada aslına ulaşılması mümkün değildir. O perde incecik bile olsa yine arkasına ulaşılması mümkün değildir. Çünkü mâni olmaktadır. İşte burada senden eser kalmasın diye belirtilen bölüm yâni bizim kısmımız, nefsî ve izâfi benliklerimiz kalmasındır.

Burada bahsedilen sonradan bize izâfe edilen, sonradan biz var zannettiğimiz, hayâl ve vehmimiz tarafından oluşturduğumuz aslında olmadığı halde, oluşturduğumuz bu benliklerimizin ortadan kalkması. Senden eser kalmasın diye ifade ettiği bu. Ve bu halde yaşayan kimsede kemâl hâli zuhur eder. Kemâl budur diyor. Yalnız burada mutlak kemâl mâ'nâsı ile değildir, buradaki kemâl. Neyin kemâli peki. Nefsî emmâreden, nefsî benlikten kurtulmanın, ondan sonraki izâfi benlikten. Nefsî benlikle izâfi benlik arasındaki fark ne. Nefsî benlik hiçbir şuurda bulunmadan kendisinin mutlak mâ'nâda etkinlik olarak ben olduğunu kabul etmesi ve nefsî mâ'nâda, her nefsî emmâre yönüyle o makineyi kullanması. Şuursuz olarak, içinden geldiği gibi kullanmak, kontrolsüz kullanmak. Bunun ismi nefsî benlik. Bu durum içerisinde olan kişiler çevrelerine çok zarar vermekteler. Ben, diyor başkasının hakkını tanımıyor. Her şey benim hakkımdır diyor. Oraya saldırıyor, buraya

saldırıyor. Ne kendi huzur bulabiliyor ne çevresindekilere huzur veriyor. İşte bu nefsî benlik. Bu nefsî benliğin en büyük yöneticisi de emmâre tarafı. Âmir hüküm yâni içinden geliyor ki yönetmek istiyor, kendisini de çevreyi de yönetmek istiyor. İşte evvelâ bunun kalkması gerekiyor. Bu kalktıktan sonra izâfi benlik kalıyor. Yâni isimlendirilmiş benlik, izâfet üzere olan, o da bir benlik ama nefsî benlik gibi sert ve kendini beğenmiş bir benlik değil. Yâni ilâhi benlik ile nefsî benlik arasında olan geçiş noktası. Berzah diyoruz. İşte o izâfi benliğin de kalkması gerekiyor. Yâni bir şey isimlendirilmiş oluyor. Meselâ ağaçtan sehpalar yapılıyor. Sehpa diye isimlendirildiğinde izâfet kazanmış oluyor. Aslı ağaç onun ama bir şekil aldığında, aslında onun ismi sehpa da değil. İzafi, göreceli. Meselâ bir başkaları buna bir başka isim vermiş olsalardı daha evvel ilk icad edenler, o isimle anılacaktı. Yâni izâfiyet mutlakıyet mâ'nâsına değil. Bir şeyi anlayabilmek için o eşyaların hepsi izâfi isimlerle anılmaktadırlar.

Öyle olmasının da çok açık delili; su, başka lisânda başka bir kelimeyle ifade ediliyor. Bir başka lisânda Almanca'da, Arapça'da, İngilizce'de başka. Ama hepsi su. Hepsi izâfi bunların. Meselâ kitap diyoruz. Fransızcası başka, Almancası başka, İngilizcesi başka. O zaman bir asla dayanan kitabın gerçek mâ'nâda bir ifadesi yok. Tüm insânlar tarafından kabul edilen tek bir ifadesi yok. Sadece tek olarak ne var. Bütün âlemler tarafından kabul edilmiş Allah ismi var. Bu izâfet değil, kendisinin asli ismidir. İşte izâfi benlikte bu. Bize Ahmet demişler, Ali demişler, Veli demişler, her birerlerimize ailemiz bir isim koymuş. Bu isim bizim mutlak ismimiz değil. İzâfi isim. Aynı kişiye Ali demeselerdi de Veli deselerdi, Veli dendiği zaman o başını çevirecekti. Mehmet deselerdi Mehmet dendiği zaman o başını çevirecekti. İşte izâfi. Sonradan konulmuş, mutlak değil. Peki, onların mutlak ismi nedir.

Onların mutlak isimleri Âdem ve insân. Her birerlerimiz mutlak olarak insânız. Ama izâfi olarak tahsis edilmiş isimlerimiz var. Dışarıdan geçerken, iki tane Ali yürüsünler. Arkadan da birisi Ali diye birine seslensin veya onlara değil de sağ tarafta olan kendi arkadaşı bir başkasına Ali diye seslense, giden o iki arkadaşta başını çevirip bakacak. Neden? İsimden şartlanıyor, o isim benim diye. O zaman başını çevirip bakıyor ama Mehmet deselerdi o zaman Mehmet dediği zaman başını çevirecekti. Peki onun gerçek ismi hangisi? İşte bu izâfi benlik, isimlendirilen benlik ama bütün bunların ötesinde, içinde, özünde bir benliğimiz var ki bu ilâhi benlik yâni Allah'ın vermiş olduğu benlik. Benlik derken nefsî mâ'nâda benlik değil veyahut benlik kimliği diyelim. Bu kişiye Allah'ın vermiş olduğu ve değişmeyen izâfet olarak değil, hakikat olarak verilen nedir? Âdem, insân, beşer, Kûr'ân-ı Kerim'de geçen bu terimler, insân hakkında ve de bunları Âdem, insân, beşer yapan da ***"Ve nefahtü fihî min rûhî"*** (15/29) Bakın bu ilâhi benliğimiz, izâfi benliğimiz değil. İşte senden eser kalmasın dediği nefsî benlik ile izâfi benliğin ortadan kalkmasından sonra kalan ilâhi benlik. Kemâl budur

dediği o bu mertebede. İşte biz bu hâle ulaştığımızda zaten sorunların birçoğunu halletmiş olmaktayız. Sorunların hepsi nefsî ve izâfi benlikten kaynaklanmaktadır. Neden? Oralara takıldığımızdan, daha ileriye yol bulamadığımızdan, bize onlar mesele olmaktalar. İşte alttaki satırda, *"Varını vahdette yok eyle"* varını diğer ifadeyle varlıklarını teklikte yok eyle.

Nefsî benlik olarak bir sürü bağlantılarımız var. Mallarımız şunlar bunlar evlât, çoluk çocuk bunların hepsi, gerçi bu dünyanın sistemi için bunlarda geçerlidir. Geçerli ama bilincinde olursak bize zararı yoktur. Ama bunlara sahip çıkarsak bunlar benimdir, başkasının değil, kimsenin değil. Yâni hâşâ ne Allah'ın ne bir başkasının gibi, bunlar benimdir, mutlak mâ'nâda sarıldığımız zaman, işte onlar bizim kesrette yaşamamıza sebep oluyorlar. Bunların hepsini ne zaman kaldıracağız? Yâni çokluk görüşünü, çokluk anlayışını ve sahiplik anlayışını. Bunları vahdette yok eyleyeceğiz, işte o zaman *"vîsâl budur"* diyor. Yâni vîsâl daha önce de bazı bölümlerde belirtildiği gibi, Allah'ı yukarılarda aramak değil, yukarıda olan Allah'a ulaşmak, yâni vâsıl olmak, vîsâl mümkün değil. İşte O'nun bizdeki hâlini idrâk ettiğimiz zaman biz vâsıl olmuş olmaktayız. Yâni *"Çık aradan, kalsın Yaradan"* gibi kolayca bahsedilen şekilde. Cenâb-ı Hakk *"venefahtü"* ile bize tenezzül etmişse, bize inmişse, nazil olmuşsa, bizim O'na yükselmemiz diye bir şey söz konusu değil. Ancak bu yükselmekten kasıt idrâk ve şuur yükselmesi olarak Cenâb-ı Hakk'ın diğer mertebelerini idrâk etme çabası, çalışması veyahut yaşanmasıdır.

"Senden eser kalmasın, kemâl budur,

Varını vahdette yok eyle vîsâl budur.

Hoca Abdullah İsfahanî Peygamber neslinin büyüklerinden bir zâtın teşvikiyle Hâcegân hakîkati üzerinde gayet faydalı bir risale yazmışlardır. Bazı kısımlarını takdim ediyoruz: Bu yolun başlıca usulü şudur ki, mürid o nisbeti hangi kâmil mürşidden almışsa onun sûretini kalp hazinesinde muhafaza edecektir. O zamana kadar ki o nisbetin hararet ve keyfiyeti kalp üzerinde tesirini göstermeye başlasın. Ondan sonra aynı hâli bırakmak değil ona daha fazla sarılmak lâzımdır. Gözüyle kulağıyla ve bütün hassalarıyla o hayâlî kalbe perçinliyecektir. Kalp dedikleri insânın toplayıcı hakîkatine merkezdir. Ve bütün kâinat ulvî ve süflî her unsuruyla onun bir nevî tafsilidir. O ulvî hakîkat maddeye gönülde tevhîd kelimesi bu yolda da Allah'tan başka mevcut yoktur, fikriyle kendisine zahmet vermek, vesvese her neyse onun da Allah'tan Allah ile kâim olduğunu düşünmektir. Çünkü o vesvese de zihnî varlıklarından bir mevcuttur. Ve bâtıl olan nice şey gibi Hakk'ın bir zuhurundan ibarettir. Böyle yapılacak olursa gönülde bir şevk doğar. Zahmeti keser ve hatırâtı kaçırır. Vesvese gidince ve yine aynı nisbeti yakalamak

icabeder. Vesvese böylece de gitmeyecek olursa Allah lâfzını med ile (uzatarak) çekip tevhîd mâ'nâsını gönülde ispat etmek yoluna başvurmalıdır. Allah lâfzına nefse melal ve yorgunluk geleceği âna kadar derse devam etmelidir. Eğer sıkıntı ve yorgunluk belirecek olursa bırakmalıdır. Sâlik bilmekle mükelleftir ki kendinden kaybolma hâli ve azizler nisbeti, terakki de oldukça başka şeylere nazar etmek küfür gibi bir şeydir.

"***Sâlik bilmekle mükelleftir ki"*** bakın kendinden kaybolma hâli yukarıda bahsettiğimiz nefsî benlik ve izâfi benlikten kurtulma hâlidir. Oradan kurtulduğu zaman kendinden kaybolmuş oluyor. Gâip olmuş ama yok olmuş mâ'nâsına değil. Biz kendimizi nefsî benlik üzere gördüğümüz, anladığımız yâni o şuurla yaşadığımız sürece kendimiz ve kendi nefsîmizle var olmuş oluyoruz. İşte biz kendi nefsîmizle var olduğumuz sürece oraya Allah'ın gelmesi mümkün değil. Çünkü kendisine yer bırakılmamış. Hâşâ kendi mülkünde kendisine yer bırakılmamış olmakta. Hani derler ya; *"senin Îsâ'n, Rûhul Kuds'ün gelir gider de haberin bile olmaz".* O geliyor, geliyor da zaten, orada mevcut değil. Ama biz onu hapsetmişiz orada, tutmuşuz. Açılmasına yardımcı olmuyoruz. Daha çok kapalı tutuyoruz. İşte onu demek istiyor.

"Sâlik bilmekle mükelleftir ki kendinden kaybolma hâli" yâni izâfi ve nefsî benliğinden kaybolup, ilâhi benliğiyle kalma hâli. "***Ve azizler nisbeti terakkide oldukça"*** azizler nisbeti dediği yâni büyük âriflerimiz, pirlerimizin özellikleri kendisinde oluşmaya başladığı zaman. Yâni *"Tehallaku bi ahlâkillah, tehallaku bi ahlâki Rasulullah,* tehallaku …… onun öncesi bu ayrı bir konu. Ama oraya gelmek için *"Tehallaku bi irfan ehli"* diyelim. Yâni irfan ehlinin ahlâkıyla ahlâklanmadıkça Peygamber ahlâkına ulaşmak mümkün değil. Peygamber ahlâkına ulaşmadıkça, Allah'ın ahlâkına ulaşmak mümkün değildir. İşte burada nisbetten bahsetmesi, nisbet yâni onların hakîkatlerine bürünerek yaşamak mâ'nâsında. O'na benzemek nisbetlendirme. Yâni onların hayatlarını ölçü almak. İşte bu nisbet her gün, her hafta veya her ay biraz biraz içeriye doğru intikal ettikçe, kişi onu yâni o ahlâkı giyinmeye başladığında, bu bir terakki olmaktadır. "***Bu terakkide oldukça başka şeylere nazar etmesi küfür gibi bir şeydir."*** Yâni dünya malına yönelmesi, tabi ki dünya malına yöneleceğiz ama ihtiras şekliyle değil. Abdullah Salahaddîn Uşşâki Hazretleri "Tuhfet'ul Uşşâki" de ***"İttika malın elden çıkması değil, gönülden çıkmasıdır."*** diye çok latîf, çok güzel olarak ve gerçekçi olarak ta belirtmiştir. İttika yapmak için illâki bütün eşya bir tarafa, harabati bir hayat yaşamak değil. Bakın formülü, onu elden çıkarmak değil, gönülden çıkarmaktır. Yâni muhabbetimiz olmasın. Muhabbetimizde olsun ama sınırlı olarak, Allah muhabbetinin üstüne hiçbir şey geçmedikçe kişinin ittikası devam eder. Ama Allah muhabbetiyle ilgisi olmasın, her tarafı altından olsun, gümüşten olsun işte o, ona o zaman zarar veriyor. Ne ki Allah muhabbetinin önüne geçti; eş, çoluk-çocuk, ev, eşya ne varsa Allah muhabbetinin üstüne geçtiyse o

bizim putumuzdur. Ne kadar çok seversek o kadar çok, putumuz büyük olur. Ama onlar Allah muhabbetinin altındaysa o zaman onlar bize hizmet etmektedirler. Tabi ki her birerlerimiz Allah'ın halifesiyiz. Gerektiğinde hasır üstünde oturmasını, yatmasını bileceğiz, gerektiğinde de en değerli yerlerde oturmasını bileceğiz. Ancak ikisinin birbirinden farklı olmaması lâzım. Kişi hasırda da yatsa en güzel ipekten dokunmuş halılarda, yataklarda da yatsa fark olmayacak. İkisinde de aynı rahatlığı bulacak. Aynı huzuru bulacak. Zaten insânın gönlünde Hakk olduğu sürece, muhabbet ehli olduğu sürece, ne muhabbeti varsa, o muhabbet olduğu sürece zaten o, nerede olursa olsun zaman ve mekân ayrımı yapmaz. Erzurumluların bir türküsü var:

"Dün gece yâr hânesinde,

Altım çamur, üstüm yağmur,

Yine de gönlüm hoş idi."

Ne kadar güzel söylemiş. Bunu değiştirip şöyle de söyleyebiliriz. "Dün gece yâr hânesinde, üstümde ipek örtülerle, yine de gönlüm hoş idi." Yâni onlara kapılmamıştım gibi, düşündüğü zaman çamurla o ipek onun indinde birdir. Yâni bir şey ki zarar vermiyor, o ne şeyden olursa olsun kullanılmasında mahzur yoktur. Bir şey ki küçücükte olsa zarar veriyor o onun baş düşmanıdır. Onu terk etsin hemen, ister hediye etsin isterse satsın, zarar veriyorsa eğer. Ama bir şey ki eşya, şeyiyyetten neyse yâni Hakk sevgisinin üstündeyse onun en büyük mâniası odur. Bir bakıma öyle tarif ederler :"Allah o kadar kıskançtır ki, kendinin üstünde bir sevgi bir yerde gördüğü zaman, mutlaka onu alır." Tahammülü yoktur, neden yoktur? Çünkü haklıdır da. Ey kulum ben seni yoktan var ettim. Yâni mâ'nâ âleminde var idin ama dünyada zuhura getirdim. Dünyada yoktun, dünyada var ettim seni. Dünyada sana eş, çoluk-çocuk, iş, aş verdim. Ve sen beni sevme de, sana verdiklerimi sev. Alırım onu senin elinden diyor. Sahibi benim. Kıymet bilinmezse bir şey elinden alınır. İşte böylece nisbeti terakkide oldukça başka şeylere nazar etmek küfür gibi bir şey olur. Yâni insafsızlık olur bir bakıma. Cenâb-Hakk o kadar şey verecek bize, o şeyleri verene değil de o şeye ittibâ etmek, onun peşinden koşmak, tabi ki Cenâb-ı Hakk onu hemen olmasa da belirli bir süre bekler, bu hâlinden belki döner diye. Ondan sonra da elinden alır. Devam ediyor mısra:

"Kendinde olmak küfür, kendinden geçmek imândır." Kendinde olmak nefsî benlik, izâfi benlikle olmak mâ'nâsında. Burada küfür dediği bir yönüyle örtme mâ'nâsında, diğer yönüyle de inkâr. Kendinde olmak Hakk'ı perdelemektir. Kendinden geçmek ise imândır, hakîkattir. Kendinden geçmesi, kişi nefsî ve izâfi benliğini ortadan kaldırması, ilâhi benliğiyle, gerçek yüzüyle kalmasıdır.

"Böyle ânlarda değil eşyanın hakîkatini, Allah'ın hulul etmekten münezzeh olmasına rağmen onunla «kalb-i sanuberi»

denilen et parçası arasında bir münasebet vardır. İşte bu et parçasına yönelmek ve gözü, fikri ve hayâli onun üzerinde toplamak gerek. Bu sırdan bir lâhza gafil olmayıp gönül kapısında beklemek gerek. Hiç şüphe yoktur ki, bu vaziyette bir kendinden geçme, kaybolma hâli başlar. İşte o keyfiyeti ele geçirip peşini bırakmamak gerek. O anda kalbe inecek olan bütün fikirleri silmek, kazımak, yok etmek gerek. Ve cüz'î mâ'nâlarla uğraşmayıp o keyfiyetin gösterdiği küllî tecelliye yapışmak gerek. Bütün cüz'îleri nefyetmeğe çalışmalı ve eğer nefyedilmeyecek olursa kalpteki sûrete sığınarak onu defetmeğe ve sonra aynı nisbeti ele geçirmeğe bakmalı.

Eğer buna rağmen yabancı fikirler nefyedilmeyecek olursa, kalpteki sûret kendi kendisine silinir. Ama onu, sâlik, kendisi nefyetmemelidir. Vesveselerin bir türlü nefyedilemediği görülünce «Yâ Fa'al!» zikrine tutunmalıdır. Bu da tesir etmezse yapılacak şey, isim ve sıfatlarını da düşünmemek lâzımdır. Eğer sual edilip «bazı hak olan fikirleri nefyetmek nasıl caiz olur?» denilecek olursa, cevabı şudur ki, Hakkı hak için nefyetmek caizdir."

"İyi ve kötü her şey ariflerin parçalarıdır."

Söz söylerken de müşâhededen ayrı düşmeyecek ve zâhirde neyle uğraşırsa uğraşsın, gönül gözü o noktadan ayrılmayacaktır. Sâlikte sükût derinleştikçe ve lâf azaldıkça bu nisbet terakki eder. Nihayet öyle bir mertebeye erişilir ki, dil ile gönül arasındaki fark iyice ayırt edilir ve halk Hakk'a, Hakk'ta halka hicâb (perde) olmaz, işte o zamandır ki, cezbe yoluyla başkalarını tasarruf edebilmek mümkün olur. İrşat, icazet, halkı Hakk'a davet etmekte bu mertebeye erişenlerin kârı olur. Sâlik, gazaba düşünce kendini ona teslim etmekten sakınmalıdır ki, gazabın hükmünü versin ve ona hâkim olabilsin. Gazaba tâbi olmak sâliki bâtın nurundan mahrum kılar ve eğer gazapla beraber bir suç ta işlenecek olursa büsbütün terakkiler kaybolur.

Ve rûha keder çöker. Umumiyetle gusül abdesti almak ve mümkünse soğuk su ile yıkanmak uygun olur. Eğer soğuk suya tahammül kâbil olmazsa ılık su tercih edilir ve temiz çamaşır giyilmesine dikkat olunur. Ondan sonra kimsesiz bir yerde iki rekât namaz kılınır. Peşinden nefes yukarıya çekilir, kalb boşaltılır ve zâhirde kendi toplayıcı hakîkati önünde duâ edilir. Ve topyekûn kalbe yönelinir. Bilmek lâzımdır ki, insânın toplayıcı hakîkati Allah'ın zât ve sıfatlarına mazhardır. Ama bu mazhariyeti Allah'ın insâna (Hâşâ) hulûl ettiği mâ'nâsına almamalıdır. Böyle bir zan küfür olur. Bu mazhariyet aslın aynadaki hayâli gibidir. Böyle olunca kalb yoluyla tazarru ve duâ Allah'a edilmiş olur."

"Söz söylerken de müşâhededen ayrı düşmeyecek ve zâhirde neyle uğraşırsa uğraşsın, gönül gözü o noktadan ayrılmayacaktır."

Şimdi herhangi bir kimse, eğer belirli bir yol ehli ise yolunda yapması gereken görevleri yerine getirmek suretiyle, diğer zamanlarında ve yaşadığı günleri içinde söz söylerken müşâhededen ayrı düşmeyecek. Yemek yapacak, çarşıdan alışveriş yapacak veya birbirleriyle konuşulacak, arkadaşlarla görüşülecek, söz söylerken de müşâhededen ayrı düşmeyecek. Yâni el işte gönül dostta. Her hangi dünya konuşması da olsa, gaflete düşmeden gerektiği için onu söyleyecek. Gafletle onu söylemeyecek. Dünyalık bir iş dahi olsa, dünyalık işleri söylemek gerektiği zaman dahi olsa ve zâhirde ne ile uğraşırsa uğraşsın, gönül gözü o noktadan ayrılmayacaktır. Gönül gözü kendi gönlünün hedefinden, istikametinden ayrılmayacaktır. Baş gözü ile elindeki işi yapacak, gönül gözü ile de gönül hedefinden ayrılmayacaktır, diye ikaz ediyor.

" Sâlikte sükût derinleştikçe ve lâf azaldıkça…" demek ki bunlar gerekiyor. Sâlikte sükût derinleştikçe ne oluyor, o zaman düşüncesi artıyor, tefekkürü artıyor. Kendine söz geçirmeye başlıyor ki sükût edebiliyor. Kendine söz geçiremezse sükût edemez zaten. Sâlikte sükût derinleştikçe yâni zâhire bakmaktan bâtına bakmaya döndükçe, kendine doğru gittiğinde derinleşmekte. Ve lâf azaldıkça yâni lüzumsuz şeyleri konuşması azaldıkça bu nisbet terakki eder. Daha evvelde nisbetten kısaca bahsedildi. Nisbet, benzeme mâ'nâsınadır. Neye benzeme? Kendisine örnek aldığı kişilere veya okuduğu kitaplarda geçen vasıflara benzemedir. Başka bir ifadeyle kendi aslına, özüne benzemedir.

"Üzüm üzüme baka baka kararır" diyorlar ya, nisbet alma budur. Model aldığı kişinin ahlâkıyla ahlâklanmaya yönelmesi ile. Bu nisbet terakki eder. Yâni dışarıdaki lâfı azaldıkça ve sükût derinleştikçe ne yapıyor o zaman, tefekküre yönelmiş oluyor ve o zamanlarını yöneltmiş oluyor. Hedefinde olan tefekküre yöneldiği kadar da hedefinde olan yerin ahlâkını giyinmiş olmaktadır.

"Nihayet öyle bir mertebeye erişilir ki" Tabii bu bir saatte, bir günde, bir haftada olacak iş değildir. Nasıl mermerciler o mermeri alıyorlar. Koskoca bir kütle halinde kesiyorlar, biçiyorlar, oyuyorlar, oymalar yapıyorlar, parlatıyorlar ve kullanılacak hale getiriyorlar. Tertemiz, pırıl pırıl bir hâle geliyor. Hemen çekici vurdu da oldu, hayır olmuyor. Ne kadar aşamalardan geçiyor. O mermerin yüzünü, başını deliyorlar, suya buluyorlar. O su simsiyah çamur gibi oluyor. Çamur gibi suyla yıkana yıkana temizleniyor. Ne kadar zaman geçiyor ki o kullanılabilir, parlak bir ayna haline gelebiliyor.

"Nihayet öyle bir mertebeye erişilir ki, dil ile gönül arasındaki fark iyice ayırt edilir." Burada dilden kasıt, o kişinin nefsî

benliği ile izâfi benliğinin söyledikleri sözdür. Yâni beşeri dili ile gerçek ilâhi gönlü arasındaki farkı iyice ayırt edebilen, yâni dünya lâfı ile ahiret lâfını, dünya anlayışı ile ahiret anlayışını iyice anlamaya başlar.

"ve halk Hakk'a, Hakk'ta halka hicab (perde) olmaz," Ne kadar güzel bir ifade. "Halk Hakk'a, Hakk'ta halka hicap olmaz", perde olmaz. Ayna olur. Çok güzel bir tabirdir. Daha önce sorulan bir cümle vardı şimdi onu düşündüm. "Kevniyet eğer perde olsaydı onu halk etmezdi." Kevniyet eğer insâna perde olsaydı, Allah o kevniyeti halk etmezdi. Yâni Allah bu halkı, kendisine perde olsaydı halk etmezdi. Demek ki bu halk Allah'a perde değil. Ne zaman değildir? İdrak ettiğimiz zaman değildir. Ama idrâk etmediğimiz zaman, bu halk dediğimiz eşya Allah'ın en büyük perdesi olmaktadır. Ama bunların şey'iyyetten, Allah'ın bu isimlerinin zuhuru olduğunu anladığımızda, işte halk olan bunlar Hakk'a perde olmaz. Hakk'ta halka perde olmaz.

Bir zaman gelir kişi de, Hakk halk'a perde olur. Yaşamda bir zaman gelir, halk Hakk'a perde olur. İşte bunların ikisini de görmez. Yâni hangi mertebede neyi görse Hakk'ın vechini görmüş olur. Birbirlerine perde olmazlar. Anlaşılması biraz zor ama anlaşılmayacak şey de değildir. Halk Hakk'a perde olmaz. Yâni gördüğümüz bütün bu varlıklar, insânlar hepimiz dâhil zâhiren baktığımız zaman Hakk'a perde olmakta. Neden evvelâ eşyayı görüyoruz. Eşya zannediyoruz. Hakk'ın bu isimlerini eşyanın kendileriyle var olduğunu zannediyoruz. İşte o zaman halk Hakk'a perde olmuş oluyor. Ama Cenâb-ı Hakk

" ...halakallâhus semâvâti vel arda ve mâ beynehumâ illâ bil hakkı..." "Allah semâvât ve arzı, arasında olanları hak olarak halketti." (30/8) buyuruyor. O halde gördüğümüz bütün bu âlem hakîkati itibariyle Cenâb-ı Hakk'ın, Hakk esmâsından başka bir şey değildir. Hakk esmâsının zuhurlarından başka bir şey değildir. Ama biz o Hakk'ı halka döndürmüşüz ve o eşyaya şey'iyyet, kimlik vermişiz. İşte eşya diye baktığımız zaman bu şey'iyyet Hakk'a bu yönüyle perde olmaktadır. Ama irfân ehli olma yolunda ilerleyen bir kimse dil ile gönül arasındaki farkı ayırt edebilir. Ve halk Hakk'a perde olmaz. Yâni beden varlığımız, halk edilmiş olan bu beden varlığımız, bir mertebeden öyle kabul ettiğimizde bâtınımızda olan Hakk'a perde olmaz. Çünkü bâtınımızdaki Hakk olmasa zâhirimizdeki bu halk meydana gelmez idi. Zâhirimizin olması Hakk'ın varlığının en büyük perdesidir. Bâtınımızın olmasının en büyük ifadesidir, işaretidir ve müşâhididir.

"...İşte o zamandır ki, cezbe yoluyla başkalarını tasarruf edebilmek mümkün olur." Bu cümleler üzerinde biraz düşünülmesi lâzımdır. Cezbe bu kitabı okuduğumuz yolun kendine ait özel bir hâlidir. Tabii kendi yolları itibari ile çalışmalar yapıldığından daha ziyade kendi anlayış ve istikametleri üzerindedir. Gerçi bütün yolların sonu Hakk'a varmak olduğundan hepsinin asılları aynıdır. Ama tatbikatlarda biraz farklılıklar vardır. Cezbe yoluyla başkalarını tasarruf edebilmek mümkün

olur. Bu yolda olanların bu tatbikatları şöyle olmaktadır. Yâni bir irşâd sahibi veya şeyh, mürşid dedikleri falan kişiye nazar etti. Onu cezbelendirdi, onun üzerinde tesir etmeye başladı. Başkalarının üzerinde tasarruf etme. Tabi ki iyi yönde. Kötü yönde olsa tabi ki bunların hepsi silinir, o hükme girmez. Bu anlatılan hükümlere girmez. Cezbe bilindiği gibi cazibe, çekme gücü, kuvveti diye bilinmektedir. Cezbenin birçok yolları olduğu da bildirilmektedir. Evvelâ dervişliğin başında bunlar ifade edilirse şöyle denmekte: İki türlü derviş vardır. Birincisi evvelâ cezbe gelip sonra sâlik olması. İkincisi evvelâ sâlik olup sonradan cezbenin gelmesi. "Meczûb-u sâlik" ve "Sâlik-i meczûb" Evvelâ meczûb'u sâlike önce cezbe gelip sonra sâlik oluyor. Yâni içine Allah muhabbeti geliyor, araştırıyor ve sâlik oluyor. Buna meczûb'u sâlik derler. Evvelâ cezbe sonra dervişlik. Diğeri ise sâlik-i meczûb. Evvelâ derviş oluyor ondan sonra cezbesi, muhabbeti artmış oluyor. Bir de meczûb diye dışarda dolaşan kimseler vardır. Hani kendilerinden bir sürü nârâlar çıkıyor, bağırıyor, çağırıyor. Yolda ilâhi okuyor, karışık hâller birbirini tutmayan hâller oluyor. Ama arada sırada da çok doğru sözler söylüyor. Bunu anlatmak için bir şiirde de şöyle demişler:

"Aşığım aşığım deyü kimseyi tan etme sen,

Kamûsu aşka sığmaz söz gelir divaneden."

Sen kendini ben Hakk ehliyim, Hakk yolcusuyum, Hakk'ı seviyorum, Hakk'tan yanayım diye kimseyi tan etme. Yâni karşıdaki kişileri küçük görme. Ben dervişim işte şu kadar bin tesbih çekiyorum, aşığım deyip kimseyi tan etme, yâni sen tantana etme. "Kamûsu aşka sığmaz söz gelir divaneden" Kamûsu aşk, büyük aşk kitabı demektir. Orada öyle bir yazı bulamazsın diyor. Öyle bir yazı yazar ki, öyle bir ibare, o sözü değerli sözü orada bulamazsın. Divaneden böyle bir söz gelebilir diyor. Ama bunlar amel edilebilecek sözler değildir. Çünkü kendisi belirli, istikrarlı bir eğitim görmediğinden zaman zaman kendisinde tecelliler olduğundan, kendisi de bunun farkında olmadığından, söylediği sözler kontrolü dışında olduğundan ve bu hâllere hayâl ve vehim karışması da çok mümkün olduğundan, idrâken o söz doğru bile olsa onunla amel etmek doğru değildir.

Böylede bir cezbeli olanlar var. Bir de irfan ehlinin cezbesi var ki, Hakk'ın cezbesinde olan ârifler, irfan ehli var ki onların cezbeleri de dışarıdan bilinmez, görünmez, anlaşılmaz. Çünkü zuhurda, dışarda görüntüsü zuhuru olmaz. Yâni bağırması, çağırması, feryat etmesi gibi. Hiçbir şey olmaz. Onları tanımakta mümkün değildir. Ancak Cenâb-ı Hakk'ın öyle bir cazibesindedirler ki iki âlemin farkında bile olmazlar. Bunlarla da bakın cezbe dört türlü oldu.

Burada ***"cezbe yoluyla başkalarına tasarruf edebilmek mümkün olur"*** sözü yâni karşı tarafa bazı tesirler gönderirler. Onları hüküm altına alırlar gibi. Bu yolun kendine ait bir özelliği bu. Burada onu

dahi ilmi mâ'nâda söylersek cezbe yoluyla başkalarına tasarruf edebilmek yâni bu muhabbet yoluyla bazı irfani bilgileri aktarmak mâ'nâsını biz burada düşünebiliriz. Yoksa oraya baktı böyle etti, şuraya baktı şöyle etti gibilerde bunu düşünemeyiz.

Reşahat sohbet (12)

Cenâb-ı Hakk cümlemize her zaman belirtmeye çalıştığımız gibi gerçek bir gayret, kuvvet evvelâ irâde, sonra hakîkatleri, gerçekleri anlayabilecek bir gönül ve bunları idrâk edebilecek bir akıl vermesini niyaz ederim. Çünkü en çok bunlara ihtiyacımız vardır. Eğer bu sahalarımızı, vücut mülkümüzün bu sahalarını faaliyete geçirmezsek, malzeme depomuz dar olduğundan, oraya daha fazla bir malzeme koyamayız. O halde yapılacak ilk şey Kûr'ân-ı Kerîm'in Peygamber Efendimiz vasıtasıyla bizlere tâlim ettirdiği, öğrettiği her şey gibi onların içerisinde bizim ihtiyacımız olan öncelikli olanları alıp, onların verdiği, açtığı ufukla, verdiği gayretle kendimiz de, onların peşinden o yollarda emniyetli olarak gitmeyi düşünelim.

Bunların başlıcası ***"Elem neşrah leke sadrâk"*** bildiğimiz gibi Peygamber Efendimizin şahsında ve onun husûsiyeti içerisinde, evvelâ kendi başından fiziki olarak geçmiş bu hâdiseyi, bizlere de ilmî mâ'nâda tahakkukunu öğretmektedir. İşte bu "sadrı şarh" diye ifade edilen hâdise bizlerde açılmazsa, olacağımız şeyler sadece sathî ve maddi mâ'nâda olacaktır. Neden? Çünkü bünyemize nüfuz edemeyecek ve lisânımızda, dilimizde kalacaktır. Aklımızda olan yeri ise teşbih gibi, benzetme gibi sadece misâl olarak, dışarıda bir anlayış olarak kalacaktır. Yâni âyet-i kerîmenin belirttiği mâ'nâyı dışarıda arayacağız. Kendimizin dışında. Üç-dört bin sene evvel Mûsâ (a.s.) Tih sahrasında yaşamış, dolaşmış, Mısır'a gitmiş, oradan çıkarmışlar gibi hep dışarıda, dışarıda. İşte en büyük yanlışlarımızdan bir tanesi ve başta geleni budur.

Kûr'ân'da bize bildirilen bütün bilgileri, hayat serüvenlerini, hayat hâdiselerinin bölümlerini, Peygamber Efendimizin o yüce yaşantılarını, hep onlara mahsusmuş gibi, Eyüp (a.s.) bu çileyi çekmiş, balığın karnına Yunus (a.s.) girmiş gibi afâkî mâ'nâda kullanmamız, enfüse dönmemize en büyük engel teşkil etmektedir. Bunları kendi bünyemizde tatbike hiçbir engel olmadığı halde sadece anlayış farklılığı bunların dışarıda, geçmişte yaşanmış hâdiseler olarak anlamamız ve öyle değerlendir-memiz, âyet-i kerîmenin derinliğine nüfuz etmemize, onları enfüsî mâ'nâda yaşamamıza en büyük engel teşkil etmektedir. Yoksa hiçbir mâni yoktur onları kendi bünyemizde yaşamamız için. Zaten esas Kûr'ân-ı Kerîm'in getirmiş olduğu bu nisbet yâni eğitim, bunların bizdeki

tatbikatını yapıp yaşamaktır. Tabi onların yaşadığı gibi âlem sonsuzluğun da, âlem genişliğinde değil. Kendi genişliğimizde, kendi zaman süremiz içerisinde olarak. Eğer meseleye böyle bakarsak gerek Kûr'ân-ı Kerîm'i gerek hadîs-i şerifleri daha güzel tatbik sahası bulmuş oluruz. Aksi halde biz sadece fiziki tatbikatını yapmış, adeta bize gelmemiş gibi, sanki onlar Peygamberlere aitmiş gibi düşünerek öylece dışımızda bir hikâye, bir bilgi edinmiş oluruz.

Peygamber Efendimiz'in dört defa ameliyat olduğunu kitaplarımız yazıyor. Eğer hepsini toplarsak; bir yerde çocukluğunda küçük yaşta olmuştur diyor. İkincisi dört-beş yaşlarında sütannemiz Halime Valide'nin yanında olmuştur. Bir tanesi hira'da 'ikra'da olmuştur. Bir tanesi mi'râc'ta olmuştur gibi. Peygamber Efendimiz'de fiziki olan bu hâdiseler, bizde de fiziki olmamakla birlikte ilmi ve şuur olarak olması. İlim ve şuurdan sonra da belirli bir tatbikattan zikir olarak yaptığımız, o zikirlerle o ameliyatın yapılması. Yâni göğüs boşluğumuzda, mide boşluğumuzda olan o gazların, nefsin kaynağını meydana getiren o hayâl ve vehim gazlarını, evvelâ oradan kaldırılması, temizlenmesi gerekiyor. Oradan onlar kaldırıldığı zaman bir rahatlama, bir boşluk olacaktır.

İşte "sadrı şarh" ta böyle bir şey oluyor, ameliyat. Şimdi burada zikrin özellikleri ortaya çıkıyor. Bilinmesi gerekiyor. Tarikat düzeyinde yapılan zikirlerin niye böyle yapıldığı da sorusu ortaya geliyor ve böylece de cevabı bulunmuş oluyor. Doktorlar bunu daha iyi biliyorlar. Şimdi kişi cehrî zikir yaparken, birileri kendisine günde şu kadar zikir çekeceksin diye onu hafî olarak evinde yaparken, bir de tarikat sistemi içerisinde gruplar halinde yapılan zikirler var. Bu zikirler yapılıyorken Kelime-i Tevhîd ve diğer esmâlar çekiliyorken, zikir dilden boğaza indirilecek, oradan da gönle indirilecek diye sistem vardır. Yâni "Lâ ilâhe illâllah" derken sadece ağız içerisinde dolaşan bu kelime sistemini, boğaza indirip "Lâ ilâhe illâllah" diye daha da mideye indirerek seyrini uzatmak sûretiyle, nefese bir hız kazandırmak ve yol aldırmaktır. Bu bir sistemdir ama ne yazık ki biz bu sistemin farkında olmadan kafamızı, gözümüzü yaracak gibi zikir yapmaya çalışıyoruz. Neden o da olmuyor? Sistemin ilmi yönü bilinmeden sadece duygusal yönü faaliyete geçirilerek yapılıyor. O anda duyguların içerisine girmiş olan kimsenin zaten aklı başından gittiğinden o yaptığı zikrin ne olduğunu da anlaması mümkün değildir.

Zikir, akıl baştayken anlaşılır. Fikir de öyle. Şimdi bu şekilde o zikri belirli bir tempo içerisinde abartmadan, zıplamadan, hoplamadan asâletli ve ahenkli bir şekilde yapmaya başladığı zaman, gerek topluluk olarak gerek kişi, birey olarak kendi özel mekânında ve zamanında. Ne olmakta o zaman? Güzel bir sesle o ritim devam ettiği zaman, mideden, boğazdan yukarıya doğru lisândan çıktığında vücut biraz ısınmaya başlamakta. Bu birincisi. İkincisi ise oksijen ciğerlerin en uç hücrelerine kadar gitmekte. Çünkü normalde aldığımız nefes ciğerlerimizin kaçta

kaçını dolduruyor? Yarısını dolduruyor ama zikir yaptığımız zaman hücrelerin son uçlarına kadar oksijen girmekte. Yâni temiz hava ciğerlerimizi doldurmakta. Eğer orada daha başka kalıntılar var ise karbondioksit gibi tam olarak sirkülasyon edilemeyip te içeride kalan gazlar varsa bunların hepsini döndürmek sûretiyle, sürtünmek sûretiyle, kazımak sûretiyle dışarıya atmakta.

Üçüncüsü ise kalbin pompa gücü artıyor. Pompa gücü arttığı zaman ne gibi bir tesiri oluyor? Kan daha çok kılcal damarlara nüfuz ediyor. Normalde ulaşamadığı beyne, ayak uçlarına, parmak uçlarına, kalbe her tarafa sirâyet etmiş oluyor. Ve oraları yeniliyor, hayatiyet veriyor. Ayrıca o kanın içerisinde oksijen de olduğundan beyin tamamen canlı hâle geliyor. Diğeri ise ısı artışından kan da incelmiş oluyor. İncelen kan kılcal damarlara daha çok nüfuz ediyor, daha çok yere yayılıyor. İşte orada yapılan o göğüsteki zikir ile o gaz da eritilmiş oluyor. Grizu gazı denilen nefs-i emmârenin merkezi olan hani kalbim sıkışıyor, gönlüm daralıyor diyoruz ya, hepsinin sebebi budur. Oradaki grizu gazının şiddetle tazyik etmesidir. O nereden meydana geliyor. Yediğimiz yemekler esnasında hazım olurken midenin çıkardığı gazlar, bir kısım malum yerlerden, bir kısmı yukarıdan çıkıyor. Ama çıkamayan, yoğun olanlar içeride kalıyor, yoğunlaşıyor. Grizu nasıl madenlerde patlıyor, sıkışıyor, içimizde sıkıntıyı o yapıyor.

Buna da kabz hâli diyorlar. Tabi kabzın başka tesirleri de vardır o ayrı konu. İşte sistemli yapılmış güzel zikrin insân vücudu üzerinde ne kadar büyük faydaları olduğu ayrıca gözüküyor. Şimdi bu kimsede kalp hastalıkları olması çok az bir ihtimâldir. Ciğer hastalıkları olması çok az bir ihtimaldir. Yaşlanma olması çok az bir ihtimaldir. Beyin durması, fikir yorulması, unutkanlık gibi şeyler olması çok az bir ihtimâldir. Tabi ki onun ömrü uzamaz, kimsenin ömrü uzamaz hiçbir zaman. Ama ömrünü güzel yaşar, şuurlu, idrâkli ve dinç olarak yaşar. İşte esmâ-i ilâhiyye ve kelimât-ı ilâhiyye, kelime-i tevhid çekilirken ayrıca artı bir ilâve daha vardır. Bu anlatılanlar fiziki mâ'nâda. Hangi esmâyı çekiyorsak o esmânın bir de nûru ve rûhu vardır. O da açığa çıkıyordur. Kişiler kaç yönden bir tek zikir sistemi içerisinde nasıl güçlü bir hayata ulaşmış oluyorlar.

Bu kimse biraz da kendini korursa, diğer şekliyle fazla yemezse küçücük bir korumayla hayatını devam ettirirse, o vücut sıhhatli olarak çok uzun süreler o kişiyi taşıyacaktır. Çünkü bu bizim arabamızdır. Nasıl arabamızın lâstiğine bakıyoruz, yağına bakıyoruz, havasına bakıyoruz. Onlara bakmazsak bizi bir gün yolda bırakabilecektir, frenlerine bakıyoruz, aküsüne bakıyoruz. İşte bu bizim beden arabamız da rûhumuzun arabası. Dışarıdaki bu dört tekerlekli arabalar bu bizim arabanın arabası. Yâni bedenimizin arabası. Akşam eve girdiğimiz zaman. O kapının önünde kalıyor. İşte bir fiziki hâli, mâ'nâsıyla birlikte tatbik ettiğimiz zaman ufkumuzun ne kadar çok açıldığı kapasite ve kabiliyetimizin ne

kadar çok genişlediği bâriz olarak meydana çıkmaktadır. Geriye ne kalıyor? Geriye sistemi çalıştırmak kalıyor.

İki kelimeden hisse almamız gerekiyor. Bunun birinden kaçmak, birini tatbik etmemiz gerekiyor. İki kelime var. Bunları unutmamamız gerekiyor. Bunun biri "disiplin" kelimesi, diğeri ise zıddı olan "gevşeme" dir. Bu iki kelime hatırımızda olacak. Birini tatbik, diğerini terk edeceğiz. Ama hangi kelime ve ne tür çalışmayı terk etmeyi bilmezsek hangi kelimeyle bu ifade ediliyor diye bunu bilmezsek terki tam yapamayız. Onun için bu gevşeme kelimesinin birey üzerinde ne kadar büyük bir tesiri olduğunu ve onun tamamen nefsâniyete sürüklediğini bilmemiz gerekiyor. Ondan kaçmamız, uzaklaşmamız gerekiyor. Diğeri ise disiplindir.

Disiplinin de insânı ne kadar güzel bir hayata götürdüğünü, Hakk'a ulaştırdığını ve huzura ulaştırdığını düşünerek disiplinli bir hayat yaşamamız gerekiyor. Yâni isabetli ve faydalı olabilmesi için yaptığımız fiilin bizlere ve çevremize, aklımıza gelecek kelime *"disiplin"* kelimesidir. Zararlı olacak kelimeyi hatırlamak için o da *"gevşeklik"* kelimesi. Yâni diğer ifadeyle gaflet. Gafletle disiplin kelimeleri hep hatırımızda olursa, o kişi hiçbir zaman gaflete düşmez, disiplin tarafını tutar ve hayatını irâdeli bir şekilde ve çok verimli olarak geçirmiş olur. Peki disiplin dediğimiz zaman nasıl bir disiplin anlayacağız? Otoriter bir disiplin değil, askeri mâ'nâda çocuğumuza kafasına tokmağı vurarak *"otur, kalk"* gibi disiplin değil. Sistemi devam ettirmek üzere yapılacak dikkatli hareketler. Disiplin dediğimiz budur. Yoksa zorla bir şeyler yaptırmak değil. Kendi nefsimizi kontrol altında tutmak sûretiyle bir disipline girmiş olacağız. Zaten başka türlü de nefs-i emmâreyle baş edilemiyor.

Şimdi bu kısa izahtan sonra belirtilen soruya geçelim. Birinci bölüm; irâde Allah'a aittir, diye ana hatlarıyla belirtilen bir anlayıştır, bunun diğeri ise ilk irâdesi kulun irâdesidir. Yâni ilk hareketi kulun irâdesiyle olmaktadır diye, bakın iki, birbirine tam zıt bir ifade ortaya çıkmakta. Yâni bir; mutlak Allah'ın hükmü olduğu, kulun hayatının her devresinin Allah'ın hükmü altında olduğu, diğeri ise bütün işlerine başlarken kulun kendi irâdesiyle bu işe başlıyor, anlayışı getirilmiş. Belki bunlar belirli bir mertebeler itibariyle, tamamen hayatın geneline yaymak sûretiyle değil belirli bir mertebeler itibariyle geçerli olur. İşte aradaki fark yâni iki anlayışın arasındaki fark budur. Birisi bir mertebenin bir bölümünde geçerli, diğeri de aynı şekilde başka bir mertebenin bir yerinde geçerlidir. Ancak bu her iki anlayışı merâtîb-i ilâhiyyenin tamamına ve hayatımızın bütününe tatbik etmeye kalkarsak orada sorun olmaktadır. Çünkü öyle değildir. Her ikisi de aynı şekilde sorun olmakta. İrâdenin bütününü Allah'a vermek sûretiyle insân mutlak mâ'nâda Allah'ın irâdesi altındadır. Kendisinin hiçbir fiili yoktur, hükmüyle bunu kullanırsak o zaman kulun kulluğu ortada kalmaz. Yâni kul diye bir vasıf kalmaz. Bir arkadaşın sorduğu gibi, o zaman cennet niye cehennem

niyedir? Hükmü ortaya tabii olarak gelmektedir. Bazı yerlerde, hayatımızın belirli bölümlerinde bu geçerli. Ama tamamında geçerliliği söz konusu değildir. Neden? Çünkü ortadan kulu kaldırıyor. Diğerine geldiğimiz zaman, diğeri ise bütün fiilleri kula yüklemek suretiyle, kulun üzerinde Allah'ın hükmünü tamamen kaldırmış oluyor. Bunun birisi hangi mezhebe uygun dersek? Birisi, Mutezile'ye uygun, birisi Cebriye'ye uygundur. Yâni bunların birisi Cebriyye inancına yakın bir anlayışla bunu ortaya koymuş. Diğeri ise Mutezile anlayışına göre bir düşünce ortaya koymuş. Doğruluk payları yok mu tabi ki var. Ama çok az bir bölümde, ayrı ayrı yerlerde var. İşte eksiğimiz mertebe farklarının farkında olmamaktır. Eğer İslâm'ın içerisinde merâtîb-i ilâhiyyeyi hakîkati itibariyle bilip te hepsini yerli yerine koyduğumuz zaman ihtilaftan söz edilmesi mümkün değildir. Neden? Çünkü kişi oraları yaşayarak, bilerek, mutmain bir gönülle, kalple hangi mertebe geliyorsa yaşantısına veya karşısına, hangi mertebeden olan kişi geliyorsa onunla o mertebeden münasebet ve ünsiyet kurmaktadır. O zaman da ihtilâf ortadan kalkmaktadır.

Ancak bu anlayış irfaniyet hakîkati ile oluşabilmektedir. Zâhiri şeriat hakîkati ile oluşamamakta. Çünkü sahası oraya ulaşamamaktadır. İslâm'ın zâhiri tenzih üzere ve Mûseviyyet i'tikâdı üzerine kuruludur. Müslüman diyoruz ama Mûseviyyet anlayışı üzere ancak Mûseviyyet dediğimiz zaman yanlış anlamayalım. Kû'rân içi Mûseviyyet, Allah'ın bize ait, bize bildirdiği Mûseviyyettir. Yoksa Beni İsrâil kavmi diye belirtilen zümrenin din anlayışı ile değil. Onunla işimiz yok. Ama Cenâb-ı Hakk bize Kûr'ân-ı Kerîm içerisinde, bize bir Mûsâ(a.s.) formu çizmiş. Allah çizmiş, Peygamberimize vermiş. Peygamberimiz kabul etmiş, tasdik görmüş. Gerçek bir şeydir diye. O zaman bizim yapmamız gereken şey Kûr'ân'da ki Mûseviyyet bizim için ölçü ve gerçektir. Îseviyyet, Mûseviyyet dediğimiz zaman Batı'lıların isim benzerliğinden meydana gelen onların Îseviyyeti, onların Mûseviyyeti değildir.

Bizim onlarla işimiz yoktur. İşte gerçek mâ'nâda daha evvel gelmiş olan o mertebelerin Kûr'ân ile Peygamber Efendimizin sözleri ile nesh olduğundan, bugün onların hiçbir hükmü yoktur. O halde onlarla işimiz yoktur. Ama isim benzerliğinden bazen zannediliyor ki, onlar hakkında konuşuluyor. Hayır onlarla işimiz yok. Biz Kûr'ân'ımızdaki mertebelerin den bahsediyoruz. Îseviyetten ve Muhammedîlikten bahsediyoruz. Cenâb-ı Hakk onların hepsini bir bütün paket olarak bize sunmuş. İlim paketi olarak. Neye göre okuyoruz? Elimizdeki Kûr'ân ve hadîslere göre onların hayatlarını okuyoruz. Onların kendilerine göre yanlış bir ifadeyle, Kitab-ı Mukaddes, Ahd-i Atik, Ahd-i Cedid diye belirtilen kitabını okumuyoruz. Onlardan pasajda almıyoruz. Söylenen bilgiler sadece Kûr'ân-î bilgilerdir. Kûr'ân'ın içerisinde bir şey varsa o bizimdir. Hangi isimden bahsederse bahsetsin. Geçmişte kalmış kavimlerin kendilerine ait, kendi kitaplarında yazdıkları hayat hikâyeleri bizi ilgilendirmiyor. Onlar ne tür söylerse söylesinler. Âdem (a.s.)'den bahsederken bir başka şekilde

anlatıyorlar. Kendi Mûsâ'ları kendilerini anlatırken Tekvin, Çıkış, Mısır'dan Çıkış gibi ifadelerle çok başka türlü anlatıyorlar. Tabii bazen yaklaşık yerler oluyor ama onları itibara almıyoruz. Almamamız lâzım zaten. Bize lâzım olan Kûr'ân-ı Kerim'de Lût (a.s.) Peygamber'den mi bahsetmiş gerçek olarak kabulümüzdür.

Kûr'ân-ı Kerim'de Yahya (a.s.)'dan mı bahsetmiş, tamam doğrudur, aynen olduğu gibi. Eğer biraz tasdik, sıddîkiyetimiz varsa bunu tasdik etmemiz gerekiyor. Eğer tasdik etmezsek zaten inanmamış oluruz. Tabii o zaman hiçbir şey söylemeye gerek yok. Zaman zaman böyle bazı eleştiriler alıyoruz. İşte efendim siz Hıristiyanlığı methediyorsunuz, Yahudiliği methediyorsunuz. Neyini methedeceğiz. Kûr'ân-ı Kerim onlardan bahsetmiyor mu? O bahsediyor. Allah(c.c.) bahsediyor. Peygamber Efendimiz bahsediyor ise, biz niye bahsetmeyelim ki. Onlar bize birer numune. Onlar insânlık tarihinin birer mertebeleri, kimsenin malı değil, hepimizin malı. Ama hayat, ölçü ve yaşantıları Kûr'ân ölçüleri. Onların kendi kitaplarının ölçüleri değil. O halde sadece isim benzerliği var. Bizim bahsetmeye çalıştığımız o mertebeler. Kûr'ân-ın içinde yaşanılan gerçek Mûsevîlik, Îsevîliktir. Yoksa onların ölü olan bilgileri değil. Ölü onlar çünkü kaldırılmış, nesih edilmiş. Toprağa gömülmüş, cenaze olmuş artık. Cenazeleri olmuş ta cenazeden bir şey kalmamış. Hücreleri bile bozulmuş. Hiçbir şey kalmamış, toprak olmuş kendilerindeki bilgi yoğunluğu veyahut bilgi sahifeleri geçersiz hale dönmüş.

Burasının çözülmesi için biraz Kader bahsinin incelenmesi gerekecek. Kadere ne deniyor? Kaderin toplu olduğu hâle kaza deniyor. Kaza da hüküm mâ'nâsınadır. İnsânın paket programı, dünya, yaşam süresi içerisindeki programının toplu paketine daha kendi dünyaya gelmeden bu paketi yapılıyor. Belirli bölümler, belirli hâller, anlayışlar içerisinde. Bu paketin çocuğun dünyaya gelmesiyle başlayan hatta daha anne rahminde paketin açılmaya başlaması ile her gün yavaş yavaş bir sayfası açıldığında buna miktar deniyor. Diğer ismiyle kader deniyor. Kaza programın bir bütünlüğü, bütün bir program. Kader'de onun safhaları içerisinde sayfalarının her gün bir takvim yaprağının kopması gibi miktar miktar, bölüm bölüm açılmasıdır. Açılacak sayfa kalmadığı günde artık onun ölümü olmuş oluyor. Yâni insânın sonu, neticesi olmuş oluyor.

Şimdi biraz düşünelim. Bütün yaptığımız işleri tamamen bize ait olarak mı yapıyoruz? Her fiilimizi, mutlak bütün fiillerimizi kendimiz mi üreterek, kendimizden kendimize mi yapıyoruz? Yoksa hiç böyle salâhiyetimiz, hiç böyle bir husûsiyetimiz yok da. Bütün fiillerimizi tamamen Allah'ın emri üzere mi yapıyoruz? Sorulan bir soru vardı, soruda deniyor ki; kulun irâdesi Allah'a aittir. İrâdesi olmadığından da birileri ona bir şey yaptıracaktır, yaşayan bir varlık. O halde bütün fiillerini Allah yaptırmaktadır, hükmü çıkıyor.

İki kişi arasında yapılan bir konuşmada birisi;"İrâde Allah'a aittir. Kulun hiçbir irâdesi yoktur." Diğeri de başka bir anlayışla, onun zıddını söylüyor;" Kul irâdesiyle kendi işine başlar. Başladığı zamanda artık kendisi bitirir." Kul başlayıp ta Allah'ın bitireceği söz konusu değildir. Her kul kendi irâdesi ile başlar. Yâni yaptığı işe ilk olarak kendi irâdesiyle başlar. Her iş böyle olunca, her işe kendi irâdesiyle başlıyorsa ömrünün sonu böyle geçiyor demektir. Dese ki elli tane işe kendi irâdesiyle başlar, yüz tane işe de Allah'ın irâdesiyle başlar. O zaman hüküm daha başka olacak. Ama her işe böyle başlar dediği zaman o kişinin bütün ömrü kendi irâdesiyle yâni kendi fiilini kendi üretmiş olmaktadır. Bu mâ'nâda işte karşılıklı birbirleriyle istişare ediyorlarmış. Bir türlü sona erdirilemediği için neticeye ulaşılamadığı için müphem olarak ortada kalmış bir anlayış çıkmış ortaya.

Şimdi bu anlayış daha öncede bahsedildiği gibi belirli bölümlerde yâni kişinin hayatının belirli bölümlerinde ikisi de doğru. Ama diğer şekliyle ikisi de yanlış. Mutlak mâ'nâda ikisi de yanlış eğer bütün mertebelerde ve yaşadığımız süre içerisinde.

Biraz tefekkürümüzü genişletmeye çalışalım. Yâni sadece anlatılanı dinleme değil de duyduğumuzu anlama şekliyle tefekkürümüzü, zihnimizi biraz açmaya çalışalım. Eğer aklımızda, fikrimizde dışarıya ait bir şeyler varsa onları camdan dışarıya atalım gitsin. Sevdiğimiz, istediğimiz, arzuladığımız, yakınlarımız, büyüklerimiz, küçüklerimiz neyimiz varsa gönlümüzde, giderken almak üzere kapının dışında bırakalım. Şu anda oraları açalım en azından, boşaltalım gönüllerimizi ve hep birlikte tefekkür etmeye yönelelim. Şimdi birisi anlatıyor, dinleyenlerin ondan daha ârif olması lâzım geliyor, dinleyene daha çok görev düşüyor. Anlatan sadece anlatır. Ama onu analiz edecek dinleyenin tefekkürüdür. Eğer tefekküründe işe yarar bir şey bulursa onu dağarcığına atar. Bulamazsa camdan dışarı atar, olur biter.

Herkesin hürriyeti kendine aittir. Allah gani gani rahmet eylesin. Hacı Hazmi Tura Babam şöyle derdi:

"Oğlum, iki gözlü heybeler vardır. Ortada açık yeri vardır. Orası sağa sola kaymasın diye geçirilir. O heybenin açık yerini boynundan geçir. Bir gözünü öne, bir gözünü arkaya al. İşine yarayanları, hemen kullanacaklarını ön göze koyarsın, lâzım olduğunda çabucak alırsın. Daha sonra kullanacaklarını da arka göze koyarsın, gerektiğinde onlar da lâzım olur." derdi.

Şimdi biz ön gözü boşaltalım bir sefer. Neden? Çünkü yağmur yağıyorken, kabımız ne kadar genişse o kadar sahadaki yağmuru alabilir. Ama kabımızın ağzı testi ağzı gibiyse ne kadar yağmur alır. İsterse testinin derinliği çok olsun. Orada işte ağzın darlığı değil genişliği lâzımdır. Ama bazı yerde de ağzın genişliği değil darlığı lâzımdır. Suyu fazla ziyan etmesin diye.

Tekrar meseleye dönersek, iki görüş vardır; birisi, kulun üzerinde Hakk'ın mutlak irâdesi, kula ait hiçbir yön yok, oluşum yoktur. Diğeri ise, Allah'ın irâdesi yoktur, kulun iradesi vardır der. Yâni kul kendi iradesiyle hayatını sürdürmektedir. Bilindiği gibi bir çok mezhepler vardır. Mezhepler arasında, gruplar arasında en çok ihtilafında bu kader mevzu üzerinde çıktığı belirtiliyor. Şimdi en geniş müntesibi olan Ehli Sünnet ve'l Cemaat mezhebi. Diğer ifadeyle Sünnilik mezhebi. Ehli Sünnet ve'l Cemaatin kendine göre bir kader anlayışı vardır. Bu kader anlayışı diğerlerinden daha mantıklı, daha doyurucu ve akla daha çok hitap edicidir.

Mezhepler içinde meşhur olanlarından Mutezile mezhebi, onun da kendine ait bir kader anlayışı vardır. Yine yaygın olanlardan Cebriyye diye bir mezhepten bahsediyor kitaplar. Onun da kendine göre bir kader anlayışı vardır. kaderiyyeler vardır, Tasavvufçular vardır. Bunların kendi bünyelerinde hepsinin bir kader anlayışı vardır. Ve hepsi de değişik ana ölçüler üzerine kurdurmuşlar ve anlayış farklılıkları yüzünden birbirlerine tam zıt düşmektedirler.

Ehli Sünnet ve'l Cemaate mensup âlimlerimiz nezdinde kader anlayışı neyi ifade ediyor? Diyorlar ki: "Allah ezelde kişinin kaderini yazdı ve dünyaya geldiği zaman bu kaderini, kazasını, hükmünü belirtti. Kader olarak ta bunu yaşayacaktır." Şimdi bunu iki türlü anlıyoruz. Ya da çok derinine dalmadan şöyle izah ediliyor. Cenâb-ı Hakk ezelde kulunun kaderini yazdı ama bir bölümünü mutlak böyle yapacaksın diye yazmadı. Peki! neden yazdı o zaman hepsini? Daha sonradan kulunun ne yapacağını Allah evvelden bildiği için böyle yaptı. Böyle olsun diye yazmadı diyorlar. Yâni iki anlayış vardır. Allah o zaman kaderi yazmış ben bunu yapmaya mecburum. Başka yapacak yolum yok, baştan yazdıysa ben onu uygulamak zorundayım, diyor. Ama izah ediliyor ki, hayır baştan âmir hüküm olarak yazılmadı. Bir bölümü yazıldı ama tamamı yazılmadı. Cenâb-ı Hakk o kulun ne yapacağını daha evvelden bildiği için kulun fiiline göre önceden yazdı diyor. Âmir hüküm olarak yazmadı. Bu anlayış var. Bariz bir şekilde ucu açık. Sadece ucu açık değil, açık bir ifade. İrâde-i Cüz'iyyeye bırakılan bölüm kula bırakılıyor. Cenâb-ı Hakk ezelden kulunun yeryüzüne geldiğinde ne yapacağını bildiği için, yâni kulunun yapacağını bildiği için baştan programını yazıyor. O, kula sen bunu böyle yapacaksın diye bildirmiyor. Bu kendi ilminde yazılmış vaziyette. Aradaki fark bu.

Diğer şekliyle tasavvuf âlimleri bunu bir başka türlü ifade ediyorlar. Sistem aynı ama bazen değişik kelimelerle ifade ediyorlar. Bu kaza denen hükme 'a'yân-ı sâbite diyorlar. Yâni kulun sabit a'yânı, programı, özü, hakikati. Hayat seyrini belirten paket programı. Diğer ismiyle kaza, kaza da hüküm demektir. Allah'ın hâkimiyetinde yazılmış hüküm demek, toplu hüküm. Şimdi şu kitabın bütünü kaza, hüküm yâni. Bunu açtığımız zaman, sayfa sayfa okumaya başladığımız zaman bu kaderdir. Yâni

kader hayat seyrimizin ifadesidir. Kaza kelimesinin karşılığı ise bu programın hayat seyrimizin bütün olarak programıdır. Bu programa a'yân-ı sâbite diyorlar. Ve diğer ifadeyle emri irâdî diyorlar. Yâni âmir hüküm. Emir nedir? Fiil, iş, yâni bir şeyleri yapmak. İrâdi hüküm, irâdi iş anlamında. Şimdi bu emri irâdi ve a'yân-ı sâbite, kaza ismiyle belirtilen paket programın bir bölümü kesin Allah'a aittir. Burada ne değişme mümkün ne de herhangi bir şey mümkündür. Yâni hangi aileden dünyaya geleceğiz? Cinsiyetimiz ne olacak? Babamız, annemiz kim olacak? Ömrümüz ne kadar olacak? Gibi. Ana hatlarıyla, bizim programımızı ortasında bir çizgi olan bir sayfa gibi düşünelim. Sayfanın bir tarafı böyle yazılmış, diğer tarafı da yazılmış ama programda bizim ne yapacağımız bilindiği için yazılmış.

Birinci sütun Allah'ın emriyle yapılacak diye yazılmamış. Şimdi o tarafını biz yazılmamış olarak düşünelim. O tarafını geriye bırakalım. Çünkü o sonradan meydana gelecek bir hâdise. Ömrümüzün bir bölümünü de Cenâb-ı Hakk bizim kullanımımıza bırakıyor. İşte bizim en büyük değer yerimiz burası. Allah'ın indinde en büyük vasfımızı oluşturan a'yân-ı sâbite, kaza ve kaderimizin bize bırakılan bölümüdür, bizi halife yapan, bizi insân yapan, bizi velî yapan, bizi ârif yapan, bizi peygamber yapan bölümü bir bakıma burasıdır. Yâni bu bölümdeki çalışmalarımızla o halde oraya biz hükmediyoruz. Bunun ismine de bilindiği gibi aklı cüz deniyor.

Ehli Sünnet ve'l Cemaat'ın zâhiren bildirmiş olduğu bu sistemi yaşamak suretiyle, en son mertebede tasavvufçuların, irfan ehlinin bunu yaşaması ve en güzel şekilde izah etmesi, Ehli Sünnet ve'l Cemaat zâhirinden bâtınına geçirmiş oluyor. İşte Ehli Sünnet ve'l Cemaat'in zâhiren ifade ettiği bu sistemi, Tasavvuf ehli bâtınen de yaşadığından en kemâlli kader anlayışı bu olmaktadır. Ve bütün her şeyin de hakkını vermekte ve hiçbir tereddüt, endişe bırakmadan, hiçbir soruya gerek kalmadan berrak, temiz bir şeklide kişinin hayatının nasıl geçeceğini açık olarak bildirmiş oluyor. Bunun dışında diğer grupların hepsi bir mertebeden, bir düzeyden aldıklarından, bütün mertebelere tatbik edilemediğinden yanlışlıklar ortaya çıkıyor.

Şimdi Cenâb-ı Hakk bize emri irâdi olarak bâtın âlemde, latîf, ilmi ilâhide bir program veriyor. A'yân-ı sâbitelerimizin bir bölümü bu şekilde. Diğer bölümüne de ne diyorlar? Kader-i Muallak. Bir bölüme Kader-i Mutlak, Mübrem; bir bölüme de Kader-i Muallak, başta olan kader. Bizim tasarruf ve kullanımımıza bırakılan saha, o sütunun, sayfanın bir diğer yanındaki sütundur. İşte bizi biz yapan, insân yapan bu boş sütun. Tevhîd ehli olmamıza sebep olan ya da dünya ehli olmamıza sebep olan; cennete gitmemize sebep olan ya da cehenneme gitmemize sebep olan. Buradaki vaktimizi kullanma sanatı. Peki burayı nasıl kullanacağız? İşte Cenâb-ı Hakk, Peygamberlerimiz ve kitaplar tarafından emri teklifi olarak, bu bölümü bizim kullanmamıza açık bırakıyor. Âmir hüküm değil.

Yukarıda âmir hüküm emri irâdi ama onun arkasından gelen, çünkü emri irâdi kişinin ezel programı, öncelik olan kavram. Dünyaya geldikten sonra ki o ezel programından sonra faaliyet sahasında devreye giren emri teklifi. İkinci gelen hüküm birinci hükmü kaldırabildiğine göre ilk gelen hüküm kullanılıyor, ama arkasından yeni bir âyet, yeni bir bildirim geliyor. O ilk gelen hükme göre değil ikinciye göre daha fazla tatbik edilebiliyor. Emri teklifi deki husûsiyet, bu çok mühim bir husûsiyet. Cenâb-ı Hakk diyor ki; ey kulum şunu söyle, bunu yap diye teklif ediyor ama O âmir hüküm olarak, mutlak yap demiyor. Âmir hüküm olarak mutlak yap dese zaten bizim işimiz bitmiştir. Kulluk diye bir şeyimiz kalmayacaktır. Orada bahsedilen, her şey Allah'ın irâdesi, hükmü altında diyen haklı çıkacak. Ama böyle bir şey yoktur. Hayatımızın bir bölümü Allah'ın irâdesiyle oluşmakta, bir bölümü de bizim tasarrufumuza bırakılan sahada. İşte bizim tasarrufumuza bırakılan sahayı kullanmamız neticesinde bizim değerimiz veya değersizliğimiz ortaya çıkıyor. Bunu değerli kullandığımız zaman içerisinde bizim hilâfetimiz, vekâletimiz ve imametimiz ortaya çıkıyor. O haldeyken neticede asıl olarak ne oluyor, bizim hayatımızın bazı safhası emri irâdi, yâni Hakk'ın âmir hükmüyle geçmekte ama bir kısmı da emri teklifiyle bize bırakılmakta. Cenâb-ı Hakk mutlaka namaz kılacaksınız, mutlaka oruç tutacaksınız diye kimseyi zorluyor mu? Âmir hüküm yok teklif var.

Reşahat sohbet (13)

Daha evvelce de belirtildiği gibi Ehli Sünnet ve'l Cemaat idrâk ve anlayışında kaza ve kaderin, faaliyet sahasının nasıl olduğunu az da olsa anlamaya çalışmıştık, kısaca tekrar edelim. Kazâyı Mutlak veya Mübrem ve diğer ifadeyle Kazâyı Muallak olarak. Bir kısmı Cenâb-ı Hakk'ın âmir hükmüyle bize verilen çalışma sahasıdır, diğeri ise kendimize bırakılan, bizim irâdemizle oluşturacağımız, hayatımızın bazı bölümleridir. İşte bizi biz yapan, bize bırakılan bu sahadır. Eğer Cenâb-ı Hakk tamamını âmir hüküm olarak, ömrümüzün bütününü kendi irâdesiyle programımızı yapmış olsaydı, o zaman biz diğer varlıklardan ayrı bir varlık olmazdık. Yâni insânî özelliğimiz olmazdı. Ne olurduk? Memur olurduk, âmir olamazdık. İşte bize bırakılan sahanın, o bölümün biz âmiriyiz. Aynı zamanda yine memuruyuz. Çünkü kendimiz hüküm verip kendimiz o hükmü tatbik etmekteyiz. Yâni hâkim de biziz o bakımdan mahkûm da biziz. O arada başımıza gelen hâlden mahkûmiyete Allah değil, biz hükmetmiş oluyoruz. O zaman Allah'ın ilminde ve adaletinde hiçbir eksiklik ve yanlışlık olmamış oluyor. Hatta O'nun adaletinin bizim üzerimizde yeniden bir uygulama yapması gerekmiyor. Çünkü biz zaten hükmümüzü vermişiz. Birini öldürdüğümüz zaman tabii bu

kaderden mi, değil mi ayrı konu. Onun, karşılık cezasını biz baştan kabul etmiş oluyoruz. Onu öldürmekle hâkim olarak, âmir olarak yaptığımız için neticesinde biz kendi kendimizi mahkûm etmiş oluyoruz. Bir başka mahkûmiyete gerek kalmıyor. Ne oluyor sadece bunun miktarını çizmek kalıyor. Miktarını belirlemek kalıyor, hâkimin de yaptığı iş budur. Hâkim, katili mahkûm etmiyor, evvelâ katil kendi kendisini mahkûm ediyor. Hâkim süresini tayin ediyor. İşte biz de kendi yaptığımız fiilde kendimizi mahkûm ediyoruz. Veya kendi kendimizi faydalandırmış, mükâfatlandırmış oluyoruz. Kendi kendimize yaptığımız fiiller ama onun miktarını Cenâb-ı Hakk yazıyor. Mükâfatın miktarı nasıl olacak diye. Bizim onu ayırma imkânımız, gücümüz yoktur. Bu husus biraz hassa konudur.

Cenâb-ı Hakk bize namaz kıl dedi, emri teklifî ile bunu teklif etti. Dedi ki: *"Ey kulum sana verdiğim bu zaman sermayesini bana gelerek te kullanırsın, iblise giderek te, İdris'e giderek te kullanırsın. Hangisini istersen seç."* diyor. Söyleyince aklıma geldi. Bir gün Mevlâna Hazretleri birisiyle konuşuyormuş, tabi ki konuştuğu muhabbetten, aşktan, zevkten, huzurdan, Allah'tan, Peygamber Efendimiz'den, onun hakîkatinden. Birisi gelmiş oraya: *"Ya Mevlâna Celâleddin, iblis nedir? Bana anlatır mısın?"* diyor. Mevlâna Hazretleri bakıyor bakıyor ve *"İblis sensin. Biz şimdi burada İdris'likten bahsediyoruz, sen iblisi soruyorsun."* diyor. Biz de işte iblisin yolunu seçersek Kûr'ân-ı Kerîm'de de belirtildiği gibi neticesi cehennem olur. Biz kendimizi cehenneme mahkûm etmiş oluyoruz. Allah bizi sokmuyor. Peki, Allah'ın yaptığı adaleti biz ona hangi derecede yaptık. Onun süresini belirlemek ama mahkûmiyet hükmünü biz üzerimize alıyoruz.

Diyelim ki biz bir yerde hırsızlık yaptık. Emri teklifide hırsızlık yok. Hırsızlık yapma diyor. Ama efendim aç kaldım, şu oldu, bu oldu. Bunlar işin başka yönü. Haklı olabilir, olmayabilir o ayrı konu. Ama zâhirdeki hırsızlık haram. Gittik yaptık, elli lira veya yüz lira çaldık. Aslında daha öncede bahsettiğimiz gibi bir tane hırsızlık, bin tane hırsızlık büyüğü küçüğü yoktur. Büyüdükçe tabi ki yük arttıkça cezası da artıyor. İşte biz hırsızlığı yapmakla kendimizi hırsızlığa mahkûm ettik. Yâni o hükmü biz verdik, kendimiz verdik. Ancak Cenâb- ı Hakk ya da dışarıda hâkim onun miktarını belirledi. Karşılığı şu kadar sene hapiste yatmak diye. Hâkim mahkûm etmedi, süreyi belirledi. Ama bundan, hırsızın kendi kendini mahkûm ettiğinden hâkimin de haberi yok.

Ben mahkûm ettim 5 aya, 6 aya diyor. Bu bölümü böyle anladığımız zaman bize bırakılan bu bölüm hükmünde yaptığımız faaliyetlerin karşılığı olarak ta mükâfat ve mücâzat görüyoruz. İşte bu bölümde yaptığımız fiiller ve bize tanınan salâhiyet ve hilafet burada meydana çıkıyor. Eğer bizim cüz'i de olsa bir irâde varlığımız olmasa, hâlife olarak insânın yeryüzünde halk edilmesi mümkün değildir. Diğer eşyalar gibi şey'iyyetten bir varlık oluruz. O da memur olur. İnsânın dışında âlemde ne kadar varlık varsa hepsi memurdur. İblis ayrı. İnsânla iblisin ayrı bir formu vardır. Hakk'ın yanında insânın olağanüstü bir hâli vardır. O yönden iblisle eşdeğer değildir. Ama

onunda bir mes'ûliyeti vardır, onunda kendine ait bir sahası vardır. Onun yaptırıp yaptırmama hareket sahası vardır. Bu yüzden bir bakıma onun da bir müstakilliği vardır. Bak şunu yaparım, bunu yaparım diyor. Hakk'ın karşısında ne kadar sözler söylüyor. Âdem (a.s.) bu hakîkati bildiğinden ve nezaketi ilâhiyyeye uyduğundan, bütün hâdiseler Âdem (a.s.) üzerinde döndüğü halde, araştırma yaptığımızda Âdem (a.s.)'in o suçu işledikten sonra kendini müdafaa ettiğini görmüyoruz. Ya Rabbi; sen yaptırttın, sen o ağaca yaklaşma dedin, ben de merak ettim yaklaştım, diyebilirdi. Ama iblis öyle demiyor. "Sen beni azdırdın" (15/39) âyet-i kerîme aynen böyle diyor. İbliste; ben senin kullarını azdıracağım, diyor. Bu bize ait tarafı. Diğer yönde *"ağveytenî"* sen beni azdırdın, diyor. Yâni iblislik hususiyetini Cenâb-ı Hakk var ettiğinden, iblise de bunu kullanma gücünü verdiğinden, salahiyeti değil kullanma gücünü verdiğinden. Aynen insâna da onu yap bunu yapma diye de emirleri vardır.

O kendi bireysel benlik fıtratı ağır bastığından Azîz, Cebbâr, Mütekebbir isimlerinin kaynağı olduğundan ve ateşi ağır bastığından benlik çok yükseldi. Ve o kadar ileri gitti ki *"sen beni azdırdın"* dedi. Bu esmânın zuhuru, sen beni azdırdın, diye suçu Hakk'a yükledi. Ben masumum demeye getirdi. Bütün mesele Âdem (a.s.)'in hilâfet makamının üstünde döndüğü halde, nezaketi ilâhiyye olarak Âdem (a.s.) hiç böyle bir yola tevessül etmedi. Sadece boyun büktü, durdu. Yeryüzüne indiği zamanda *"biz ona bazı kelimeler öğrettik. Bu kelimelerle Rabb'ına duâ etti."* (7/23) O da: *"Ya Rabbi, bu düşünceleri, bu hisleri sen verdin benim içime, sen getirdin. Ne yapayım ben de yedim. Acizim."* diyebilirdi. Ama demedi. Çünkü Kûr'ân-ı Kerîm'de ne diyor:

"Sana gelen iyiliğe ait şey Allah'tandır, kötülüğe ait olansa nefsindendir." (4/79)Ve devam ediyor: *"Kûl Küllün minallah-bunların hepsi Allah'tandır."* de.

Ama nezaketi ilâhiyye olarak böyle. Allah'tandır dediğimiz zaman yanlış anlaşılmasın. Demin ki ifadelere ters bir ifade var orada. O zaman her şeyi Allah yaptırıyor, o demek değil. Gücü Allah'tan geliyor. Kullanımı yine bize aittir. O güçte sorumlu değiliz. Kullanımdan sorumluyuz. Fiilden, tatbikattan sorumluyuz. Cenâb-ı Hakk her birerlerimizin içine bir güç verdi. Rûhumuz var, nûrumuz var, enerjimiz var, fizik, bâtın, görünen, görünmeyen güçlerimiz var, çalışıyoruz. Bu gücü, bu makineyi kuran Allah, yâni güç Allah'ın. Ama kullanma sahası bize bırakılmış. Hakk yolunda da kullanabiliyoruz, nefs yolunda da kullanabiliyoruz. İşte bu iki tercihimiz olmasa biz mahlûk hükmündeyiz. Ayrıca mahkûm hükmündeyiz. Allah'ın emrine mahkûm. Başka bir şey yapamayız. Âmirliğimiz yok, memurluğumuz var. Memur, mazur hükmüyle Cenâb-ı Hakk bizi ne cennetine koyar, ne cehennemine koyar. Çünkü biz bir fiil yapmadık ki, mücâzat ve mükâfat yönüyle. Hakk'ın emrettiği şekilde olsaydı, hayatımızı o şekilde sürdürseydik. Ama cennet hak, cehennem

hak, mîzan, sırat bunların hepsi haktır. Bunlar varsa hesap-kitap vardır, hesap, kitap varsa ortada bir sorumluluk vardır.

Hayır ve şer Allah'tandır. Hayır gördüğümüz şer çıkar. İşte bu yine bizim niyetimize bağlı olan bir hâdisedir. Hayır ve şer Allah'tandır hükmü mutlaka geçerlidir. Eski Bektaşî tekkelerinde imânın şartlarını yazarken bu bölümü *"hayrihi ve hayrihi minellâhi Teâlâ"* demişler. Hakk'a şer isnadını kaldırmışlar. İşte bizim şer gibi gördüğümüz şey, dediğimiz gibi bir aşama, sonra arkası hayra dönüşüyor. *"Siz bilemezsiniz Allah bilir"* diyor. Hayır gibi gördüğümüz nice şeyler var ki kısa bir aşama sonrasında arkasından zorluklar çıkıyor. Yâni şer çıkıyor. İşte irfan ehli aslında bu husuta ;

"hoştur bana, senden gelen,

ya hil'at-ü yahut kefen,

ya gonca gül yahut diken " demişler.

Herhangi bir kişiye karşı gerçekten şer olan o fiil yahut o davranış, o muhatap olunan şey, irfan ehli indinde rahmete dönüşüyor. Onun anlayışına göre ona rahmet oluyor. Onun şer dediği şeyi rahmet olarak görüyor. Burada bakış açısı değişikliği gerekiyor. Hayatımızın bir bölümü var ki değiştirmemiz mümkün değil. Bir bölümü var ki bize bırakılan taraf, onun üzerinde oynamamız mümkün. Yâni mükâfatı ve mücâzatı o yönden almış oluyoruz. Bunun daha ilerisi var, yâni şu anlayışın yine bu anlayış içerisinde çok daha ileri bir yaşantısı vardır. Bir sohbet içerisinde anlamak mümkün değil. Daha yukarıya doğru anlamaya çalışırsak yine tekrar bir çelişki gibi bir şey insânın aklına gelebilir. Baktığımız mertebeden ufuk başkadır, biraz daha aşağıdan baktığımızda ufuk farklı görünür.

Arka taraftan baktığımızda farklı görünür. Ama saha aynı sahadır. Oralara fazla girmeden ana hatlarıyla bilmiş olalım. Bu husus diğer belirtilen iki hususu da bünyesinde toplamaktadır. Yâni birisi dedi ya: İrâde Allah'a aittir. Bir bölümde doğrudur, diğer bölümde eksiktir. Yanlış demeyelim de eksik diyelim. Yâni bu kader anlayışı ile bütün hayatımızı örtüştüremiyoruz. O zaman bizi ortadan kaldırıyor. İrâde-i Cüz'îyyeyi ortadan kaldırıyor. Diğeri ise irâdenin kula ait, Allah'ın hiçbir şey yazmadığı şekliyle. Diğer ifadeyle Mutezile'nin dediği gibi, kul fiilini kendi halk eder. Allah ona hiçbir şey yazmaz. İşte bu da onu belirtiyor. O zaman bunların ikisi de eksik diyelim. Kul fiilini kendi halk eder dediği, bakın işte bu Kaderi Muallakta olan bölümden bahsediyor. Orada kul fiilini kendi programıyla, kendi irâdesiyle, kendi meydana getirir. Orada doğru. Hayatımızın bütün safhasında doğru değil. Yâni bunların bir tanesi Mutezile ağırlıklı düşünce, bir tanesi de Cebriyye ağırlıklı düşünce. Bütün irâde Allah'a aittir dendiği zaman, o zaman kul diyor ki, öyleyse ben fiilimi yapmaya mecburum. Başka çarem yoktur. Bu anlayışla Cebriyye çıkıyor ortaya ve onun neticesinde irâde Allah'a aittir hükmü çıkmış

oluyor. O zaman ne oluyor? Birinci bölüm yâni irâde-i mutlak yâni Allah'ın mutlak irâdesi ile ayân-ı sabitemizin Kader-i Muallak, kazâyı mutlak bölümü buraya ait.

Mutezile, kul fiilini halk eder hâli de, kulun irâdesine bırakan bölümlerden bahsediyor. Bütün bunlar, bu bir mertebede geçerli. Bu da bir mertebede geçerli. Bu hakîkatleri anlarken geçilecek mertebeler vardır. Bir mertebede öyle. Bakın şimdi bu genelde şeriat mertebesinden böyle.

Kul Hakk'ta fâni olmuşsa, hangi süre Hakk'ta fâni olarak geçirmişse işte o sürede kişinin üstünde Kader-i Muallak faaliyette değildir. Neden mutlağa geçiyor? Çünkü kul kalmamış orada, kul fâni oldu. Burası neresi, Îseviyet mertebesi. Ama bu ömrünün sonuna kadar kişinin kullanabileceği veya kişi de tatbik edilecek, kişinin ömrünün sonuna kadar kullanabileceği, tatbik edebileceği bir hâdise değildir. Ne zaman ki bekâbillâh ile tekrar dünyaya geldi, o zaman yine kendi olmadığından Hakk ile bâki olduğundan, ne oldu bu sefer irâdenin tamamı Hakk'ın oldu. Bu yaşantıda bu mertebeye gelindiğinde, bunlar da böyle tekrar doğru. Ama birisi fenâfillâh hükmüyle kul kalmadığından, fiil Hakk'ın oldu. Ama bekâbillâh anlayışı ile kul hakkâni varlığıyla zuhur ettiğinde artık kulun irâdesi, kulun cüz'isi diye bir şey kalmadı.

Ama hayatta bir varlık var, varlık var ama hakkâni varlığa ulaştığında nefsî benlik, izâfi benlik, ilâhi benlik oluştuğunda o zaman kulun elinden Allah kullanmakta irâdeyi. O zaman kulun irâdesi, irâde-i cüziyye, irâde-i külli içerisinde yok olmuş, ama cüz'ün yerine küll kullanmış olmakta. Cüz'ün vekili olarak küll kullanmakta. Burası anlaşılması biraz zordur. O zaman o bölümünde de mutlaka Allah'ın irâdesiyle hareket edilmekte ve kuldan söz edilmemektedir. İşte böyle baktığımız zaman, hangi sınıfa dâhil bir anlayış. Ehli Sünnet ve'l Cemaat hakîkatinin bâtını ile yaşandığı kader hükmüdür. Dışarıdaki halde değişen bir şey yoktur. Şeriat mertebesindeki hüküm neyse aynen geçerlidir. Ama onun bâtını olan yâni en üst mertebe hakîkat mertebesinde irâdenin mutlak Allah'a ait olması. Çünkü kul orada olmadığı için fenâfillâh mertebesinde, Îseviyyet mertebesinde kul olmadığı için irâde Allah'a ait olduğundan, hem mutlak kader hem muallak kader ikisi de Allah'a ait olmuş olur. Kulun kulluğu gittikten sonra Cenâb-ı Hakk o kuluna yeni bir vasıf verdikten sonra, o zaman kul Allah'ın vekili olarak, kul kendi fiilini işlemekte. O zaman bütün irâde kula ait olmakta. Ama hakkâni kula ait olmaktadır.

Reşehat'ın 272. Sayfasından devam edelim. Hoca Ubeydullah Ahrar Hazretlerinin tefsir ve hikmetlerinden kısaca bir bölüm almış. Fatihâ sûresinin ilk âyeti diye. Bu kitaptan tarikat adâbı içerisinde ve ondan biraz daha ileriye giderek hakîkat adâbı içerisinde münasebetlerimiz nasıl olacak. Anladığımız bazı konular hangi düzeyde olarak onlardan özetle bahsetmektedir. Bu kitaptan alıntı yaparak ilk bahsettiğimiz mevzûlar

neydi. Bilhassa her bir yolda olması gereken vukuf-u adedi, vukuf-u zamânî, zamanımızı tutarak elimizde kullanmak. Vukûfu zamânî, zamana vâkıf olmak. Onun ilerisinde vukûfu adedî, yâni zikrimizi yaparken adetlere dikkat ederek. Diğeri de vukuf-u kalbî, kalbimize vâkıf olarak hareketlerimizi düzenlemek ve kalbimizi faaliyete geçirerek gaflette kalmamaktır. Bunlardan sonra değişik mevzûlar vardı. Kişinin kendini tanıması, yolunu bilmesi, nisbetlerinin nasıl olması, hangi yönde kanaatlerinin olması gibi. Şimdi burada da Fatihâ suresinin ilk âyetini almış.

"Elhamdülillahi rabbil âlemin" hakkında buyurdular: Hamd için başlangıç ve nihayet vardır. Hamd için başlangıç, kulun, kendisine verilen nimete şükretmesidir."

Bu cümle hangi mertebeden dersek, şeriat mertebesindendir.

"Zira bilir ki, hamd, nimeti ziyadeleştirir."

Bakın burada hamd nimet şeklinde belirtiliyor. Yâni Cenâb-ı Hakk, bir şeyi vermiş bize, biz de hamd ederiz. Ya Rabbi, sana teşekkür ederiz mahiyetinde hamd edildikçe nimeti ziyadeleştirir.

"Hamd'in nihayeti ise, Allah'ın, kuluna verdiği kuvvetle ubûdiyet vazifesini yerine getirmesindeki mazhariyete teşekkürdür."

Burada ise tarikat mertebesi düzeyinden bir cümle vardır. Neden? Çünkü burada maddi mâ'nâda verilen bir şeye teşekkür değil, mânevi mâ'nâda verilen bir şeye teşekkür hükmündedir. ***"Hamd'in nihayeti"*** cümlesi doğru mu? Bu cümle eksiktir. Nerede doğru peki? Şeriat mertebesindeki hamd'in nihayeti. Eğer bu ilâve edilseydi daha açık olurdu. Şeriat mertebesindeki hamd'in nihayeti nereye götürecek, zaten tarikat mertebesine götürecektir. Nasıl tarif etmişler. ***"Allah'ın kuluna verdiği kuvvetle..."*** Kul da bir kuvvet var. İşte Allah, kula o kuvveti veriyor, kul onu dilediği yerde, aklı cüz hükmünde kullanıyor. O zaman mücâzat ve mükâfat karşısına çıkıyor. ***"Allah'ın kuluna verdiği kuvvetle ubudiyet vazifesini yerine getirmesindeki mazhariyete teşekkürdür."*** Burada yiyecek-içecek, mal-mülk, ev, çoluk-çocuk yok. Sadece ibâdet hükmü var. Ubudiyet yâni âbidlik, kulluk görevini, vazifesini yerine getirmesindeki mazhariyete, zuhur mahalline yâni o hususiyet verme özelliğine teşekkürdür diyor. Tarikat mertebesindeki hamd'in kemâlâtıdır.

"Ve yine hamd'in nihayeti," Diğeri şeriat mertebesindeki kemâli, nihayeti ve yine hamd'in nihayeti yâni bir başka nihayet, burası neresi. Tarikat mertebesindeki hamd'in kemâlâtı yâni nihayetidir.

"...kulun kendi mazharında asıl hamd edici olarak Allah'ı bilmesidir."

Burada sistemde değişti, anlayışta değişti. Hamd aynı hamd. Söyleyen aynı kişi ama ne kadar değişik mertebeler var içerisinde.

"Kulun mazharında hamd eden Allah'tır, gayri değildir. Kulluğun kemâli ise odur ki, kendi yokluğunu ve Allah'ın varlığını anlasın... Zât, sıfat ve fiilden kendisinde hiç bir şey bulunmadığını, sadece ilâhî sıfatlara mazhar kılındığını takdir etsin."

Şimdi bu, hamd'in diğer şekilde, başka bir sûrette ifadesidir. Bilindiği gibi hamd'in bizim anlayışımızda, anlatımımızda ya da diğer ifadeyle bilindiği gibi 8 mertebede yine bunlar içerisinde olmakla birlikte değişik bir şekilde ifade edilmesi vardır. Salât kitabında da belirtildiği gibi. Ayrıca hamd'in 9. Muhteşem mertebesi var ki, orası çok başka bir âlem. Başka bir âlemde yapılan başka bir hamd'dır. Bu hamd'lerin hepsi bu âlemde yapılan hamd'ler.

Tekrar baştan alıp yolumuza devam edelim. Akıllarımızda belki biraz daha berrak ve daha keskin, derin yazılarla kalır.

"Hamd için başlangıç ve nihayet vardır." Her iş için aslında öyle değil mi? Her işin bir başlangıcı var bir de sonu vardır. Bu her bilgi içinde geçerlidir. Her bilginin bir başlangıcı var bir de sonu. Yâni bir sonu var derken şöyle; o bilgi sadece bir mertebede bilinmekle bilinmiş olmuyor. Varlığının farkına varılmış oluyor, kendisinin mutlak hâli bilinmiş olmuyor. Şimdi buradan baktık, bir cam var bir de perde var. Biz sadece o perdenin varlığını biliyoruz, özünden haberimiz yok. Özü ise bu perde nasıl yapılıyor, bütün safhalarını bilmemiz gerekiyor perdeyi bilmemiz için. İşte biliyoruz zannettiğimiz şeyin aslında sadece varlığını biliyoruz. O olduğunu biliyoruz. Hatta bazen onun bile farkında değiliz. Görüp geçiyoruz sadece. Varlığını bilmemiz bile büyük bir hâdise. Zâhiren varlığını bilmediğimiz bir şeyin bâtınına zaten ulaşmamız mümkün değildir. Ama zâhiren en azından varlığını bilip tespit ettiğimiz bir şeyin gerçeğini anlamamız, oraya yol bulmamız mümkündür. Çünkü böyle bir şeyin olduğunun şuurundayız. O şuur zaten çok mühim. Burada neyi gösteriyor? En azından Hamd diye bir hakîkatin oluşumunu bize bildiriyor. Dikkat edin! Hamd var diye. Cenâb-ı Hakk Kûrân-ı Kerîm'de bize en çok hamd'i okutuyor. Her namazın başında ve sonunda Fatihâ, Fatihâ dediğimiz zaman hem de hemen başlıyor. "Elhamdülillâhi Rabb'il âlemin."

"Hamd için başlangıç, kulun kendisine verilen nimete karşılık şükretmesidir." Ya Rabbi şükürler olsun, bana şunu verdin, hamd ederim sana, şükrederim. Yâni hamd şükür mâ'nâsına. Kelime mâ'nâsı bile daha değil orada. Verilen nimetlere teşekkür bâbında. Ancak hamd'in kelime mâ'nâsı bilindiği gibi, övmek, tahmid etmek, yüceltmek mâ'nâsındadır. Aldım verdim demek değildir. Şunu ver bunu ver gibi değil. Hamd sadece övme. Hamd'de aslında fiil yoktur. Ama böyle bir oluşum olduğundan, daha oraya eremediğimizden, hamd'in mâ'nâsına doğru yükselemediğimiz için, zâhir, şeriat mertebesinden, madde mertebesinden baktığımızdan dolayı Cenâb-ı Hakk'ın bize verdiği ilk şeyin madde olduğunu görüyoruz. Mâ'nâdan haberimiz olmadığı için.

Ekmek verdi, meyve verdi yedik. Hayat verdi, gezdik dolaştık. Cenâb-ı Hakk'ın sadece bize verdiği maddeyi görüyoruz. Latîf olan rûhumuzla, nûrumuzla, aklımızla, irfaniyetimizle göremediğimiz için sadece teşekkür ediyoruz. ***"Hamd için başlangıç kulun kendisine verilen nimete karşılık teşekkürüdür."*** Bu mertebede geçerli ve doğrudur.

"Zira bilir ki, hamd nimeti ziyadeleştirir." Şimdi burada nefsâniyet biraz daha devreye girdi. "*Hamd nimeti ziyadeleştirir*" dediğimiz anda, buraya bakarak biz hamd'i arttırmaktayız. Neden? Karşılığında nimet alalım diye. Bakın burada ne sevap var, ne irfaniyet var, ne fedakârlık var. Sadece bize verilen nimet artsın diye, günde "Elhamdü" belli sayılarda oku oku arttır. Veya her yemekten sonra Elhamdü, hamd olsun de. Bilir ki hamd nimeti ziyadeleştirir. Yâni hamd'i, kendi muhabbetinden değil nimetinin artması için çeker diyor. Tabii o mertebede yerli yerince dosdoğrudur, diyecek bir şey yoktur.

"Hamd'in nihayeti ise, Allah'ın, kuluna verdiği kuvvetle ubûdiyet vazifesini yerine getirmesindeki mazhariyete teşekkürdür." Hamd'in nihayeti ise yâni bu mertebedeki nihayetidir. Buradaki teşekkür, kulun kendisine verilen kuvvetle abdiyyetini yerine getirmesi, ibâdet etmesi için verdiği kuvvete şükretmektir. Orada artık nefsâniyet yoktur. Yâni hamd'imizi arttıralım da madde mâ'nâsında şunu versin, bunu versin yok orada. İşte bu şeriat mertebesindeki hamd'in kemâli, nihayeti ve bir başka ifadeyle tarikat mertebesindeki hamd'in de başlangıcıdır. Ama bu sistem içerisindeki.

"Ve yine hamd'in nihayeti, kulun, kendi mazharında, asıl hamdedici olarak Allah'ı bilmesidir." "*Yine hamd'in nihayeti*" yâni bir başka anlayışla hamd'in nihayeti, "*kulun kendi mazharında*" yâni kendi varlığında, kendi zuhurunda, kendi özünde "*asıl hamdedici olarak Allah'ı bilmesidir.*" İşte burası irfaniyete doğru artık kulaç atma yeri, yükselme yeri. Kendi mazharında, kendi varlığında yâni kendi zuhurunda asıl hamd edicinin Allah olduğunu bilmesidir. Ne kadar mühim bir hâdise. Zaten "*Elhamdülillâhi Rabbil âlemin*" de açık olarak ta belirtiliyor ki, hamd'i ancak Allah yapar. Kul hamd'den âcizdir.

"Kulun mazharında hamdeden Allah'tır, gayri değildir." "*Semi'allâhü limen hamideh*" dediğimiz zaman Allah hamd edicinin hamd'ini duyar. Kendi lisânından, kendi kulağıyla duyuyor. Kendi lisânından söylüyor, kendi kulağıyla dinliyor, kulun mazharından. Yâni kulun varlığından. "*Hamdeden Allah'tır, gayrı değildir.*"

"Kulluğun kemâli ise odur ki, kendi yokluğunu ve Allah'ın varlığını anlasın. Zât, sıfat ve fiilden kendisinde hiç bir şey bulunmadığını, sadece ilâhî sıfatlara mazhar kılındığını takdir etsin." Bu mertebe hangi mertebedir. Daha önce de belirtildiği gibi Îseviyyet mertebesidir. Batı'daki Hristiyan Îseviyyet değildir, Kûr'ân'da belirtilen Hakîkat-i Îseviyyet mertebesidir. Kul, kendisinde, zâtı, sıfatı,

esmâsı ve fiilleri yönünden hiçbir şeyin bulunmadığını sadece ilâhi sıfatlara mazhar kılındığını takdir etsin. İlâhi sıfatların kendinden zuhur ettiğini bilsin, kendi yokluğunu bilsin. Fenâfillâh. İşte o zaman "irâde Allah'a aittir" hükmü burada geçerli olmaktadır. İrâde Allah'a aittir hükmü o zaman geçerlidir. Burası da Îseviyyet mertebesi. Ama bir de Muhammediyyet mertebesi ile hamd'in hakîkati vardır.

"Elhamdülillâhi Rabbil âlemin" dediğimiz zaman, bu kelimenin içerisinde genel mâ'nâda, klâsik olarak biz Rabb'imize hamd ediyoruz. Mealiyle ve lâfız ifadesiyle. Ancak şeriat ve tarikat mertebesinde bu geçici olmakla birlikte, hakîkat ve marifet mertebesinde bu yeterli olmamaktadır. Yanlış demeyelim de yeterli olmamaktadır diyelim. Eğer bu anlayışı bütün mertebelere tatbik etmeye çalışırsak, o zaman diğer mertebeleri anlamamız kesinlikle mümkün olmaz. Sadece burada belirtildiği gibi şeriat mertebesi itibariyle, Ya Rabbi, verdiklerine teşekkür ederim, bâbında hamd geçmektedir. Orada hamd ismi değil, kendi mertebesinde şükür ismi geçmektedir.

Tarikat mertebesinde ise yine burada da biraz değinildiği gibi, Ya Rabbi, sen ne yücesin, ibâdet kuvvetini bana verdiğinden sana hamd ederim. Seni överim seni yüceltirim diye buradaki hamd, maddi mâ'nâdaki bir şeyin karşılığı, teşekkür olmayıp, mânevi mâ'nâda kişinin idrâkinin biraz artmasıyla övgüye başlamasıdır. Ya Rabbi, sen ne yücesin, bana âciz kuluna neler verdin, ne lütuflarda bulundun, diye teşekküründe değişiklik olmaktadır. Maddi olarak verilen şeye karşı şükür, adedi arttırmak için. Hamd'i arttırmak değil. Hamd burada sadece O'nu övmek için yapılır. Hamd, kelime mâ'nâsıyla burada yerini bulmaya başlamaktadır. Çünkü lügatta hamd övme mâ'nâsında'dır, teşekkür mâ'nâsında değildir. Hamd'in karşılığında teşekkür diye bir kelime yoktur. Övme, tahmid, hamd etme, yüceltme, yükseltme bu mealde lügattaki karşılıklarıdır.

Bu halde kişi hayatını sürdürüyor iken eğer ilerleme istiyorsa ve hamd'ini arttırdıkça, idrâkini de arttırıyorsa, düşüncesini genişletmeye çalışması neticesinde, kendisinin hamd'i yapamayacağını idrâk ediyordur. Çünkü bakıyor ki kendini tanımaktan âciz, kendini tarif etmekten âciz kişi Allah'ın varlığını nasıl bilsin, nasıl övsün. O zaman bakıyor ki bu imkânsız, yâni ben hamd edemem diyor. Nereye sığınıyor? Her yönde önderimiz olan Peygamber Efendimizin yine öncülüğüne sığınıyoruz hep birlikte. Hadîs-i Şerif'te belirtilen: ***"Lâ uhsiy senâen aleyke ente kemâ esneyte alâ nefsik- Sen kendi nefsini nasıl senâ ediyorsan, ben de seni öyle senâ ediyorum."*** diye. Bakın kul aczini anladı, kulluk burada bitti artık. Övecek hâli yok. Çünkü âlemlere bakıyor, Kûr'ân-ı Kerîm'deki ifadelere bakıyor, Hadîs'lerdeki ifadelere bakıyor. Bütün geçmiş-gelecek olabildiği kadar feza, nâmütenâhi sonsuz âlemlere bakıyor. Bu kadar yüce olanı ben nasıl övebilirim ki diyor. Mümkün değil zaten. Övmemiz mümkün değil. İşte o zaman, bu,

hamd'in üçüncü mertebesi. Dördüncü mertebedeki hamd'e ulaşmaya çalışıyor. Ve diyor ki: *"Elhamdülillâhi Rabbil âlemin"* övgü Allah'a mahsusmuş, âyet-i kerîme bunu diyormuş. Çünkü orada kulun Allah'ı hamd etmesi için belirtilmesi gereken ifade *"Elhamdü **ilâllahi** Rabbil âlemin"* olması lâzımdır. ***"ilâ"*** neyi ifade ediyor. *"Elhamdü ilâ Allah"* kuldan Allah'a doğru gidiştir. İşte şeriat, tarikat mertebesinde yaptığımız hamd budur. Kuldan Allah'a doğru gidiştir. Ama hakîkat mertebesinde kul aczini anlıyor ve âyet-i kerimeyi gerçek mâ'nâsında müşâhede ediyor. Şühud ediyor, yaşıyor. Bakıyor ki hamd'i Allah'ın kendisi tarif ediyor. *"Elhamdü lillâhi* " diye. Âyet, hamd bana mahsustur, diyor. Yâni kelime olarak ben, orada kullanılıyor ya *"lillâhi"* Allah içindir. Yâni hamd Allah'a mahsustur. Hamd'i Allah yapar, diye âyetin içindeki gerçek, hakîkat mertebesindeki mâ'nâsını ortaya çıkarmaya başlıyor. Bu dördüncü mertebedeki hamd. O zaman daha önce geçmişti ye *"kulun mazharında Allah'ın zâtı, sıfat ortaya çıkar."*

İşte orada kul, âciz kalıyor hamd etmekten, övmekten. O zaman kulun yokluğunda Allah vardır, ortaya çıkmış oluyor. Kulun varlığı varken, Allah'ın varlığı kulun perdelenmesinde kalıyor. Yâni kul ortaya çıktığı zaman kul, kulluğuyla Hakk'ı perdelemiş oluyor. Allah ortaya çıktığı zaman, Allah kendi perdesiyle kulu perdelemiş oluyor. İşte dördüncü mertebede görülen ve fiili işleyen, övgüyü yapan Allah'ın kendisi oluyor. Nerede? Kulun mazharında. O zaman, Allah kula perde olmuş oluyor. Allah ulûhiyetiyle kulunu örtmüş, kendi zuhura çıkmış oluyor. Nerede? Yine kulun varlığında, başka bir yerde değil. Allah ötelerden geliyor da hamd ediyor değil. Hamd'i kul yapıyor ama mertebesi itibariyle kul yok, Hakk var olmuş oluyor. İşte o zaman gerçek hamd ortaya çıkmış oluyor. Peki, o zaman bu hamd neye dönüşüyor. Kulun ağzından *"Elhamdülillâhi Rabbil âlemin."* Yâni, hamd Allah'a mahsustur, kelimesi gerçek mâ'nâda orada yerini buluyor. Peki, bunun ifadesi ne oluyor.

İşte o zaman başlıyor ki Cenâb-ı Hakk: "***İnnallâhe ve melâiketehu yusallûne alen nebiyyi,"*** bunun benzeri daha pek çok âyetlerde Allah ve Melekleri kulunu över diyor. "***yusallûne alen nebiyyi"*** Allah ve Melekler, Peygamber üzerine salât-u selâm getirir. Ne müthiş bir âyet. Peygamber'e salât-u selâm getirirler, onu yüceltirler. Kulu yüceltirler. Ama diyeceğiz ki bu Peygamber'imize ait bir âyet-i kerîme. Tamam dosdoğrudur. Ama onun şahsında hepimize ait bir âyet-i kerîmedir. Herkes kendi mertebesinden bu âyet-i kerîmeyi, kendini muhatap alarak, o hâli rahatlıkla yaşayabilir. Neden? Çünkü hepimiz onun nûrundan, nûr olarak var olduk. ***"Ben Allah'ın nûrundanım, Mü'minlerde benim nûrumun nûrundandır."*** diyen o yüce Peygamber'in, biz gayrısı mıyız? Ama o âlemlerin Peygamberi, âlemlerin sultanı, o'na gelen hitap o genişlikte. Bizler de kendi mülkümüzün sultanıyız. Bize gelen hitapta o vaziyette. Bize o yeter zaten, yeter de artar bile, o iltifat, o lütuf. Her birerlerimiz Allah'ın halifesiyiz ve

sultanıyız. Âlemlerde her birerlerimizin bir sultan ve saltanat yerimiz vardır, kendi bünyemiz içerisinde. Bize lâzım olan da zaten, âlemler çerçevesi içerisinde bu hitabı alıp kabul etmek değil, kendi hakîkatimiz üzere bunları almamız, yaşamamızdır. Bizlere de zâten onlar yeter.

"İnnallâhe ve melâiketehu yusallûne alen nebiyyi," dendiği zaman bu âyette hepimizin hissesi vardır. Peki, o hisseye ne zaman sahip oluyoruz? O hitabı idrâk ettiğimiz zaman, biz onu anladığımız zaman alıyoruz. Elli bin defa bu âyet-i kerîmeyi okuyalım, bu şuurda değilsek, o sadece Peygamberimizin üstünde kalan ve oradan bize ulaşamayandır, ulaşmamasında da sorumlusu biz olduğumuz bir hâl olmaktadır. Eğer biz, bir şey veriliyor ise de alamıyorsak, suçlu biziz demektir. Kûr'ân-ı Kerîm genel olarak yayın yapıyor da biz kulaklarımızı tıkamışsak, bizim haberimiz olmuyor. Haberimiz yok ise suç bizde. İstifade edemiyoruz. "***İnnallâhe ve melâiketehu yusallûne alen nebiyyi,"*** dendiği zaman, bu âyet-i kerîmeyle Allah ve Melekleri Peygamber üzerine salât-ü selâm getirirler hakîkatinin Peygamber Efendimiz üzerinden bize gelen bir yayılması, bir veresesi vardır, vârisliği vardır.

Biz onun vârisleri değil miyiz? Her hükmünde vârisiyiz. Ama bu vereseyi hak ettiğimiz zaman alabiliyoruz. Hak etmemiz için de idrâk etmemiz gerekiyor. İdrâk ettiğimizde o tahsis, o varlık bize intikal etmiş oluyor, bize ulaşmış oluyor. Hissemizi almış oluyoruz. Bunu idrâk edemediğimiz zaman, onu, istihkakımızı alamamış oluyoruz. Peygamber Efendimiz'de üzülüyor o zaman. Niye! ümmetim benim bu dağıtılan rahmeti alamadılar. Neden almadılar, diye üzülüyor. Çünkü o kadar yaygın bir rahmet onun vasıtasıyla. Zaten kendisi Rahmeten lil-âlemîn değil mi? Rahmeten lil-âlemîn kelimesini, cümlesini söylüyoruz da neyin rahmeti olduğunu hiç tasavvur bile etmiyoruz. Kûr'ân-ı Kerîm bir âlem olduğundan, kendi içinde bir âlem olduğundan ve her âyeti de bir lütuf olduğundan ve bu lütufta Peygamber Efendimizin mübarek lisânlarından bize aktarıldığından, ne kadarını anlarsak Peygamber Efendimiz o kadar memnun oluyor, o ümmetinden. Çünkü anladığımız derecede övüyoruz Peygamberimizi.

Peygamberimiz ne kadar büyük olursa olsun, anlayamadığımız zaman, onu hakkıyla tanımadığımız zaman, onu gerçek olarak anlayamıyor, ifade edemiyoruz. O zaman ona haksızlık ediyoruz. Ve onun getirdiğini hakkıyla idrâk edemeyip, alamadığımız zaman yine ona haksızlık ediyoruz. Neden? Çünkü o kadar çok uğraşıyor ki, o zaman uğraşmışta bitmiş değil. Âlemlere rahmet, zamanlara rahmet, sadece kendi bulunduğu zamana rahmet değildir. Bir kul hangi zamanda yaşarsa yaşasın, onun rahmeti her zaman, hepimizin üstünde. Ama işte yapılacak şey bu rahmeti idrâk edip alma kabiliyetini oluşturmamız. Bir şey bir yere veriliyorken, o verilen kişi gafletteyse, onun farkında değilse veren üzülüyor. Ben vermek istiyorum niye almadı diye üzülüyor. Yâni

sadece biz fiziki olarak fiillerimizi yapmak suretiyle, şeriat mertebesinden bir hayat yaşamamız, Peygamber Efendimiz için yeterli bir ümmet olma arzusu değildir. Ama en azından bunu yapmamız, çok güzel bir şeydir, o ayrı konu. Ancak onun getirdiği hakîkatleri daha güzel anlayarak tatbik ettiğimiz zaman, o bizden çok daha fazla memnun olacak. Aynı şekilde biz de idrâken çok daha geniş sahalara ulaşmış olacağız. İnşeallâh Cenâb-ı Hakk her birerlerimizi, en güzel şekilde yaşayan kimselerden eylesin. Burası hamd'in dördüncü mertebesi.

Diğer şekliyle baktığımız zaman hamd'in beşinci mertebesi ***"Ve minel leyli fe tehecced bihî nâfileten lek(leke), asâ en yeb'aseke rabbuke makâmen mahmûdâ."*** (17/79) Makâm-ı Mahmud. Yâni övülmüş makam, hamd edilmiş makâm. İşte yine Peygamber Efendimizin şahsında olan bu hususiyeti, onun varlığıyla her birerlerimizin yaşamına geçirtmeye hakkımız vardır. Ondan gelen bir hakla. ***"Gecenin bir vakti kalk. Senin için teheccüd hükmünde olan namazını kıl. Umulur ki, Rabbin seni Makâm-ı Mahmud'a ulaştırır."*** İşte Peygamber Efendimizin şahsına olan bu hüküm, onun varlığında her birerlerimizin üzerinde geçerlidir. Peygamber Efendimiz den gelen bir vereseyle onda ne varsa biz de vardır. Aksi halde Peygamber olmaz. Hâşa. Eğer kendinde olanı ümmetine vermemiş olsa onu kendine saklamış olur. O da böyle bir şey yapmaz. Çünkü âlemlere rahmettir. Bu halde de âlemlere rahmettir. Ve o hâli düşündüğümüzde, kulun mazharı Hakk olduğu zaman, Hakk o kuldan zuhura geldiği zaman işte o Makâm-ı Mahmud'un ta kendisidir.

Allah'ın zâtının olduğu yer övülmez de neresi övülür. Burası da birey üzerinde olan Mahmud makâmı. Övülmüş makâmdır. Eğer biz gönlümüzü, nefisten, şeytandan, hayâl ve vehimden temizlemişsek, ilk oluşumu zikir şekliyle tahakkuk ettikten sonra ilim ile orasını, Rahmanî ilim ile, İlâhi ilim ile, Zâtî ilmi ile doldurduğumuzda, orada Hakk'tan başka bir şey kalmadığında orası bize Makâm-ı Mahmud'dur. Kendi bölümümüz kadardır. İşte aynı hâdise Peygamber Efendimizde bütün âlemler genişliğinde olduğunda Makâm-ı Mahmud kendisidir. Bunun bir misâli cennette bir makâm vardır. Makâm-ı Mahmud diye belirtilir. Aslında cennet te dediği Efendimizin kendisi, Makâm-ı Mahmud dediği de kendisidir. Ondan da bize yansıyanlarda, bizim ondaki o hususiyetler, o özelliklerimizdir. O vasıflarımızdır. Yâni hepimizde, herkesin bir Makâm-ı Mahmud'u vardır. Yâni övülmüş makâmı vardır. Buna diğer tabirle gönül derler. İşte yapmamız gereken şey bunları idrâk edip, bu makâmlarımızı bilmemizdir. Zaten varlığımız makâmlardan meydana gelmiş. Mertebelerden meydana gelmiştir. Her mertebe bir makâm. Burada belirtilen de Mahmud makâmı, övülmüş makâmdır.

Reşahat sohbet (14)

Reşehat kitabı sayfa 273.

"Vekûnü meassâdikîne" âyetinin tefsirinde buyurdular: Sâdıklar ile olmanın iki mânası vardır: Biri zâhir bakımından sâdıklar ile olmak... Öbürü de mâ'nâ bakımından sâdıklar ile olmak... Birincisi, doğruluk ehli ile düşüp kalkmayı, ikincisi de bir tâifeye gönül verip onların üstünlüğünü kabul etmeği ve izlerinden gitmeği gerektirir. Birincisinde ülfetin yalnız sûreti, ikincisinde hem sûret ve hem rûhu vardır. Sâdıklar şu kimselerdir ki, «Mâsiva olan âlem» onların gözünden silinmiştir."

Sâdık kelimesinin ifade ettiği mâ'nâ ne demek? Sâdık bilindiği gibi tasdik edici, doğru olucu ve yolunda devamlı olan, yolunu değiştirmeyen mâ'nâsına gelir. Yanlış işler yapmamaya çalışan ve bulunduğu yere sâdık olan kimselerdir.

"Sâdıklar ile olmanın iki mâ'nâsı vardır." Yâni sâdıklar ile dostluk yapmanın, onlarla birlikte gezip dolaşmanın, onlarla birlikte oturup kalkmanın, onlarla birlikte hayat sürdürmenin iki yönü, iki mâ'nâsı vardır.

"Bunlardan biri zâhir bakımından sâdıklar ile olmak." Sözde, davranışta ve maddi yaşantıda sâdıklar ile beraber olmak. Bu hangi mertebenin ifadesidir? Şeriat mertebesinin ifadesidir. Madde mertebesindeki yaşanan sâdık, doğruluk ifadesi. ***"Öbürü de mâ'nâ bakımından sâdıklar ile olmak."*** Yâni gönül ehli dostlarıyla birlikte olmaktır.

"Birincisi doğruluk ehli ile düşüp kalkmayı gerektirmekte," yâni sâdıklar ile olmanın iki mâ'nâsından biri zâhir bakımından sâdıklar ile olmak, doğruluk ehli ile düşüp kalkmak. Şer'i mâ'nâda sâdıklar ile olmak, doğru insânlarla olmak neyi gerektiriyor bu, bir seçim gerektiriyor. Eğer her önümüze gelenle ünsiyet etmeye kalksak, acaba onların gerçek mâ'nâda sâdık dostlar mı, yoksa nefsânî mâ'nâda bizlerden istifade etmek için mi, yaklaşıyorlar diye onu ayırmamız gerekiyor. Evvelâ mühim olan demek ki sâdık dostları bulabilip seçmek. Daha sonra başımıza yanlış işler gelmemesi için doğruluk ehli ile düşüp kalkmaktır.

"İkincisi de bir tâifeye gönül verip onları üstünlüğünü kabul etmeyi, izlerinden gitmeyi gerektirir."

Birinci mertebede doğru kimselerle hayat sürdürmekle birlikte, bu fiziki mâ'nâda zâhir olarak bir sâdıklıktır. Diğeri ise bir tâifeye gönül verip onların üstünlüğünü kabul etmeyi ve izlerinden gitmeyi gerektirir. Birincisinde ülfetin (muhabbetin, sıddîkiyyetin) yalnız sûreti olarak dostluk vardır. Şekli yâni zâhiri olarak dostluk vardır. İkincisinde hem sûret hem rûhu vardır. İşte bize lâzım olan bu hem sûretiyle sıdk,

sadâkat içerisinde olmak, yâni doğruluk, güzellik içerisinde olmak, hem de bâtını ile mâneviyatı ile hakîkati ile olmak.

*"**Sâdıklar şu kimselerdir ki, «Mâsiva olan âlem» onların gözünden silinmiştir."*** Yâni bu âlemde ne para ne pul ne şöhret bunların hiçbirine bakmazlar. Bu iki sadâkât halini belirten iki ifade. Birisi zâhir mâ'nâda, sûret ve şekil itibariyle iyi kimselerle görüşmek, diğeri de rûhi ve mânevi mâ'nâda da evvelâ zâhiriyle birlikte olmakla beraber bir de rûh ve mâ'nâ katarak o sâdıklığa, o doğruluğa onlarla birlikte olmak diyerek bizlere burada arkadaş seçimini gösteriyor ve onun ölçülerini veriyor. Peki, bu hâdiseyi tarihi bir vakıa, gerçek bir hakîkat olarak, hangi İslâm'ın yaşantısının bir bölümünde bulmamız mümkün. Çok iyi bildiğimiz ve çok değer verdiğimiz büyüklerimizden bir zâtımız var. Onun bir vasfı var, bu vasıf onun vasıflarından bir tanesi. Ebubekir-i Sıddîk (r.a.) Sahabe-i Kîram'ın hiçbirinde olmayan bu vasıf Hz. Ebubekir (r.a.) Efendimizin en büyük belirtisi, ifadesidir. Kendisi her anıldığında "sıddîk" diye anılmakta. İşte ***"Vekûnü meassâdikîne"*** âyet-i Kerîmesinde bu hakîkat anlatılıyor. Yâni sâdıklarla birlikte olun.

Hilafet mertebesinin yansıdığı ilk makâm sıddîkiyet makâmı, sâdıklık makâmı. Ayrıca ilk vekâlet makâmı. Demek ki çok yüce bir makâmdır. Şimdi buradan yola çıkarak kim ki birinin sâdık dostudur, o onun vârisidir. Nereden bildik? Yaşanan hâdise. Müneccim olmaya gerek yoktur. Peygamber Efendimize en yakını olmak sûretiyle tabi ki. Peygamber Efendimize birçok yakın olan kimseler vardı, ancak bazılarının yakınlığı bir başka mertebe, bir başka ifadesiyle en yakındı. Bazılarının ifadesi diğer bir mertebe mâ'nâ olarak en yakındı. Ebubekir Sıddîk (r.a.) Efendimizde doğruluğu, sıddîkiyeti, tasdîki itibariyle en yakın olmakta ve de ilk vekâlet sıddîkiyet mertebesine verilmektedir. Yoksa ilk halife Hz. Ömer olabilirdi. O zaman ne olacaktı, farûkiyyet mertebesi hilâfet mertebesine en yakın mertebe olacaktı. Yâni birinci farûkiyyet, sıddîkiyyet ondan sonra gelecekti. Ama ilk vekâlet mertebesi, hilafet mertebesi aynı zamanda bakın sıddîkiyyet mertebesi, sâdıklık, doğruluk, dostluk mertebesidir. İşte kime bu sıddîklık mertebesi verilmiş, tasdik edilmişte bu hakîkatinden dönmüşse, bu emaneti taşıyamamışsa, kendisinin reddettiği makâmın nasıl bir makâm olduğunu düşünmeli. Allah etmesin.

Peki, Hz. Ebubekir(r.a.) Efendimize bu sıddîkiyyet ifadesi yahut lâkabı nereden gelmekte. Bilindiği gibi evvelâ ilk Müslümanlardan olmak sûretiyle, o yönüyle ilk tasdik edenlerden. Ve de hiçbir şek, şüpheye düşmeden, mutlak mâ'nâda her gelen âyeti ve söylenen her hadîs-i şerifi hemen tasdik etmekte. Mantığına vurmadan îmân yoluyla hemen doğrudur demesi. Bunun da en büyük ifadesi Mi'râc gecesinin sabahı Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bunu sahabesine müjdelerken anlattığında işte:" Beni gece Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya götürdüler. Orada Peygamberlerle namaz kıldım, oradan da göklere mi'râc ettim" diye bu

hâdiseyi anlattığında ve bu hâdise Mekke halkı arasında yayılmaya başlayınca: "Olmaz böyle şey, imtihan edelim, soralım" dediler. Bazıları da "Nasıl ispat edeceksin " dediler. "Bizim bir kervanımız vardı, Mescid-i Aksâ'ya giden veya oradan gelen, madem oraya gittin onu gördün mü?" diye sordular. Peygamber Efendimizde *"Falan yerde, falan halde onu gördüm. Kervanda şu şu kişiler vardı."* diye söylediğinde o anda ispat mümkün olmadığından ihtiyata alarak *"Peki o zaman kervanın gelmesini bekleyelim, ondan sonra senin sözün doğruysa tasdik edelim"* dediler. Ama yine de yetinmediler. *"Eğer Mescid-i Aksâ'yı görmüşsen kaç tane penceresi vardı."* diye sormaya başlamışlar. O anda Cebrail (a.s.) Mescid-i Aksâ'yı hemen gözünün önüne getirip Peygamber Efendimiz sayıyor, şu kadar penceresi vardır. Orayı bilenlerde *"Doğru söylüyor, yâni mümkün değil gidip gelmesi ama söylediği doğru."* diyorlar. Beklemeye karar veriyorlar *"O kervan gelsinde bakalım, onu görmüş mü görmemiş mi? O gece orda mıydı, söylediği yerde miydi? "* diye.

Bu hâdise yayılınca Ebu Cehil hemen Hz. Ebubekir'e gidiyor*. "Ya Ebubekir! Sana bir şey soracağım, bana bunu anlat bakalım. Bir insân kısa bir gecede Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya gider mi? Göklerde gezer mi?"* Hz. Ebubekir *"Hayır olmaz böyle bir şey, bu mantığa aykırı."* O zaman Ebu Cehil diyor ki: *"Gördün mü akıllı adamı, bak nasıl mantıklı konuşuyor."* Yâni kendi tarafını tuttuğunu zannediyor. Ancak o zaman Hz. Ebubekir(r.a.) Efendimize bunu niçin soruyor, diye bir şey giriyor içerisine. *"Peki, sana bunu kim söyledi, neden soruyorsun"* deyince, Ebu Cehil diyor: *"İşte senin dostun, arkadaşın var ya Muhammed, Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya gittiğini, göklere çıktığını söylüyor."* Hz. Ebubekir(r.a.)'de *"O söylediyse, tamam doğrudur."* diyor.

İşte bu şekilde tasdik etmesi onun sıddîkiyyetinin de tasdiki oluyor, daha güçlü bir tasdikçi olduğu ortaya çıkınca ve de bu yaşanınca. Böylece o mübarek zâtın mutlak ikinci ismi, vasfı, lâkabı sıddîk oluyor. Şimdi gelelim bizlere, dervişlere. Dervişin kendi bünyesinde bu makâm ne makâmı? Evvelâ dervişin kendi bünyesinde, aklı Hz. Peygamber'in temsilcisi, irâdesi. Beden mülkünün nübüvveti yâni nebisi akıl, çünkü Kûr'ân akla geldi, başka bir yere gelmedi, ayaklarımıza, kolumuza gelmedi. Tabi ki Kûr'ân'ın emriyle ayağımızı, kolumuzu sallıyoruz-sallıyoruz derken boş yere değil- Namaz kılarken sallıyoruz, Kûr'ân-ın emriyle sallıyoruz onu ama aklımızın tertibiyle sallıyoruz, rastgele sallamıyoruz. Rastgele ibâdet, yarım kalk, öteki tarafa dön, bu tarafa dön ibâdet oluyor mu? Olmuyor. Neden? Aklımıza indirilen namaz âyetleri, sûreleri ve hadîsi şeriflerde bir sistem içerisindedir. Daha evvel bahsettiğimiz gibi disiplin içerisinde. Hayatımızı böyle sürdürüyoruz ama âmir mertebemiz akıl. İşte akıl bizde nübüvveti temsil ediyor. En geniş nübüvvette Peygamber Efendimiz'in mertebesi olduğundan, biz de onun ümmeti olduğumuzdan, bizdeki nübüvvet makâmı aklımız oluyor. İşte bu aklımızın en yakınındaki, aklımıza halife olan yâni kendi vücud mülkümüzde halife olan sıddîkiyet mertebesidir. Yâni bir dervişte tasdik

makâmı olacak, kendi kendinde, başka yerde değil. Kendi kendinin bir mertebesi, esmâ-i ilâhiyenin bir tanesi tasdik makâmında olacak. Neyi tasdik edecek, aklını. Aklının gerçek mâ'nâda düzgün bir sistem içerisinde, düzgün ve güvenilir bir bilgi ile oluşturulduğunu o kişi tasdik edecek, gönlünün bir tarafından. Bu tasdik olmazsa kişi ömrü boyunca şüpheler içerisinde yaşar. İsterse başı secdeden kalkmasın. Mutmain hâlini bulması, bilmesi mümkün değil. Kendisindeki bu tasdik, sıddîkiyet mertebesi ortaya çıkmayınca yaşadığı hayat hakkında, dünya hakkında, Peygamber'i, Rabb'i hakkında mutlak bir huzura ermiş olması mümkün değildir. Bu, Peygamber Efendimiz'in sünnetidir, bize bırakmış olduğu yaşam sistemidir. Numûne-i beşer değil mi? Bize numûne değil mi? Kendi zâtıyla birlikte çevresi de bize numûnedir, çevresiyle birlikte bir bütün numûnedir.

İkinci Halifemizin özelliği nedir? Ömer-ul Fâruk. Fark edicilik. Fırkacılık değil. Farklılığı fark etmek ve bu farkı, farklılığı da kendi bünyesinde kabul etmek. Hayata böyle baktığımız zaman her şey kendi kemâli üzere olduğundan, her şey farklı, hiçbir şey birbirinin aynı değildir. Ama tüm olarak her şey, bir şeydir. O her şey bir şeyin içerisinde ve bütün farklılıklarıyla mevcud. İşte buna Kûr'ân-ın Furkan tarafı deniyor. Yâni farklılıkları ortaya çıkarıp hepsinin hakkını vermek.

Kûr'ân-ı Kerîm'in bazı âyetlerini kabul edip, bazı âyetlerini kabul etmemek. Altı bin küsür âyetten kalır bin tane. Bütün bu âlem Kûr'ân-ın dört yüzünden, vechesinden bir tanesi. Kûr'ân-ın tamamına verilen isim tafsilî Kûr'ân. Diğer ifadeyle Kûr'ân-ı Fiilî, diğer ifadeyle canlı Kûr'ân, yaşayan Kûr'ân. İşte Kûr'ân-ı Kerîm dediğimiz zaman bu âlemin bir bütün olarak ifadesi anlaşılmalıdır. Furkan dediğimiz zaman da 114 ana bölümün içindeki bölümleriyle (âyetleriyle) birlikte Furkan'a dönüşmesi, farklılığa dönüşmesi. Her âyet Mutlak Varlığı kendi farkıyla, fark edilişiyle ortaya getirmektedir. İşte Hz. Ömer'ul Fâruk'u bu şekilde düşünürsek bize çok daha geniş ufuk açmış olmaktadır. Fâruk dediğimiz zaman, küçücük bir lâkap, isim olarak bakmayıp bütün âlemi kaplayan, bütün farklılıkları şuurla idrâk ettiren bir farklılığı anlamalıyız. Birbirini iten, reddeden, kabul etmeyen bir farklılık değil. İşte hatamız, sen kötüsün, sen yaramazsın diye gruplar arasında ayrışmalar yaptığımız zaman biz Fâruk değiliz. Biz o zaman kesret ehli yâni şirk ehli oluruz.

Âlemin çokluğunu iki türlü anlamamız mümkündür. Birisi inkâr yönüyle diğeri de tasdik yönüyledir. Farklı âlemleri kendilerine ait varlıklar olarak düşündüğümüz zaman inkâr ehli ve şirk ehli olmaktayız. Çünkü bazılarını kabul ediyor bazılarını kabul etmiyoruz. Ama Hz. Ömer (r.a) mertebesinden bakarak, mertebesinden derken, Peygamberimiz'e olan yakınlık mertebesinden bakarak. Yâni Peygamberimiz'in bir gözüyle âleme bakmak. Çünkü onlar onun eliydiler, gözüydüler, koluydular. En önce muhafaza ediyorlardı ve ilk idrâki onlar ortaya koyuyorlardı. Fâruk hakîkati farklılığı ile baktığımızda ve bütün farklılıkları cem edip

topladığımızda, Kûr'ân ettiğimizde işte bu farklılıklar imânın ta kendisi olmakta. Farklılıkların tevhîdî olmak suretiyle, onlar Hakk'ın varlığında bir bütün olarak kabul edilmekte. Fâruk (r.a.) Efendimizin ifadesinde, kendi varlığında bütün bu farklılıkları toplayıp bir bütünün içerisinde kabul etmekte. İşte dervişin bir yanı da bu idrâkte olması gerekir. Bu idrâkte olduğumuz zaman Kûr'ân-î hakîkatleri çok daha güzel anlamış olmaktayız.

Hilafet'in üçüncü temsilcisi Hz. Osman Zinnûreyn (r.a.). Onun lakabı zinnûreyn, iki nûrlu ve hayâ timsali. Muhabbet ehli ve sevgi dolu. Zaten o sevgisi de canına mâl oldu. Bilindiği gibi yakın sevdiklerini iş başına getirdiğinden biraz isyana dönüştü, böyle anlatılır. Bize tarihi seyrinden daha ziyade dervişlik seyri lâzım. Tarihi seyri de lâzım ama o işin dünyevi tarafı, aynı zamanda menkıbe tarafı. Tabi ki hepsi bilinecek ama bunların içerisinde artık o menkıbe tarafını yaşayacak hâlimiz yok, onu anlatıyoruz ancak. Önemli olan bu vasıfların hakîkatini yaşamamız dır. Yaşamamız gereken bir şeyi de daha iyi incelemeliyiz. İşte böylece baktığımızda Zinnûreyn (iki nûrlu), bu husus mühimdir. Zinnûreyn (iki nûrlu) ne demek? Bunun birisi zâhir nûru diğeri bâtıni nûru. Birincisi Kûr'ân-ı Kerîm, Peygamber Efendimiz, Sahâbe-i Kîram ve İslâm'ın hakîkatlerini şeriat mertebesiyle de en aydınlık, en güzel şekilde ve tutucu olmayan, önyargıdan uzak bir anlayışla yaşamamız. İkincisi de bâtıni nûru; âyet-i kerîmelerin bâtıni aydınlığıdır. Ne yazık ki bunu ortaya çıkaramıyoruz. Kûr'ân-ı Kerîm'in bâtını, bâtınında kalıyor. Bunun ortaya çıkması için bâtıni nûra ihtiyacımız vardır. O nûrun aydınlığında âyet-i kerîmelerin iç bünyelerinde ifade ettiği bize bildirilen hususları, özellikleri görelim, idrâk edelim. Bu da bizlere lâzımdır.

Akıl, Hakîkati Muhammedi temsilcisi. Tasdik; o aklın gerçek bir akıl olduğunu, doğru düzenlenmiş bir akıl olduğunu tasdik etmesi. Diğer taraftan bu yapılan tasdikin teferruat, farklılık itibariyle de doğru olduğunun tasdik edilmesi. Eğer teferruat itibariyle Kûr'ân-ı Kerîm'e bakıldığı zaman furkâniyyeti kabul edilmezse tasdik yarım kalır, anlayış eksik olur. Furkan hakîkatini idrâk edemezsek, Kûr'ân'ın sadece şartlanmış olduğumuz anlayıştaki âyetlerini kabul edip, diğerlerini farkında olmadan inkâr etmiş olmamıza yol açmakta. Mesela Cenâb-ı Hakk'ın zâtından bahseden ve diğer şekliyle teşbîhî olan âyetlerden bazılarını kabullenemiyoruz. Meal olarak geçiyoruz, özüne nüfuz ettiğimiz zaman olmaz demeye başlıyoruz. Böyle olunca bizim furkâniyyet gitti. Zinnûreyn'de gitti. Yâni bâtınını parlatamadık. Bâtını parlamazsa zâhiri parlasa, zaten zâhiri de o kadar parlak değil. Işıkla da görünüyor. Zinnûreyn hiç yok o zaman. Sıddîk yarım kaldı, ötekilerini tasdik etmedi. Sadece aklı tasdik etmekle de olmuyor, aklın diğer vecihlerini tasdik etmeyince sıddîklıkta gitti.

Son olarak geriye Hz. Ali (r.a.) kaldı. Lâkabı neydi? *"Kerremallhu veche".* Hz. Ali(r.a.) dendiği zaman hemen aklımıza *"Kerremallahu*

veche" geliyor. Ayrıca "Ebu't Turâb" Toprak Babası da var. "*Kerremallahu veçhe"* bütün lâkabların üstünde. Yanlış anlaşılmasın, o alttadır bu üsttedir mâ'nâsında değil. Onların hepsi birbirinin üstündedir. Zaten onların arasında o üstündü, bu üstündü lâfı da geçersizdir. Onların hepsi üstündür. Kendi varlıklarında hepsi üstündür. Onlar hakkında söz söylemek için bakın, Sahâbe-i Kirâm'ın en küçüklerinden bile olsa ki onlar, Aleyhissalâtu ve's Selâm Efendimiz'in mübarek nûr ve rûhlarına, mübarek cemâline karşı ayna oldular. Sahâbe'nin en zayıfı, imân bakımından, akıl ve idrâk bakımından en zayıfı; onlardan sonra gelen bütün âlimlerin ne kadar yüksek olursa olsun hepsinden üstündür. Çünkü onlar "Cemâl-i Muhammedî'yi" gördüler. Âlemde bundan daha üstün vasıf olmaz. Onun için onlara Sahâbî diyorlar. Sahip olanlar. Sohbetine katılanlar diye söylenir, aslı o değil. O da içinde olmakla birlikte, Hz. Peygamber'e sahip olanlar anlamına gelir Sahâbî. Biz O'nun neyine sahip olmaya çalışıyoruz, sadece sözlerine sahip olmaya çalışıyoruz. Bâtınına, vechine, mübarek varlığına değil, olamıyoruz, zâten olamayız da.

Onlar için fikir yürütmek, gerek Hulefâ-i Râşidîn, gerek Sahâbe-i Kirâm için fikir yürütmek, onlardan üstün olmayı gerektirir. Bir kişi bir kişi hakkında fikir yürütecekse, eleştiri yapacaksa, onların üstünde olması lâzım ki, burada hata etti, burada sevap etti diyebilsin. Bir doktoru eleştirecek olanın en azından profesör olması lâzımdır. En azından mütehassıs olması lâzımdır. Gerçekçi olmak lâzım. Sahâbe-i Kirâm'ın üstünde hiçbir kimsenin olması mümkün olmadığından, kim ki onlardan sonra dünyada Sahâbe-i Kirâm hakkında en küçük, tüy kadar bir şüphede, tereddütte bulunduysa ve de yanlış yaptı (hâşâ) dediyse, en büyük kötülüğü Peygamber Efendimiz'e yapmış olur, Sahâbe'ye değil. Ne kadar bir cüret olduğunu bir düşünebilsek hep birlikte. Zaman zaman çıkıyorlar, şu şundan üstündü, Peygamber Efendimiz ona namaz kıldırdı da, işte o hepsinden üstündü... gibi. Bırakın bunları, bunları değerlendirecek kimse de ne var ki. Öyle rastlamış öyle olmuş.

Şimdi bahsediyor-lar: "Hz. Hüseyin'e şöyle ettiler, böyle ettiler," diye. Ey kardeşim, bu hâdisenin üzerinden 1400 sene geçmiş, ne akrabalık bağın var ne kabile bağın var ne de millet bağın var. Ortada kimse kalmamış. Daha hâlâ neyin münakaşasını yapıyorsun da, kime suç isnat ediyorsun da, kahrolsun şunlar, var olsun bunlar diyorsun. Ne kadar boş şeylerle uğraşıyoruz. Allah hepimizi korusun. Ne kadar cüretkâr yâni. O Sahâbe-i Kirâm hakkında söz söylemek kimsenin haddi değil. Ve de daha eski zamanlardan beri fetva çıkarmaya çalışıyorlar. "(hâşâ) Muaviye'ye lânetullah mı diyelim, Rahmetullah mı diyelim." Bırakın kardeşim, bizim ayaklarımız çamur içinde, batmışız balçığa, o kimseler hakkında değer vermeye çalışıyoruz, rol biçmeye çalışıyoruz onlara. Olacak iş mi bu. Olmuşsa olmuş o bizi ilgilendirmiyor, niye ilgilendirsin. Olmuş, bitmiş bir işin hakkında binlerce sene kavga etmeye gerek var mı? İşte Fârukiyyeti hakkıyla anlayamamak. Fârukiyyetteki

farkları bir araya toplayıp tevhîd edemeden, farklılıkların farkında kalmak. Farklılıkları var kabul etmek. İşte bu da küfrün, inkârın ta kendisidir.

İşte böylece kişinin aklı, Zinnûreyn'de de zâhir ve bâtın nûrlandıktan sonra, geriye kalıyor Hz. Ali (kerremellahu veche). Hz. Ali Efendimiz'in bir vasfı ilmin kapısı olması. Diğer bir farkı da fetâ; yâni cömertlik, gençlik, canlılık ve mertlik temsilcisi olması, cengâver olması. Hz. Ali Efendimiz'de hem ilmi mâ'nâda vasıf var, ilmin kapısı olması dolayısıyla. Hem de cihad mâ'nâsında iki özellik var. Yâni hem kâlem sahibi hem kılıç sahibi. İşte Sahâbi'den bazı kimseler kılıç sahibi, bazıları kâlem sahibi, vahiy kâtipleri olduğu gibi. Hz. Ali Efendimiz hem kılıç sahibi hem de kâlem sahibi. Mühim vasfı budur. Bu vasfından dolayı da *"Kerremellâhu veche"* yâni her yönden kerem sahibidir, Cenâb-ı Hakk'ın her yönden ikrâm ettiği kimse mâ'nâsında. Ne oldu şimdi Hilafet dört oldu. Ve birey dervişin dört tane makâmı oldu. Akıl ile birlikte makâm beş oldu.

Şimdi bu akıl; tertemiz, düzgün, terbiye edilmiş, belirli ilimle techiz edilmiş ve şuur, idrâk ve hür anlayışla hayatını sürdüren bir akıl. Ama bu akıl yalnız başına bunu devam ettirmeye yetmiyor. Bazı kuvvetler bazı destekler alması lâzım. İşte bu desteğin en birincisi tasdik görmesi. Bu yaptığın iş doğrudur, doğru yoldasın, anlayışın doğrudur diye tasdik görmesi. İkincisi, bilgilerinin fırka ile birlikte tevhîd içinde, yâni kesrette vahdet üzere olması. Farklılıkta birliğin olması. Üçüncü destek bunların bilince gelmesi. Açık ve şuurlu, zâhir ve bâtın berrak olması. Diğeri de bütün bunları toplayarak hepsinin doğru, düzgün, geçerli olduğu ve bunu korumanın gerektiğidir.

Bir elinde kılıç ve bir elinde kalem, üretici olması. Hz. Ali (r.a.) Efendimizin elinde kalem olmasa üretici olmaz. Kılıç olmasa koruyucu olmaz. Sahâbe-i Kirâm'ın, Hulefâ-i Raşidîn'in diğerleri yaşlı olduğu için Hz. Ali Efendimiz onların içinde en gençleriydi. Onun içi zâten hilâfeti sona bırakıldı. Yoksa Hz. Ali Efendimiz sistem olarak birinci halife olabilirdi. Ama ötekilere yaş bakımından haksızlık olurdu. Onlarda az buçuk insanlar değil, İslâmiyet'e en büyük yardımı yapmış kimselerdi. Ama yaşları ileri olduğundan Hz. Ali Efendimiz halife olsaydı, halifeliği süresince onlar rahmetlik olacaklardı. Zaten de tarihte kısa süreli hilâfetleri vardır. Peygamber Efendimiz'de öyle buyuruyor: *"Benden sonra hilafet otuz yıldır."* Böyle bir hadîsi vardır. Hatta o otuz yıl da Hz. Hasan Efendimizin altı aylık süresiyle dolduğu söylenir. İşte bu sistemi yaşadığı zaman kişi, derviş bünyesinde, Hulefâ-i Raşidîn ve Aleyhissalâtü ve's Selâm Efendimizin hayatının özetini kendi bünyesinde yaşamış olur. Bu da ne kadar sürer otuz sene sürermiş. Tabi herkeste otuz sene sürmez, yaklaşık olarak.

"Vekûnü meassâdikîne" Sâdıklarla olun hükmünün ifadesi yâni içindeki mâ'nâ, çevresiyle birlikte bu hakîkati belirtiyor. Tabi sâdıkların en

büyüğü yine Hz. Peygamber Efendimiz'dir. Neye olan sadâkati. Yoluna, Allah'a, Kûr'ân'a olan sadâkatidir. Sıddîkların en büyüğü Peygamber Efendimiz evvelâ. Yâni Peygamberliğiyle birlikte en büyük vasfı o. İşte bunun en geniş yansıması Hz. Ebubekir-i Sıddîk (r.a.)'da zuhura gelmekte. Kendi bünyesinde, bâtında olan, yaşadığı hakîkatinde olanın sûretlenmiş şekli Hz. Ebubekir-i Sıddîk'tır.

Yine en büyük Fâruk, Hz. Peygamber Efendimiz'dir. Çünkü bütün farklılıkları getiren o. Kûr'ân-ı Kerîm'i farklı farklı, fırka fırka, bölüm bölüm o getirmedi mi. Ve bunların bir bütün olduğunu o söylemedi mi. O halde kesrette vahdeti ilk getiren, tatbik eden, kur'an kendisidir. Yâni Kûr'ân-ı Kerîm'in Furkan ismini alan bölümünü getiren de kendisidir. O halde en büyük Fâruk, Hz. Peygamber Efendimiz. O'nun yansıması Ömer'ul- Fâruk olarak zuhura çıkmaktadır.

Diğerleri de misâl olarak; en büyük nûr Hz. Peygamber Efendimiz'in nûrudur. Zâhir ve bâtın. Bunun yansıması Hz. Osman Zinnûreyn. Zinnûreyn neden diyorlar Peygamberimiz'in iki kızıyla evlendiğinden iki nûrlu. Yâni kızları nûr olmak sûretiyle. Ama bu sûretteki ifadesidir. Bâtındaki ifadesi, ölümü dahi o nûrun içinde oldu. Diyorlar ya Kûr'ân-ı Kerîm'i okurken şehîd ettiler. Kûr'ân-ı Kerîm'in zâhirini ve bâtınını nûrlandırması, o nûrun içinde rahmet olması demek. Yine en büyük nûr Nûr'u Muhammedi. Bütün âlemlerin nûru olan ***"Allah evvelâ benim nûrumu halketti."*** ifadesiyle, en büyük nûr sahibi, "Nûr'un alâ nûr" olan Aleyhissalâtü ve's Selâm Efendimiz. O'nun sûret olarak yansıması da Hz. Osman Zinnûreyn'dir.

Sonuncusu ise Peygamber Efendimiz'in : ***"Lahmike lahmî, demm'ike demmî, nefsike nefsî- Senin etin benim etim, senin kanın benim kanım, senin nefsin benim nefsim."*** dediği Hz. Ali (Kerremellâhu veche) Efendimizdir. İşte bütün ondaki "Kerremellâhu Veche" hakîkatinin evvelâ Peygamber Efendimiz'de olması ve bu genişliğin ***"Senin etin benim etim, senin kanın benim kanım, senin nefsin benim nefsim."*** diye kendinden ayırmadığı, bütün varlığının onda olduğunu söylemesi dolayısıyla, ona çok büyük ikram edilmiş olmaktadır. İşte ilk "Kerremellâhu Veche" Hz. Peygamber Efendimiz ve bunun zuhur yansıması da Hz. Ali (r.a.) Efendimiz itibariyle zuhura gelmektedir.

İşte bu beş vasıf evvelâ Peygamber Efendimiz'in kendi bünyesinde cem olarak bulunmakta, sonra da bunların zuhuru yâni mâ'nâsı ortaya çıksın diye bu zevât-ı âli'de bir bir, ayrı ayrı vasıf olmakta, lâkab ve isim olmaktalar. İşte bir derviş, gerçek mâ'nâda bir derviş ve Hakk ehli olması için bu sistemi bünyesinde az veya çok, ne kadar olabilecekse o kadar toplaması lâzım. Burada ***"Vekûnü meassâdikîne"*** hakîkati bunu bize âyet-i kerîme'de göstermektedir.

Reşahat sohbet (15)

Cenâb-ı Allah cümlemize akıl, fikir, zekâ ve âyette belirtilen ilim zenginliği versin. Ve bunu araştıracak, alacak, idrâk edecek akıl, zekâ ve zaman da versin. Çünkü bunların oluşması için zamâ'nâ ihtiyacımız vardır. Ancak insânoğlu bu yirmi dört saatlik zamanını iktisâtlı olarak kullanırsa buna da zaman bulur. Ve çok iyi muhabbet ve niyetiyle Cenâb-ı Hakk onun kısa da olsa o zamanlarını bereketlendirir. Kısa sürede dünya işini veya diğer işleri yapamaz halde Cenâb-ı Hakk, ona kendinden verdiği zamanı genişletme hususiyetiyle, kısa zamanda daha çok fiiller yapabilir ve daha çok bilgi edinebilir. İşte bize lâzım olan küçük küçük zaman parçalarını, hadi bu olmasın, gibilerden zaman bulunca yaparım dediğimiz zaman o küçük zaman parçaları da gitmektedir. Çünkü bir insânın çok zamanı olsa bile eğer o zamanı gaflet halinde, nefsine kaptırmışsa yarın yaparım, öbür gün yaparım, uzun uzun zaman bölümleri geçip gitmekte ve ömrümüzde her gün böylece kısalmakta olacaktır ve zâten öyle de oluyor.

İki komşu varmış. Birinin virdi şöyleymiş. *"Bir günü bin gün yapan Allah. Bin günü bir gün yapan Allah. Veyahut bir saati bin saat yapan Allah. Bin saati bir saat yapan Allah."* O komşusu da dermiş*: "Böyle olur mu? Kardeşim sen hayâli konuşuyorsun. Çünkü bir saat bir saattir. Bunun ötesinde bir şey yoktur."* diye maddi mâ'nâda ki zamanı belirtiyor. Hâlbuki maddi mâ'nâda olan bu zaman içinde bir de bu zamanın mâneviyatı vardır. Yâni rûhâni tarafı, latîf tarafı vardır. İşte o zamanın latîf tarafını yakalayabildiğimiz zaman zâhiren geçen beş dakika bâtınen geçen elli dakikaya bedel olur. Ve daha fazlasına bedel olur. Neden? Cenâb-ı Hakk onu uzatır biz farkında olmayıp iç bünyemizdeki talepten çekici, alıcı talepten.

Meselâ basit bir misâl. Elimizde bir lastik olsun. O lastik dışarıdan bakıldığında 10 cm. ama az biraz çektiğimiz zaman lastik oldu 50 cm. Aynı lastik. İşte zaman da böyle. Sıkı tuttuğumuz zaman elimizden o kolay geçemez. Sürtünerek geçer. Ama o elimizdeki ipi boşta tuttuğumuz zaman vızır vızır kayar gider. Bir bakmışız akşam olmuş, bir bakmışız sabah olmuş. Günler birbirine eklenmiş gider. Bunları şuurla geçirdiğimizde bu zamanları işte en iyi şekilde değerlendirmiş oluruz. Diğer şekliyle zamanımızın başka değerlendirmesi de vardır.

Meselâ yarım saatlik bir zamanı örgü örerek geçirdik. Aynı zamanı zikir yaparak geçirdik. Aynı zamanı tefekkür yaparak geçirdik. Bakın şimdi yine yarım saat ama birinin karşılığı 10 kuruş, birinin karşılığı 100 kuruş, birinin karşılığı 1000 kuruş. Kişi hangisini tercih edecek. Tabi ki en çok değer kazanan zamanda yaptığı işi tercih edecek. Çok fazla zikir yapmak suretiyle, zikre çok fazla zaman ayıracağına belirli bir süre zikrini yapması, zikirsiz de olmaz. Bunun dışındaki zamanını tefekküre

vermesi. Veya ikisini birlikte. Zikrini yaparken de tefekkürle onu yapması. Bakın o zaman iki misli, üç misli zaman uzamış olacaktır. Tecrübemiz artmış olacaktır. İşte Cenâb-ı Hakk her birerlerimize zaman varlığımızı, çünkü zaman da bir mahlûktur. Biz o mahlûku kullanıyoruz. Nasıl vücudumuzda bir mahlûk ise bunu yaşatan da bir saha vardır. Biz bu sahanın içinde hayatımızı sürdürüyoruz. Yaşantımız devam ediyor. İşte bu sürdürdüğümüz zamanın adı mahlûktur, halk edilmiş. Yâni Cenâb-ı Hakk zamanı bize halk etmiş, uzatmış, yaymış. Onun indinde zaman diye bir şey yoktur. An vardır, sadece bir an vardır. Ama insânların yaşayabilmesi için bu zaman belirli bir sistem içerisinde uzatılmıştır. İşte bu uzatılan ve var edilen şey de mahlûktur. Allah'ın mahlûkudur. Her birerlerimiz için yapılacak şey bu mahlûkiyyet içerisinde hâlikiyyeti bulmaktır. Çünkü hâlıkta bunun içerisinde ama mahlûk görünümündedir. İşte bu yoldan, bu yönden yola çıktığımızda beşeriyet ve mahlûkiyyet diye anladığımız, veyahut öyle bildirilen şey tersine döndürdüğümüz zaman bakın beşeriyet perdelenmiş, halkıyyet ortaya çıkmış olmakta. Yâni mahlûkiyet perdelenmiş, halıkiyyet ortaya çıkmış olmaktadır. Diğer şekliyle çevirdiğimizde mahlûkiyet ortaya çıkmış, halıkıyyet perdelenmiş olmaktadır. Peki halıkıyyet içinde mi yaşamak daha güzel, mahlûkiyyet içinde mi yaşamak daha güzel? Veya bir üçüncüsü var mı? Ne olabilir?

Evvelâ birinci yaşam, tabi olarak mahlûkiyyet içinde yaşam. Biz bilsek te bilmesek te bu vücudumuzla yaşadığımız bu hayat yâni eşyayı eşya olarak gördüğümüz, Allah için görmek değil daha oraya ulaşılmamış olmakta. Yaşadığımız hayat mahlûkiyyet içerisinde olan bir hayattır. Ama hayatın tamamı ve bütünü bu değildir. Anlayışı bu değildir. Cenâb-ı Hakk bütün varlığıyla, esmâsıyla, sıfatıyla, zâtıyla bu âlemin varlığında, içindedir. Eğer içinde olmasa zâten bu âleme hâkim değildir, anlaşılır. Yâni bu âlemin hükümdarı, sahibi değildir, anlaşılır. Bu âleme sâhib başka varlık vardır düşüncesi ortaya çıkar. Bu âleme başka bir sâhib vermek gerekir veya bu âlemin kendi başına bir varlık olarak kabul etmek gerekir ki o zaman şirkin ta kendisi olur. Yâni Cenâb-ı Hakk hâşâ bu âlemlere komuta edemiyor, kendi âleminde yaşıyor tenzih itibariyle. Bu âlem rastgele kendi kendine oluşuyor hükmü ortaya çıkar. Ya âleme bir vücud vermemiz gerekir veya bu âlemi bir başka birisinin kontrol ettiği, ona hâkim olduğu anlayışı ortaya çıkar ki böyle bir şey söz konusu değildir.

Çünkü Cenâb-ı Hakk zâten kendi diyor. Ben buradayım ne tasanız oluyor diyor. Niye beni yukarı atıyorsunuz diye de kızıyor. Hani diyoruz ya Allah şundan münezzeh bundan münezzeh, Allah tahtında oturur. Yukarıda nurlar içerisindedir. Ve bu tenzih görüşü. Ehlullah da diyor ki tenzih edersen, O'nu kısıtlarsın, dikkat et bak diyor. Allah onu yapmaz, bunu yapmaz diyerek Allah'a elbise biçip bu anlayışla onu sınırlıyoruz. Sadece benim kafamdaki Allah anlayışıdır. Allah onu yapmaz bunu yapmaz. Nereden biliyorsun ey kulum benim ne yaptığımı, benimle

beraber misin diyor. Onunla beraber olduğumuz zaman bu itikat ta zâten ortadan kalkıyor. Çünkü bakılıyor ki Allah her şeyi yaparmış. Âciz değilmiş yâni. Bunu şiddetli olarak yaşadığımızda hâlık var, mahlûk yok olmakta. Birinci görüş bu. Birinci görüş; mahlûk var âlemde, hâlık yukarıda.

İkinci görüş; mahlûk yok âlemde, hâlık var bu âlemde. İkisi de doğru mu? Neye göre? Anlayışa göre. Kişilerin anlayışına göre. Gerçek doğruya göre doğru değil. Yâni o anlayışla olan kişilere göre o doğru. Diğerinde olan kişilere göre de o doğru. Peki bir üçüncüsü var mı? İstiyoruz ki sohbette kişiler ulaştıkları yeri açık olarak söylesinler ki o zaman buraya ulaşılıyor diyelim. Anlaşılsın ve hepimiz o fikirlerden istifade edelim. Çünkü sohbette konuşuluyorken, birçok mevzû anlatılmaya çalışılıyor. Veyahut öğrenmeye çalışıyoruz, hep birlikte öğreniyoruz. Ben de öğreniyorum. Anlatıyorum diye ben bildiğimden değil. Söylerken ben de öğreniyorum. Veyahut en azından tekrarlıyorum. Bahsedilen bu mevzulara, eğer sohbette kendimizi sohbete vermişsek, aklımızda çoluk-çocuk, ev, akşama evde ne yemek var falan bunlar varsa, zâten biz burada yokuz.

Evdeyiz. Ceset burada ama kendimiz evdeyiz. Veyahut çarşıda, pazardayız. İşte evvelâ zaman zaman bunu hatırlatmaya çalışıyoruz. Kapıdan girerken sırtımızdaki yükleri kapının dışında bırakalım. Ayakkabılarımızı çıkarttığımız gibi sırtımızdaki yükleri de bırakalım. Yükümüz boş olarak gelelim. Ne getirdin dediklerinde ben fakirim bir şey getirmedim, bir şeyler almaya geldim demeliyiz. Yâni alıcı olmalıyız ki alabilelim. Satıcı var, alıcı yoksa tabi onun kimseye diyecek bir şeyi yok. Ancak burada olmamızın ispatladığı şey, alıcı olduğumuz için buradayız. Burada olmamız onun ispatı. Bunda şüphe yok. Elhamdülillah. Ama az, ama çok. Ama 5 metre ama 50 metre ama 100 metre neyse. Ama on kelime ama yirmi ama yüz kelime. Hiç olmazsa yine birkaç kelime alınarak o görüşte biraz ufuk genişleterek buradan çıkılıyor en azından. Ama ne kadar çok alabiliyorsak, o kadar menfaatimize olmakta.

İşte bu görüşlerin üçüncüsü ve Kemâllisi bazen mahlûkiyyet ile bazen halkıyyet ile yaşamak. Yâni iki görüşü de bir araya getirmektir. Kemâlli olan yaşam tarzı bu olmakta. Birincisindeki kişinin kendini hiç bilmeyişi, kendisindeki ***"venefahtü"*** (15/29) hakikatinden, *"Biz onu kerîm olarak halkettik"* (17/60) ifadelerinden ve diğer bazı insânı yükseltici ifadelerden haberi olmayarak, kişinin zengin olduğu halde kendini fakir mahlûk zannetmesi suretiyle, sadece alt düzeyden abdiyyet mertebesinden bir hayat yaşamasıdır. Bu kötü mü tabi ki değil. Niye kötü olsun. O mertebede haklı. Kendindeki Hakk'tan haberi olmadığın dan, en azından ibâdeti ile Allah'a yönelir, sevap kazanmasıyla bir yerlere ulaşması mümkün olur. Ama kemâl mi tabi ki değil. Peki ne olacak o zaman? Eğer bu seyrini devam ettiriyorsa bakacak ki âlemde mahlûk diye bir şey yokmuş. Neden yokmuş? Çünkü sanatkâr yaptığı işi

ile beraberdir, birliktedir. Onun, oradaki ressamın yapmış olduğu resim kendinden ayrı bir şey değildir. Kendi aslını oraya aktarmıştır. Ressam, mersûm. Ressam, o resmi yapan. Mersûm, resmedilen. Ressamla mersûm ayrı şey değildir. Yâni yapan ve yapılan. Etken ve edilgen birbirinden ayrı şey değildir. Ama biz bunları ayrı gördüğümüz zaman resim ayrı, ressam ayrı olarak görmekteyiz. İşte bu âlemin içerisinde ressam devamlı bu resmini yaptığı için resim meydanda. Yâni bu âlemleri Cenâb-ı Hakk her an yenilediği için bu âlemler vardır.

Cenâb-ı Hakk bir an tecellisini çekse şu anda kimse kalmaz. Nereye gider? A'dem'e, yokluğa gider. Zâten yokluktan geldi yokluğa gider, yok olur. Bu yok oluş mutlak mâ'nâda yok oluş değildir, esmâ-i ilâhiyye zuhura çıkardığı şeyleri kendi bâtınına çeker. O halde bu âlem varsa bu âlemin en büyük ispatı Allah'ın bu âlemde olduğudur. O zaman Allah varsa bu âlemde, bu âleme mahlûk demek çok büyük suç olur. Bakın nereye geldi? Bu âleme mahlûk gözüyle baktığımız zaman büyük suç işlemiş oluruz yalnız o mertebede. Ama abdiyyet mertebesinde kişi bu hakîkati bilmediğinden bundan mes'uliyeti yoktur. Şartlanmış olarak Allah yukarıdadır der. Ama bilinçli ama bilinçsiz. Bilinçli olsa bunu söylemez zâten. Mes'uliyeti yoktur. Ama bir kişi bütün âlemdeki varlığın Hakk'ın varlığı olduğunu idrâk ederek bu halde bakarsa, ne olur mahlûk gördüğü bu âlemi hâlık olarak yâni hâlıkın tecellileri, zuhurları daha diğer ifadeyle kendi olduğu, isimlerinin zuhurları olduğunu da görür.

Böylece, zaman da Hakk oluyor. Zaman da Hakk. İşte biz de o Hakk zamanın içinde, Hakk olarak yaşamış oluyoruz. Biz rahmâni bir hayat yaşıyoruz, âhirete geçmeye gerek yok. O hâl zâten burada tahsil ediliyor. Bunun başka tahsil yeri yok. Ancak bunu burada bu şekilde idrâk ederek, tahsil ederek âhirete intikal etmiş isek ve bizim alıcı hassalarımız dünyada açılmış ise o âhirette devam edecek. Tevhîd ilmi o kişiler için. Tefekkürü açılmış kişiler için âhirette bu devam edecek. Ve oranın genişliği içerisinde. İşte zât cennetinde olanlar bu sohbetlere orada devam edecekler. Allah'ı tanıma bâbında ki, orada latîf bir varlığımız olacağından, bu mertebeleri çok daha geniş olarak, şimdi biz kalıp içerisinde bu mertebeleri anlamaya çalışıyoruz. Sınırlı, daha ilerisini görmeye çalışıyoruz. Göremiyoruz, gördüğümüz elli km yol. Ama bu dar çerçeveden geniş çerçeveye ancak burada geçmek mümkündür. Bütün dünya hayatı bittikten sonra yâni kıyamet kopup mahşer, haşir-neşir olduktan sonra kişiler tevhîd hakîkatiyle, tevhîd cennetine giderler. Yedi nefis cennetlerine giderler değil. Tevhîd cennetlerine giden tevhîd ehli ne yapacak? Bu sohbetler orada devam edecektir.

Çünkü onlar burada işin bilincindelerdir. Bu bilinç aynen âhirete nakledilecek. Hangi bilince ulaşmışsak o bilinçle sonumuz gelecek. Ama hiçbir bilince ulaşmamışsak o zaman sonumuz bilinçsiz, kendimizi tanımadan sadece yukarıda olan tenzih mertebesinde bir Allah inancıyla, onu da yapmayanlar ona da ulaşamayacaklar. Gaflet ehli, perde edenler.

Yâni bir kısım kimseler olacak ki cennette nefisleriyle yaşayacaklar. Onların gelişimi yok. Zâten onların dertleri gelişim değil. Cennetin nimetleri için ibadet etmiş olduklarından, cennet hedefleri olduğu için oraya gidecekler ama tefekkürleri yoktur. Onun için hadîs-i şerîflerde cennet ehli "buyh" tur demiş Efendimiz. "Buyh" un lügat mâ'nâsı saf, temiz kimseler demektir. Ancak saf kelimesinin iki türlü anlamı vardır.

Birincisi sıra olarak saf, diğeri de sâfiyet demektir. Ama diğer ifadeyle safın yine iki anlamı vardır. Biri saf, temiz diğeri de *"saf bu insân, işte onun bu haline bakılmaz gibi"*. Yâni diğer ifadeyle tefekkür yapısı olmayan insân, saf insândır. Hangi mâ'nâda ifade edersek edelim. O kadar sene ibadet etsin ama hiç kendini tanımadan bu âlemden gitsin. İşte o kişi saf'ın ta kendisidir. Bu değerleri araştırma yapmadan bulamamışsa, bu güzelim hayatı, o ilâhi zamanı heder etmişse, Kûr'ân-ı Kerim ve Efendimizin hadîs-i şerîfleri kişi için şefaat olmasına rağmen ondan habersizse ziyandadır. Burada bahsedilen şefaat dünyadaki şefaattir, âhiretteki şefaat değil. Bu dünyada bu şefaati bulamazsak âhiretteki şefeatte ihtimali olur. O kadar büyük şefaat, senelerce namaz kıl, oruç tut, zikir yap ve bunun neticesinde hâlâ mahlûk olarak âhirete git. Bu saflıktan başka bir şey değildir. Tabi ki, Söylediğimiz şeyler hâkir görme mâ'nâsında anlaşılmamalı. Keşke hepimiz o saf ve temiz hale erişebilsek.

Tevhîd ehli olarak cennete giden kimseler zât cenneti içerisinde olacaklarından zâtî açılımları orada devam edecek. Orada İbrahim (a.s)'ın önderliğinde eğitimlerine devam edecekler denir. Tabi ki cennete gitmediğimiz için bilmiyoruz, öyle diyorlar diye söylüyoruz. Cenâb-ı Hakk inşeallah tevhîd ve irfan ehli olanlardan eylesin. İşte kemâl olan dünya yaşantısı, her iki hâli de yaşamak sûretiyle mümkün, ancak bu da en dengeli yaşam hâlidir. Ne kişiyi abdiyyet şartlarında bırakır, yâni mahlûkiyyet içerisinde sınırlar, ne de ulûhiyyet kibir ve gururuna kapılmadan yaşatmış olur. Sadece mahlûk olarak yaşarsak ilerlememiz mümkün değil. Ama sadece kendimizi ulûhiyyet hakîkati olarak, ulûhiyetten gelme olarak beklersek yâni düşünürsek bu da bizi ucûba götürür. Yâni gurur, kibir, benliğe götürür. Ve yanlış tatbikatlar başlar. O zaman yola doğru olarak çıktığı halde sonradan kendini kullanamayınca benlik ile yaşar.

Kendisini ulûhiyyet hakîkatleriyle zanneder. Hâlbuki o nefsî emmârenin bile altına düşmüş olur. Farkında olmadan ve birçok iddialarda bulunmaya başlar. Allah korusun. İşte onun için yeri geldiği zaman biz mahlûkuz, tevazûnun en aşağı derecesi ama yeri geldiği zaman hâlıkiyetten nasibimiz olduğundan, onunla birlikte asâletin en üst haline çıkıp öyle yaşamamız gerekmektedir. İşte bu dengeli ve kemâl yaşam olmakta. Çünkü insânda bu mertebelerin başlangıç ve sonu ve arasındakilerin hepsi vardır. En alt yaşamda kendimizi basit bir varlık olarak göreceğiz. Hücre kadar bile değerimiz olmadığını bileceğiz. Ne

yönden nefsimizin, kimliğimizin, bireysel kimliğimizin yönünden hiçliğimizi bileceğiz. Ne oraya hava, ne buraya cıva atacağız. Âciz bir varlık olarak yaşayacağız. Sûretimiz olarak ama yine bunun içinde bileceğiz ki, biz Allah'ın halifesiyiz. Biz de Allah'ın rûhu var, nûru var. Allah'ın rûhu ise Allah'a aittir, yâni mahlûkiyyeti hâlıkiyettir. Ve biz Allah'ımızın vekili, imamı, peygamberi, velisi her vermiş olduğu bu yüce lâkapların hepsi bizde mevcuttur. Büyüklerimizde nüzullenmiş olarak mevcutken biz de ise bunlar vekâleten mevcuttur.

Ama her birerlerimiz mutlak olarak padişahlar oğlu padişahlarız. Yahut şehzadeleriz yahut kraliçeleriz. Büyükbabamız peygamber değil mi bizim? Peygamberin oğlu, kızı, Peygamber olur. Başka bir şey olmaz. Ama biz değerimizi bilmez de onun kıymetini bilmeden bu güzeli kullanamazsak, o bizim suçumuz olur. Padişahların oğulları var, kötü niyetleriyle kardeşini ortadan kaldırmak sûretiyle nefsî emmâreye düşmekteler ve böylece de çevrelerine, milletlerine büyük zarar vermekteler, vermekte idiler. Ama yine nice padişah çocukları var ki, babasından sonra gelen mülkü kat kat genişletmişler ve halka yardımcı olmuşlardır. Bu da açıktır. İşte biz abdiyyetimizle acz içerisinde ama ulûhiyetimizle de bir zenginlik içerisinde, bir güzellik, bir asalet içerisinde olarak hayatımızı sürdürmemiz gerekmektedir. Bunu da yeri geldiği zaman, ikisini de yerli yerince kullanmakta olmamız gerekmektedir.

Îsâ (a.s)'ın hayat hikâyesi burada açık olarak göstermekte. Tabi onun daha üstünde Peygamber Efendimizin hayatında zâten bu açık olarak görülmektedir. Peygamber Efendimizin hayatına bakıldığı zaman ne kadar sade bir vatandaş şeklinde yaşadığı, bu değişimi kendi gördüğü, kendi ayakkabısını kendi diktiği, âlemlerin sultanı bakın bu azbuz bir şey değildir. Arabistan'ın sultânı değil. Dünyanın sultânı değil. Gezegenimizin sultânı değil. Âlemlerin sultânı. ***"Vemâ erselnâke illâ rahmeten lilâlemîn"*** (21/107) ***"Biz seni göndermedik, ancak âlemlere rahmet olasın diye gönderdik."*** Ayrıca tefsirlere baktığımız zaman bu âyet-i kerîmenin yuvarlak olarak mealini vermekteler. ***"Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik."*** hükmüyle kalıp olarak verilmektedir. Hâlbuki âyet-i kerîmenin iki bölümü vardır. Biri nefiy, biri ispat bölümü. Neresi? *"Vemâ erselnâke" "Biz seni göndermedik."* Açık olarak göndermedik deniyor. Ancak gönderdik ama âlemlere rahmet olarak gönderdik.

Bakın iki bölümü var. Birisi nefyediyor, kaldırıyor, göndermedik diyor. Ama ikinci bölümünde var ama âlemlere rahmet olarak gönderdik. Seni, senin için değil. Peki âlemlere rahmet ne olabilir? Bir şey âlemlere rahmet olabilir mi? Bütün âlemlere rahmet ne olabilir? Âlemlere Allah'ın zâtı rahmet olabilir. Bir birey âlemlere rahmet olamaz. İçindeki mâ'nâ o. Yâni gönderdik dediği aslında kendi zâtının Muhammed görüntüsü ile fiziki olarak oraya inmesi, yâni dünya arzına inmesi, Rûh-u Muhammedî olarak, Hakîkati Muhammedî olarak ta bütün âlemlere yayılması.

Âlemlere rahmet dendiği zaman biz fizik Muhammedi âlemlere rahmet zannediyoruz sadece. O onun görüntüsü sadece. Nokta zuhur mahâlli. Peki baş tarafı ne o zaman? *"Vemâ erselnâke"* ne? Oradaki de şu; daha henüz bu âlemler halk edilmediği bir zamanda ama Hakîkati Muhammedî programı, ilâhi ilimde mevcut olduğundan, bu devrede *"Vemâ erselnâke" "Biz seni irsâl etmedik."* Çünkü gönderilecek yer daha yok. Henüz âyet-i kerîme bu bâbta yâni bu bölümüyle beklemeden hemen bir sıradan okuyoruz ama değil. Ne zaman ki âlemler halk ediliyor, ikinci devresi faaliyete geçiyor. Şimdi gönderdik ama bütün bunları seni rahmet olarak gönderdik. Zahmet olasın, zahmet veresin diye göndermedik. Onun bireysel şeriatında namaz kıl, oruç tut, bunların hepsi bize rahmettir. Eğer başka türlü düşünsek o zaman Peygamber Efendimiz bize zahmet olarak gönderildi olur, bundan bize nasipler olmamış olur. İşte birinci bölümü rahmet. *"Vemâ erselnâke" "Biz seni göndermedik"* bekliyor âyet. Çünkü gönderilecek yer daha oluşmuş değil. Vaktaki dünya üzerinde yaşayan varlıklar ortaya geliyor. İnsânlık Muhammediyete doğru, Îseviyet mertebesi de gelmiş. O zaman oluyor işte. Gönderdik ama rahmet olarak âlemlere ve dünyaya da, insânlığa da rahmet olarak gönderdik deniyor.

Her birerlerimizde bu hakîkat mevcuttur. Peki bizde nasıl mevcut? Şöyle; bu âyet-i kerîmenin bizdeki tahakkuk, tatbikat, anlayış, yaşam, sâhiblenmesi. Çünkü Kûr'ân-ı Kerîm bize geldiği için hepsine sahibiz. Bütün âyet-i kerîmelere sahibiz. Hitaplar bize. Bazı hitaplardan ikaz mahiyetinde çekinmemiz gerekiyor. Bazılarını kabul edip tatbik etmemiz gerekiyor. Meselâ âyette: ***"Yâ eyyühellezîne âmenû"*** (2/254) diyor. Yâni *"Ey imân edenler!"* Bu âyeti tatbik edeceğiz. ***"Yâ eyyühel kâfirûn"*** (109/1) bu da bize. Sen de kâfirlerdensin diyor. İşte onu yapmamaya çalışacağız. Hepsi bize geliyor çünkü.Bütün mertebeler bize geliyor. Eksisiyle, artısıyla, fazlasıyla. ***"Yâ eyyühel kâfirûn"*** dediği zaman dışarıdakilere gelmiyor. Dışarıdakilere de geliyor da ama hepsi de bize geliyor. Hepsinden istifademiz var. Yâni birisinden yapmama yönünde, yapmadığımız zaman istifademiz var. Bunu yapma diyor. Diğerinden de yaptığımız zaman istifademiz var âyet-i kerîmelerden.

Böylece bu hakîkatleri kendimizde bulduğumuzda Îsâ (a.s.) hakkında Kûr'ân-ı Kerîm'in belirttiği: ***"bi iznî fe tenfuhu"*** (4/110) yâni onun içerisine nefhettiği zaman o kanatlı bir kuş olarak uçtu. Çamurdan kuşa benzer bir şekil yaptı. Ve nefhetti içerisine o da uçtu diyor. Îsâ (a.s.)'ın mucizelerinden bahsederken. İşte bu âyet gösteriyor ki, o anda Îsâ (a.s.) diye bir şey ortada yoktur. Allah Îsâ (a.s.)'ın mahlûk görünümün de, hâlık olarak üflüyor. Dışarıdan bakılınca mahlûk görünüyor. Ama özü hâlık. Eğer hâlık olmazsa zâten kuşun canlanması mümkün olmaz. Îsâ (a.s.)'ın bütün mucizeleri bu şekildedir. Yâni şunun için söylüyor. Bu âyet diğer taraftan bir başka şekilde anlatılırken. Yâni aynı ayetlerin başka yönleri anlatılırken "bi iznîllah" deniyor. Allah'ın izni ile. Allah'ın izni ile demek Allah'ın kendi varlığıyla demektir. Bir başka

makâm olacak, bir başkası gelecek. Allah sana bunu izin verdi. Haydi yapabilirsin diyecek. Böyle değil. Allah orada mevcut olduğundan, Allah'ın kendi irâdesiyle olmuş demektir oradaki işin aslı. Ve Îsâ (a.s.)'ın beşeriyeti, kendi yaşantısı da vardı. İşte bu şekilde de Peygamber Efendimiz'in kendi bireysel mahlûkiyetini de yaşadığı devreleri vardı. Ama ondaki fark, Îsâ (a.s.)'da bu yaşantı daha azdı, yâni şöyle diyelim. Bireysel yaşantısı Îsâ (a.s.)'ın daha fazla, ilâhi yaşantısı daha azdı. Ama Peygamber Efendimiz'de bireysel yaşantısı çok az, ilâhi yaşantısı hayatının büyük bir bölümünü kaplamış vaziyette idi. Ancak öyle bir yaşantı içerisindekine dışarıdan bakanlar mahlûk yaşantısında zannettiler onu. İşte şaşırdığımız yer burasıdır. O kadar tabi bir hayat yaşadı ki işte *"zuhurunun Şiddeti, ona perde oldu"* ifadesinde belirtildiği gibi. Cenâb-ı Hakk o kadar şiddetli zuhur mahâlli mahlûk olarak halk etti ve halk ediyor ki bu âlemleri, o şiddet O'nun varlığının anlaşılmasına perde oluyor.

Peygamber Efendimiz'de işte bu tabiilik yâni mahlûk taraf olarak yaşam o kadar tabii diki herkes onu sıradan Muhammed diye bildiler, bildik öyle de anlatılıyor. Yâni Mekke'de, Medine'de yaşayan bir kimse diye belirtiliyor. O onun nokta hâli. Ama âyet-i kerîmeler hiç öyle demiyor. *"Âlemlere rahmet olarak gönderdik"* diyor. Âyet-i kerîme'yi kendi bünyemize aktarabilirsek, ondan hissemiz var ve gerçektir de. *"Eğer sen olmasaydın bu âlemleri halketmezdim"* ve *"Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik"* hükümleri ikisi de aynı. Aşağı yukarı. Birisi Peygamber Efendimiz'in lisânından kudsî hadîs olarak, diğeri de Kûr'ân-ı Kerîm'den zâti âyet olarak bahsedilmektedir. ***"Levlâke levlâk lemâ halaktül-eflâk" "Eğer sen olmasaydın bu âlemleri halketmezdim"*** Peygamber Efendimiz'in kendi zâtı için, ondan nasibimiz olduğu için bu âyet bize ne verecek. İşte Cenâb-ı Hakk buyuruyor ki: "Eğer sen olmasaydın" senden kasıt bize üflemiş olduğu *"venefahtüsü"* dür. Sen dediği bizim et kemiğimiz değildir.

Çünkü o et kemiği muhatap almıyor. Kendi zâtını muhatap alıyor. *"Ene"* olarak zuhura getirdiğine *"ente"* diyor. Kendisinden zuhur edeni karşısına ayna alıyor *"ente"* diyor. İşte *"sen olmasaydın"* dediği âyet-i kerîmelerde, tefsirlerde bunun sadece Peygambere ait olduğu ve sûretini hedef aldığı zannedilir. Onun da hakîkatine yönelerek bu hadîs-i kudsî söylenir. *"Eğer sen olmasaydın"* şimdi Cenâb-ı Hakk bir bir, bizim hepimizi var etmedi mi? Hepimize bir kimlik, bir kişilik, bir asâlet bir varlık vermedi mi? Programlarımızı yapmadı mı? İşte o zaman her birimizle ilgilendiğinden yâni mâ'nâ âleminde, ilmi ilâhide ilgilendiğinden ki eğer ilgilenmese biz dünyada olmayız, yok oluruz. Yoksa yoktur. Varsa birileri ilgilenmiş gibisinden. Yâni bir program yapılmış. İlgilenilen şey de çok değerli bir şeydir. Değersiz bir şeyle ilgilenilmez zâten. Rabb'imiz bir bir hepimizle ilgileniyor. Ve bir bütün olarak değil. Hayat safhalarımızın hepsini tespit ederek. Nerede dünyaya geleceğiz, nerede yaşayacağız, cinsiyetimiz ne olacak? Bunların hepsi bir bir tespit ediliyor. Bu kadar

büyük bir ilgiye mazhar olan inşana, Cenâb-ı Hakk hitap etmez mi? Tabiki eder. Neden? Çünkü bir kimlik, görev vermiş. Bir mes'uliyet yüklemiş ayrıca. *"Levlâke levlâk" "Eğer sen olmasaydın,"* yok mu o benim sana verdiğim "*venefahtü"*n yâni benim rûhumdan o rûh. O beden o varlık kendisinde olduğu sürece sen diyemiyor. İşte *"ente" "ene"*nin kardeşi. *"Ene" "ente"*nin kardeşi. Yahut değişik söyleyelim. Yâni *"ente" "ene"*den zuhur etmiş. Ve birisinden zuhur edende onun gayrı olmuyor. Anneden zuhur eden çocuk, annenin gayrı mı tabi ki değil. Aynı mı o da değildir. Ne aynı ne de gayrı. Ama o çocuk annenin varlığındayken, o çocukla konuşamıyor. Çünkü bir bütün. Ne zaman ki zuhura çıkıyor, aynı olarak kendisinin, o zaman aynı iken ayna oluyor. Çocuğumuz büyüdüğü zaman da biz onlarla dertleşiyoruz. Ünsiyetimiz ömür boyu sürüyor. Eksileri bir tarafa bırakalım. Çocukların hepsi güzel. İşte bunun gibi *"venefahtü"* ile bize vermiş olduğu ve kimlik oluşturmuş olduğu o kendi rûhuna hitap ediyor. *"Ente"* sen diye kimlik veriyor. *"Eğer sen olmasaydın."* Bu özün olmasaydı, senin bu beden âlemini, bu mülkünü halk etmezdim. Ne kadar hoş değil mi? Ne kadar büyük bir taltif. İşte *"levlâke levlâk"* 'Eğer sen olmasaydın' *"vemâ halaktül eflâk"* 'senin eflâkını, beden mülkünü halk etmezdim.' Neden? Çünkü beden mülkü o *"venefahtü"*nün yaşamına bir mahâl, bir saksı olmakta. Saksı olmayınca çiçek nerede büyüyecek?

Rûhlar âleminde, rûh olarak dolaşsın. Hepimizin rûhları burada dolaşsın. Kimse kimseyi bulamaz, göremez ki. Neden? Maddi mâ'nâda müşâhede edecek bir şey yok. Çünkü burası müşâhede âlemi. Şuhûd, şehâdet âlemi. Ve bu âlemde ne olursa oluyor. Hepimizin rûhları mâ'nâ âlemindeydi ama haberimiz var mıydı birbirimizden. Yoktu. Ama vardık ama yoktuk. Neden? Bilincimiz yoktu. Müşâhedemiz yoktu. Görüş, biliş, buluş sahası burasıdır. Bu yüzden burası bütün âlemlerin üstünde bir âlemdir. Âdi diyoruz, aşağıların en aşağısı, esfel-i sâfilin diyoruz, kötü diyoruz. Ama onları biz yapıyoruz. Kim ki eksi mâ'nâda kullanırsa, orası onun için esfel-i safilin yâni aşağıların aşağısı, kötülerin kötüsü oluyor. Ama kim ki idrâkle hayatını sürdürüyor, burası aynı zamanda âlây-ı illiyyîn en yüksek mertebedir. Neden? Çünkü Cenâb-ı Hakkkın varlığı a'mâiyetiyle, zâtıyla, ahadiyetiyle, vâhidiyetiyle, ulûhiyetiyle, rahmâniyetiyle, rubûbiyetiyle ve melîkiyyetiyle hepsi buradadır. Esmâ âlemine çıktığımız zaman ef'âlimiz yoktur, eksiktir, şehâdeti yoktur. Ahadiyet mertebesine çıktığımız zaman diğerleri hiç yoktur. Yine eksiktir. Orada bir bütün olarak programı var ama zuhuru yoktur. Ahadiyette birbirimizden haberimiz var mı? Yok. Rahmâniyette var mı? Yok. Ama şehâdette var. İşte burası Hz. Şehâdet. Hz. Allah, nasıl diyoruz? Birine taltif ile söyleyeceğimiz hürmet ile söyleyeceğimiz zaman Hz. koyuyoruz başına. İşte burası Hz. Şehâdet. İlâhi şehâdet yeri.

İşte böyle baktığımızda Efendimiz'in hayatı bizlere her iki âlemdeki yâni her iki mertebe hâlini bu âlemde yaşamak ve yaşatmanın yolunu bize göstermiş oluyor. Ve mi'râc gecesinin sabahı döndüğü zaman ne

diyor? ***"Men reânî fekad reel Hakk"*** Ne kadar açık, kişinin ulûhiyyet tarafının varlığı hakkında. Ama diğer şekliyle ben de sizin gibi bir beşerim diyor. ***"Ene mislüküm beşer"*** (18/110) Tamam neyi gösteriyor? Mahlûkiyyet hakîkatini. Ama hemen arkasından 'bana Allah'ınız bir' diye vahiy geliyor diyor. Ve de *"bana bakan Hakk'ı görür"* diyor. Daha ne desin. Daha nasıl söylesin. Daha ne kadar kibar, ne kadar güzel söylesin. İddia yok. Ben Hakk'ım diye iddia yok. *"Bana bakan Hakk'ı görür."* Bunun altında yatan, bana güzel bakmayan beni görür, Hakk'ı göremez mâ'nâsı var. *"Bana bakan"* dediği burada, görerek bakan Hakk'ı görür. Yoksa her bakan Hakk'ı görür mâ'nâsına değildir. Bunları da ayırmamız gerekiyor. Yâni her hadîs-i şerîf, her âyet-i kerîme ve hadîs-i kudsî hemen söylenildiği gibi herkeste aynı şekilde yaşanacak, alınacak şeyler değildir. Kim hangi mertebedeyse, gerek âyet-i kerîmeleri, gerek hadîs-i şerîfleri, kudsî hadîsleri kendi anladığı mertebesinden ancak görebilmekte ve oraya ulaşabilmektedir.

O kadarına ulaşabilmektedir. Bu yaşadığımız âlem biraz da bizim görüşümüze göre değerlendirilmiş, bilinçlendirilmiş oluyor. Biz bu âleme mahlûk diye bakarsak mahlûk oluyor, hâlık diye bakarsak hâlık oluyor. Ama kemâlâtı hem mahlûk yönüyle hem hâlık yönüyle bilip böyle bakmaktadır. Bunun birisi tenzih bakışı, birisi teşbih bakışı, diğeri de tevhîd bakışıdır. Yâni her iki bakışı toplayarak, her ikisini de yeri geldiği zaman tatbik etmek üzere. Ehlullah'tan birisi şöyle demiş; *"Bir şeye mahlûk gözüyle bakarsan ol mahlûk olur, Hakk gözüyle bak ki sırrı Yezdan oradadır."* Yâni bir şeye mahlûk gözüyle baktığımız zaman onu biz mahlûk yapıyoruz. Bizim anlayışımızda mahlûk oluyor. Kendi aslında değişen hiçbir şey olmuyor. Bizim zannımızda sadece onun mahlûk olması. İşte bunu ikaz ediyor. O şeye Hakk gözüyle bak. Hakk gözüyle bakmak, Allah için görmek, Allah ile görmek. Hakk gözüyle bak ki sırrı Yezdan yâni Allah'ın sırrı, hakîkati oradadır. Yâni o mahlûk değildir, demek istiyor.

Daha önce başladığımız bir mevzû vardı. Hamd'ların devamı olan sıddîkiyyet yâni Peygamber Efendimizin çevresindeki Hulefâ-i Râşidin'in ahlâklarının bir varlıkta olması ve sıddîkiyyetin gerçek mâ'nâda ne olması diye de bir mevzû vardı. Bir de hamd'ların dokuzuncusu, sıra olarak dokuzuncusu ama mâ'nâ olarak dokuzuncusu olmayıp hepsini kucaklayan, en geniş mâ'nâda ilâhi hakîkatler içerisinde olan ve anlaşılması gereken hamd idi.

Reşahat sohbet (16)

"Vekûnü meassâdikîne" yâni "Sâdıklardan olunuz" diye bir bölümde sıddîkiyyetin ne olduğunu Peygamberimiz'den, sonra sıddîkların en büyüğü olan Hz. Ebubekir (r.a.) hakkında konuşulmuştu. Hulefâ-i Râşid'inin diğer özelliklerinden bahsedilmişti. Bir kimsede bu kişilerin ahlâklarının kısmen de olsa bulunması lâzım geldiği hakkında konuşmalar yapılmıştı. Şimdi Sıddîk hakîkatinin bir başka yönüne Nisâ sûresi 69.ayeti dikkate alarak bakalım:

"Ve men yutııllâhe ve'r Rasûle feülâike maallezîne en'amAllâhu aleyhim mine'n Nebîyyîne ve's Sıddîkîne ve'ş Şühedâi ve's Sâlihîn. Ve hasüne ülâike rafikâ; (4/69) ***Kim Allah'a ve Peygamber'e itaat* ederse *işte onlar, Allah'ın kendilerine nimet verdiği peygamberlerle, sıddîklarla, şehîdlerle, iyilerle birliktedir. Bunlar ne güzel arkadaştır!"***

Allah'ın üzerine nimet verdiği kimseler şunlardır: "mine'n Nebîyyîne" yâni Peygamberlermiş. Cenâb-ı Hakk'ın ilk nimeti, en büyük nimeti Peygamberlik nimetiymiş. İkincisi; "ve's Sıddîkîne" mevzûmuzla ilgili bölüm burası işte. Yâni sâdıklar, tasdik ediciler. Tam mâ'nâsıyla herşeyi ciddiye alarak, hayatlarını Hakk'a adamış olanlar. "ve'ş Şühedâi" şâhidler, şehîdler. "ve's Sâlihîne" yâni sâlihler.

İşte konumuzla ilgili olan âyetin içerisinde sıddîklık kelimesi vardır. Demek ki Cenâb-ı Hakk'ın seçkin kullarının ikinci zümresini sâdıklar oluşturuyor. Sâdık; dosdoğru hareket eden, hiçbir yana, yöne sapmayan, Allah'ın varlığını, Kitabını, Peygamberini tasdik edenler demektir. Ancak bu tasdikinde gerçek mâ'nâda oluşması için sıddîk hakîkatinin de bilinmesi lâzım gelmektedir. Yâni şeksiz, şüphesiz tasdik ehli olunması gerekmektedir. Kişi hangi mertebede hayatını sürdürüyor ise o mertebeden sıddîkiyetini yapmaktadır. Yâni ef'âl mertebesinde yaşıyorsa tasdiki ef'âli; esmâ mertebesinde yaşıyorsa tasdiki esmâi; sıfat mertebesinde yaşıyor ve oranın idrâkiyle hayatını sürdürüyorsa tasdiki sıfâti ve zât mertebesinde yaşıyorsa oradaki idrâki de tasdiki zâtidir. Bunların hepsini yaşıyorsa bütün mertebelerde tasdik ehli yâni sıddîk olmuş oluyor ki bu da kemâl bir tasdiktir.

Bunun neticesinde de bu halleri idrâk edip yaşadığında kemâli sıddîkiyet ortaya gelmiş oluyor. En sonunda da kendisinde bulunan Hakk'ı da tasdik etmiş olması dolayısıyla bir başka tasdiki daha ortaya çıkarmış oluyor. Diğer tasdikler dışarda olan tasdikler. Sonuncu tasdik ise, kendinde Hakk'ın varlığını müşâhede etmesi dolayısıyla kendini de tasdik etmiş oluyor. Ne yönden; kendinde, kendi varlığında hiçbir şey olmadığını, kendinde sadece Hakk'ın varlığının var olduğunu tasdik etmek sûretiyle bu şekilde tevhîd-i hakîkiye de ulaşmış oluyor.

Bu âyeti bildirmemden maksat bir mesele daha var. Hani şehâdet mertebesi itibariyle Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin, Hz. Ali hatta Peygamber Efendimiz dâhil, şehîd edilerek hayatlarına son verildiği tarihi ve dini bir gerçektir. Biliyorsunuz Kerbela'da aşûra gününde, bazı gruplar Hz. Hüseyin Efendimizin şehâdetlerini güya yaşamak için zincirlerle kendilerini dövmekteler, böylece bedenlerine eziyet edici hallere girişmekteler, kan çıkartmaktalar, güya onların hatırâsını tekrardan yaşamış oluyorsun zannıyla. Tabi onlar yaptıkları bu fiillerinde kendilerine göre haklıdırlar, ona diyecek bir şey yok. Ancak bu fiilleri meydana getirenlere çok fazla küfür hükmüyle bakmak, küfürlerine kâil olmak ve onları büyük bir şekilde suçlamak pek doğru değildir. Sadece geçmişte olan bir hâdise olarak hatırlanır. Rûhlarına ihlâs, fatihâ okunur, böylece tarihte kalmış olan bir mesele güncelleştirilmez. Kendi aklında, düşüncesinde o günlerde yaşayan kimse, hâlâ daha 1400 sene gerilerde yaşamaktadır.

Ama hayat her gün bir adım, bir adım süratle ilerlemekte. Yâni artık bunların münâkaşasının yapılmaması ve kişinin kendini tanımaya doğru yönelmesi gerekmektedir, çünkü zamanlarımız daralıyor. Bazıları da şöyle düşünüyorlar: O günlerde Cen'ab-ı Hakk'ın işi vardı, başka yerlerde meşguldü de Habîbinin damadını, amca çocuğunu, yeğenini ve torunlarını korumaya vakit bulamadı. Hâşâ. Cen'ab-ı Hakk sanki onları korumasız bırakmış gibi bir kaç tane eşkiya veya bir kaç tane eli silahlı kişiler o günlerde fırsat bilerek onları öldürdüler. Böyle bir şeyin olması söz konusu değildir. Onların takdirleri böyle olduğu için ve âyet-i kerîmede belirtilen sıralamanın onlar üzerinde de tamamının tahakkukunun meydan gelmesi için, onlar böylece şehâdet ile yeryüzünden ayrıldılar. Bu şekilde can vermeleri onlar için bir zahmet, bir küçüklük değil, onlar için bunlar birer büyük lütuftur.

Şimdi Cenâb-ı Hakk'ın övdüğü dört mertebeden birisi Nebîler, bunun üzerinde bir başka mertebe yok zaten. Bundan sonra gelen mertebe sıddîkiyet yâni tasdik ehli olmak. Âyet-i kerîme'de de belirtilen de o zaten. *"Vekûnü meassâdikîne"* yâni sıddîk ehli olanlarla birlikte olun, sâdıklarla birlikte olun. Öyle olalım ki sıddîkiyetin ne olduğunu hep birlikte anlayalım ve o halde yaşayalım. Dışarıdan tasdik ehli olmuş gibi gözükmeyelim, içten de dıştan da her yönden tasdik ehli olmuş olalım. Üçüncüsü de şehîdlik. Eğer Aleyhissalâtu ve's Selâm Efendimizin mübarek ehli beytinde, *"âlî âbâ"* diye kendisinin kucakladığı, sardığı ehli beytinde de bu mertebelerden birinin eksik olması, o ailenin eksik olması demektir. O da mümkün değildir. Yâni Peygamber Efendimiz'in ailesinde, ehli beytinde burada bahsedilen, Cenâb-ı Hakk'ın bahsettiği dört mertebenin de hepsinin olması lâzım gelmektedir. Ümmetin diğer fertlerinde birisi olur, birisi olmaz; ikisi olur üçü olmaz ama o ailede bunların hepsinin olması lâzımdır. Yâni asâleten Nübüvvet mertebesi kendilerinde vardır. Diğer taraftan sıddîkiyet hepsi sâdık kimseler, evvelâ Peygamber Efendimiz sâdık ki kendisine gelen vahyi ilâhinin hakîki olduğuna dair, diğer ehli beyt sıddîk, tasdik eder ki, Hz.

Peygamber ve gelen Kûr'ân-ı Kerîm haktır ve gerçektir diye. Ve bir ömür boyu yapmış oldukları işlerin tamamı da sâlihliktir. Yâni bütün fiilleri salâh üzeredir. Sâlihliğin ifadesini, tarifini nasıl yapıyorduk: Mâ'nâsı Hakk'tan fiili kuldan olan ameller, ameli sâlih. Cen'ab-ı Hakk kuluna namaz kıl diyor, mâ'nâsı Hakk'tan yâni programı Hakk'tan, tatbik eden kul da, onu tatbik ettiği için ehli salâh oluyor. Uyum sağlayan bir kimse ve tatbik eden bir kimse hâline dönüşmüş oluyor. İşte ehli beyt hazerâtının hepsi Peygamberlerinin bildirdiği, Cenâb-ı Hakk'ın lutfettiği, nâzil ettiği ilimlere, bilgilere, yaşantılara hepsine uyduklarından ve tatbik ettiklerinden hepsi ehli salâh, ehli sâlihtir. Hepsinin yaptıkları fiilin kurgusu, programı Hakk'tan, tatbik edicileri kendileri idi. Eğer bir kimse Cenâb-ı Hakk'ın yapmış olduğu, kurguladığı bu programı tatbik etmezse bu sâlihin zümresine katılamamış oluyor. Peki, o zaman bu gruba ne deniyor. Gâfilin grubu deniyor. Bunlarda bir fiil yapıyorlar ama yaptıkları fiil o zaman mâ'nâsı nefislerinden tatbikatı da kendilerinden olmuş oluyor, bunu da gayrı salâh, sâlih olmayan, salâh olmayan fiiller diye böylece ayırabiliyoruz. İşte her birerlerimiz kendimizi bu mâ'nâda tefekkür edip hâlimize baktığımız zaman açık olarak anlarız ki biz ne durumdayız. Böylece başkalarının bize herhangi bir şekilde şöyle ettin, böyle ettin gibi ikazlarına gerek kalmaz.

Yukarıda belirtilen üç özellik ehli beytte zâten asâleten vardır vekâleten değil. Bir eksik kalan şehâdet mertebesi idi. Onların hayatlarının son bulması, yâni şehâdetle son bulması bu hakîkate binâen olmaktadır. Yoksa bir kaç tane eli silah tutan kimsenin gelip te onları şehîd etmesi mümkün değildir. Çünkü onlar zâten Allah'ın koruması altında ve Melâike-i Kirâm onları her zaman korumakta idi. Ama Cenâb-ı Hakk'ın murâd-ı âli'si, bütün bu mertebelerin o ailede bulunmasını arzu ettiğinden ve onların hayatları böylece sona ermiş olmaktadır. Yâni bunlar, onlar için bir zayıflık, bir züll hâdisesi değil, bir gurur ve lütuftur. Cenâb-ı Hakk'ın lütfu hâdisesi. Hz. Hüseyin Efendimiz Kerbela'ya gece vakti gelmişler, Kerbela'dan geçip daha başka yerlere gitmek için sabaha kadar at koşturmuşlar. Fakat sabah uyandıklarında bakmışlar ki, gidiyoruz diye zannettikleri hep o sahada dönmüşler, o sahanın dışına çıkamamışlar. İşte karşı ordu, müfreze karşılarına geldiği zaman küçük bir savaş olmaya başlıyor. Bir hafta Hz. Hüseyin Efendimiz 'in yanına kimse yaklaşamıyor. Önüne gelene kılıç sallıyor. Hz. Ali Efendimiz kendisine 700 türlü kılıç oyunu öğretmiş. Arkadan, sağdan, soldan, önden nereden kim gelirse yanına yaklaşamıyorlarmış. En sonunda bir nidâ işitiliyor: *"Ey Hüseyin! Bugün şecâat vakti değil, ferağat vakti."* Sözünü duyduğu zaman kılıcını bırakıyor. Ondan sonra gelip yakalıyorlar onu, yoksa onu kolay kolay yakalamaları mümkün değildi. Böylece Cenâb-ı Hakk'ın kurmuş olduğu program üzere onun hayatı sona eriyor. Yoksa onların şehâdetleri kendilerine bir eksiklik değil, lütuf kazandırmakta. Burada belirtilen dört mertebenin, onların hepsinde kemâl üzere olması bakımından hayatları böylece son buluyor.

Hz. Hâlid bin Velid (r.a.) kabri Suriye'de camiinin içinde. Son vakitleri geldiğinde hastalanmış yatağa düşmüş. Artık öleceğini hissedince evlâtlarına

diyor ki:" Beni ayağa kaldırın, kılıcımı verin." Kollarından tutup ayağa kaldırıyorlar, kılıcını da eline veriyorlar. Kılıcını yere dayayarak ayakta durmaya çalışıyor. *"Pek çok savaşa katıldığı için vücudunda yara izleri var. Bu kadar savaşta bulundum, savaş içerisinde ölemedim, şehîd olamadım"* diye üzülerek, *"bize rahat yatakta ölüm yaraşmaz"* deyip ayağa kalkmış ve ayakta rûhunu teslim etmiş. Ölüme hürmeten rûhunu ayakta teslim etmiş. Cenâb-ı Hakk dileseydi onu da Hz. Hamza gibi, Sahâbe-i Kirâm'ın diğerleri gibi savaşta şehîd edebilirdi. Ama onun da hayatı böyle, şehâdeti böylece yaşamış olmakta. Sahâbe-i Kirâm savaşa koşarlarken, Müslüman askerler savaşa koşarlarken şehîd olmak için koşarlar. Nasıl olsa bu ömür ha yatakta bitmiş, ha savaşta bitmiş. Yatakta bitmesi de güzel, onun da ayrı bir hâli vardır ama savaşta bitmesinin de ayrı bir hâli vardır. Savaşta rahmetlik olanlara şehîd deniyor ama ölmeden evvel ölerek kendi gerçek hakîkatini idrak etmiş kişilere de müşâhede ehli deniyorlar. Yâni onlarda şehîdler hükmünde. Hayatlarında silahlı savaşa girmedikleri halde, karşıdan kendilerine kurşun atılmadıkları halde ama müşâhede ehli olduklarından onlarda şehîd olmuş oluyorlar.

Savaşta ölenlere niye şehîd, şâhid diyorlar? Rivayetlere göre savaşta ölen kişi son nefesini verirken Allah'ı görür, Allah'ı müşâhede eder hükmü ile onlara müşâhede ehli yâni şehîd, şâhid deniyor. Ama kişiler çalışmaları neticesinde yapmış oldukları riyazâtlar, bu tür oruçlar, zaman ayırıp böyle sohbetlere katılmalar, zikir etmeler, ibâdet etmeler neticesinde kendilerinde oluşan nefsi varlıklarının hayalî olduğu, izâfi olduğu, hakîkatte kendi varlıklarında Allah'ın varlığından başka bir şey olmadığını anladıkları zaman işte onlar da şehîd, yâni şâhid, müşâhede ehli olmaktadırlar. Cenâb-ı Hakk, daha bu dünyada iken nefs savaşı ile nefs mücadelesi ile şehîd olanlardan eylesin inşeallah.

İşte bu sıddîkiyet ile ilgili olan bölüme, dört mertebenin o ailede olması gerektiğini bildirmek için ve Hz. Ali, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin Efendilerimizin (r.anhüm) niye şehîd edildiği, Allah onları koruyamadı mı gibi düşüncelerin yanlış bir düşünce olduğu, onlar için bir zilliyet değil, bir küçüklük değil, aksine lütuf olduğunu anlamamız gerekiyor.

"Sâdıklar ile olmanın iki mâ'nâsı vardır. Biri zâhir bakımından sâdıklar ile olmak (Yâni ehli şeriat ile zâhirde tasdik ehli olmak. Fiziki mâ'nâda, ilmi mâ'nâda değil, muhabbet ve rûhani mâ'nâda değil. İlmi mâ'nâda zâhir olarak tasdik edenlerle birlikte olmak.) ***Diğeri ise mâ'nâ bakımından sâdıklar ile olmak."*** Yâni mânevi sâdıklarla olmak. Ki bunlar sohbetin başında da bahsettiğimiz gibi ef'âlî sâdıklar, esmâî sâdıklar, sıfatî sâdıklar ve zâtî sâdıklar.

"Birincisi doğruluk ehli ile düşüp kalkmayı " yâni işlerini doğru dürüst yapanlar, kimseyi aldatmayanlar, ibâdetlerine devam edenler, bu şekilde doğruluk ehli ile düşüp kalkmayı gerektirir.

"İkincisi de bir tâifeye gönül verip onların üstünlüğünü kabul etmeği ve izlerinden gitmeği gerektirir. Birincisinde ülfetin yalnız sûreti vardır. (yâni muhabbetin, birlikte olmanın yalnız sûreti vardır.) ***İkincisinde hem sûret hem de rûhu vardır.*** (hem dış hem içi vardır.)

"Sâdıklar şu kimselerdir ki Mâsiva-âlem onların gözünden silinmiştir." Mâsiva-âlem ne demek? Mâsiva, Hakk'ın gayrı demek, bilindiği gibi. Bu âlemde Hakk'ın gayrı diye bir şey olmadığını bilmek, yâni bütün âlemde Hakk'ın varlığını müşâhede ettiğimiz zaman biz mâsivadan, Hakk'ın gayrından kurtulmuş oluruz. Hakk Hakk'tır, her yerde hâzır ve nâzırdır. ***"Ve kul câel hakku ve zehekal bâtıl"*** (17/85) *"Hakk geldi bâtıl gitti"* hükmüyle, burada bâtıldan kasıt mâsivadır. Ancak ne gelen bir şey var ne de giden bir şey vardır. Âlem gene âlemdir, giden gelen bizim anlayışımızda olan husustur. Yâni biz bir şeye mahlûk gözüyle baktığımız zaman o mahlûk olur. O zaman mâsiva olur, o zaman Hakk'tan gayrı olur. Ama biz gördüğümüz her şeyi Hakk olarak görürsek, Hakk'ın varlığı olarak görürsek, işte böylece de mâsiva o tür kişilerin aklından, gönlünden, gözünden gitmiş olur. Yerine Hakk kalmış olur. Hani zaman zaman söylenir ya; *"bir şeye mahlûk gözüyle bakarsan o mahlûk olur",* yâni mâsiva olur her şey. *"O şeye Hakk gözüyle bak ki Sırrı Yezdân ondadır."* Yâni Hakk'ın sırrı, gizli hâli ondadır.

"Âşıklar ile yâr ol, aşkı tat,

Aşkı bilmeyenden bucak bucak kaç!"

Muhabbet ehli olmayan gaflet ehlidir. Gaflet ehli de kişiyi dünyaya çeker, bu tür kimselerden uzaklaş. Ama belirli bir zaman için birlikte olmak gerekiyorsa da o zaman onlara meyil etmemeye çalış, demek olur. Çünkü günümüzde herkes tevhîd ehli değildir ve biz bu insânlarla da yaşamak zorundayız, onlarda zâten tevhîd ehli olmak zorunda değil, herkes kendi hâlini yaşamaktadır. Kimileri işte mahlûkiyeti ile yâni Hakk'tan gaybleri ile, Hakk'tan gayrı, ayrılıkları ile; kimileri de Hakk'la birlikte yaşamaktalar. Kimsenin kimseye diyecek zâten bir şeyi de yoktur, niye öyle oluyor diye. Ama onlarla birlikte olduğumuz zaman en azından onların ahlâkıyla ahlâklanmadan, öyle görünerek sadece onlarla ünsiyet etmemiz gerekiyor. Kesinlikle de basit veya küçük görmememiz gerekiyor, bu mühim meseledir.

"İnsânoğlunda temas ettiği şahıstan tam mâ'nâsıyla müteessir olma kabiliyeti bulunduğu için sâdıklarla düşüp kalkmakta birinci derecede ehliyetlidir."

Bakın insânoğlunda temas ettiği şahıstan, kimselerden tesir alması çok mümkün, onun için sâdıklarla oturmak birinci derecede gereklidir. Zaman zaman diğerleriyle ünsiyet etsek te onlarla ünsiyetimizin sadece görüntüde olması lâzımdır. Ehlûllahtan birisi öyle der: *"Halkın arasında bir saat kaldım. Bir hafta gönül hamamında temizlenemedim."* Yâni gaflet ehliyle bir saat oturdum, bir hafta gönül hamamında zikir yapa, yapa ancak zor temizlendim. Neden, çünkü o arada onun gafleti onun üzerine geçmiş oluyor. Bazen imkânları olan kimseler, daha ziyade köy ve kır gibi yerlerde

oluyor. Ne yapıyorlar, belirli bir süre vahdete çekiliyorlar ki insânlardan etki almasınlar diye. Bir başkası da şöyle demiş*:"İnsânlara yaklaşırken o kadar dikkatli ol ki seni yakmalarından korun."* Çünkü genel insânlarda nefsi emmâre olduğundan, nefsi emmâreninde hususiyetlerinden birisi azamet ve kibriya olduğundan, azamet ve kibriyada ateş olduğundan, seni yakmalarından kendini koru diye ifade edilmektedir. İşte bizde öylece karşımıza gelen kişilerden kendimizi korumaya çalışmalıyız. İnşeallah öyle de yaparız.

Bir başka bölümden devam edelim. Kelime-i Tevhîd hakkında küçük bir bölüm var ona da bakalım:

" Lâilâhe illâllah kelimesinin tefsirinde buyurdular ki: Tevhîd Kelimesinin zikrini umumî, yalnız Celâl Kelimesiyle zikre ise hususî demişlerdir. Hâlbuki Tevhîd kelimesiyle zikir, son mertebede hususînin hususîsidir, zira Allah'ın tecellilerine nihayet yoktur. «Allah'tan başka ilâh yoktur» sûretinde tekrar-lamak düşünülemez. Her defa bir sıfatı nefyedip başka bir sıfatı ispat etmekse ebediyen devam edebilir ve böylece ebedî «nefy» ve «ispat»tan kurtulunamaz. «Allah» zât ismidir, «İlâh» ise zât ile sıfatları isimlendirici «ulûhiyet» tir. Böylece, bazıları, Tevhîd Kelimesini zât ile sıfatları toplayıcı ilâh ancak Allah'tır, şeklinde izah etmişlerdir.

Ve yine buyurdular:

Tevhîd Kelimesi üzerinde belirttiğimiz mânayı, benlikleri, kendilikleriyle dolu olan kimseler uzak görmemelidir. Zira kalbin yabancılardan temizlendiği zaman insanın gördüğü Hakk'ın zâtından başkası değildir. (Güzel bir tarif yapmışlar.) ***Bu keyfiyet, Hoca Abdülhâlik Gucdevânî silsilesinin çıraklarına bile nasip olmuştur.*** (yâni yeni başlayan dervişlerine bile nasip olmuştur.) ***Hoca Bahaeddin Nakşibend tarîkatinin çıraklarına yine bu mâ'nâdan bir lezzet çeşnisi verilmiştir.***

Tekrar başka bir âyet: ***"Kulillâhü sümme zerhûm."*** (6/91) ***Âyetinin tefsirinde buyurdular: "Sıfatları bırak, Zât'a yapış." mâ'nâsına-dır."***

Yâni Allah de geç. *"Kul"* de ki; *"lillâhi"* Allah; *"sümme zerhum"* sonra oradan uzaklaş. İşte bu âyet-i kerîme de bizlere çok büyük yol göstermekte ve yolu çok kesin göstermektedir. Cenâb-ı Hakk buyuruyor ki: *"Kulillâhü sümme zerhûm"* Allah de sonra da diğerlerinden geç. Burada onu kısaca ifade ederlerken şöyle demişlerdir: "*Sıfatları bırak, Zât'ına yapış*." Yâni daha aşağıya inerek fiilleri bırak, isimleri de bırak, sıfatları da bırak, zât'ına yapış. Bu her mertebede olduğu gibi, mertebelerle ilgili bir konu olduğundan kişi yavaş yavaş evvelâ *"Kulillâh"* dendiği zaman fiillerde gördüğü gayrıdan uzaklaş mâ'nâsınadır. Fiillerde gördüğü gayrılıktan uzaklaş yâni Kelime-i Tevhîd'in birinci kademesi olan

"Lâ fâile illallah" ı müşâhede et. Her fiilinde Hakk'ın fiilini müşâhede eden kimsede bu âyet-i kerîme açılmış olur. *"Kulillah"* fiil mâ'nâsında, *"sümme zerhûm"* Allah de, kendindeki, kendimizdeki beşer ifadelerinden uzaklaşmak. Yâni Ahmet yaptı, Mehmet yaptı, şu oldu, bu oldu gibi sebeplere takılmadan Allah yaptı de bunu geç. Birincisi bu.

İkincisi ise; biraz daha ileriye doğru yükselmiş olan kimse. *"Lâ mevcûde illallah"* burada mevcuddan kasıt her ne kadar madde olan eşya gözüküyor ise de onun mâ'nâsına *"Küllü şey'in helikun illâ vecheh (vechehu)"* (28/88) hükmü ile bakmak gerekiyor. Yâni "her şey helâk olucudur, Hakk'ın vechi bâki kalacaktır". Burada vecihten kasıt zât mertebesi itibariyle, tüm olarak Hakk'ın vechi değil, her mertebesi ve her ismi üzere esmâ-i ilâhiyenin vechinden bahsedilmektedir. Çünkü bu âlemde külli bir çoğunluk olduğundan yâni kesret olduğundan, her kesrette de ayrı bir veche, vecih olduğundan o halde vecihler olarak görmemiz lâzım gelmekte. İşte *"Külli şey'in helikun ille veche"* âyetinde görünen şey'iyyetin kendilerine ait bir şey'iyyet olmadığını, hepsinin Hakk'ın isimlerinden ibaret olduğunu anladığımız zaman *"Kulillah sümme zerhûm"* esmâ mertebesi itibariyle bizde zuhura çıkmış olur.

Daha ileriye doğru gittiğimizde Kelime-i Tevhîd'in üçüncü aşamasında da *"Lâ mevsûfe illallah"* dediğimiz zaman Allah'tan başka hiçbir vasıf sahibi, vasıflanmış hiçbir varlık, hiçbir kimse olmadığını şeksiz şüphesiz tasdik etmek suretiyle, o mertebede de *"Kulillah sümme zerhûm"* yâni Allah de geç zuhura çıkmış oluyor. Bütün sıfat-ı ilâhiyenin kaynağı Hakk'ın zâtı olduğundan bunlar sıfat mertebesi itibariyle sıfâti şeyler değil, zâti şeyler olduğunu anlamak sıfat mertebesindeki *"Kulillah sümme zerhûm"* zuhurudur. Yâni bütün bunlar Allah'ın güçlerinin neticesi olarak ortaya çıkan hâdiselerdir diye düşünerek zâtına bağlayıp sıfatları da ortadan kaldırmaktır.

Sonuncusu ise *"Lâ mâ'bûde illallah"* ve *"Lâ ilâhe illallah"* hükmü ile bütün varlığı Hakk'a bağlamak. Yâni Hakk'ın zâtına bağlamaktır. Artık burada uzaklaşacak herhangi bir şey kalmadığından bütün varlıkta Allah'ı müşâhede ettiğimiz zaman *"Hüvallâhüllezi lâ ilâhe illâ hû"* (59/22) olmakta. *"O Allah'tır ki O'ndan başka ilâh yoktur."* Kelime-i Tevhîd'de belirtildiği gibi. Ve bütün bunları da bizlere öğreten, zuhura getiren "Muhammedün Rasûlüllah" hükmüyle anlamamız gerekmektedir. Yâni *"Lâ fâile illallah", "Lâ mevcûde illallah", "Lâ mevsûfe illallah", "Lâ mâ'bûde illallah", "Lâ ilâhe illallah"* kendi başına kalmış olsalardı, bunlardan bizim hiç haberimiz olmayacaktı. Bunlar İstediği kadar, son derece geniş bütün âlemler üzerinde faaliyette olsun. Zaten öyleydiler ama bunları bize bildiren Aleyhissalâtu ve's-Selâm Efendimiz olduğundan en kemâlli Kelime-i Tevhîd *"Lâ ilâhe illâllah"* Allah'ın varlığı ve Allah'ın varlığını bizlere irsâl eden, bizlere bildiren "Muhammedur Rasûlüllah" tır. İşte bu mertebe âlemdeki bütün mertebelerin en üstünde olan bir mertebedir. Bundan daha yüksek bir mertebenin olması da

düşünülemez, mümkünde değildir. Yâni *"Lâ ilâhe illallah"*ı kemâliyle söyledikten sonra arkasından *"Muhammedur Rasûlüllah"* ı da getirmek hem kendimizdeki bu makâmları bulup, bilip, tatbik etmiş olmak ve hem de dış âlemde de bu hakîkatlerin olduğunu anlamamız, bilmemiz bizlere çok şey sağlayacaktır. Zâten neticeyi kelâm, yâni bütün çalışmalarımız bu iki kelimenin hakîkatine ulaşmak içindir. Birisi *"Lâ ilâhe illallah, Muhammedu'r Rasûlüllah"* Bunu herkes söylüyor, her ehli İslâm söylüyor. Ancak herkes kendi mertebesine göre söylediğinden o kadarından yararlanmış olabiliyor. Aksi halde gaflet içerisinde söyleyen ise sadece lâfzından sevap olarak yararlanmış oluyor. Cenâb-ı Hakk cümlemize bu hakîkatleri en iyi şekilde inşeallah idrâk ettirmiş olsun.

"-Yâ eyyûhellezine âmenû- âyetinin tefsirinde buyurdular: Akdin tekrarından ibarettir, îmân ki, Allah'a kalb bağlamaktır, belirttiği akit bu âyetle tekrar edilmektedir. «O kadar çalışınız ki, bu sıfatın size ait olmadığını anlayasınız!» Murâd budur ."

"Yâ eyyûhellezine âmenû" bilindiği gibi birçok âyet-i kerîmede bu îmân hükmü ortaya çıkartılmakta ve bir mertebeden bahsedilmektedir. *"O kimseler ki îmân ehlidirler"* bu şöyle: *"Akdin tekrarından ibarettir*." Yâni İslâmiyeti kabul etmiş olan ve Cenâb-ı Hakk'ın varlığını, kitabını, peygamberlerini, meleklerini, işte îmânın şartlarında belirtildiği bu hakîkatleri kabul etmiş olan, Cenâb-ı Hakk'la bir akit yapmış oluyor. Cenâb-ı Hakk'ta bu akde karşılık olarak yâni kulunun akdine karşılık olarak *"Ya Rabbi, ben senin varlığını kabul ettim ve ne âmir hüküm verdiysen bunların hepsini de kabul ettim."* demek sûretiyle bir akit yapmış oluyor. Cenâb-ı Hakk'ta bu akdini kabul etmiş oluyor. Meselâ bir kul Hakk'la akit yapar ama acaba Hakk, o akdini kabul etti mi? Cenâb-ı Hakk, *"Yâ eyyûhellezine âmenû"* dediği zaman îmân ehlinin akdini kabul ettiğini bildirmiş oluyor. Ve bu âyetin ilk izahı derslerimizde de geçer ya: ***"Yâ eyyûhellezine âmenû tûbu ilallahi tevbeten nasûha"*** (66/8) eğer gerçek mâ'nâda îmân ehli olmak istiyorsan Allah'a tevbe et. Neden? Geçmiş günahlarından ve benliğinden tevbe et, diye belirtilmiş oluyor. Ve ondan sonraki âyetlerde yine derslerimizde olduğu gibi: ***"Yâ eyyûhellezine âmenû's teî'nu bi's sabri ve's salâh"*** (2/53) İmândan sonra sabır ve salâhı, namazı tavsiye ederek, böylece hayatını sürdürmesi yönünde yol göstermiş oluyor. Neticede de ***"İnnallahe mea's-sabîrin"*** İşte bütün bu hâdiseleri yerine getirmiş olan kimse yâni îmân ehli, tevbe ehli, sabır ve namazla hayatını sürdüren kimse ile Cenâb-ı Hakk beraber olacağını açık olarak beyan etmiş olmaktadır. Yâni Cenâb-ı Hakk'ın bir kuluyla beraber olmasının sebeplerini de böylece açıklamış oluyor. Hangi beraberlik? Allah o kuldan gayrı mıydı? Yâni o kul îmân ehli olmazdan evvel Cenâb-ı Hakk ondan ayrı, gayrı mıydı? Değil, gene vardı. Ancak husûsi olan bu hâdise zuhura çıkmamıştı. İşte Cenâb-ı Hakk bu âyetlerle kendisinin kulunda var olduğunu ve şeksiz, şüphesiz kendisinin de kuluyla birlikte olduğunu açık olarak bizlere böylece bildirmiş olmaktadır.

Reşahat sohbet (17)

"Zikir: Gönlünü Hakk'a vermiş olanın zikre ihtiyacı yoktur. Zira zikirden murâd bu nisbetin meydana gelmesi ve gizli muhabbetinin ortaya çıkmasıdır. Dâva, harflerden, (ha) ve (hû) lardan kurtularak yâri anmaktır."

Gönlünü Hakk'a vermiş olanın zikre ihtiyacı yoktur, sözü doğru mu, yanlış mı? Gönlünü Hakk'a vermiş olanın zikre ihtiyacı yoktur, peki o zaman neye ihtiyacı vardır? Fikre ihtiyacı vardır. Neden? Çünkü gönlünü Hakk'a vermiş, Allah'ı bütün varlığıyla idrâk edip anlamış, külli olarak bütün zâtı ilâhiyye'yi idrâk etmiş mâ'nâsında olamaz. Yâni bu da zâten mümkün değil dir. İşte zikrin iki yönü olduğunu biliyoruz ya; birisi seslerden, kelimelerden ve cümlelerden meydana gelen esmâ-i ilâhiyye'ler ile zikir yapmak. Sayılı yâni şu kadar, bu kadar, günde çekilecek diye belirli esmâ-i ilâhiyye'ler, tevhîdler, salâvatlar bunlar zikirler. Bunlara mutlaka ihtiyaç vardır. Yâni başlarda bunlara mutlaka ihtiyaç vardır. Şöyle misâl verelim. İnsân babasına yahut annesine veya bir büyüğüne, hürmet ettiği, tanıdığı kimseye birkaç sefer ismiyle hitâp ettiği zaman ona ulaşmış olur. Yanına geldikten sonra, ulaştıktan sonra yâni tekrar ona ismiyle hitâp etmesine gerek var mıdır? Karşılıklı oturduğu zaman, gerek yoktur. Çünkü zaten isimden murâd, kişinin zâtı. Zâtıyla da ülfet edildiği zaman, birlikte olunduğu zaman artık o zikre/isme ihtiyaç kalmaz.

Fakat fikre ihtiyaç kalır. Neden? Çünkü her ne kadar babası, annesi, büyüğü sûret olarak tanındı ise de, o kişi daha henüz onun bütün halini tanımış, bilmiş değildir. İşte onun için fikre ihtiyaç vardır. Yâni büyüğünün ne halde olduğunu müşahede etmesi, onu daha iyi tanıması, daha yakından bilmesi için kendisiyle birlikte bir müddet daha olması lâzım gelmekte ki, onu da fikriyle tanısın. Yâni iç bünyedeki yapısıyla da tanısın. İşte bu cümle gerçekte çok güzel bir cümledir. Gönlünü Allah'a vermiş olanın yahut Allah'a bağlamış olanın, zikre ihtiyacı yoktur. Ancak bu şekilde anlatılıp, söylendiği halde, en çok zikir yapan yollar arasında bu kitabı yazanın müntesipleridir. Yâni Nakşibendiyye Hanedânının dervişleri diyelim. En çok zikir verilen onlar. Meselâ, 5.000 den İsmi Celâl ile başlatarak, 120.000'e kadar çıkarmaktalar dır. Yâni günde 120.000 tane İsmi Celâl çekmekteler. Tenkit etme bâbında değil de merak etme bâbından, hem bu cümleyi, kurguyu söylüyorlar hem de zikrin en çoğunu yine onlar çekiyorlar. Allah kabul etsin. Tabii her yapılan zikrin mutlaka bir karşılığı, bir değeri, bir ücreti vardır. Ama burada bahsedilen cümle de, yabana atılacak bir cümle değildir. Onun için bizim sistemimizde bildiğimiz gibi sayısal olarak fazla zikir yoktur. Kemmiyet olarak yoktur. Keyfiyetine bakmaya çalışıyoruz. Yâni nasıl daha kaliteli zikir yapılır diye ilmi ile birlikte bu zikri çekmeye çalışıyoruz. İşte o zaman az da

olsa Hadîs-i Şerif'te de belirtilen, Cenâb-ı Hakk'a hoş gelen "ale'd-devam" devamlılık üzere olan ibâdettir, denilen ve de zikirdir.

Şimdi zikrin iki yönü vardır demiştik. Kelime-i Tevhîd kitabının baş tarafında bu zikirden kısaca bahsedilmekte, oraya da bakılabilir. Zikri evvela ikiye ayıralım. Birincisi ehli şeriatin çektiği, kendi kendilerine göre düzenledikleri, kitaplardan alıntılar yaparak çektikleri zikirlerdir. İşte 1.000 tane istiğfâr, 1.000 tane salâvat çekeyim gibi. Birisi tarafından tavsiye edilmeden, kitaplardaki tavsiyelere bakmak sûretiyle ve de bir sistem üzere olmadan çektikleri zikirler. Meselâ namazların sonunda çektiğimiz 33'er tane Subhânallâh, Elhamdülillâh, Allahûekber gibi. Bunları âmir bir hüküm olarak kimse çek demiyor.

Diğeri ise, kişi bir gruba iltihak ederek, o grubun çektiği çalışmalar istikametinde zikir çekmek. Sayıları belirtilmiş olarak. Yâni biri izinli zikir, diğeri kendi başına çekilen zikir. Ama bu izinli zikirlerinde bilindiği gibi mertebeleri vardır. Ef'âl mertebesinden, esmâ, sıfat, zât mertebelerinden yapılan zikirler var ki, onlar seyrü süluk esnasında devreye girmiş oluyor. Zikrin lügat mâ'nâsı; hatırlama, anlama, idrâk etme, şuurlanmadır. Yâni kişinin kendinde mevcut olanı, daha evvel farkında olmadığı halde sonradan hatırlaması da zikir hükmüne geçmektedir. İşte kişi sayısal zikirleri çektiği zaman, o zikirlerle Hakk'a ulaşmaya gayret ettiği zaman, netice itibariyle Hakk'a ulaştıktan sonra, binlerle, on binlerle bu kadar uzun bir şekilde zikir çekmesine gerek kalmıyor. Ama bizim öyle bir tatbikatımız olmadığı için de, zâten çok fazla olmayan zikirlerimize yine de devam ediyoruz. Şimdi daha önce söylenen bu söz böyle doğru olduğu gibi, ihtiyacı yoktur, sözünü nasıl anlayacağız. İhtiyacı yoktur derken artık hiçbir zikre ihtiyacı yok, bu zikri bıraksın mı veya bırakalım mı gibilerden. Öyle olmaması lâzım. Tamamen zikrin bırakılması da kişiyi gaflete düşürür, bigâneliğe düşürür. Farkında olmadan eski emmâre haline dönüşür. Tabi ki zikre devam edilecek. Ancak buradaki zikir fikir ile birlikte. Onlara göre sayısı azaltılmış, bize göre zâten fazla bir zikir olmadığından, bazı hâllerde sayısının azaltılması da mümkün. Ama o zikri yaparken fikriyle birlikte. Zâten bizim sistemimiz onu baştan başlatıyor. Yaptığımız tavsiyelerle zikir yaparken, zikri çekerken ne çektiğimizi bilerek, o zikri çekmemiz gerekiyor. Yâni "Ya Allah" dedik ise onu, "Ya Hû" dedik ise onun ne olduğunu, "Ya Hakk","Ya Hayy" dedik ise kendi varlığımızda nasıl bir açılıma gidiyor, onu idrâk ederek zikir etmemiz daha verimli olacaktır.

"Zira zikirden murâd bu nisbetin meydana gelmesi ve gizli muhabbetinin ortaya çıkmasıdır." Nisbet sözü daha evvelce de sohbetlerde geçmişti. Nisbet, benzemesi mâ'nâsında. İşte şunun gibi, bunun gibi, buna uygun gibi. Nisbetin meydana gelmesi, burada Hakk nisbetinin kulda meydana gelmesi şekliyledir. Yâni kulun üstünde Hakkânî varlığının faaliyete geçmesi. Daha evvelce kulda mahlûkiyyeti üstte, hâlıkıyyeti bâtında perdelenmiş iken, Hakk'a nisbet olarak hakkâniyetinin üstte, mahlûkıyyetinin, beşeriyetinin altta perdelenmiş olması lâzım geliyor, dediği

bu. Yâni nisbetin meydana gelmesi, hakkânî nisbetin, benzeşiminin meydana gelmesi ve gizli muhabbetinin ortaya çıkmasıdır. İşte bütün insânlarda, bu muhabbet tabii olarak mevcuttur. Herkeste bir sevgi var, sevgisi olmayan insân düşünmek mümkün değildir. Hatta bırakalım insânı, mahlûkat olarak, halkıyyet olarak yâni canlı her ne ki var ise hepsinde muhabbet vardır. Çünkü ana kaynağı muhabbet, hubbiyettir. İşte bu yüzden en geniş mâ'nâda hubbiyet Hakikat-i Muhammediye'ye ait olduğundan ve de hubbiyet üzere zâten bina edildiğinden, bu âlemlerde, bu âlemlerin en geniş zuhuru olan Hz. Muhammed'in ismi de mahbub, habiptir. Cenâb-ı Hakk'ın habibi. Bir başka varlıkta böyle bir vasıf yoktur. İşte bu muhabbetin ortaya çıkmasında az veya çok, insânlar başta olmak üzere bütün varlıkta bu muhabbet vardır. Ancak bunlar fıtrî muhabbet, tabii muhabbet. İnsândaki ise fıtrî ve tabii olmakla birlikte ilim ile de meydana çıkacak olan bir muhabbettir. Peki, nasıl meydana çıkacak? Cenâb-ı Hakk'ı ve Peygamber Efendimizi ne kadar güzel bilirsek, onun hâliyle ne kadar güzel hâllenirsek o derece, ona hayretimiz arttığı gibi muhabbetimizde artmaktadır.

Çünkü insânın bildiği şeye muhabbeti olur. Bilmediği şeye muhabbeti olmaz. O ne kadar yakınında olursa olsun, ne kadar yüce, ne kadar derin anlamda olursa olsun ama onun kıymetini bilmediğinden, o kendisinde olan muhabbette ortaya çıkmaz. Muhabbetin ortaya çıkması irfaniyetle mümkündür. İrfaniyeti olmayan muhabbet ise beşeriyetine bağlandığı için sadece duygusal bir muhabbet olmakta, o da geçici olmaktadır. Yâni gerçek muhabbetin ortaya çıkması için muhabbet ehli ile muhabbet etmek lâzım. "Muhabbetten Muhammed doğar" demişler. Ne diye bunu bildirmişler. Tabii Mekke'de ve Medine'de yaşayan ve Medine'de medfun olan Muhammed ismiyle gelecek, çıkacak, gezecek mâ'nâsına değil. Muhammedî, muhabbeti hakikatler ile Muhammedî mâ'nâ gönlümüzde ortaya çıkar ki, bu da yine Rasûlüllah Efendimiz'in nûrundan, rûhundan, feyzinden başka bir şey değildir. Cenâb- Hakk, bütün diğer muhabbetleri bir tarafa bırakarak sadece kendi muhabbetini oluşturacak muhabbetlerle, bilgilerle, irfaniyetlerle bizleri donatsın.

"Zira zikirden murad bu nisbetin meydana gelmesi ve gizli muhabbetinin ortaya çıkmasıdır." Bâtınımızda mevcut olan bu muhabbet; sohbetlerle, kitaplarla, zikirlerle ortaya çıkmaktadır.

"Dâva, harflerden, (ha) ve (hû) lardan kurtularak yâri anmaktır." Buna şöyle diyorlar: *"bi-lâfzusavt"*, yâni sessiz ve sözsüz, gönülden Rabb'imizi anmak. Kişi muhabbet ehli olduğunda ve muhabbetini gönlünde yaşadığında (ha), (hû), (hayy), (hakk) diye hecelere ihtiyacı kalmadan tefekküri mâ'nâda zikrini yapmış olur. Yâni irfaniyetiyle, idrâkiyle zikrini yapmış olur ve bundan da meydana gelen muhabbetiyle de hayatını sürdürmüş olur veya sürdürmeye devam eder. İşte bu kimselerin gönülleri bir bakıma temizlenmiş gönüllerdir. Ve kendi kendilerine yeter duruma gelmişlerdir. Burası da çok mühimdir. Kişinin kendi kendisine yetmesi gibi bu âlemde güzel bir şey de tasavvur edilemez. Tabi ki kişiler birlikte

olunacaktır. Biz cemiyet üzere halk edilmiş varlıklarız. Cemiyetin dışında değil ama her zaman da kişi birileriyle olacak diye bir şartı yoktur. O da mümkün değil çünkü. Herkesin cemi bir hayatı olduğu şahsi, hususi bir hayatı da olmakta. İşte yalnız başına kaldığı zaman dahi Rabb'iyle birlikte olması, kişinin kendi kendine yetmesi demektir. Diğer ifadeyle Rabb'inin kendisine yetmesi, başka bir dost aramasına gerek kalmamasıdır. Zâten dünya âleminde bunu meydana getirmiş olan bir kimsenin âhiret kaygısı, korkusu, yalnızlığı diye bir şey söz konusu olmaz. Dünyada nasıl Rabb'iyle başbaşa, gönül gönüle yaşamasını öğrenmişse ve bu hâli de tatbik etmişse, kabre girdiği zaman Rabb'i yine onu yalnız bırakmaz. Orada da Rabb'iyle birlikte olur. Dünyada mıdır, kabirde midir, ahirette midir hiç farkına bile varmaz. Çünkü kişi dostuyla ancak muhabbettedir. Dostuyla birliktedir ve gurbette değildir. Dostundan ayrılan gurbette olur. Onun için dünyadan ayrılması veya herhangi başka bir yere gitmiş olması, onun için hiçbir yan tesir göstermez. Evinde oturuyormuş gibi Rabb'iyle alışık olduğu halde kabrinde de öyle hayatını sürdürür. Nereye kadar? Mahşere kadar, hesap gününe kadar.

Şimdi burada biraz duygulardan, muhabbetlerden bahsedilince İslâm yaşantısının üç hali var: 1) Fiili İslâm 2) Duygusal İslâm 3) İlâhi, irfani İslâm. Bunlar hakkında herkes kendi kendine düşünsün. Fiili İslâm ne demek? Yaşantısı nedir? Hangi asla dayanır? Bunların yaşantıları nedir, nasıldır? Duygusal İslâm nedir? İlâhi ve irfani İslâm nedir? Bunları düşünelim ve bunlar üzerine tefekkür edelim.

Yine burada kısa bir cümle var ona da bakalım:

"Bir kimse bu tâifenin sohbet dairesine girince kendisini gayet âciz ve müflis göstermelidir ki, onların rahmet ve şefkat nazarlarını çekebilsin." Yâni tevhîd ehli olmak isteyen bir kimse, bu gerçi bütün tarikatlerde geçerli, bütün gruplarda, yollarda geçerli. *"Bu taifenin yâni bu grupların sohbet dairesine girince kendisinin gayet âciz ve müflis göstermelidir ki, onların rahmet ve şefkat nazarlarını çekebilsin."* Yâni onlardan rahmet ve şefkat kendilerine gelebilsin.

"Allah'ta hazır olmak, Allah'a ermek" diye bir başlık var oradan devam edelim.

"***Allah'ta hazır olmak, Allah'a ermek:***

Eğer zikir gönülde meleke peyda eder de insân her an onun üzerinde olursa, bu hâl, Allah'ta hazır olmaktır, fakat Allah'a ermek değil... Allah'a ermekse, mürşid ve kılavuz vasıtalığından çıkıp zâtiyle Allah huzurunu bulmaktır." *"Eğer zikir gönülde meleke peyda eder de"* daha önce okuduğumuz paragrafta *"kalbini Allah'a veren kimsenin zikre ihtiyacı yoktur"* mertebesi bir başka mertebe, burada zikredilen zikirle ilgili bir başka mertebedir. Yaptığımız zikirler gönlümüzde bir meleke yâni meleki kuvvetler bir kuvvet meydana getirirse, yâni ondan faydalanmaya başlarsak ki zikri güzel şekilde yaptıktan sonra faydalanma-

mak mümkün değildir. *"Meleke peyda eder de insân her an onun üzerinde olursa…"* yâni her an zikir halinde olursa, daha önce de bahsettiğimiz gibi zikir iki türlü; elinde tesbih olmadığı halde kişi yine zikirde olabilir. Elde tesbih, dilde tesbihin lisânı ve akılda da o tesbihin irfaniyetiyle birlikte olursa en kemâlli zikir bu olmakta. Elinde tesbih herhangi bir esmâyı çektiğinde, gönlünde de bunun mâ'nâsını düşündüğünde ve idrâkiyle de bunun ilmini, irfaniyetini düşündüğü zaman bu kemâlli zikir olur. *"Her an onun üzerinde olursa"* yâni zikrin üzerinde olursa demek, unutmadan elindekiyle aklı bir olursa bu hâl Allah'ta hazır olmaktır. Bakın ne yönüyle olmaktadır. Hangi esmâyı çekiyorsa o esmâ yönüyle Allah'ta hazır olmaktır. Allah'ın varlığında var olmaktır. Fakat Allah'a ermek değil. Neden Allah'a ermek değil? Yâni zâtına ermek değil. Hangi esmâyı çekiyorsak, o esmâ mertebesi itibariyle Allah'ta varız, hazırız mâ'nâsındadır. Ama Allah'ın tamamına yâni bütün esmâ-i ilâhiye, sıfat-ı ilâhiye ulaşmış değiliz. Ancak böyle böyle ulaşılacak. Bir esmâyla ulaşılacak, sonra başka bir esmâyla ulaşılacak, daha sonra başka bir esmâyla ve böylece Allah'a ermek mümkün olacaktır.

"Allah'a ermekse mürşid ve kılavuz vasıtalığından çıkıp zâtıyla Allah huzurunu bulmaktır. Denmiştir.

Reşahat sohbet (18)

"Eğer zikir gönülde meleke peyda eder de insân her an onun üzerinde olursa, bu hâl, Allah'ta hazır olmaktır, fakat Allah'a ermek değil... Allah'a ermekse, mürşid ve kılavuz vasıtalığından çıkıp zâtiyle Allah huzurunu bulmaktır. Bu hususta bir de Hadîs-i Şerif olacaktı: ***"Ene celisü men zekerni." Ben beni zikredenin celisi, oturanıyım."*** Yâni zikreden kişi de oturanı olurum. Zikreden kişinin varlığında ben olurum, demek isteniyor. Onun varlığında zikir çeken ben olurum. Burada da zikrin ne kadar yüce bir şey olduğunu ifade ediyor. Ancak kim ki bu hakîkati idrâk etmiş ise bu hadîs-i şerif onda faaliyete geçmiş oluyor. Herhangi bir kimse bu hakîkati idrâk etmemiş ise, bu hadîs-i şerif onun zâhirinde faaliyete geçmemiş, bâtınında faaliyet üzere olmuş oluyor. Yâni kişinin zâhirinde faaliyete geçmemiş olduğu için bundan haberi olmuyor, bu anlayıştan haberi olmuyor. Bakara sûresinde bir âyet-i kerîme'de buna işaret ediyor**:** ***"Fezkurûnî ezkurkum veşkurû lî velâ tekfurun".*** (2/152) ***"Beni zikredin ki ben de sizi zikredeyim, bana şükredin, nankörlük etmeyin."*** Orada zannediyoruz ki zikri biz yapıyoruz. Hâlbuki evvelâ Allah bizi zikrediyor. O'nun zikrinden sonra biz O'nu zikretmeye başlıyoruz. Çünkü âyet-i kerîm'de *"fezkurû"* emir var evvelâ. Yâni zikret.

"fezkurû" derken çoğula geçiyor. Bakın âmir hüküm. Zikrediniz. Kimi? *"Nî"* beni zikrediniz. Cenâb-ı Hakk âmir hüküm ile zikre başlatmak O'ndan geliyor. Sonra da *"ezkurkum"* ben de sizi zikredeyim. Anlaşılıyor mu zikrin hakîkati nereden geliyor. İçimize bir zikir muhabbeti düştü veya sohbet muhabbeti düştü, ibâdet muhabbeti düştü ise. Bu âyet-i kerîme'nin ifadesiyle o bizden gelmiyor, Cenâb-ı Hakk'tan geliyor. *"Beni zikrediniz, ben de sizi zikredeyim."*

İşte bu hadîs-i şerif'in bâtınî mâ'nâsıyla, bu âyet-i kerîme'nin bâtıni yâni öz mâ'nâları birbirini ne kadar karşılıyor. Yâni *"Ben zikredenin celisi olurum"* diyor. Kim ki zikir yapıyorsa, bir zikir hâli varsa onunla birlikte ben oturmaktayım. Demek ki zikir yapan oturduğu halde zikir yaparken oturan Hakk'ın kendisidir. İşte bu zikrin daha evvelce de bahsedildiği gibi bir zâhiri, sayısal, kelime olarak zikredilişi vardır; bir de tefekkür ile yapılan hatırlama bâbında zikir vardır. Zikri iki yönü ile böyle yaptığımız zaman, bu zikirden hem irfaniyet hem de muhabbet meydana gelmiş oluyor. Kemâllisi de bu zikir oluyor.

Başka bir mevzuya geçiyoruz.

"Tasavvuf ehli «Vücut birdir ve ondan başkası yoktur!» dediklerine ve bu ölçüye nisbetle her şey tezatsız olarak bir de toplandığına göre müminlerle kâfirler arasında bu çatışma ve çarpışma nedir?» şeklindeki suali Mesnevî'den birkaç mısra ile cevaplandırdılar:

ŞİİR

Renksizler renge esir olunca

Mûsâ, Mûsâ ile cenk eder.

Yine renksizlik gelip de tezat gitse,

Mûsâ ile Firavun bir olur."

Bu şiir üzerinde bir hayli durulacak, düşünülecek bir şiirdir. ***"Renksizlik renge esir olunca"*** ne demek? *"Bîrenk"* olan yâni *"renksiz"* olan Zât-ı İlâhiye vasıfsız, sıfatsız, isimsiz, bîrenk, renksiz olan Zât-ı İlâhiye'nin sıfatlanması, isimlenmesi ve fiillenmesi neticesi itibariyle, o sıfatların ve isimlerin fiilde meydana çıkması için hangi sûrete bürünmesi gerekiyorsa, o sûrete büründüğü zaman, o sûretin rengi ile meydana çıkmış oluyor. Aslı, zâtî hali renksiz yâni vasıfsız olan Zât-ı İlâhiye, vasıflara, sıfatlara ve isimlere bürünüpte o isimlerin mâ'nâsı itibariyle zuhura çıktığında, o esmânın rengi istikametinde renklenmektedir. Beyazıd-ı Bistamî'nin ifade ettiği gibi: *"Suyun rengi, kabının rengidir."* Aslında renksiz olan su, herhangi bir kaba girdiği zaman o kabın rengini almakta ve o su donduğu zaman kabın formunu da almakta, şeklini de almaktadır. Yuvarlak bir kap ise yuvarlak olarak

donmakta, dört köşe bir kap ise dört köşe olarak donmaktadır. İşte zuhur mahallinde zuhurda olan varlıkların her bir tanesi mahlûkiyet ile renklenmiş olmaktadır. Bu renklenmesi dolayısıyla birbirinden ayrılmaktadır. Eğer bu renklerimiz olmasa, şekil ve sûretlerimiz olmasa, birbirinden ayrılmamız mümkün olmayacak. Şöyle ki; Allah'ın zâtında hep birlikte iken, ama haberimiz yok iken ve bundan farkında olmadığımızdan, farkında olmadığımız için bir kadehe, kaba girmemiz gerektiğinden, bu kabında diğer şekliyle bütün kaplarında, kendine ait rengi olduğundan böylece renksizlik renge esir olmuş oluyor. Renksiz olan Zât-ı İlâhiye zuhura gelmesi için bir renge boyanması, bürünmesi gerekiyor. Ne kadar zuhur mahâlli varsa o kadar renk var. Ne kadar renk varsa da o kadar cümbüş var bu âlemde. Ne kadar cümbüş varsa da o kadar çokluk, kesret vardır.

İşte bu renge gelindiğinde, bu çokluk renginden tek renge nasıl dönüşeceğiz? Bütün varlıkta Hakk'ın zâtını müşâhede edeceğiz. Bununda ilk mertebesi olarak âyet-i kerîme'de belirtildiği gibi: ***"Sıbgatallâh(sıbgatallâhi) ve men ahsenu minallâhi sıbgaten,"*** (2/138) yâni ***"Allah'ın boyasından daha güzel bir boya var mıdır?"*** demek sûretiyle elimize fırçayı alacağız, bütün âlemdeki varlıkların üstüne tek renk yâni beyaz rengi biz vuracağız. Renkleri ortadan kaldırmak için elimize alacağız fırçayı ve bütün âlemi tek renge boyayacağız. İşte o zaman bu irfâniyetimizde meydana gelen bir şey olacağından, ilmi mâ'nâda renkleri tevhîd etmiş olacağız. Bütün renkler her ne kadar ayrı ayrı değişik iseler de asıllarının tek renk olduğunu idrâk ettiğimizde, o renkler artık gözümüzde bir farklılık meydana getirmeyecek. Ve bileceğiz ki dışarıdan bunlar böyle renkli ama özünde ise hepsi tek renk, bîrenk.

"***Renksizler renge esir olunca***

Mûsâ, Mûsâ ile cenk eder."

"Mûsâ, Mûsâ ile cenk eder " sözü şöyle; birisi Mûsâ diğeri de fir'âvn. Bunlar cenk ediyordu. Ancak o günkü firavunun ismi Mus'ab bin … imiş. Mus'ab, o da musa mâ'nâsında. Yâni fir'âvn ile Mûsâ cenk eder, renksizlik renge esir olduğu zaman. Çünkü Mûsâ'lıkta, fir'âvn'lıkta ortaya çıkmış olmakta. Mûsâ ile fir'âvn'un bir arada anlaşmak üzere olması da mümkün değildir. Çünkü ikisi de ayrı bir mertebedir. O mertebe, zuhur mertebesinde mümkün olmayacağından cenk ederler, savaşırlar.

"Yine renksizlik gelip de tezat gitse,

Mûsâ ile Firavun bir olur."

Yâni ilâhi bir anlayışla hayata bakmış olsak yeniden. Allah'ın rengine tekrar o varlıkları boyamış, asıllarını idrâk etmiş, zâtî olarak onları meydana getirmiş bile olsak yine renksizlik gelip te tezat gitse, zıtlaşma gitse o zaman Mûsâ ile fir'âvn bir olur. O mertebede Mûsâ ile fir'âvn bir olur. Yâni dost olur. Demek ki, renksiz olan bütün bu âlemin

hakîkati zuhur etmeye başladığı zaman, her bir mahâlde kendi istidat ve kabiliyeti ve kendi sûreti üzere zuhur ettiğinden renk almaktadır. İşte bu renklilikte onun varlığını ortaya getirmektedir.

Reşahat sohbet (19)

Reşahat sayfa:322

Hani bir söz vardır: "Söyleyene değil, söyletene bakın." Onunla ilgili küçük bir bölüm var, şöyle denmiş.

" Sözü söyleyen:-Şaşarım o kimseye ki 'söyleyene bakma, söylediğine bak.' der. Şöyle demeliydi: 'Söylediğine bakma, söyleyene bak.' Yâni sözü söyleyen dış görünüşler perdesinden Allah'tır."

Bu söz, üzerinde çok fazla durulması lâzım gelen bir meseledir. ***"Söyleyene bakma, söylediğine bak."*** Şimdi bu bir soru, bir anlayış meselesidir. O da diyor ki: ***"Şöyle demeliydi: Söylediğine bakma, söyleyene bak."***

Birinci cümlede ***"Söyleyene bakma, söylediğine bak."*** Öyle olmuyor orası diyen ise ***"Söylediğine bakma, söyleyene bak. Yâni sözü söyleyen dış görünüşler perdesinden Allah'tır."***

Bunların her ikisi de ayrı ayrı izah gerektiren şeylerdir. Şimdi genelde ne deriz. Söyleyene bakma, söyletene bak diye geçer. Üçü de doğru. Ama hepsi ayrı mertebeden doğrudur. Bunları bir sıralayalım.

"Söyleyene bakma, söylediğine bak." Şimdi kimin lisânından hangi tür bir konuşma çıkmış ise bu söylediğine bak demekteki maksat, ne söyledi ona bak. Yâni söyleyen herhangi bir kimse olabilir. Ama söylediği söz nedir, nereye aittir, hangi mertebeden söylüyor ona bak deniyor. Yâni söylenen sözlerdeki mâ'nâlara bak denmek isteniyor. Söyleyene bakma. Bu bir mertebe, bir görüş hâlidir.

Diğeri ise: ***"Söylediğine bakma, söyleyene bak."*** deniyor. Bu tam tersi oldu. Söylediğine bakma, söyleyene bak; dendiği zaman, ama neler söyledi, ya söyledikleri eksi ise, yanlış bir şeyler ise, o zaman nasıl söylediğine bakmayacağız. Demek ki bu sözünde izaha ihtiyacı vardır. Burada şunu demek istiyor. ***"Sözü söyleyen dış görünüşler perdesinden Allah'tır."*** diyor. Yukarıdaki ise söyleyene bakma dedi. Eğer söyleyen kimseyi biz nefs olarak bireysel mâ'nâda görüyor isek, ona bakmayacağız o yönden doğru. Onun söylediğine bakacağız. ***"Söylediğine bakma, söyleyene bak."*** dendiği zaman söyleyende Hakk olduğuna göre, o zaman

onun söylediğine bakmamız gerekecektir. Değişik yönlerden bu sözü ele almışlar.

Sıfatlar diye küçük bir paragraf var: ***"Allah inayet edip kendi sıfatlarından bazılarını cüz'i olarak kullarına vermiş ve o sıfatla kullarını kendisine bağlamıştır. Neticeyi de bu sıfatların kullanışına bırakmıştır. Kulluğun kemâli bu sıfatların kendine ait olmadığını bilip yerinde kullanmak ve sahibi uğrunda harcayarak ilâhi rızaya ermektir. Dervişlik te budur! Fakat halk bu mâ'nâyı kestiremez."*** demişler.

"Allah inayet edip kendi vasıflarından bazılarını cüz'i olarak kullarına vermiş." Cenâb-ı Hakk'ın zâti sıfatları, subuti sıfatları ve esmâ-i ilâhiyeleri vardır. Bunları hep biliyoruz, yâni lütufta bulunup sıfatlarından bazılarını cüz olarak kullarına vermiş. ***"Ve o sıfatla kullarını kendine bağlamıştır."*** Daha evvelki sohbetlerde de geçiyordu. Bilmemiz gereken bizim gaflet hâlinde iken kendimize ait bazı sıfatlarımız, isimlerimiz vardır. Yâni esmâ-i ilâhiyemiz var bizi faaliyette tutan, yaşamımızın devamını sağlayan. Gaflette olduğumuz süre içerisinde bu isim ve sıfatlar bizlere bağlı. Ama esas sahibi, ne kadar isim ve sıfat varsa, bunların esas sahibi Cenâb-ı Hakk'ın ta kendisidir. O zaman yapılması lâzım gelen şey, biz kendi sıfatlarımızı, isimlerimizi ortadan kaldırıp hangi ismi ortadan kaldırmış isek onun yerine Rahmâni ismi koymamız, kurmamız gerekmektedir. İşte bu şekilde her gün, her hafta, her ay birer isim değiştirmek sûretiyle, hayâlî ve vehmî, kendimize ait zannettiğimiz o isimleri kaldırıp yerlerine Hakk'ın isimlerini koymaya başladığımız zaman, işte biz deki bireysellik te o nispette azalmaya başlamış olacaktır.

"Neticeyi de bu sıfatların kullanışına bırakmıştır." Yâni kul o isim ve sıfatları kendine ait olarak kullanıyorsa beşeriyetiyle birlikte ve beşeriyetinden de sorumlu olmaktadır.

"Kulluğun kemâli ise, bu sıfatların kendisine ait olmadığını bilip yerinde kullanmak." yâni üzerimizde bulunan bütün isim ve sıfatların bize ait olmadığını idrâk edip, Hakk'ın olduğunu müşâhede edip kendisine iade etmemiz. ***"Bunları böyle bilip yerinde kullanmak ve sahibi uğrunda (Hakk'ın uğrunda) harcayarak ilâhi rızaya ermektir."*** Bizdeki herhangi bir esmâ-i ilâhiye'yi nefsi mâ'nâ da kullanıyorken onu Hakk'a devrettiğimizde (devretmekte ifade için kullanılan bir kelimedir, aslında devredilecek bir şey de yok. Zâten Hakk'ın isimleri onlar) kendi isimlerini kendine verdiğimizde, o zaman ne olmuş oluyor, bir başka yönden o esmâ-i ilâhiye bizden râzı olmuş oluyor. Daha evvelce onu kendi nefsimiz istikametinde kullanıyorken, nefsimize bağlıyorken, benim, bendendir, ben ediyorum diye o esmâyı kullanıyorken, bunu asıl sahibi olan Hakk'a döndürdüğümüz zaman, Hakk'a verdiğimiz zaman, Hakkanî mâ'nâ da o sıfat ve isimleri kullandığımız zaman, o isimler bizden gerçekten râzı oluyorlar. O zaman biz ne oluyoruz, Merzıyye oluyoruz. Râzı olunmuş, isim itibariyle o isim bizden râzı olmuş oluyor. Neden? Çünkü onu hakkıyla kullanmış oluyoruz.

"Dervişlik te budur. Fakat halk bu mâ'nâyı kestiremez." Yâni farkında olmaz. Evvelâ kendimizin olan zannettiğimiz, hayâl ve vehim olarak esmâ-i ilâhiye'yi Hakk'a devretmemiz gerekiyor, yâni kendimize ait isimleri terk edip Rahmânî isimleri Rahmânî istikamette kullanmamız gerekiyor. Bütün bunları başardığımız zaman da bütün esmâ-i ilâhiye bizden râzı olmuş oluyor. Biz de merzî olmuş oluyoruz bu şekilde. Ancak bunun bir üçüncü hâli var. Birinci hâli esmâ-i ilâhiye'yi nefsânî mâ'nâda kullanmak. İkinci hâli esmâ-i ilâhiye'yi Hakk'a nakletmek. Üçüncü ve kemâl hâli ise bütün esmâ-i ilâhiyenin gerçek sahibi zâten kişinin kendi olduğunu anlayarak, kendi sahib olarak kullanmasıdır. Bakın üç hâl çıktı ortaya. Birincisi beşeriyeti itibariyle isimleri kendine mâl ederek kullanması ve bu esmâ-i ilâhiyede meydana gelen bütün fiillerin sorumlusu veya mükâfatlısı olmakta. Esmâ-i ilâhiyeleri Hakk'a bırakmak, yâni Hakk'a ait olduğunu idrâk edip Hakk'a nakletmek, bu şekilde hayatını sürdürmek. Üçüncüsü ise kendi, zâten Hakk'ın varlığından başka bir varlık olmadığını anladığı zaman, o isimlerinde kendine ait olduğunu anladığındaki isimleri kullanması daha başka türlü olmaktadır.

"Kader Sırrı"

"Kader sırrını bilenler rahattadır. Zira her şeyi yoklukta görürler ve her şeyde zâhir olanı Hakk bilirler. O hâlde telaş ve ızdırap neye? Nehirlerin suyu derya yolunu tutmaktan başka ne yapabilir."

"Kader sırrını bilenler rahattadır." dediği, kişi kader sırrını bildiği zaman; neden, niçin, niye böyle oldu, neden öyle oldu, bana niye böyle ettiler gibi şeylerden kurtulmuş olmaktadır. Yalnız bu kader sırrını bilmek kolay bir şey değildir. En azından bir eğitim meselesidir. Bu hususta Muhyiddin İbn Arabi Hazretleri şöyle diyor: *"Cenâb-ı Hakk Peygamberlerine dahi gerçek mâ'nâda kader sırrını bildirmemiştir. Eğer kader sırrını Peygamberlerine bildirmiş olsaydı, Peygamberleri görev yapamazlardı, âciz kalırlardı. İşte bu yüzden ömürlerinin sonlarına doğru kader sırrını açıklar."* diye böyle bir izahı var.

"Zira her şeyi yoklukta görürler ve her şeyde zahir olanı Hakk bilirler." Yâni o var diye zannettikleri şey'iyyeti, eşyanın varlığını yok olarak görürler ve her şeyde zâhir olanı Hakk bilirler. Bütün eşyada Hakk'ın varlığını müşâhede ettikten sonra tabi ki geriye kalacak zâten bir şey yoktur. Ve bu şekilde de rahattadırlar. Neden; şundan oldu, bundan oldu gibi düşüncelere gerek kalmaz. ***"Zira her şeyi yoklukta görürler ve her şeyde zahir olanı Hakk bilirler. O hâlde telaş ve ızdırap niye."*** Başımıza herhangi bir hâdise geldiği zaman şundan veya bundan diye telaşa kapılmak veya ızdıraba düşmek niye, gereksiz diyor. Tabi ki her birerlerimizin beşeriyetimiz vardır, bu beşeriyetimiz dolayısıyla duygusuz olmamız mümkün değildir. Bazı duygularımız olacaktır, ama çok fazla üzerinde durmamak gerekir onu belirtiyor. Bir şeyin üzerinde çok fazla durursak o, o zaman ızdırap vermekte. Ve bir de misâl veriyor:

"Nehirlerin suyu, derya yolunu tutmaktan başka ne yapabilir." Yâni Cenâb-ı Hakk üzerimizde kader olarak bir şey takdir etmişse, o da Kader-i Mutlak ise muhakkak o başımıza gelecek ve biz onu çekeceğiz.

Alt paragrafa geçtiğimizde küçük bir şiir var, şiirden sonrasına bakalım:

"Âşiyânın «Mâ'dum - yokluk hâlinde» olduğunu bilenler, bütün suretlerde belirenin Hakk olduğunu anlamaktan gelen bir istirahat içindedirler. Deminki nehir suyu misâlinde olduğu gibi, kendisinin derya bütününe gittiğini bilen damla, her türlü kaygıdan kurtulmuştur."

Âşiyân ne demektir? Yeşillik, ağaçlık, gölgelik, güzel yerler mâ'nâsınadır. Bu âşiyandan kasıt aslında dünya âlemidir. ***"Ma'dûm-yokluk hâlinde."*** Yâni bu varlığın aslında a'demde, ma'dûm, yok olmuş, yokluk hâlinde olduğunu bilenler. Bu cümleyi kendimize tutalım. Acaba biz de bu gruptan mıyız, bu tür düşünce sahiplerinden miyiz?

"Ma'dûm-yokluk hâlinde olduğunu bilenler." Bütün âlemde Hakk'ın varlığının var olduğunu ve Hakk'ın varlığından başka bir şeyin olmadığını gerçek mâ'nâda idrâk ettiğimiz zaman, ne oluyor, ***"bütün sûretlerde belirenin Hakk olduğunu anlamaktan"*** geliyor. Bütün sûretlerde beliren Hakk ise o zaman, o kimseler bunun rahatı içerisinde olmaktalar. Yâni varlıktaki bütün sûretlerde beliren Hakk'ı müşâhede etmiş, Hakk'ı seyretmiş olan kimse rahattadır. Neden? Çünkü dedikodu bitmiş olur, istirahat içerisindedir. Bu çok mühim bir hâdisedir. Bu şekilde hayatımızı sürdürmüyor isek, biz çok yoruluyoruz demektir. Yorulmamızın en büyük sebeplerinden biri, bütün âlemde Hakk'ı seyredemeyip, kulları yâni bireyleri görüp, gerek yakın akrabalardan gerek haberlerden o bunu yaptı, bu şunu yaptı şekliyle düşünce, tavır ve yaşantılar kişiyi yormakta. Hem de ne kadar yormakta. Sadece bedeni olarak yorma ile kalsa, bir de psikolojik olarak sıkıntıya sokmaktadır. Hissi, duygular ile de yormakta. İşte bunun en güzeli yâni rahatı, dinlenmesi âleme tek gözle bakmak, bu dedikodulardan kurtulmaktır. Dedikodudan maksat Hakk'ın dışında bir varlık var görüp, o varlıkların lehinde veya aleyhinde konuşmaktır.

"Bütün sûretlerde belirenin Hakk olduğunu anlamaktan gelen bir istirahat içindedirler." Tüm bu istirahattan kasıt, bir bakıma huzurdur. Huzurdan kasıt savaşın olmadığıdır. Savaş olduğu yerde huzur olmaz, huzurun olmadığı yerde de istirahat olmaz. İstiharat yan gelip yatma mâ'nâsına bir istirahat değil, huzur mâ'nâsına. Bu huzur ve bu istirahat hâli olmadan da ilerleme olmaz. Kavga olan, savaş olan yerde ilerleme olmaz. Savaş edenlerin her ikisi de zarardadır. Hangisi kazanırsa kazansın. Dışarda kazanılmış gibi gözükse de ama asılda kazanan da kaybeden de zarardadır. Çünkü savaş yıkıntıdır. İşte biz de içimizden o benlik, bireysellik ve halkı kesrette görme, çok görme savaşlarından elimizi, ayağımızı çekip Hakk'ı bütün âlemde sâri ve câri

olarak faaliyette olduğunu bilmenin istirahati yâni huzuru içerisinde olmalıyız ki o huzur içerisinde de bâtınî çalışmalarımızı sürdürelim. Aksi halde kafamızda, gönlümüzde teferruatlar manzumesi olduğunda onlar bizi yormaktadırlar, istirahatimize mani olmaktadırlar ve bu şekilde de çalışmalarımız aksamaktadır.

"Hakk olduğunu anlamaktan gelen bir istirahat içindedirler. Demin ki nehir suyu misâlinde olduğu gibi kendisinin derya bütününe gittiğini bilen damla, her türlü kaygıdan kurtulmuştur."

Yâni o gidişinde herhangi bir şekilde yorgunluk varsa da, yâni damlanın aslına, deryaya ulaşması için, bir ırmağa ulaşması, ırmaktan küçük bir çaya, çaydan nehire ulaşması gerekmektedir. Bunları geçiyorken hep bir yorgunluk olmaktadır. Ancak neticesi daha baştan kestirilebilen bir yorgunluğun kişiye zarar değil fayda sağladığı açıktır. Çünkü neticesini bildiği için, neticesinde kendisine gelecek olan huzuru daha baştan düşündüğü için o yorgunluk ona zarar vermez. Yorulsa da yorgunluğu çabucak geçer.

"Derya bütününe gittiğini bilen damla her türlü kaygıdan kurtulmuştur." Her birerlerimiz de kendimizi böyle bir damla gibi olduğumuzu bilsek ve bir nehir ile birlikte onun akıntısıyla birlikte aslımıza yâni deryaya doğru gittiğimizi bildiğimizde, o yolculukta ki yorgunluk bize üzüntü vermez. Hatta o yorgunluk bize sevinç verir. Neden? Çünkü sevdiği bir yere giden yahut istediği bir yere giden bir kimse nasıl oraya sevinçle gitmektedir. Her ne kadar yolda yoruluyor olsa bile, işte o yorgunluk onu gideceği yere ulaştırdığı için, sevince dönmekte, istirahata dönmektedir. Yorulduğu hâlde o yorgunluk içinde istirahatte olmakta. Neden, gönlü huzurlu olduğu için. İşte her birerlerimiz de böyle bir Hakk yolunda yolumuzu sürdürdüğümüz için her ne kadar yorgunluklarımız var ise de, aslında gönlümüz mutmaîn olduğundan Elhamdülillah aynı zamanda istirahat içerisinde olmuş oluyoruz. Bu tür çalışmaların neticesi de verimli olmaktadır.

Sayfa 334'te değişik bir bölüm var onu da yavaş yavaş nakletmeye çalışalım.

"Duydum ki, Mirza Babür tasavvuftan anlamak iddiasında imiş. Meclisinde tasavvufa dair musâhabeler olurmuş. Kendisi bu taifeye itikât hâlinde imiş. Böyleyken bir gün eski hisarın üstüne çıkıp üst üste haykırmış : «Ârifte himmet olmaz! Ârifte himmet olmaz!» Ve ilâve etmiş : «Gerçi biz Semerkant'ı alamadık ama şunu anladık ki, Hoca Ubeydullah, bizi himmetiyle harap ettiğine göre her hâlde ârif değil!» Belli ki, Mirza bu sözün mâ'nasını bilmiyormuş. Bilseydi böyle der miydi? Zira ârif öyle bir fâniliğe kavuşmuştur ki, kendisinin bütün beşerî vasıfları yokluğa karışmış ve kendisinde kendiliğinden eser kalmamıştır. Ondan ne çıkarsa onun değildir."

"Duydum ki, Mirza Babür tasavvuftan anlamak iddiasında imiş " yâni ben de tasavvuftan anlarım, tasavvuf bilirim diye konuşuyormuş. ***"Meclisinde tasavvufa dair musahabeler (sohbetler) olurmuş. Kendisi bu taifeye itikât hâlinde imiş."*** Yâni âriflere, irfan ehline bir itikâdı varmış. Sadece zâhir bir müslüman değil bâtına da muhabbeti varmış. ***"Böyleyken bir gün eski hisarın üstüne çıkıp üstüste haykırmış : "Ârifte himmet olmaz! Ârifte himmet olmaz!" Ve ilâve etmiş : «Gerçi biz Semerkant'i alamadık ama, şunu anladık ki, Hoca Ubeydullah, bizi himmetiyle harap ettiğine göre her hâlde ârif değil!"*** yâni orda oturan Hâcegân Hanedanından Hoca Ubeydullah Ahrar diye bir zât var. Himmetiyle harab ettiğine göre ârif değil diyor. Himmet etmiş o şehre Babür Şah'ı sokmamış. Himmetiyle harab etti, bir bakıma galip geldi alamadık Semekand'ı. Demek ki himmet varmış, himmet edilmiş diyor. Hâlbuki yukarda kendisi ârifte himmet olmaz diyor ama Hoca Ubeydullah Ahrar himmetiyle kendisine zarar verdiği için Hoca Ubeydullah, ârif değildir hükmünü çıkarmış. Yazar da diyor ki: ***"Belli ki, Mirza bu sözün mânasını bilmiyormuş. Bilseydi böyle der miydi? Zira ârif öyle bir fâniliğe kavuşmuştur ki, kendisinin bütün beşerî vasıflan yokluğa karışmış ve kendisinde kendiliğinden eser kalmamıştır. Ondan ne çıkarsa onun değildir."*** Beşeri sıfatları kalmış olsa ne olacaktı? O zaman ârif olamayacaktı. Gerçi beşeriyetine ait yaşantısı yok mu, var ama hayatının daha geniş bir kısmını Rahmâni, Hakkâni olarak Hakk'a verip te kullandığından, o zaman kendisinde tabii olarak hayatını yaşamak için kullandığı beşeri sıfatları kendisine zarar vermemekte. Meselâ yemek, içmek bir beşeri sıfat ama bunu nefsi için yerse, nefsi mâ'nâda kullanmış olmakta, Rahmâni olarak yerse Rahmâni olarak kullanmış olmaktadır. Peki, Rahmâni olarak nasıl olacak? Aldığı gıdalardan ibâdet edecek, dua edecek, Kûr'ân okuyacak. Bakın bu baştan yapılıyorken beşeri bir fiil olmakla birlikte, ama niyeti onu Rahmâni olarak kullanmak olduğundan böylece de beşeri vasfından sıyrılmış olmaktadır. ***"…kendisinin bütün beşerî vasıfları yokluğa karışmış ve kendisinde kendiliğinden eser kalmamıştır."*** Yâni kendi varlığında nefsâniyetine ait bağlantıları, düşünceleri kalmamıştır. ***"Ondan ne çıkarsa onun değildir."*** Bu söz de mutlak mâ'nâda doğru mudur, değil midir? Ârif olandan sadece bütün olarak Rahmâni vasıflar mı çıkar. Kendisinden çıkan bütün vasıflar Hakk'a mı aittir. **"Ondan ne çıkarsa onun değildir."** Sözü bir ârifin bütün bir ömrü boyunca fiilleri hakkında geçerli midir? Yoksa istisnâi bazı durumlarda mı geçerlimidir? Şimdi bir âyet-i kerîme var, bu ona ışık tutacak.

"Ve mâ rameyte iz rameyte" (Attığın zaman sen atmadın ancak Allah attı.) (8/17)

Burada bahsedilen mevzû Peygamber Efendimiz'in ömrü boyunca bütün fiilerini kapsayan bir hususiyet değil. Bir genel sistem, genel bir yorum değildir. Peygamber Efendimiz'de zaman zaman ortaya çıkan bu

tür hâdiseleri âyet-i kerîme böyle ifade ediyor. ***"Ey Peygamber, attığın zaman sen atmadın ancak atan Allah'tı."*** Yukarda bahsedilen mevzûda da *"Ondan ne çıkarsa onun değildir."* şeklinde değil de *"Ondan çıkan bazı şeyler onun değildir."* Şekliyle değişmesi daha uygun olacaktır. Ama bu da kendine göre bir görüştür. Peygamber Efendimiz'in hayatından bahsediliyorken, kendisi de kendisinden bahsediyorken, kendine ait fiillerinin içerisinde yaşadığını ama hususi hâllerde bizâtihi Cenâb-ı Hakk ondan zuhurda olduğunu bu âyet-i kerîmeyle açık olarak belirtiyor. Peygamber Efendimiz'i de değişik mâ'nâda ele alırsak; birinci mâ'nâda Peygamber Efendimiz kendi hayatı içerisinde yâni ilâhi birey varlığı içerisinde hayatını sürdürüyor iken çok özel ve kendisinden bazı olağanüstü hâdiseler zuhura çıkmakta. İşte Cenâb-ı Hakk bunları zâtı ile ondan ortaya koymaktadır. Yâni Peygamber Efendimiz'in bazı fiilleri kendine ait, bazı fiilleri Rahmâni olarak Hakk'ın fiilleri olarak zuhura çıkmakta idi. Bir böyle bakış var. Bir de zaten Peygamber Efendimiz'in bütün varlığı Hakk'ın zuhuru olduğundan, gerek kendine bağlanan fiilleri gerek Hakk'a bağlanan fiillerinin tamamı Hakk'ın fiili olmaktadır. Diğer bir başka bakış, görüş itibariyle.

Tekrar bir âyet-i kerîme var, onun devamı olarak.

"Felem taktülühüm Velâ kinnallâhe katelehüm" (8/17) ***(Onları siz katletmediniz onları ancak Allah katletti.) âyeti bu mâ'nâ üzerindedir. Eğer böyle olmasaydı dünyayı kâhir kuvvetlerine baş eğdiren nebîleri izah etmek mümkün olmazdı. Hazret-i Nuh ile Hazret-i Hûd gibi ki, kavimlerini su ve rüzgârla helak ettiler."***

Yâni o Peygamberlerden zuhur eden Hakk'ın kendisi olduğundan, onları kavimleri ortadan kaldırdılar diye belirtiyor yukarıdaki misâl olarak.

"Şeyh Muhiyddin-i Arabi'nin 'Fütuhat' isimli eserlerinde 'Ârifte himmet olmaz!' buyurmalarında mâ'nâ, ârifin şahsında ve kendisinde himmet olmadığı, ârif şahsiyle ve kendiliğiyle mevcut olmadığına göre himmetin Allah'tan olduğu şeklinde anlaşılmak icap eder. Bu mâ'nâyı kestiremeyen, ârifte hiç bir veçhile himmet yoktur farzeder."

Ârif'te himmet olmaz sözü, himmetin Allah'tan olduğu şeklinde anlaşılması gerekir. Ama o himmet yine ârif eliyle geldiğinden aslında tekrar eder olursak ârif'te himmet olur. Ârif'in nefsiyle, bireysel yaşadığı zamanda o ârifte himmet olmaz. Beşeriyeti ile yaşadığı zamanda himmet olmaz. Ama Rahmâniyeti ile yaşadığı zamanda ârifte himmet olur. Neden? Çünkü o zâten kendini bildiğinden, kendinde de Hakk'ın zuhuru olduğundan, Hakk'ın kendisinden o himmeti ortaya koyduğunu bildiğinden aynı zamanda o ârifin de himmeti olmaktadır.

"Bu mâ'nâyı kestiremeyen, ârifte hiç bir veçhile himmet yoktur farzeder." Yâni bu hakîkati anlamayan, ârifte hiçbir şekilde himmet olmaz.

"Mevlânâ Cafer'le sık temaslarım oldu. Ekseriyetle sükût ederler ve kendilerinden geçme hâlinde bulunurlardı. Bir gün dediler ki : 'Hâlimin başında gönlüm ilim tahsilinden usandı ve Allah ehlinin yoluna kaydı. Rüyamda Hoca hazretlerinin hizmetine vardığımı gördüm ve (kul nasıl erişir?) diye kendilerine sordum. (Kendinden fâni olunca erişir!) buyurdular. Sabahleyin erkenden eteklerine yapıştım. O zamana kadar mübarek simâlarını uzaktan görmüş, fakat sohbetlerine yaklaşmamıştım. Rüyadaki sözlerini tekrarladılar ve Mesnevî'den bir beyit okudular :

Sen yokken var olan O'ydu,

Sen yok olunca yine O'dur kalan... "

"Hâlimin başında gönlüm ilim tahsilinden usandı ve Allah ehlinin yoluna kaydı." Yâni bu kimse zâhiri ilimleri, fıkhî ilimleri, medrese ilimlerini okumakta imiş, hâlinin baş taraflarında ***"...gönlüm ilim tahsilinden usandı ve Allah ehlinin yoluna kaydı."*** Âriflerin yoluna kaydı. ***"Ancak rüyamda Hoca Hazretlerinin hizmetine vardığımı gördüm."*** Yâni Hoca Ubeydullah Ahrar Hazretlerinin hizmetine gittiğini görmüş. ***"Kul nasıl erişir?*** **Kul Hakk'a nasıl erişir*****? diye kendilerine sordum." Cevaben: Kul kendinden fâni olunca erişir, buyurdular."*** Demek ki kulun Hakk'a varması için kendinden fâni olması gerekiyormuş. Kendinden fâni olmasının ifadesi ise daha evvelce sohbetin başlarında da gördüğümüz gibi, kendine ait fiillerinin, isimlerinin, sıfatlarının, zanlarının, hayâllerinin hepsinin kendine ait olmadığını, kendine ait hiçbir şeyin aslında olmadığını idrâk etmesi, kendinden fâni, yok olmasıdır. Yok olunca da erişir. Demek ki erişmek yoklukta imiş. O hâlde bizlerinde yapmamız gereken şey evvelâ nefislerimizi tanıyıp, nefislerimizin aslında hayâlden, vehimden başka bir şey olmadığını, biz kendi kendimize yok olan bir şeyi var ettiğimizi ve o var ettiğimiz şeyi de gerçek zannederek onun peşinden koştuğumuzu anladığımızda, bu düşünceleri kafamızdan, gönlümüzden çıkarıp ta yerine Rahmâni, Hakkâni gerçek kimliğimizi ilgilendiren ve bulduran bilgilerin peşinden koştuğumuz zaman kendimizden fâni, Hakk'la bâki olmak sûretiyle erişmiş olacağız. İşte bu erişme daha dünyada iken olacak, âhirette buluruz, ederiz diye düşünürsek o biraz zordur. Âhirette de biraz bir şeyler bulacağız ama o bulacağımız şeyler dünyada iken hayâlimizde kendi kurduğumuz, kendi kurguladığımız Rabb'ımızı bulacağız, o da hayâli rabb'lar olacak. İşte Cenâb-ı Hakk gerçek mâ'nâda karşımıza çıktığı zaman *"Ben sizin Rabb'ınız değil miyim?"* diye, o zaman *"hayır, sen bizim rabbımız değilsin"* diyeceğiz. Neden? Çünkü bize hayâlimizdeki gibi gözükmemiş olacak.

“Sabahleyin erkenden eteklerine yapıştım. O zamana kadar mübarek simâlarını uzaktan görmüş, fakat sohbetlerine yaklaşmamıştım. Rüyadaki sözlerini tekrarladılar ve Mesnevî'den bir beyit okudular:

Sen yokken var olan O'ydu,

Sen yok olunca yine O'dur kalan... “

Herhangi birimiz dünyada yok iken O gene vardı. Biz yoktuk ama dünyaya geldik, sonradan varlığımız oldu, bu varlığımız ortadan kalkınca, varlıkta kalacak, ortada kalacak O’dur. Zâten O’ndan başkası da bu âlemde yoktur, görmekte mümkün değildir.

Bu kitabımızıda bu şekilde bitirmiş bulunuyoruz Rabb-ımıza şükrederiz emeği geçen her kese tekrar teşekkür ederiz. Cenâb-ı Hakk bütün işlerinde emeklerini zayi eylemesin, sıkılmadan okuyanlarada Cenâb-ı Hakk feyiz kapılarını açsın. İnşeallah.

Allah Hakk söyler hakkı söyler.

Gayret bizde muvaffakiyet Hakk’tan dır.

Tekirdağlı Terzi Baba. Necdet Ardıç. (26/10/2014)

Terzi Baba Baskısı olan kitaplar.

1. Necdet Divanı:
2. Hacc Divanı:
3. İrfan Mektebi, Hakk Yolu'nun Seyr defteri:
4. Lübb'ül Lübb Özün Özü, (Osmanlıca'dan çeviri):
5. Salât- Namaz ve Ezan-ı muhammedi'de Bazı hakikatler: "İngilizce, İspanyolca"
6. İslâm'da Mübarek Geceler, bayramlar ve Hakikatleri: (Fransızca)
7. İslâm, İmân, İhsân, İkân, (Cibril Hadîs'i):
8. Tuhfetu'l Uşşâkiyye, (Osmanlıca'dan çeviri):
9. Sûre-i Rahmân ve Rahmâniyyet:
10. Kelime-i Tevhid, değişik yönleriyle:
11. Vâhy ve Cebrâil:
12. Terzi Baba (1) ve Necm Sûresi:
13. (13) On üç ve Hakikat-i İlâhiyye:
14. İrfan mektebi, "Hakk yolu"nun seyr defteri ve şerhi
15. 6 Pey- (1) Hz. Âdem Safiyyullah (a.s.)
16. Divân (3)
19. Sûre-i Feth ve fethin hakikat-i.
21. 6 Pey-(2) Hz. Nûh Neciyyullah: (a.s.)
22. Sûre-i Yûsuf ve dervişlik:
24. 6 Pey-(3) Hz. İbrâhîm Halîlûllah: (a.s.)
35. Fâtiha Sûresi:
41. İnci tezgâhı:
49. 36-Yâ'sîn, Sûresi:
51. 81-Tekvir, Sûresi:
52. 89-Fecr, Sûresi:
59. 6 Pey-(4) Hz. Mûsâ Kelîlmullah: (a.s.)
60. 6 Pey-(5) Hz. Îsâ Rûhullah: (a.s.)
61. 6 Pey-(6) Hz. Muhammed:
67. 067-Mülk Sûresi:
91-Terzi Baba (7) Biismi has "Selâm" (13)

Terzi Baba kitapları sıra listesi

KAYNAKÇA

1. **KÛR'ÂN VE HADÎS :**
2. **VEHB** **:** Hakk'ın hibe yoluyla verdiği ilim.
3. **KESB** **:** Çalışılarak kazanılan ilim.
4. **NAKİL** **:** Muhtelif eserlerden, Mesnevi'i şerif, İnsân-ı Kâmil, Fusûsu'l Hikem ve sohbetlemizden müşahede ile toplanan ilim.

"DAHA EVVELCE ÇIKAN KİTAPLARIMIZ"

(Gönülden Esintiler)

1. **Necdet Divanı:**
2. **Hacc Divanı:**
3. **İrfan Mektebi, Hakk Yolu'nun Seyr defteri:**
4. **Lübb'ül Lübb Özün Özü**, (Osmanlıca'dan çeviri):
5. **Salât- Namaz ve Ezan-ı muhammedi'de Bazı hakikatler: "İngilizce, İspanyolca"**
6. **İslâm'da Mübarek Geceler, bayramlar ve Hakikatleri:** (Fransızca)
7. **İslâm, İmân, İhsân, İkân,** (Cibril Hadîs'i):
8. **Tuhfetu'l Uşşâkiyye,** (Osmanlıca'dan çeviri):
9. **Sûre-i Rahmân ve Rahmâniyyet:**
10. **Kelime-i Tevhid, değişik yönleriyle:**
11. **Vâhy ve Cebrâil:**
12. **Terzi Baba (1) ve Necm Sûresi:**
13. **(13) On üç ve Hakikat-i İlâhiyye:**
14. **İrfan mektebi, "Hakk yolu"nun seyr defteri ve şerhi**
15. **6 Pey- (1) Hz. Âdem Safiyyullah (a.s.)**
16. **Divân (3)**
17. **Kevkeb. Kayan yıldızlar.**
18. **Peygamberimizi rû'ya-da görmek.**
19. **Sûre-i Feth ve fethin hakikat-i.**
20. **Terzi Baba Umre (2009)**
21. **6 Pey-(2) Hz. Nûh Neciyyullah: (a.s.)**
22. **Sûre-i Yûsuf ve dervişlik:**

23. Değmez dosyası:
24. 6 Pey-(3) Hz. İbrâhîm Halîlûllah: (a.s.)
25. -1-Köle ve incir dosyası:
26. Bir zuhûrât'ın düşündürdükleri:
27. -2-Genç ve elmas dosyası:
28. Kûr'ân'da Tesbîh ve Zikr:
29. Karınca, Neml Sûresi:
30. Meryem Sûresi:
31. Kehf Sûresi:
32. İstişare dosyası:
33. Terzi Baba Umre dosyası: (2010)
34. -3-Bakara dosyası:
35. Fâtiha Sûresi:
36. Bakara Sûresi:
37. Necm Sûresi:
38. İsrâ Sûresi:
39. Terzi Baba: (2)
40. Âl-i İmrân Sûresi:
41. İnci tezgâhı:
42. 4-Nisâ Sûresi:
43. 5-Mâide Sûresi:
44. 7-A'raf Sûresi:
45. 14-İbrâhîm Sûresi:
46. İngilizce, Salât-Namaz:
47. İspanyolca, Salât-Namaz:
48. Fransızca İrfan mektebi:
49. 36-Yâ'sîn, Sûresi:
50. 76-İnsân, Sûresi:
51. 81-Tekvir, Sûresi:
52. 89-Fecr, Sûresi:
53. Hazmi Tura:
54. 95-Beled-Tîn, Sûresi:
55. 28- Kasas, Sûresi:
56. İrfan-Mek-Şer-Fransızca-Baba:
57. 20-TÂ HÂ Sûresi:
58. Mirat-ül-İrfan-ve-şerhi:
59. 6 Pey-(4) Hz. Mûsâ Kelîlmullah: (a.s.)
60. 6 Pey-(5) Hz. Îsâ Rûhullah: (a.s.)
61. 6 Pey-(6) Hz. Muhammed: (s.a.v.)
62. -4-Bir ressam hikâyesi:
63. İnci mercan tezgâhı
64. Ölüm hakkında:
65. Reşehatt'an bölümler:
66. Risâle-i Gavsiyye:
67. 067-Mülk Sûresi:

68. 1-Namaz Sûrereleri:
69. 2-Namaz Sûrereleri:
70. Yahova Şahitleri:
71. Mü-Geceler-Fran-les-nuits:
72. Îman bahsi:
73. Celâl ve İkram:
74. 2012 Umre dosyası:
75. Gülşen-i Râz şerhi:
76. -5-Doğdular, yaşadılar hikâyesi:
77. Aşk ve muhabbet yolu:
78. A'yân-ı sâbite. Kazâ ve kader:
79- Terzi Baba-(4) İstişare dosyası.
80- Terzi Baba-(5) İstişare dosyası.
81- Hayal vâdîsi'nin çıkmaz sokakları:
82- Mektuplarda yolculuk-M.Nusret-Tura.
83- 2013 Umre dosyası.
84- Nusret Tura-Vecizeler ve ata sözleri.
85- Nusret Tura-Tasavvufta aşk ve gönül.
86- Terzi Baba-(6) İstişare dosyası.
87- Terzi Baba-İlâhiler derleme.
88- Nusret Tura-Divanı.
89- 6-Her şey merkezinde hikâyesi.
90- İnsân-ı Kâmil A.K.C. Cild (1) şerhi.
91-Terzi Baba (7) Biismi has "Selâm" (13)
92- İnsân-ı Kâmil A.K.C. Cild (2) şerhi.
93- 7. İngilizce. İslâm, İmân, İhsân, İkân, (Cibril Hadîs'i):

Altı peygamber serisi:

15. 6 Pey-(1) Hz. Âdem Safiyyullah (a.s.)
21. 6 Pey-(2) Hz. Nûh Neciyyullah: (a.s.)
24. 6 Pey-(3) Hz. İbrâhîm Halîlûllah: (a.s.)
59. 6 Pey-(4) Hz. Mûsâ Kelîlmullah: (a.s.)
60. 6 Pey-(5) Hz. Îsâ Rûhullah: (a.s.)
61. 6 Pey-(6) Hz. Muhammed: (s.a.v.)

Terzi Baba kitapları serisi:

1- 12- Terzi Baba-(1)
2- 39- Terzi Baba-(2)
3- 32- Terzi Baba-(3) İstişare dosyası.
4- 79- Terzi Baba-(4) İstişare dosyası.
5- 80- Terzi Baba-(5) İstişare dosyası.
6- 86- Terzi Baba-(6) İstişare dosyası.
7- 91- Terzi Baba (7) Biismi has "Selâm" (13)

Bir hikâye birçok yorum serisi.

25. -1-Köle ve incir dosyası:
27. -2-Genç ve elmas dosyası:
34. -3-Bakara dosyası:
61. -4-Bir ressam hikâyesi:
76. -5-Doğdular, yaşadılar hikâyesi:
89. -6-Her şey merkezinde, hikâyesi.

Dîvanlar serisi:

1. Necdet Divanı:
2. Hacc Divanı:
16. Divân (3)
87- Terzi Baba-İlâhiler derleme.
88- Nusret Tura-Divanı.

Mektuplar ve zuhuratlar serisi:

Terzi Baba İnternet dosyaları:

1-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
2-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
3-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
4-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
5-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
6-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
7-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
8-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
9-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
10-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
11-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
12-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
13-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
14-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
15-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar
16-Terzi-Baba-Mek-ve-zu-Ke-Kara-bi-dosyası.
17-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
18-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar .
9-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar .
20-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar .
21-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
22-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.

23-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
24-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
25-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
26-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
27-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
28-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
29-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
30-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
31-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
32-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
33-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
34-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
35-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
36-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
37-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
38-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
39-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
40-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
41-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
42-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
43-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
44-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
45-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
46-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
47-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
48-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
49-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
50-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
51-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
52-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
53-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
54-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
55-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
56-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
57-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
58-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
59-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
60-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
61-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
62-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
63-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
64-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
65-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
66-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.
67-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.

Kitaplar devam ediyor şu an Yekün= (93/67=160)

NECDET ARDIÇ

Büro : Ertuğrul mah.
Hüseyin Pehlivan caddesi no. 29/4
Servet Apt.
59 100 Tekirdağ.

Ev : 100 yıl Mahallesi uğur Mumcu Cad.
Ata Kent sitesi A Blok kat 3 D. 13.
59 100 Tekirdağ
Tel (ev) : (0282) 261 43 18

Cep : (0533) 774 39 37

Veb sayfası: Amerika: <**http:// necdetardic. org/**

Veb sayfası: Amerika: <**www.necdetardic.info>**

Veb sayfası: Almanya: **<www.terzibaba.com>**

Radyo adresi (form): <**terzibaba13.org>**
İnternet, MSN Adresi:
Necdet Ardıç <**terzibaba13@gmail.com**
